

בסייעתא דשמיא

אם תשיב

נידה

פסוק

מהדורה פנימית

אשמח לקבל הארות, הערות ותיקונים במייל arye.minkov@gmail.com

אריה מינקוב

ישיבת בית אל

התשע"ח

 תוכן עניינים

94.....	סימן קצג דם בתולים	4.....	סימן קפג דין נידה
96.....	סימן קצד יולדת ומפילה	6.....	סימן קפד פרישה סמוך לוסת
105.....	סימן קצה הרחקות בימי האיסור	13.....	סימן קפה נאמנות האשה
115.....	סימן קצו שבעה נקיים	16.....	סימן קפו בדיקות בימי הטהרה
124.....	סימן קצז טבילה בזמנים שונים	19.....	סימן קפז הרואה דם בימי הטהרה
129.....	סימן קצח דיני חציצה	29.....	סימן קפח דמים טמאים וטהורים
153.....	סימן קצט הכנות לטבילה	35.....	סימן קפט דיני וסתות
160.....	סימן ר ברכת הטבילה	58.....	סימן קצ דיני כתמים
162.....	נספח - רואה מחמת תשמיש	87.....	סימן קצא המוצאת דם במי רגליה
167.....	מפתח עניינים חלקי	89.....	סימן קצב שבעה נקיים לכלה

סימן קפג | דין נידה

סעיף א | דין נידה

"ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה, שבעת ימים תהיה בנדתה", מהפסוק חכמים למדו שאשה נטמאת דווקא בדם הבא מהמקור, יש חמישה סוגי מראות של דם האוסרים ורק אם הרגישה שהדם יצא. גם דם כשיעור חרדל או פחות מטמא, בין אם יצא באונס ובין ברצון (משנה וברייתא).
מדין תורה יש חילוק בין נידה, זבה קטנה וזבה גדולה, אך כמו שיבואר למעשה התקבלה חומרתו של רבי ועל גביה חומרתו של רבי זירא, ותמיד מחמירים שהרואה דם נחשבת כזבה גדולה.
הראשונים נחלקו בצורת חישוב ימי הנידה וימי הזבה:

◀ **רמב"ם:** מאז שנקבע לאשה וסת הימים נשארים קבועים. שבעת הימים הראשונים הם ימי נידה ואחד עשר יום הבאים הם ימי זיבה. האשה צריכה לשמור על החישוב הזה, וההתייחסות לכל דם שתראה במהלך חייה ייקבע על פי היום שבו היא ראתה: בימי הנידה - דם נידה, בימי הזיבה - דם זיבה.

◀ **רש"י, רמב"ן ורבנו יונה:** אשה אינה חוזרת לימי הנידה עד שתעשה הפסק טהרה. לכן אם ימי הזיבה נמשכו יותר מאחד עשרה יום, אלו עדיין ימי זיבה עד שתיטהר. אם ראתה דם והתחילה למנות ימי נידה, עברו שמונה עשר יום וראתה לאחר מכן - אינו נחשב דם זיבה אלא דם נידה.

◉ נידה מדין תורה

אשה שראתה דם צריכה למנות שבעה ימים, ובליל היום השמיני טובלת. אין הבדל בין אם רואה דם רק ביום הראשון או בכל שבעת הימים, מספיק שתעשה הפסק טהרה ביום השביעי לפני השקיעה ולערב טובלת.
הריב"ש כתב שאין חילוק בין פנויה לנשואה בדין נידה, וכל הבא על הנידה חייב כרת. הרמ"א הביא את דבריו.

◉ זבה קטנה

מהיום השמיני למשך אחד עשר יום (ח - יח), אם האשה תראה דם היא זבה. בימים האלה אם רואה דם, בסוף יום הראיה עליה לעשות הפסק טהרה, לשמור שבכל הלילה לא תראה דם ובבוקר יכולה לטבול, והיא נקראת שומרת יום כנגד יום. אמנם, אם במהלך היום שאחרי הטבילה היא תראה דם יתברר למפרע שהטבילה לא הועילה, ולכן אסורה לשמש כל היום.
כך הדין גם אם ראתה יומיים רצוף, שעושה הפסק בסוף היום השני וטובלת בבוקר. אם ראתה דם שלושה ימים - כבר יש לה דין של זבה גדולה.

◉ זבה גדולה

כאמור, אם בימי הזיבה האשה רואה דם שלושה ימים ויותר - יש לה דין של זבה גדולה, וצריכה לעשות הפסק טהרה ולהמתין שבעה נקיים לפני הטבילה.
הראשונים נחלקו האם חכמים אסרו לזבה ביום השביעי לטבול, או שיכולה לטבול ורק אסרו לשמש:
◀ **רש"י, תוס', סמ"ג, תרומה ומרדכי:** יכולה לטבול רק בליל שמיני. חכמים אסרו לטבול ביום השביעי כי חששו שמא תשמש, שהרי אם ישמשו ותראה דם במהלך היום התחייבו כרת.
◀ **רי"ף, רמב"ם וטור:** מותר לה לטבול ביום השביעי, אלא שאסור להם לשמש עד הערב.

◀ **ב"י:** למעשה נראה שגם הם אוסרים לטבול ביום השביעי (אמנם זוהי גזרה לגזרה, אך במקום כרת חששו לכך - ב"י עפ"י רשב"א ור"ן).

☞ **שו"ע** (סימן קצז, ג): אסור לטבול ביום השביעי (וכן לא ביום השמיני, ע' שם בפרטי הדינים).

◆ הרואה ביום י"א לזיבה

יכול להיות מצב שבמשך כל ימי הזיבה האשה לא ראתה דם, וראתה רק ביום י"א לזיבה (יום י"ח לתחילת דם הנידה) כך שהיום הבא לא מצטרף לימי הזיבה. בגמרא (נידה עא, ב) מובאת מחלוקת מה הדין במצב כזה שטבלה בליל יום י"ב ושמשה עם בעלה, שלבית שמאי חייבים קרבן ומטמאים משכב ומושב, ולבית הלל אמנם פטורים מקרבן, אך בכ"ז מטמאים משכב ומושב כי גזרו אטו תוך ימי הזיבה, ששם חייבת לשמור חלק מהיום הבא לפני שטובלת.

במציאות שטבלה בבוקר יום י"ב, שמשה עם בעלה ואז ראתה דם, בית שמאי סוברים שפטורים מקרבן אך בכ"ז מטמאים משכב ומושב, ובית הלל סוברים שאפילו לא מטמאים - אך הם גרגרנים, כי אם יתרגלו לכך יבואו גם בתוך ימי הזיבה לשמש ביום הטבילה.

רב ששת הבין שבית הלל אסרו טבילה ושימוש בבוקר י"ב, ורב אשי אמר שיום י' צריך שימור, אך יום י"א לא צריך שימור. הראשונים נחלקו כיצד יש לפסוק:

◀ **רמב"ם ורש"י:** אסור לה לשמש כל יום י"ב. כדברי רב ששת.

◀ **טור:** מותר לה לשמש ביום י"ב. רב אשי חלק על רב ששת והלכה כמותו.

◀ **ב"י וב"ח:** גם הטור פוסק שאסור לה לשמש, מדרבנן, אלא שכתב כאן את דין תורה.

♦ הרואה ביום י' לזיבה

על גבי דברי בית הלל, נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש מה הדין כשראתה דם ביום העשירי לימי הזיבה. רבי יוחנן סובר שצריכה שימור ביום הבא, ולמרות שטובלת בבוקר העשירי אסור לה לשמש עד הלילה. ריש לקיש סובר שהיום העשירי נחשב כמו יום י"א, ואינה צריכה שימור למחרת אלא יכולה לשמש מיד אחרי הטבילה, כי אינה יכולה להיעשות זבה גדולה.

הב"י כתב שפוסקים כרבי יוחנן שהרי הלכה כמותו, וכ"כ הרמב"ם.

הסמ"ג הביא שתי דעות מה הדין שראתה רצוף ביום י' וביום י"א, לדעה אחת צריכה שימור מהתורה ביום י"ב ולדעה השניה צריכה שימור מדרבנן.

◎ תקנת רבי

בנידה (סו, א) מבואר שרבי תיקן תקנה לאנשים שגרו במקומות בלי תלמידי חכמים. אשה הרואה דם תמתין בנוסף ליום הראייה שישה ימים ואז תטבול, כך גם אם רואה יומיים. אם רואה שלושה ימים צריכה להמתין שבעה נקיים (כשרואה יום או יומיים, מדין זבה אין חשש כי יכולה לטבול למחרת ומדין נידה צריכה למנות שבעה ימים סך הכל, כולל יום הראייה - כמו שרבי הורה. כשראתה שלושה ימים, מדין זבה צריכה לעשות הפסק טהרה ולהמתין שבעה נקיים).

הראשונים ביארו שהתקנה נבעה מהתמעטות החכמים שידעו להבחין בין דם טמא לדם טהור, ונוצר חשש שאשה תראה דם במשך שבעה ימים ובסוף היום השביעי ותטבול, אך באמת לאורך הימים הדם היה טהור ורק ביום האחרון טמא וממילא היא צריכה להמתין עוד שבוע עד הטבילה, וכעת הם יתחייבו כרת. לכן תיקנו שעל כל דם אשה תמתין שבעה נקיים.

חשש נוסף שגרם לתקנה הוא שאשה תטעה בחישוב ימי הנידות וימי הזיבה, ועל פי התקנה אין צורך לחשב את הימים.

◎ תקנת רבי זירא

רבי זירא אמר שעל גבי תקנת רבי, בנות ישראל החמירו על עצמן ואפילו אם רואות טיפת דם כחרדל - יושבות עליה שבעה נקיים, גם אם ראו יום אחד בלבד.

בראשונים הובאו כמה טעמים לתוספת החומרה הזאת:

◀ **רי"ף ורא"ש:** רבנן הוסיפו הרחקה.

◀ **ר"ן:** כדי שלא יטעו, שלפעמים יכולה לראות שלושה ימים ותחשוב שראתה רק יומיים. בנוסף אם רואה דם באמצע ימי הנקיים צריכה לשבת עוד שבעה ימים, ולכן החמירו.

◀ **מגיד משנה ורמב"ן:** כדי שתמיד יהיה מניין אחד ולא ישתנה המנהג בין ראייה לראייה.

סימן קפד | פרישה סמוך לוסת

סעיף א | בדיקה לפני ואחרי תשמיש

בדף יב (ע"א) רב יהודה אומר שאשה לא תבדוק את עצמה, כי אם בעלה יראה שהיא בודקת הוא יחשוש שהיא נאסרה, ליבו ינקוף והוא יפרוש ממנה. הראשונים נחלקו האם מדובר על בדיקה שלפני תשמיש, שלאחר התשמיש או גם וגם:

◀ **רמב"ם:** דווקא לפני תשמיש לא תבדוק, אבל אחרי התשמיש כן.

👉 כך כתב השו"ע. אמנם, בסימן קפו השו"ע פסק כמו שבעלת וסת קבוע אינה צריכה בדיקה כלל, וכשאינן לה וסת קבוע צריכה לבדוק שלוש פעמים בלבד, ובטהרת הבית כתב שלמעשה השו"ע מקל כאמור שם.

◀ **רבנו שמחה ואור זרוע:** דווקא אחרי התשמיש לא תבדוק, אבל לפני התשמיש מצווה.

◀ **תוס', מרדכי, טור ועוד:** לא תבדוק בשעת התשמיש כלל, לא לפני ולא אחרי.

👉 כך כתב רמ"א.

סעיף ב | פרישה סמוך לוסת

במסכת שבועות (יה. ב) לומד רבי יאשיה מהפסוק "והזרתם את בני ישראל מטומאתם" שיש לפרוש מאשה סמוך לוסתה, משמע שהפרישה מדאורייתא. מאידך, בנדה (טז, א) נפסק שוסתות מדרבנן.

◀ **תרומה, רא"ש ותוס':** הוסת עצמה מדרבנן, אך הפרישה מדאורייתא.

👉 ביאור הדברים:

◀ **רמב"ן וריטב"א:** הפרישה בכל העונה היא מדרבנן, אך חצי שעה לפני זמן הוסת מהתורה.

◀ **רא"ה:** מתחילת העונה ועד זמן הוסת הפרישה מדרבנן, ולאחר הוסת פרישה מדאורייתא.

◀ **נוב"י:** מתחילת העונה עד זמן הוסת הפרישה מדאורייתא, ולאחר הוסת מדרבנן.

◀ **ר"ן ורשב"א:** מדרבנן, והפסוק אסמכתא בעלמא.

👉 כן פסקו שו"ע ושר"ך.

טור ושו"ע: צריכים לפרוש עונה לפני הוסת. אם הוסת ביום פורש כל היום (ומותר בלילה שאחריו), ואם הוסת בלילה פורש כל הלילה (ומותר ביום שאחריו).

⊙ ממה צריך לפרוש בעונה הסמוכה לוסת

◀ **רש"י, ראב"ד, רמב"ן, רשב"א, טור ועוד:** מתשמיש בלבד.

👉 כן פסקו שו"ע, רמ"א, ש"ך, טהרת הבית ועוד.

◀ **תרומת הדשן:** גם מחיבוק ונישוק, אך לא משאר ההרחקות.

👉 כן פסק ט"ז.

◀ **ר"ת** (להבנת הרשב"א והמאירי): מכל ההרחקות, כדין נידה גמורה.

⊙ כמה זמן צריך לפרוש (עונת אור זרוע)

◀ **אגור, טור ועוד:** צריך לפרוש בעונת הוסת בלבד.

👉 כן פסק שו"ע, וכך פסקו גם ט"ז, רעק"א וטהרת הבית.

◀ **אור זרוע:** צריך לפרוש כ"ד שעות - אם רגילה לראות ביום פורש ביום וגם בלילה שלפניו.

👉 **ב"ח:** ראוי להחמיר כדבריו ולפרוש בעונה הוסת ובעונה שלפניה.

ש"ך: האור זרוע דיבר על אשה שלא יודעת באיזה שעה ביום תראה, והיום שהנשים לא יודעות - צריכות לפרוש כ"ד שעות. כך כתבו **קיצוש"ע**, בא"ח, שבה"ל ודרכי טהרה¹.

◀ **אביאסף (ראבי"ה):** י"ב שעות (ב"י: הכוונה שבלילות החורף והקיץ שהיום והלילה לא זהים, ימנה י"ב שעות).
כך פסקו **החת"ס ומעדני מלך**.

◎ ימי מבוכה

הגהות מרדכי ורמ"א: אשה שזמן הוסת שלה מקדים או מאחר ביומיים או שלושה, צריכה לפרוש יומיים או שלושה לפני שמגיע זמן הוסת או אחריו.

↪ **האחרונים נחלקו בביאור הדברים:**

◀ **ש"ך:** בעלת וסת קבוע שראתה ביום אחר צריכה לחשוש לשני הימים.

◀ **חות דעת:** בעלת וסת קבוע שראתה ג"פ באותו היום וביום שלאחריו, עוד ג"פ בשני הימים האלה וגם ביום השלישי. צריכה לפרוש בכל שלושת הימים כי לא עקרה את הראשון אלא הוסיפה עליו.

◀ **נוב"י:** אשה שרואה באופן קבוע בתוך פרק זמן מוגדר, צריכה לחשוש לכל הזמן הזה (אחרונים עפ"י **מהרי"ל**: רק עד פרק זמן של שבעה ימים).

↪ **שבט הלוי:** עד פרק זמן של שלושה ימים ראוי להחמיר כדעת הנוב"י.

↪ כך פסק **בדי השולחן**, אך כתב שלמקל כדעת הש"ך יש על מי לסמוך.

◎ פרישה סמוך לוסת בוסת הגוף

ראב"ד: בוסת הגוף כגון פיהוק או עיטוש אינה אסורה אלא בזמן הוסת בלבד. אם בדקה בשעת הוסת ולא ראתה דם מותרת לאחר מכן, אלא אם כן לפעמים רגילה לראות דם גם לאחר זמן הוסת ואז צריכה בדיקה גם אחר כך.

↪ **ב"ח:** לעומת דברי הראב"ד האלו, הרא"ש הביא מהראב"ד עצמו שאם יש לה יום קבוע לוסת הגוף צריכה לפרוש בו כל העונה כדין וסת ימים, וכך גם נפסק בסימן קפ"ט.

↪ **הב"ח נשאר בצ"ע**, אך עיין שם בסעיף כה, שלושה תירוצים באחרונים.

סעיף ג | וסת קטנה וזקנה

רשב"א וטור: קטנה שלא מוחזקת לראות וזקנה שכבר מסולקת דמים לא צריכות לפרוש עונה סמוך לוסת (ט"ז: וכן לא בזמן הוסת ממש), כל עוד לא קבעה וסת שלוש פעמים.

↪ כך פסק **שו"ע**.

↪ מה הדין בקטנה שראתה כמה פעמים אך עדיין לא נקבע לה וסת קבוע²:

◀ **ט"ז, סד"ט וחוות דעת:** אם ראתה שלוש פעמים חוששת למרות שלא קבעה וסת.

◀ **ש"ך** (בנקודות הכסף): חוששת רק אם קבעה וסת קבוע.

¹ אך כתב שצריכים להחמיר דווקא לבעלת וסת קבוע או בעונה בינונית למי שאין לה וסת קבוע, ובשאר העונות כשאינן לה וסת קבוע א"צ לפרוש.

² ע' בסימן קפט סעיף כז, שם עיקר הסוגיה והדברים הובאו שם ביותר הרחבה.

סעיף ד | וסת בנין החמה

ראב"ד ורא"ש: אם רגילה לראות עם נץ החמה, ולא ברור האם לפני הנץ או אחריו - יש המחמירים ואוסרים כל הלילה וכל היום, אך יש לפסוק כמקלים שאוסרים ביום בלבד (וסתות דרבנן, ולכן רק ביום שיש ודאות שהיא נידה טמאה, ואילו בלילה שהדבר ספק לא).

כך פסק שו"ע.

ב"ח: כאמור בסעיף ב', לדעת האור זרוע צריך לפרוש גם בלילה, ויש לחוש לדבריו.

❖ כשהתעוררה בבוקר ומצאה דם: אם ברור לה שהדם התחיל בלילה העונה תהיה בלילה, ואם לא - העונה תהיה ביום, כי מעמידים אותה בחזקת טהורה עד שראתה (ספר האשכול, וכ"פ שבט הלוי).

⊙ תחילת וסיום עונה

◀ **חוות דעת, טהרת הבית ושבט הלוי:** עונה היא מזריחה ועד שקיעה.

◀ **ערוך השולחן:** מעיקר הדין מעלות השחר ועד צאת הכוכבים. למעשה יש להחמיר לשני הצדדים.

◀ **דרכי טהרה:** עונת יום היא מהזריחה ועד צאת הכוכבים, עונת לילה מהשקיעה ועד הזריחה.

סעיף ה | וסת מלפני הנץ ועד לאחריו

בדף סג (עמוד ב) נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה האם צריכה לפרוש רק בשעת הוסת או בכל העונה. במשנה שם אומר רבי יוסי שאם ראתה עם הנץ החמה אסורה רק בזמן הנץ, ואילו רבי יהודה סובר שצריכה לפרוש כל העונה. להלכה נפסק בגמרא כרבי יהודה. הגמרא מעמידה שראתה בסוף הלילה, והראב"ד כתב שלדעת רבי יהודה אסורה רק בעונת הלילה, למרות שהראיה הגיעה עד זמן הנץ וראתה גם קצת בתוך עונת היום. עם זאת, הראב"ד הוסיף שרבי יהודה מודה לרבי יוסי שצריכה לפרוש במשך כל זמן הראיה עצמה, ולכן צריכה לפרוש בעונת הלילה אך גם ביום, כנגד הזמן שראתה דם.

ראב"ד: אשה שרגילה לראות מלפני הנץ החמה ועד לאחריו, יש הסוברים שאסורה כל הלילה וכל היום, יש הסוברים שאסורה רק בלילה, אך למעשה יש לאסור אותה בלילה, וביום רק בפרק הזמן שהוסת נמשך (ולא כל היום).

כך פסק שו"ע.

סעיף ו | וסת ארוכה

◀ **ראב"ד:** אם הוסת נמשכת כמה ימים, כולם נחשבים לעונה אחת וצריכה לפרוש בכל הימים האלה.

◀ **רמב"ן:** כל אחד מהימים נחשב כוסת בפני עצמו, ולכן גם אם יום אחד נעקר, האחרים עדיין קיימים.

◀ **רז"ה, רא"ש, רשב"א, ריטב"א ורבנו ירוחם:** צריכה לפרוש בעונה הראשונה של הוסת בלבד, ואם עברה העונה הראשונה ולא ראתה, מותרת.

כך פסק שו"ע.

בסעיף ה' השו"ע פסק כדעת הראב"ד שצריכה לפרוש בכל הזמן שהיא ראתה. למה כאן השו"ע לא חשש להמשך הראייה אחרי היום הראשון?

◀ **ב"חוש"ך:** אצלנו מדובר שאין ראייה רצופה ממש של כמה ימים, ואם ראתה ברציפות ללא הפסקה כמה ימים באמת כולם נחשבים הוסת (אלא שהדבר לא מציאותי).

◀ **ט"ז:** יש חילוק בין ראייה קטנה שנמשכת אחרי הוסת הראשון לבין יומיים או שלושה של ראייה, שלא שייך לומר שהכל זה ראייה אחת אלא הם תוספת דמים ולא חלק מהוסת (אך הט"ז נשאר בצ"ע מניין לש"ע לחלק כך).

סעיף ז | מעוברת ומניקה

בדף ט (ע"א) מובא במשנה שמעוברת ומניקה נחשבות נשים שלא רגילות לראות דם. על גבי המשנה רבי יוחנן אומר שמעוברת ומניקה לא צריכות לבדוק את עצמן בזמן הוסת, כי דמיהן מסולקים. לפי זה כתב הרא"ש שמעוברת לא צריכה לפרוש אפילו בשעת הוסת עצמה.

רבנו ירוחם וטור: מעוברת משהוכר עוברה ומניקה למשך עשרים וארבעה חודשיים לא צריכה לפרוש סמוך לוסת, ומותרת לבעלה אחרי הוסת גם אם לא בדקה (ואפילו בזמן הוסת עצמה - שו"ע).

כך פסק שו"ע.

ש"ך, חוות דעת וסדרי טהרה (עפ"י שו"ע בסימן קפט, לג): אך אם ראתה דם בימי העיבור וההנקה, צריכה לחשוש.

❖ שבט הלוי וטהרת הבית:

- א. כל עוד לא הוכר עוברה (עד שלושה חודשים), צריכה לחוש לוסת הקודם אפילו כשיודעת שהיא בהריון.
- ב. מונים את שלושת החודשים מליל הטבילה, וצריך שלושה חודשים שלמים (ולא מקצת חודש ככולו).
- ג. היום השתנו הטבעים, ואשה שמפסיקה להניק צריכה לחוש לזמן וסתה גם בתוך כ"ד חודשים.

❖ האם חודש העיבור (אדר א) עולה למניין כ"ד חודשים למניקה:

◀ **ש"ך:** לא, אלא סופרים שנתיים שלמות.

◀ **כו"פ:** כן, ובסיום כ"ד חודשיים חוזרת לחשוש.

סעיף ח | אשה שהתחבאה

בדף לט (ע"א) רבי מאיר אומר שאשה שהייתה במחבוא ולא בדקה טהורה, כי חרדה מסלקת דמים. במסכת סוטה (כ, ב) מובא שיש הבדל בין פחד מתמשך שמסלק דמים לבין פחד פתאומי שדווקא מביא את הוסת קודם זמנו.

◀ **רשב"א:** לא צריכה לחשוש לוסת כלל, כי היא מסולקת דמים.

כך פסק שו"ע.

◀ **רמב"ן, מאירי וטור:** לכתחילה חוששת לוסת, ורק בדיעבד טהורה.

כך פסקו רמ"א וב"ח.

למה במתחבאת חוששים לכתחילה ובמעוברת לא?

◀ **ב"י וש"ך:** בכל המעוברות הדמים מסולקים, אך לא כל המתחבאות.

◀ **ט"ז:** למעוברת הדמים מסולקים לגמרי, ואילו במתחבאת ברגע שהחרדה עוברת הוסת תחזור, וחוששים שבשעה שתזדקק לבעלה יצא הפחד מליבה.

סעיף ט | אשה שלא בדקה בזמן הוסת

בדף טז (עמוד א) נחלקו התנאים בנוגע לאשה שלא בדקה בעת הוסת שלה, אך גם לא ראתה דם. רבי מאיר ורבי אליעזר אומרים שטמאה נידה, ואילו חכמים ורבי יהושע סוברים שתבדוק בעת. רב ושמואל נחלקו מה הדין כשבדקת כעת ולא מוצאת דם - רב סובר שטהורה, ושמואל סובר שטמאה כי חזקה אורח בזמנו בא.

לדינא תבדוק כעת ואם לא מצאה דם טהורה, כי הלכה כרבי יהושע וחכמים וכן הלכה כרב באיסורים. כך פסקו רב אחאי גאון, רבנו חננאל, רשב"א, רמב"ן, מגיד משנה ותוס'.

◀ **יראים ותרומה:** רק אם בדקה שיעור וסת סמוך לוסתה טהורה, אך אם בדקה מאוחר יותר - אפילו אם לא מצאה דם טמאה (**דרכי משה**: סמ"ק פסק כמותם בוסת של שינוי הגוף).

👉 כך פסק **הב"ח** (ש"ך ובה"ט הביאו את דבריו, אך הפת"ש כתב שאין לחוש לחומרא זאת).

◀ **ר"ן** (בשם **רי"ף ורמב"ם**): צריכה לבדוק בזמן הוסת, אך אם לא בדקה ולא הרגישה דם - טהורה גם ללא בדיקה.

◀ **תוס', רשב"א וטור:** אם לא בדקה בשעת הוסת אמנם לא נאסרת, אך צריכה לבדוק כעת.

👉 כך פסק **רמ"א והשו"ע** (בסימן קפט, ד³).

👉 **פת"ש בשם חו"ד:** אם בדקה אך העד אבד, אסורה כי חוששים שהרגישה וחשבה שזו הרגשת העד. מאותה הסיבה אם הטילה מים בשעת הוסת ולא בדקה, גם אם בדקה אח"כ אסורה כי חוששים שהרגישה אך חשבה שזו הרגשת מי הרגלים [אך לא נהגו להחמיר כדבריו].

❖ צורת הבדיקה בזמן הוסת

◀ **חוות דעת:** אם אין לה שעה קבועה צריכה להניח מוך דחוק לאורך כל העונה.

◀ **דרכי טהרה:** אמנם צריכה לבדוק כל העונה, אך מספיק שתבדוק בתחילת וסוף העונה ובשאר הזמן תלך עם בגד תחתון מהודק לבן (או טמפון).

◀ **שבט הלוי:** תבדוק שלוש פעמים במהלך היום, אם לא פעמיים ולכל הפחות פעם אחת ביום (כלשון השו"ע שמספיקה בדיקה אחת), ותבדוק בסוף היום.

◀ **חזון איש וטהרת ישראל:** מספיק שתבדוק בדיקה אחת.

◎ עבר הזמן בוסת שאינו קבוע

רשב"א, רמב"ן וטור: אם יש לה וסת לא קבוע והוא פחות מעונה בינונית - טהורה גם בלי בדיקה, אם לא הרגישה דם (אך ביום הוסת צריכה לפרוש - ב"י).

👉 **ב"י:** דווקא עד שלושים יום, אך ביום שלושים עצמו (שהוא יום עונה בינונית) אסורה עד שתבדוק, כי הוא נחשב יום הוסת כל עוד אין וסת קבוע.

👉 כך פסק **רמ"א**.

👉 **פת"ש:** כך הדין דווקא בוסתות לפי ימים, אך בוסת של הרגשות מגופה, אם הרגישה אסורה לשמש עד שתבדוק.

סעיף י | היוצא לדרך

במסכת יבמות (סב, ב) מובא שאדם חייב לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך. מהפסוק "ואל אשך תשוקתך" למדו שאשה משתוקקת לבעלה כשהוא יוצא לדרך, ומהלימוד הנוסף מהפסוק "וידעת כי שלום אהלך" לומדים שאפילו בעונה הסמוכה לוסת מותר. אם יוצא לדבר מצווה פטור, כי טרוד (במצווה, או שאם יהיה טרוד בתשמיש יתבטל מהמצווה - שני פירושים ברש"י).

טור: היוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו אפילו סמוך לוסתה.

◀ **רש"י, רשב"א, ראב"ד ורבנו ירוחם:** אפילו בתשמיש, כי וסתות דרבנן ובמקום מצווה לא גזרו.

👉 כך פסק **שו"ע**.

◀ **ר"ת, תוס' ותרומה:** דווקא בדברי ריצוי, אך אסור בתשמיש.

הערות

³ אמנם כאן השו"ע סתם כדברי הר"ן והביא בתור י"א את דעת תוס' ורשב"א, אך בסימן קפ"ט הוא פסק כדעת הרשב"א, והיב"א (ח"ו, י"ד, סי' ט"ז) כתב שזו הכרעת השו"ע (כי זו משנה אחרונה).

◀ **סמ"ג:** מעיקר הדין מותר אפילו בתשמיש, אבל המחמיר תבוא עליו ברכה.

👉 כך פסק רמ"א⁴.

◎ **עונה הסמוכה לוסת או סמוך לוסת עצמה**

◀ **רמב"ן:** חצי שעה סמוך לוסת הפרישה מדאורייתא, וממילא אז אסור לפקוד אותה.

◀ **רשב"א, ראב"ד וטור:** אפילו בשעת הוסת ממש, כל עוד לא ראתה דם האיסור מדרבנן וצריך לפוקדה.

👉 כך פסק שו"ע, וכך כתבו **פרדס רימונים וטהרת הבית**.

◀ **חו"ד, נוב"י, חת"ס, יעב"ץ ובדי השולחן:** בכל עונת הוסת אסור, ורק בעונה הסמוכה לוסת מותר.

◎ **לאיזה דרך הוא יוצא**

◀ **תשובה מאהבה** (בפת"ש): אם יוצא לדרך של י"ב מיל.

◀ **דרכי טהרה:** נסיעה של מספר ימים למקום רחוק.

◀ **שבט הלוי וטהרת הבית:** אם לא יחזור עד העונה הבאה.

❖ **כשהאשה יוצאת לדרך**

◀ **טהרת הבית:** אם האשה יוצאת לדרך אין מצווה לפקוד אותה.

◀ **שבט הלוי:** אפשר שיש מצווה. לצורך גדול אפשר להקל סמוך לוסתה, אך לא בעונת הוסת.

❖ **היוצא לדרך סמוך למועד הטבילה**

הנימוקי יוסף מפרש את הגמרא שאם אשתו צריכה לטבול בעונה הסמוכה ליציאתו לדרך, צריך להתעכב בשבילה ולא לצאת לדרך.

רמ"א: יש אומרים שהרוצה לצאת לדרך ואשתו צריכה לטבול בתוך עונה, צריך להמתין.

👉 **ש"ך:** לדבר מצווה א"צ להמתין, וגם לדבר הרשות אם הולך לצורך גדול א"צ להמתין.

👉 **חת"ס** (בפת"ש): בעונה הסמוכה לטבילה לא נכון לאשה לצאת אפילו לדבר מצווה שלא ברצון בעלה.

❖ **ליל טבילה סמוך לוסת**

◀ **כנסת יחזקאל:** כשיליל הטבילה חל סמוך לוסת יכולה לטבול ולשמש, אך לא בשעת הוסת ממש.

◀ **סדרי טהרה, חוות דעת ונוב"י:** גם סמוך לוסתה יש לאסור.

👉 **אבני שהם:** אמנם אסורה בתשמיש, אך יכולה לטבול אפילו בשבת בשביל שאר ענייני קרבה לבעלה, שגם הם מצווה.

⁴ האחרונים הקשו מה שייך לומר 'המחמיר תע"ב', הרי יש עליו מצווה לפקוד את אשתו! ותירצו שהכוונה היא להחמיר ולא לצאת לדרך בעונה הסמוכה לוסת (מהרש"ל, וכך פסק תורת השלמים).

סעיף יא | הבא מן הדרך

בדף טו (ע"א) נאמר שכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהם, וכן נשותיהם של הבאים מהדרך (ולא אומרים שהאשה לא טרחה לטבול כי בעלה לא בעיר). רב הונא סובר שאם הגיע זמן וסתה היא בחזקת אסורה לבעלה, כי וסתות דאורייתא. רבה בר בר חנה חולק וסובר שגם אם הגיע זמן וסתה היא בחזקת טהורה, כי וסתות דרבנן. להלכה נפסק שוסתות דרבנן, וממילא גם כרבה בר בר חנה. אפילו נערה שמתביישת לטבול בחזקת טהורה. (אם לא יודע מתי זמן וסתה, כשעברו שלושים יום נחשב שהגיע הזמן - ראשונים עפ"י הגמרא). הראשונים נחלקו בביאור הגמרא ובפסיקת ההלכה:

◀ **רמב"ם ורי"ף:** אפילו אם לא היה זמן לטבול, היא בחזקת טהורה בכל הימים חוץ מיום הוסת עצמו, כי וסתות דרבנן.

◀ **רשב"א, ר"ן וטור:** מדובר שהיה שהות לטבול אחרי זמן הוסת, ויש כאן ספק ספיקא - ספק האם ראתה דם, וגם אם נאמר שראתה - מסתבר שטבלה. לפי זה דווקא אם שהה אחרי זמן הוסת שיעור זמן שיכולה לטבול היא בחזקת טהורה.

👉 כך פסק שו"ע.

↪ **רשב"א ותוס':** אם ודאי שראתה דם בזמן שלא היה (כגון יולדת), אסור לבוא עליה מבלי לשאול אותה אפילו אם היה זמן לטבול (כי אין ספק ספיקא).

❖ **רא"ש:** אם כשיצא לדרך אשתו הייתה טמאה, אסור לו לבוא עליה כעת מבלי לשאול אותה.

👉 כך פסק ב"ח (ותמה על הטור והשו"ע שכתבו דין זה בתחילת סימן קפ"ה ולא הזכירו זאת כאן).

❖ **טהרת הבית:** הבא מהדרך שלא בעונה הסמוכה לוסת, מצווה לפוקדה. זהו לא חיוב אלא מצווה בעלמא, כי אשה לא משתוקקת לבעלה כל כך כמו בעת שהוא יוצא לדרך (בשם שבט הלוי).

סעיף יב | בעלת וסת קפיצות

באותו הדף רב אשי מביא שלדעת רב הונא רק אם לאשה יש וסת לפי ימים בלבד הדין כך, אך אם הוסת שלה נקבע על פי ימים וקפיצות (היא רואה דם רק בעקבות פעולה ספציפית שהיא עושה ביום מסויים) - מותר לו לבוא עליה תמיד, כי אפשר שלא קפצה ולא ראתה.

רשב"א וטור: כשיש לה וסת לימים ולקפיצות - אינו צריך לשאול אותה ביום הוסת הקבוע שלה כי אפשר שלא קפצה ולא ראתה כלל. במקום זה, צריך לחשוש לעונה בינונית.

👉 כך פסק שו"ע.

↪ **ש"ך:** השו"ע כתב שבכל וסתות הגוף אינו חושש להן אלא חושש לעונה בינונית. דבריו צ"ע ויש לדחות אותם, אלא רק בקפיצה הדין כך (כי תלוי בה) ובשאר וסתות הגוף (כגון פיהוק ועיטוש) חוששים ליום הוסת שלה.

סימן קפה | נאמנות האשה

סעיף א | נאמנות האשה

בדף יב (ע"א) נאמר שאדם החוזר לביתו ואשתו הייתה בחזקת טמאה, נאמנת לומר שהיא טהורה. הב"י מבאר שאינה נאמנת לומר שלא נטמאה, אלא יש לה נאמנות לומר שטבלה. מתוך כך נאמנת דווקא אם עברו מספיק ימים כדי שתספיק לספור ולטבול (ט"ז: ונאמנת אפילו בספק האם עברו מספיק ימים).
בכתובות (עב, א) נלמד מהפסוק "וספרה לה" - לעצמה, שאשה נאמנת לספור את ימי הנידה לעצמה.

טור: כשאשה בחזקת טמאה אסור לבוא עליה עד שתאמר שהיא טבלה, וכשאומרת שטבלה נאמנת (רא"ש ורבנו ירוחם: אפילו אם מצא בגדים שלה מלאים בדם, נאמנת לומר שזה דם אחר ולא דם נידה).

כך כתבו שו"ע ורמ"א.

חוות דעת (בפתי"ש): אפילו באה לשכב אצלו לא מועיל, כי צריכה לומר בפירוש שטבלה.

❖ **החשודה על איסור זנות.** אם זינתה בימי הנדות לא איבדה את הנאמנות, אך אם הכשילה את בעלה בימי הנידה - אינה נאמנת בשעת וסתה לומר שטהורה, עד שתעשה תשובה. נאמנת שלא בשעת וסתה, וכן נאמנת גם לומר שטבלה, אך לא בימי החורף שקשה לטבול או כשמשלמים על הטבילה, אם לא יודע שהלכה לטבול (חוות דעת. כ"כ גם ערוך השולחן, והוסף שהבעל מחויב להעמיד אשה שתפקח שבאמת הולכת לטבול).

סעיף ב | כשהחזקה נידה

בכתובות (עב, א) רב יהודה אומר שאם החזקה נידה בשכנותיה נחשבת כנידה ודאית ובעלה לוקה עליה. רש"י מבאר שהחזקה נידה היינו אם ראו שלושת את הבגדים המיוחדים לימי הנידה.

רשב"א וטור: אם החזקה נידה בשכנותיה נחשבת כנידה ודאית.

כך פסק שו"ע.

ט"ז: אך אם הודיעה מראש שהולכת לעשות כך (ללבוש את בגדי הנידה וכדו') באמתלא כלשהי - נאמנת⁵.

סעיף ג | הנותנת אמתלה לדבריה

במסכת כתובות (כב, א) מובאת ברייתא שאם אשה טענה שהיא נשואה, נאמנת לחזור ולומר שהיא פנויה דווקא אם נתנה אמתלה לדבריה. בעקבות הברייתא הזאת רב פסק שגם האומרת לבעלה 'טמאה אני' נאמנת לחזור ולומר שהיא טהורה אם נותנת אמתלה לדבריה. אמנם, הגמרא מביאה ששמואל לעצמו לא האמין לאמתלה בזה.

◀ **רמב"ם, רשב"א ור"ן:** אמנם שמואל לא האמין לאמתלה, אך הלכה כרב ונאמנת.

◀ **רי"ף:** גם שמואל לא חלק על רב, אלא החמיר על עצמו לפנים משורת הדין. ונלמד מכך שהרוצה להחמיר על עצמו זו מידת חסידות ולא חומרה של שטות.

רמ"א: הרוצה להחמיר על עצמו, מידת חסידות היא זאת.

◀ **חוו"ד** (בפתי"ש): גם אם עברו מספיק ימים שהיה לה שהות לטבול, ויש לה מיגו שיכלה לומר שטבלה - לא נאמנת לחזור בה מהאמירה הראשונה בלי אמתלה.

❖ החוזרת בה תוך כדי דיבור, נאמנת גם ללא אמתלה (רבנו ירוחם ורמ"א).

⁵ אך לפי סברת המהר"ל שתובא בסעיף ג הדבר מועיל רק כשכל השכנות ידעו שלושת את הבגדים מחמת אמתלא, והט"ז עצמו שם קיבל את דברי המהר"ל.

⊙ באיזה אמתלה נאמנת

בירושלמי מפורש שאם טוענת שאמרה שהיא טמאה כי לא היה לה כח - נאמנת. בראשונים הובאו מקרים שונים, בחלקם נאמנת ובחלקם לא:

'דרך שחוק' (רמב"ם) ו'משטה בך' (תרומה ומרדכי) - אינה נאמנת. 'הייתי סבורה שאני נידה אך התברר שזהו דם פצע', 'הייתי חולה ולא יכולתי לסבול תשמיש' (תרומה ומרדכי) - נאמנת. וכן אם בעלה תבע אותה ואומרת שטענה כך מחשש שיראו אותם (רמב"ם), או שאמרה שהיא טמאה מחמת קטטה שהייתה לה עם בעלה (מהר"י וייל), נאמנת.

❖ **רמ"א** (עפ"י מהר"י וייל): אפילו אם באה ושוכבת בחיקו אינו צריך לשאול אותה במפורש והיא מותרת לו. **הב"ח** חולק וסובר שצריך לשמוע ממנה את האמתלה בפירוש.

⤵ **ש"ך**: גם רמ"א מודה שצריך לשמוע ממנה את האמתלה בבירור, אלא שלב"ח צריך מיד לפרוש עד שתאמר את האמתלה בבירור.

⊙ מקרים שאמתלה לא מועילה (באר היטב ופת"ש)

👉 כשעד אחד מעיד שהיא טמאה, או ששאלו אותה האם היא טמאה ואמרה כן (כנסת הגדולה).

👉 אחרי שלושים יום שאמרה שהיא טמאה (ב"ש).

👉 כשטוענת שזמן טבילתה הוקדם לאותו היום (חוששים שמא יצרה תקפה לבעילת הלילה, אך יום או יומיים קודם נאמנת ולא חוששים. חת"ס).

⊙ אמתלה כשהוחזקה נידה בשכנותיה

◀ **רמב"ן, רמב"ם, ר"ן ורשב"א**: אם ראוה שלובשת בגדי נידותה, אפילו אם נותנת אמתלה לדבריה לא נאמנת, כי לבישת הבגדים האלה נחשבים כאילו ראינו בפירוש שראתה דם.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **טור**: אפילו אם אמרה בפירוש שהיא נידה נאמנת לתת אמתלה, ק"ו שכאן נאמנת.

⤵ כיצד שאר הראשונים משיבים על הלימוד הזה?

◀ **רשב"א**: משום בושת או אונס יכול להיות שתאמר שהיא טמאה, אבל לא לעשות מעשה של לבישת בגדי הנידות, ולכן אם לבשה שוב אינה נאמנת לתת אמתלה.

◀ **מהר"ל מפראג** (מובא בט"ז): נאמנת באמתלה רק אם כל השומעים הראשונים ישמעו גם את האמתלה. כששכנותיה ראו אותה עם בגדי נידות, לא כולם גם שמעו את האמתלה.

⤵ **ט"ז**: דבריו מסתברים, ולפי זה אם אמרה בפני רבים שהיא טמאה אמתלה לא מועילה.

👉 **תשובת רמ"א**: אם בהסכמת בעלה אמרה טמאה אני כי חששה מעין הרע, מותרת לבעלה.

⤵ **ט"ז**: הדבר פשוט ודומה למסירת מודעה על גט לפני נתינתו.

👉 **ש"ך**: אם עיקר האמתלה תלוי באחרים ולא הייתה לה דרך אחרת - האמתלה מועילה (הפת"ש כתב שלפי זה אם אחרי שלבשה בגדי נידה חזרה ואמרה שטענתה והדם שראתה היה דם פצע ולא דם נידה - נאמנת, אך הכ"פ כתב שאפילו אז אינה נאמנת).

⊙ נאמנות האשה מול נאמנת החכם

הגמרא בכתובות שם (עב. א) מביאה דוגמא לאשה המשמשתו נידה, לאומרת שחכם טיהר לה את הכתם, והתברר שהיא שיקרה. רבנו ירוחם והר"ן כתבו בשם הרמב"ן שנלמד מכאן שחכם נאמן כשאומר ההפך ממנה.

רמ"א: האומרת שחכם טיהר לה כתם, והחכם אומר שהיא משקרת - מאמינים לחכם.

⤵ אם עד אחד מעיד שהחכם אסר לה - אינו נאמן, כי דווקא לחכם יש נאמנות (ט"ז).

⤵ החכם נאמן דווקא לעניין איסור, אך בנוגע להפסד כתובתה אינו נאמן יותר מכל עד אחד (ב"י).

סעיף ד | גילתה שנטמאה באמצע תשמיש

הגמרא בשבועות (יח, א) אומרת שאם שימש עם אשתו ובאמצע ראתה דם נידה - אסור לו לפרוש באיבר חי כי יש לו הנאה בזה, אלא נועץ ציפורניו בקרקע בלי לזוז עד שהאיבר ימות, ואז יפרוש. הרמב"ם כתב שאם פרש באיבר חי - חייב כרת כדין הבא על הנידה.

הראשונים כתבו שצריך לנעוץ ציפורניו בקרקע כי אחרת כל עוד שאינו פורש הוא עדיין נהנה.

טור וש"ע: היה משמש עם אשתו ובאמצע אמרה לו שראתה דם - נועץ ציפורני רגליו בקרקע ולא זז עד שימות האיבר, ואז פורש.

⤵ **רמ"א:** ויתמלא פחד על העבירה שבאה לידו. לא ייסמך עליה אלא על רגליו וידיו, כדי שלא יהנה.

⊙ כפרה לפרוש באיבר חי

השוגג ופורש באיבר חי - שגג בשגגת כרת וצריך כפרה. בנוגע לדרך הכפרה הובאו דעות שונות בפוסקים:

⬅ **מרדכי בשם מהר"ם:** יתענה 20 ימים, ויכול לפדות כל יום ב"ב פשיטין (בערך 13 גרם כסף).

⬅ **תרומת הדשן בשם מהר"ם ורמ"א:** יתענה 40 ימים (רמ"א - כל שבוע יומיים), ויכול לפדות כל יום כנ"ל. אסור בערב התענית בבשר ויין.

⬅ **חת"ס בשם מקובלים:** יתענה 72 ימים, ואם חטא בכניסה וביציאה יתענה פעמיים (144 ימים).

👉 **טהרת הבית:** בזמננו יש להתענות יום אחד, לתת צדקה ולעסוק בתורה.

❖ מצאה דם אחרי התשמיש. אם בא עליה שלא בעת וסתה, ולאחר זמן מצאה דם - אינם צריכים לחשוש כלל, וגם אם נראה שהדם בעקבות התשמיש - זה אונס ואונס רחמנא פטריה (מרדכי, רא"ש ורמב"ם).

👉 כך פסק רמ"א.

❖ הנזכר באמצע התשמיש שכעת עונת הוסת

⬅ **חוו"ד** (בפת"ש): צריך לפרוש באיבר מת, כאדם הפורש מאשתו נידה.

⬅ **מהר"ם שיק וערוך השולחן:** יפרוש מיד ואפילו באיבר חי, כי חוששים שמא תראה דם וצריך להרחיק את עצמו כמה שיותר מהר.

👉 **שבט הלוי וטהרת הבית:** צריך לפרוש מיד, אלא אם כן חושש שיגרום לו להוצאת זרע לבטלה ואז יפרוש באיבר מת.

⊙ מקרים שגם האשה צריכה כפרה (פת"ש, חוו"ד ונוב"י - מובא בשירת הים)

👉 אם שמטה עצמה אחרי שראתה דם ולא חיכתה שימות האיבר.

👉 אם אמרה לבעלה 'נטמאתי ופרוש ממני', שמראה שרצונה ליהנות מהפרישה.

👉 היודעת שנטמאה ולא אומרת לבעלה (אך החת"ס הסתפק בכך).

👉 המשמשת בזמן שאסור לשמש, בעונת הווסת, עונה בינונית וכו'.

סימן קפו | בדיקות בימי הטהרה

סעיף א | בדיקות לבעלת וסת קבוע

המשנה בדף יא (ע"א) אומרת שאשה המתעסקת בטהרות צריכה לבדוק שלוש פעמים ביום: בבוקר, בערב ולפני התשמיש, כי מתוך שצריכה בדיקה לטהרות מצריכים אותה גם לבדוק לבעלה. אם לא עסקה בטהרות - אינה צריכה לבדוק גם לא לפני התשמיש.

בדף יב (ע"א) הגמרא דנה בנוגע לאשה שאין לה וסת קבוע. רבי מאיר סובר שאסור לה לשמש לעולם מחשש שמא תראה דם בשעת התשמיש, ואילו רבי חנינא בן אנטיגנוס סובר שמשמשת בשני עדים, והם אלה שיקבעו האם היא אסורה לבעלה (שני עדים פירושו שתבדוק לפני ואחרי התשמיש (רש"י), או שהיא והוא יבדקו אחרי התשמיש (ר"ה)).

רב יהודה בשם שמואל אומר שהלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס, וגם זה רק כשעסקה בטהרות ואז מתוך שעסקה בטהרות צריכה לבדוק, אך אם לא עסקה בטהרות אינה צריכה בדיקה לא לפני ולא אחריה גם כשאין לה וסת קבוע. המשנה בדף יד (ע"א) אומרת שדרך בנות ישראל שגם היא וגם הוא בודקים אחרי התשמיש, והצנועות בודקות בעצמן גם לפני התשמיש.

◀ **רי"ף, ראב"ד, רמב"ן ורשב"א:** אם יש לאשה וסת קבוע אינה צריכה לבדוק כלל.

☞ כך פסקו **שו"ע ורמ"א**, וכך כתבו **דרכי טהרה וטהרת הבית?**

◀ **רמב"ם:** גם כשיש לה וסת קבוע צריכים לבדוק אחרי התשמיש, היא והוא (כך למד את המשנה בדף יד, ומה שהוזכר חילוק בין אשה העוסקת בטהרות למי שלא עוסקת בטהרות נוגע רק לבדיקה שלפני התשמיש).

☞ **רד"ע וחכם צבי** (בפת"ש): אשה שמעולם לא ראתה דם אינה צריכה בדיקה לבעלה כלל.

סעיף ב | בדיקות כשאין וסת קבוע

◀ **רש"י, תרומה, רשב"ם, רוקח וסמ"ג:** אינה צריכה בדיקה אפילו אם אין לה וסת, ואסור לה לבדוק על פי האמור בתחילת סימן קפד, כי אחרת לבו נוקפד.

☞ כך פסק **ש"ך**.

◀ **רי"ף, רמב"ן ורשב"א:** אם אין לה וסת צריכה לבדוק שלוש פעמים (בשלושת הפעמים הראשונות צריכה לבדוק לפני ואחרי התשמיש), ומאז ואילך אינה צריכה בדיקה.

☞ כך פסק **שו"ע**, וכמוהו פסקו **בדי השולחן, דרכי טהרה⁸ וטהרת הבית**.

◀ **ראב"ד:** צריכה לבדוק שלוש פעמים אחרי התשמיש בלבד.

◀ **רא"ש ורמב"ם:** אשה שאין לה וסת חייבת לבדוק לפני ואחרי התשמיש (ולרמב"ם אחרי התשמיש גם הבעל צריך לבדוק)⁹.

☞ כך פסק **רמ"א**.

☞ **שבט הלוי:** בשלושת הפעמים הראשונות יבדקו לפני ואחרי התשמיש, ולאחר מכן יבדקו רק קודם התשמיש (אך הבדיקה הזאת אינה חובה). בימים שאין חשש שתראה לא צריכה לבדוק.

הערות

⁶ השו"ע כאן הביא את דעת הראשונים בסתם ואת הרמב"ם בתור דעה נוספת, ולמרות שבתחילת סימן קפ"ד משמע שפסק כדעת הרמב"ם - כתב טהרת הבית שדעת השו"ע לפסוק כמו שאר הראשונים, ואינה צריכה בדיקה.

⁷ אך הוסיפו שיש מעלה אם בודקת שלא בפני בעלה ולא בשעת התשמיש, וכתב **בית הלל** (בבאר היטב) שנהגו שבודקת לפני התשמיש שלא בפניו.

⁸ וכתב שגם אם נשואה שנים רבות ולא עשתה את הבדיקה - תעשה אותה כעת. אך בספר שערי אורה הביא בשם **שבט הלוי** שאם נשואים זמן רב - פטורים מבדיקות אפילו כשלא בדקו מעולם.

⁹ **ערוך השולחן:** בימינו אפילו הרמב"ם יודה שאינה צריכה בדיקה, ודווקא שנהגו על פי דין תורה וטבלו מיד אחרי שבעת ימי הנידה יש מקום להחמיר ולבדוק תמיד.

❖ מעוברת או מניקה אינה צריכה בדיקה אפילו אם אין לה וסת קבוע (מהר"ם פדואה).

⊙ הבדיקה הנצרכת

◀ **ראב"ד, רמב"ן, מאירי, רא"ה וריטב"א:** בדיקה בקינוח בלבד.

☞ כך פסקו **חוות דעת, סדרי טהרה וטהרת הבית.**

◀ **רשב"א ור"ן:** בדיקה יסודית בחורים ובסדקים.

☞ **שו"ע הרב, שבט הלוי ודרכי טהרה** כתבו שכך יש לבדוק לכתחילה.

☞ **חתם סופר:** לפני התשמיש מספיק קינוח, ואחריו צריך בדיקה בחורים ובסדקים.

⊙ כמה בדיקות בלילה אחד

בדף טז (ע"א) נחלקו בית שמאי ובית הלל בנוגע לכמה בעילות באותו לילה. בית שמאי סוברים שצריכה שני עדים לכל תשמיש או בדיקת העד לאור הנר אחרי כל פעם, ובית הלל סוברים שמספיק להשתמש באותם שני עדים לכל הלילה. בגמרא מובא שרבי זירא למד מהמשנה שלכו"ע אין לבעול פעמיים בלי לבדוק, ורבא חולק וסובר שהמשנה מדברת דווקא לעוסקת בטהרות, ובהיתר אישה לבעלה אין צורך לבדוק פעמיים. להלכה נפסק כבית הלל, אך במחלוקת האמוראים נחלקו הראשונים:

◀ **רמב"ם:** צריכה לקנח בין הבעילות ובבוקר בודקים את העדים, כרבי זירא.

☞ כך פסק **רמ"א.**

◀ **ראב"ד, רמב"ן ורשב"א:** אינה צריכה לבדוק בין הבעילות, הלכה כרבא שהיה בתרא.

⊙ אבד העד

בדף טז (ע"ב) נאמר שאם בדקה בעד והוא אבד אסור לה לשמש עד שתבדוק שוב. אמנם אם העד היה קיים יכלה לשמש שוב בלי לבדוק עד הבוקר, אך כעת שהוכחה לא קיימת אסור לה לשמש בלי בדיקה.

◀ **רש"י:** מדובר דווקא בעוסקת בטהרות שצריכה לבדוק.

◀ **רמב"ם:** כל אשה צריכה לבדוק, וממילא אסור לה לשמש כשאבד העד.

☞ כך פסק **רמ"א** באשה שאין לה וסת (לשיטתו שבעלת וסת קבוע אינה צריכה בדיקה כלל).

סעיף ג | וסת חצי קבוע

תרומת הדשן: אשה שאין לה וסת קבוע אך לעולם לא רואה בשבועיים שאחרי הטבילה - בתוך אותם השבועיים לכל הדעות לא צריכה לבדוק (לאו דווקא שבועיים, אלא זמן קבוע. לפי האמור בסעיף א, הרמב"ם יחלוק על זה, שהרי הוא מצריך בדיקה אפילו לבעלת וסת קבוע, אך שאר הפוסקים לא קיבלו את דעתו).

☞ כך פסק **שו"ע.**

☞ האם יכולה לבדוק שלוש פעמים בימים האלה כדי ליצור חזקה שאיננה רואה מחמת תשמיש?

◀ **דרכי טהרה:** לא, אלא צריכה להמתין.

◀ **שבט הלוי** (תלמידו בשמו, בשירת הים): יכולה לבדוק כבר בזמן הזה.

סעיף ד | נאמנות אשה בבדיקת עדים

רמב"ם: אדם יכול לתת לאשתו לבדוק את העד שלו, מתוך שנאמנת על שלה נאמנת גם על שלו.

👉 כך פסק שו"ע.

↪ האם הבעל נאמן לבדוק את העד של אשתו?

◀ **בית מאיר: לא.**

◀ **שבט הלוי: כן,** עד אחד נאמן באיסורים.

סעיף ה | הרואה מחמת תשמיש

כאמור בתחילת הסימן בדעת רוב הראשונים, נפסקה הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס ואשה שאין לה וסת צריכה לבדוק את עצמה. אם שלוש פעמים ראתה דם - מוחזקת נידה כל ימיה, יוצאת בלי כתובה ואסור לו להחזיר אותה עולמית. הרשב"א כתב שחייב להוציא אותה דווקא אם ראתה דם בשעת התשמיש ממש, במשך שלוש פעמים רצופות. הרמב"ם הוסיף שיוצאת ללא כתובה רק אם מתחילת נישואיה הייתה כך, אך אם בהתחלה לא ראתה דם ורק לאחר מכן - נסתחפה שדהו, ואמנם חייב להוציא אך צריך גם לשלם כתובה.

טור ושו"ע: הרואה דם מחמת תשמיש שלוש פעמים אסורה על אותו הבעל לעולם.

סימן קפז | הרואה דם בימי הטהרה

סעיף א | הרואה מחמת תשמיש¹⁰

בדף סה (ע"ב) הברייתא אומרת שאם שמה שלוש פעמים ובכל הפעמים ראתה דם - חייבת להתגרש, ויכולה להינשא לאחר. אם גם איתו ראתה שלוש פעמים מחמת תשמיש צריכה להתגרש, ואם כך גם עם השלישי אסור לה להינשא עד שתבדוק את עצמה.

הב"י הזכיר את דברי הרשב"א שהובאו בסוף הסימן הקודם שנאסרת דווקא אם ראתה שלוש פעמים רצופות.

טור ושו"ע: הרואה מחמת תשמיש שלוש פעמים רצופות חייבת להתגרש, ואם ראתה מחמת תשמיש גם עם הבעל השני והשלישי אסורה לכל העולם עד שתבדוק.

❖ **שיטת ר"ח.** לדעת ר"ח דין רואה מחמת תשמיש שייך רק באשה שמעולם לא היו לה ביאות ללא ראיית דם, אך הפוסקים לא קיבלו את דבריו (ב"ח).

⊙ הזמן שנחשבת רואה מ"ת

אם האיש מצא דם על עד שלו אחרי התשמיש, ודאי נחשבת רואה מחמת תשמיש (כך פסקו הראשונים והרמ"א. הש"ך הוסיף שבמצב כזה אפילו אם מצא זמן רב אחרי הביאה נחשבת רואה מ"ת).

בדף יד (ע"א) נאמר שאם אחרי התשמיש בדקה ונמצא דם על עד שלה, כשבדקה לאחר זמן טמאים מספק ופטורים מקרבן. שיעור 'לאחר הזמן' הוא כדי שתדך מהמיטה ותקנח את אותו מקום. הראשונים למדו מכך שנחשבת רואה מחמת תשמיש רק אם ראתה בשיעור זמן כדי שתדך מהמיטה.

מאידיך, הב"י מביא שהגמרא בהמשך שם דוחה את השיעור הזה וכותבת שהשיעור שבו חייבים בקרבן הוא כדי שתושיט ידה תחת הכר, תיקח עד ותבדוק בו, שהוא שיעור זמן קצר יותר. כך מסקנת הגמרא וכך פסק הרמב"ם בנוגע לחיוב חטאת.

◀ **סמ"ג, סמ"ק, תרומה וטור:** נחשבת רואה מחמת תשמיש אם ראתה דם בתוך שיעור הזמן שיכלה לרדת מהמיטה.

◀ **י"א בראב"ד:** אנחנו לא בקיאים בשיעורי הזמנים האלה, ולכן כל עוד רואה סמוך לביאה נחשבת רואה מחמת תשמיש¹¹.

👉 כך פסק רמ"א¹².

◀ **רמב"ם, ראב"ד ורשב"א:** בתוך שיעור הזמן של הושטת יד מתחת לכר כדי לקחת עד ולבדוק בו.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **ש"ך:** אם בדקה מיד ולא ראתה, גם אם בדקה שוב בתוך הזמן ואז כן ראתה דם - אינה נאסרת.

⊙ מספר הפעמים עד שנאסרת עולמית

רשב"ג ורבי נחלקו האם חזקה היא אחרי פעמיים או אחרי שלוש פעמים. נפסק שלענייני נישואין ומלקות הלכה כרבי שחזקה אחרי פעמיים, ולענייני וסתות ושור המועד הלכה כרשב"ג וחזקה בשלוש פעמים.

◀ **רשב"א, תוס' וטור:** כאן זהו דין וסתות, והלכה כרשב"ג שחזקה רק לאחר שלוש פעמים (תוס': כאן אפילו רבי מודה שחזקה רק אחרי שלוש פעמים).

👉 כך פסק שו"ע.

הערות

¹⁰ בנספח שבסוף הסיכום מובא תימצות של כל דין רואה מחמת תשמיש.

¹¹ אמנם כפי שהוזכר הגמ' דחתה את שיעור הזמן של כדי שתדך מהמיטה, והב"י מציע יישוב לשיטתם שאמנם חייבים חטאת רק בשיעור שתושיט ידה מתחת לכר, אך אשם תלוי חייבים גם בשיעור כדי שתדך מהמיטה, ולכן סוברים שגם בשיעור זמן כזה נחשבת רואה מחמת תשמיש.

הב"ח הקשה על היישוב הזה, וכתב שהראשונים סוברים כרב אשי ששני השיעורים זה אותו הזמן, תלוי האם יש לה עד ביד או לא. אמנם הגמרא נשארה עליו בקושיה, אבל הוא בתראה והראשונים האלו קיבלו את דבריו.

¹² באחרונים נחלקו כמה נחשב 'סמוך לביאה', כשיש מהאחרונים שנקטו שיעור של חצי שעה, יש שנקטו כדי הליוך כ"ב אמה (12 שניות) ויש דעות נוספות באמצע. טהרת הבית פסק שגם לרמ"א אין להחמיר כשעברו יותר משלוש דקות, ודרכי טהרה כתב להחמיר שלכתחילה תבדוק בתוך חמש דקות, אך גם בתוך חצי שעה נחשבת רמ"ת (שירת הים, ועיי"ש ביתר הרחבה).

◀ **סמ"ג:** נאסרת לבעלה רק אחרי שלוש פעמים, אך אם התגרשה משני בעלים לא תינשא עד שתבדוק.
 ↪ **ב"י:** הסמ"ג סובר שבנוגע למספר הבעלים שמותרת להם אינו נחשב וסתות אלא נישואין, ובזה הלכה כרבי.

◎ **ראייה מחמת תשמיש – וסת או מחלה?** (שירת הים עפ"י פת"ש וטה"ב)

|| הנוב"י וחוות דעת נחלקו האם ראייה מחמת תשמיש נחשבת וסת או מחלה, ויש לדבר כמה נפק"מ:

◀ **נודע ביהודה:** רמ"ת היא וסת שעל ידי מעשה (מעשה הביאה).

◀ **חוות דעת:** רמ"ת זו מחלה (חוץ מהפעם הראשונה שאז זה וסת שע"י חימוד התשמיש).

↪ הנפק"מ במחלוקת הזאת:

1. האם אחרי שלוש פעמים שראתה מ"ת אסורה מדאורייתא או מדרבנן?

◀ **נוב"י, חת"ס ורעק"א:** מדרבנן, שהרי קי"ל וסתות דרבנן.

👉 כך פסק טהרת הבית.

◀ **חוות דעת, ח"מ, בית מאיר וערוה"ש:** מדאורייתא, שרמ"ת היא מחלה.

◀ **שו"ת בשמים ראש:** אמנם רמ"ת היא מחמת מחלה, אך האיסור לבוא עליה מדרבנן.

2. רמ"ת שלאחר מכן קבעה וסת קבוע

◀ **נוב"י:** מותרת לבעלה, כי אשה שיש לה וסת קבוע לא צריכה לחוש לוסת שאינו קבוע (עפ"י הש"ך בסימן קפט).

וסת שע"י מעשה נחשב קבוע רק אם נקבע גם לפי ימים, מה שלא קרה כאן)

👉 **טהרת הבית:** כשיש עוד צד להקל יש לסמוך על סברת הנוב"י.

◀ **חוות דעת ואבני נזר:** אסורה לבעלה, זו מחלה וגם אם יש וסת קבוע צריכה לחשוש.

3. רמ"ת שהתעברה בביאה השלישית

◀ **נוב"י, לחו"ש וחת"ס:** מותרת, כי מעוברת ומניקה נחשבת מסולקת דמים ולא צריכה לחשוש לוסתות.

👉 כך פסק **טהרת הבית**, והוסיף שלאחר תקופת ההריון וההנקה לכו"ע חוזרת לאיסורה.

◀ **חו"ד וערוה"ש:** אסורה, כי עדיין צריך לחשוש שתראה דם.

👉 **שבט הלוי:** היום ניתן למנוע את דין רמ"ת באמצעות כדורים או זריקות שיעצרו את הדם כך שלא תראה בפעם השלישית, והדבר מועיל.

סעיף ב | בדיקת שפופרת

|| הברייתא בדרך סו (ע"א) מבארת כיצד הרואה מחמת תשמיש צריכה לבדוק את עצמה. לוקחת שפופרת חלולה ממתכת, בתוכה נותנת מכחול שבקצהו מוך. אם נמצא דם על המוך בידוע שהוא מהמקור, אבל אם הדם נמצא על צידי המכחול הוא מהצדדים ומותרת (מניח את המכחול בתוך שפופרת כדי למנוע חשש שיגיע דם מהצדדים למוך).

טור ושו"ע: בודקת עם שפופרת, אם נמצא דם על המוך הוא מהמקור, אך אם על צידי המכחול הוא מהצדדים.

❖ **רמ"א** (בסעיף י): אם אחרי שלוש פעמים שראתה דם הבעל בא עליה (באיסור) ולא ראתה, מועיל יותר מבדיקה בשפופרת¹³.

◎ **האם היום ניתן לסמוך על הבדיקה**

◀ **ראב"ד, רמב"ן ואור זרוע:** היום אי אפשר לסמוך על הבדיקה. א. אנחנו לא בקיאים. ב. גם דם הבא מהצדדים, בנות ישראל החמירו על עצמם לשבת שבעה נקיים אפילו על טיפת דם כחודל.

↪ **רשב"א ור"ן:** גם הראב"ד מסכים שאם בדקה ולא היה דם על המוך, לא מוציאים אותה מבעלה.

◀ **רי"ף, רמב"ם, רא"ש, רשב"א ור"ן:** ניתן לסמוך על הבדיקה. א. לא צריך להיות בקיאים בשביל בדיקה כזו. ב. בנות ישראל החמירו על עצמם רק בסתם דם, אבל אם ידוע שהוא בא מהצדדים לא. 👉 כך פסק רמ"א.

◎ צורת הבדיקה

- ◀ **חת"ס:** צריכה להכניס ככל האפשר, עד צוואר הרחם, כי אינה יודעת עד איפה השמש דש.
  - ◀ **משאת בנימין:** עד מקום שהשמש דש לפי אומד דעתה, ואינה צריכה יותר (כפשוט דברי השו"ע).
- 👉 כך כתבו בדי השולחן וטהרת הבית.

◎ כיצד הבדיקה מועילה

- בגמרא מבואר שאם התגרשה מהראשון מותר לה להתחתן עם אחר כי לא כל האצבעות שוות ויתכן שעם השני לא תראה דם. לפי זה, איך הבדיקה יכולה להועיל - יכול להיות שעם המכחול לא תראה, אך בביאה רגילה כן!
- ◀ **ב"י וט"ז:** את סברת 'לא כל האצבעות שוות' אומרים רק לקולא ולא לחומרא. רוב נשים לא רואות מחמת תשיש, ולכן תולים להיתר בכל מה שאפשר.
  - ◀ **ב"ח:** סברת 'לא כל האצבעות שוות' באה לומר שאולי עם הראשון ראתה דם מהצדדים, וכאן ששללנו את האפשרות של דם מהצדדים באמצעות השפופרת - הסברא הזאת לא שייכת.
  - ◀ **נודע ביהודה:** סברת 'לא כל האצבעות שוות' קיימת, אך אם ראתה מחמת תשיש עם שלושה בעלים מוכח שאצלה כל האצבעות כן שוות, ולכן רק אז בדיקת שפופרת מועילה¹⁴.

◎ הבודקת שלא מצאה דם כלל ואחר כך שוב רמ"ת

- ◀ **נוב"י וסדרי טהרה:** אם בבדיקה לא ראתה דם מועיל כדי לבטל את חזקת רמ"ת הראשונה, אך אם תראה שוב שלוש פעמים נאסרת.
  - ◀ **חוות דעת ודברי חיים:** שוב לא נאסרת בתור רואה מחמת תשיש, כי תולים שהדם בא מהצדדים.
- 👉 כך פסק טהרת הבית.

◎ הבודקת שמצאה דם מהצדדים צריכה שבעה נקיים?

- ◀ **מהר"י הורביץ, שאילת דוד, פרדס רימונים ולחו"ש:** אינה צריכה למנות שבעה נקיים, כי מוכח שהדם לא מהמקור.
- 👉 כך פסק טהרת הבית, אך הוסיף שהמחמיר תבוא עליו ברכה.
- ◀ **ערוך השולחן:** אם בבדיקה ראתה דם מהצד אינה צריכה למנות, אך אם לא ראתה כלל ואחר כך רמ"ת - צריכה.
  - ◀ **חוות דעת, כו"פ ושואל ומשיב:** הבדיקה מועילה רק כדי שלא לאסור אותה על בעלה עולמית, אך עדיין נאסרת בדם הזה כי ספק האם הוא דם נידה.

סעיף ג | הבודקת בבעלה הראשון

בגמרא שם ריש לקיש שאל למה לא תבדוק עצמה בביאה השלישית של הבעל הראשון, והשיב לו רבי יוחנן שלא כל האצבעות שוות (רש"י): ויכול להיות שעם בעל אחר לא תראה דם גם ללא בדיקה, ולכן עדיף שתתגרש ולא תבדוק. בביאה הראשונה של הבעל השלישי לא תבדוק כי לא כל הכוחות שווים (ואולי הביאה הראשונה הייתה בכח רב, והביאה הבאה תהיה בנחת).

¹⁴ כך סובר הנוב"י, כמו שמובא בסעיף ג. אמנם לא ראיתי במפורש שכך הוא מבאר את סברת כל האצבעות שוות, אך כך לענ"ד נראה לומר. אם ראתה דם מהצדדים אין צורך בסברת כל האצבעות שוות, אך כשלא ראתה כלל, רק אחרי שברור שאצלה כל האצבעות כן שוות אפשר לסמוך על בדיקה.

◀ **רש"י** (להבנת תוס' ורא"ש): בדיקה בעודה עם בעלה הראשון לא מועילה (רק בבעל השלישי שאין לה תקנה אחרת סמכו על הבדיקה (אור זרוע)).

👉 כך פסק הש"ך.

◀ **רמב"ם**: יכולה לבדוק מתי שרוצה, אך הבדיקה לא מועילה כדי להתיר אותה לבעל הנוכחי, אלא מתגרשת ממנו ומותרת לבעל אחר.

◀ **רש"י** (להבנת הב"י), **תוס', רא"ש, סמ"ק, רשב"א וטור**: אם רוצה יכולה לבדוק בעודה עם בעלה הראשון, ואם יתברר שהדם מהצדדים מותרת אפילו לו (הקלו עליה שמותרת לשני ולשלישי גם ללא בדיקה, ואם מעדיפה לבדוק יכולה).

👉 כך פסקו **שו"ע, רמ"א, ב"ח ואחרונים נוספים**.

👉 **ש"ך**: אם בדקה בעודה עם הראשון ונמצא דם על מוך, אסורה לכל העולם (אך אם בדקה פעם שנייה ולא ראתה דם, אסורה לראשון ומותרת לבעל שני. **חוות דעת**).

👉 **נוב"י**: בדיקה בעודה עם הראשון מועילה דווקא אם ראתה דם מהצדדים, אך אם לא ראתה כלל הבדיקה לא מועילה.

👉 **הגהות מיימוניות ורמ"א**: אם מרגישה כאב בזמן התשישי לכו"ע יכולה לסמוך על בדיקה אפילו בבעל הראשון.

סעיף ד | הרואה מ"ת בזמן וסת

בגמרא שם מובא שאם יש לה וסת קבוע, יכולה לתלות בוסת. הראשונים נחלקו בביאור הגמרא:

◀ **רש"י ומהר"ם**: אם יש לה וסת לקלוקל, כלומר שלא כל פעם רואה מחמת תשישי אלא לפרקים - תולה בוסת, ובין וסת לוסת משמשת ללא בדיקה¹⁵.

◀ **מרדכי**: אם יש לה וסת קבוע ורמ"ת בזמן אחר - תולה שזה דם טהור כי עדיין לא הגיע עת וסתה¹⁶.

◀ **רמב"ם, רמב"ן, רשב"א, וטור**: אם שימשה סמוך לוסתה, תולים שראתה מחמת הוסת ואינה נחשבת רואה מחמת תשישי.

👉 כך פסק **שו"ע**.

👉 איך יכול להיות ששימשה סמוך לוסתה, הרי הדבר אסור?

◀ **פרישה** (1): מדובר כשהוא יוצא לדרך, לדעות שמותר לשמש אפילו סמוך לוסתה.

◀ **פרישה** (2): אין הכוונה סמוך ממש, אלא עונה קודם שעדיין מותר.

◀ **ש"ך** (1): אם עברה ושימשה באיסור.

◀ **ש"ך** (2): בקטנה שלא הביאה סימנים, ועדיין לא צריך לפרוש ממנה סמוך לוסת.

סעיף ה | תלייה במכה

בברייתא שם מוזכר שאם יש לאשה מכה באותו מקום וראתה דם, יכולה לתלות שהדם מגיע מהמכה ולא מהמקור, ואינה נחשבת רואה מחמת תשישי. אמנם, אם יש הבדל בין צבע דם מכה לצבע דם נידה, אינה יכולה לתלות במכה. זו דעת רבי. אמנם רשב"ג חולק וסובר שגם דם מכה שבא מהמקור טמא, אך נפסק כרבי.

◀ **רמב"ן וראב"ד**: היום לא תולים בדם מכה, כי אין מי שבקי בצבעים כדי לומר שדם המכה נראה כמו דם הפצע (רבינו ירוחם כתב שנכון להחמיר כשיטתם).

הערות

¹⁵ כאמור, בסעיף א נפסק על פי הרשב"א שאם הראיות מחמת תשישי אינן רצופות - לא נאסרת כלל.

¹⁶ בסעיף הבא הרמ"א מצרף את סברת המרדכי להתיר כשיש לה מכה אך לא ברור לה שהדם מהמכה.

◀ **רמב"ם, רא"ש, רשב"א, ר"ן וטור:** ניתן לתלות כי מסתמא אין הבדל בצבע. כל אדם יכול להבחין האם הדמים דומים זה לזה, ורק אם חכם יראה את הצבעים ויאמר שיש הבדל אין לתלות¹⁷.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **ב"ח ושו"ך:** יכולה לתלות במכה אפילו אם בדקה בשפופרת ומצאה דם על המוך.

⊙ כשלא ברור שהמכה מוציאה דם

◀ **רא"ש ורשב"א:** גם אם לא ברור שהמכה מוציאה דם יכולה לתלות בה, כי יש לאשה חזקת טהרה עד שיהיה ברור שזה דם אוסר.

👉 כך פסק שו"ע, ובעקבותיו גם טהרת הבית.

◀ **תרומה:** רק כשיודעת בבירור שיוצא דם מהמכה יכולה לתלות, וגם אז דווקא שלא בעונת הוסת¹⁸.

◀ **שערי דורא ומהרי"ל:** כשיש לה וסת קבוע וראתה דם בזמן אחר, יכולה לתלות במכה גם כשאינה יודעת האם הדם מהמכה¹⁹. כשאין לה וסת קבוע יכולה לתלות דווקא כשיודעת שהמכה מוציאה דם²⁰.

👉 כך פסק רמ"א.

👉 **שו"ך:** שלא בזמן הוסת ניתן לתלות במכה, אך בזמן הוסת אין לתלות אא"כ יודעת שהמכה מוציאה דם. כך

פסק גם שבט הלוי.

❖ כשאינה יודעת האם הדם מהמקור

◀ **רמ"א, תורת השלמים, נוב"י וחוו"ד:** אם לא ברור שהדם בא מהמקור טהורה מדין ספק ספיקא, ספק מהמקור או מהצדדים, וגם אם מהמקור ספק שמא מהמכה²¹.

👉 כך כתב גם בדי השולחן.

◀ **שו"ך:** טמאה, כי אי אפשר להקל על פי ספק ספיקא שאי אפשר לומר אותו הפוך (שהרי אם אין לה מכה זה ודאי מהמקור, ואין אפשרות לתלות בדבר נוסף).

⊙ תלייה במכה בשעת וסת

◀ **תרומה, מרדכי, סמ"ג וסמ"ק:** בשעת וסת אפילו אם יודעת שהמכה מוציאה דם אינה תולה בה בדיקה (כי אחרת כשיש פצע לעולם היא לא טמאה), כתמים ניתן לתלות במכה גם בזמן הוסת.

👉 **רמ"א:** בשעת הוסת או לאחר שלושים יום לא תולה במכה, אך כתמים תמיד אפשר לתלות.

◀ **רמב"ם ורשב"א:** אפילו בשעת וסת יכולה לתלות במכה (וסתות דרבנן, ומספק לא נאסור אותה לעולם).

הערות

¹⁷ הב"י והאחרונים כתבו שא"צ להראות לחכם, אך הפרישה והט"ז נקטו שאם שני הדמים כבר לפנינו נצריך בדיקה ולא נלך לקולא (באר היטב).

¹⁸ האחרונים נחלקו מה התרומה סובר כשיש לה וסת קבוע וראתה שלא בזמן הוסת. לדעת הב"ח והט"ז אינה נחשבת רמ"ת דווקא כשיודעת שיש שם מכה, ואילו הב"י והש"ך סוברים שאינה נאסרת אפילו כשבכלל לא יודעת האם יש לה מכה.

¹⁹ **באר היטב בשם הש"ך:** אמנם אינה נחשבת רמ"ת, אך בכל זאת צריכה שבעה נקיים. **ב"ח:** אפילו שבעה נקיים אינה צריכה.

²⁰ **באר היטב:** כשיודעת שהמכה מוציאה דם גם אינה צריכה שבעה נקיים.

²¹ באחרונים הובאו שתי הסתייגויות להסתמכות על הספק ספיקא:

👉 **הנוב"י** סייג שניתן להסתמך על הספק ספיקא דווקא כשהאשה בחזקת טהורה, איך בימי הוסת א"א לסמוך עליו.

👉 **החוו"ד** כתב שאומרים כך דווקא כשלא הרגישה בזמן שראתה, שמהתורה לא נאסרת. אם ראתה בבדיקה או בזמן התשמיש עצמו, שיש חשש שהרגישה ולא שמה לב - סברת הספק ספיקא לא מועילה כי יכול להיות שאסורה מדאורייתא.

סעיף ו | נאמנות אשה על מכה

כפי שהוזכר בתחילת סעיף ה, נפסקה הלכה כרבי שאם הדם מגיע מפצע באותו מקום לא נאסרת, ולשיטתו אשה גם נאמנת לומר שיש לה פצע.

טור ושו"ע: אשה נאמנת לומר שיש לה מכה באותו מקום והדם מגיע ממנה (**ב"ח**: ודוקא אם אומרת שהמכה באותו מקום, אך אם אומרת בסתם שיש לה מכה לא תולים שהדם מגיע ממנה).

⊙ כשאומרת שהדם לא מהמקור (אך לא יודעת מאיפה הוא)

◀ **רבינו ירוחם ורמ"א:** אם אומרת שברי לה שהדם לא מהמקור (ולא שיש לה פצע), נאמנת וטהורה.

◀ **תורת השלמים, דגול מרבבה וחוות דעת:** אינה נאמנת, אלא אם כן יש עוד צד להקל.

סעיף ז | זיהוי המכה

תרומת הדשן: אם כשבודקת מוצאת כתמים רק במקום אחד בצד, יש לתלות שזו מכה. כל שכן אם כואב לה כשהיא בודקת שם ובמקומות האחרים לא מרגישה שום כאב.

☞ כך פסק שו"ע.

◀ האם מדובר על בעלת וסת קבוע?

◀ **ט"ז:** תרומת הדשן עסק בבעלת וסת קבוע, ומשום כך יכולה לתלות במכה.

◀ **ש"ך:** מדובר על אשה שאין לה וסת קבוע, ובעלת וסת קבוע יכולה לתלות במכה אפילו בלי בדיקה²².

☞ כך פסק הנודע ביהודה.

סעיף ח | התרפאה מראייה מחמת תשמיש

◀ **תרומה, סמ"ג, סמ"ק:** אם רוצה להתרפא מהראייה מחמת תשמיש, צריכה לעשות זאת לפני שתראה שלוש פעמים ותהיה מוחזקת לכזאת. אם כבר הוחזקה צריך עיון האם רפואה מועילה, ואפילו רפואה של רופא מומחה.

◀ **ריצב"א:** אם רופא יהודי אמר לה שהיא התרפאה יכולה לסמוך על דבריו. ברופא גוי ניתן לסמוך רק אם יש הוכחה לדבריו, כגון אם רואה שדם הוסת נפסק בעקבות הרפואות שלו.

☞ **השו"ע** הביא את שתי הדעות ולא הכריע. **הב"ח, הש"ך ובאר היטב** פסקו להחמיר כדעת התרומה, ואילו **טהרת הבית** הקל לסמוך על רופא יהודי שומר מצוות, וכשיש רגלים לדבר שהרפואה הועילה אפילו על רופא גוי או יהודי שאינו שומר מצוות.

◀ **אוצרות הטהרה:** היום ניתן לרפא ראייה מחמת תשמיש באמצעות זריקות או כדורים, והדבר מועיל גם אם כבר הוחזקה לרמ"ת.

❖ **ב"ח:** ניתן לסמוך על רופא רק אם כבר ריפא בעבר אשה אחרת.

◀ **חוות דעת ופת"ש:** לא מובן איך ניתן לסמוך על ריפוי של אשה אחרת שלא הוחזקה רמ"ת, אולי הדם הפסיק מעצמו ואין קשר למעשי הרופא!

סעיף ט | ריפוי באמצעות הפחדה

הגמרא בדף סו (ע"א) מביאה סיפור על אשה שרמ"ת ובאה לפני רבי. רבי אמר לאחד מהתלמידים להפחיד אותה, ובעקבות הבהלה שלה נפלה ממנה חררה של דם. רבי אמר שבזה היא התרפאה וכעת היא מותרת לבעלה.

רמב"ן וראב"ד: באופן עקרוני, אם הפחידו את הרמ"ת והפילה דם, אומרים שהתרפאה ומותרת לבעלה. אם לאחר מכן רמ"ת אפילו פעם אחת זה מוכיח שהרפואה לא הועילה. אך היום לא מתירים על פי בדיקה כזאת. עם זאת, לא מוציאים אשה שרמ"ת מבעלה אם הפחידו אותה והפילה דם.

כך פסק שו"ע.

נב"י: ניתן לסמוך ולא להוציא אותה מבעלה דווקא במקרה המסויים שהפילה חררת דם בגלל חרדה, ולא כששפעה דם או שהסיבה הייתה בהלה.

סעיף י | תשמיש לאחר שראתה מ"ת

הגהות מיימוניות: הרואה מחמת תשמיש פעם אחת אמנם מותרת לשמש עם בעלה עוד, אך צריכה לחשוש פעם אחת. כלומר, אם ראתה בלילה השני שאחרי טבילתה, כשתגיע טבילה אחרת תימנע מלשמש בלילה השני. כשתגיע עת הטבילה השלישית אינה צריכה לפרוש.

שו"ע: אם ראתה בליל טבילתה פעם אחת או פעמיים²³, צריכה לפרוש בליל הטבילה הבא.

כי צד עוקרת ראייה מחמת תשמיש בליל הטבילה? (שירת הים)

חו"ד: אסורה לעולם בליל הטבילה, אא"כ תשמש באיסור בליל הטבילה ולא תראה²⁴.

ש"ך, סד"ט ולחו"ש: אם יעבור ליל טבילה ולא תראה בו (גם בלי ששמה) מותרת בלילות הטבילה הבאים²⁵.

כך סובר טהרת הבית.

בדיקה בשפופרת לרמ"ת רק בליל הטבילה

חו"ד: בדיקה בשפופרת לא מועילה, כי ברור לנו שלא רואה מחמת מכה, שהרי בשאר הימים אינה רואה.

עמודי כסף: בדיקה מועילה, אם בודקת בליל הטבילה.

שימשה באיסור ולא ראתה

רמ"א: בכל מקום שצריך בדיקה, אם עברה ושמשה באיסור ולא ראתה - מותרת, כי תשמיש עדיף מבדיקה^{26,27}.

האם ניתן לסמוך על פעם אחת שעברה ושמשה:

אפי רברבי: רק אם תשמש שלוש פעמים ולא תראה, שמא שכ"ז כסתה את הדם, ורק אחרי שלוש פעמים ברור שאין דם.

רמ"א וש"ך: פעם אחת שעברה ושמשה מועילה, ואינה צריכה עוד בדיקה.

כך פסק טהרת הבית.

הערות

²³ לכאורה צריכה לפרוש כבר אחרי פעם אחת, וא"כ למה השו"ע כתב 'פעם אחת או פעמיים'? א. כששמה פעמיים בליל הטבילה, לפני שבדקה. ב. אם עברה ושמשה בליל הטבילה השני. ג. כשראתה בליל הטבילה הראשון והשלישי, ובשני לא ראתה (שירת הים).

²⁴ וכתב שמה שהשו"ע כתב שצריכה לפרוש בליל הטבילה הבא בלבד הוא אם שימשה באיסור ולא ראתה דם.

²⁵ וכתב הסד"ט שש"ל הטבילה הוא הגורם לראייה, ולכן בפעם הבאה כשטבלה ולא ראתה, גם אם לא שימשה מותרת.

²⁶ על פי דברי הרמ"א האלה נראה שאם רמ"ת שלוש פעמים והתגרשה, כך גם אם השני אך אצל השלישי היו לה ביאות שלא ראתה בהם דם לפני שראתה מחמת תשמיש - מותר לה להינשא לרביעי, כי הביאות שלא ראתה בהם דם מפקיעות ממנה שם רמ"ת ביחס לבעל הראשון והשני (כך לענ"ד נראה לומר, והסכים לדבר הרב חיים כ"ץ).

²⁷ על פי דברי החוות דעת, דברי חיים וטהרת הבית בסעיף ב, ובצירוף הדין כאן - הרואה מחמת תשמיש ששימשה עם בעלה באיסור ולא ראתה דם, שוב אינה נאסרת בראייה מחמת תשמיש לעולם (כך לענ"ד נראה לומר).

⊙ הרואה מחמת תשמיש אחרי כל טבילה

רשב"א: אם ראתה מ"ת בביאה הראשונה שאחרי הטבילה שלוש פעמים - חייב לגרש אותה כאילו אלו שלוש פעמים רצופות, שהרי אינה יכולה עוד לטבול ולהיות מותרת לו²⁸.

כך פסק רמ"א.

← כשראתה שלוש פעמים בליל הטבילה עצמו, האם מותרת ביום השני לטבילתה? (שירת הים)

◀ **סד"ט, חו"ד, כו"פ, אמונת שמואל וחת"ס:** אסורה עולמית, שקבעה וסת לביאה הראשונה שאחרי הטבילה.

כך פסק טהרת הבית.

◀ **ט"ז ותורת השלמים:** מותרת, כי קבעה וסת לימים (ליל טבילה) ולקפיצות (הטבילה עצמה), ונאסרת רק בליל הטבילה.

⊙ הרואה מחמת תשמיש אחרי כל לידה

שערי דורא: אם רואה שלוש פעמים אחרי לידה צריכה בדיקה, אך במקרה ששימשה (באיסור) אחר כך ולא ראתה דם, ניתן לתלות בלידה ואינה נאסרת אפילו אם ראתה כך למשך שלוש לידות (כי תולים שנחלשה בעקבות הלידה ועד שהמקום נרפא ראתה בזמן התשמיש).

◀ **רמ"א:** אם רמ"ת אחרי כל לידה שלוש פעמים אך בין לבין עברה ושמשה ולא ראתה דם - תולים להקל. אם באה לשאול בפעם הראשונה אחרי שרמ"ת צריכה בדיקה.

← מתי הרמ"א סובר שתולים להקל מחמת לידה:

◀ **ש"ך ובאר הגולה:** כשראתה מ"ת שלוש פעמים אחרי כל לידה למשך שלוש לידות, אם עברה ושימשה בניהם ולא ראתה (כפשט דבריו).

◀ **ט"ז:** אם ראתה מחמת תשמיש פעם אחת אחרי כל לידה למשך שלוש לידות, או שראתה אחרי כל לידה שלוש פעמים לא רצופות (הט"ז סובר שלא ייתכן להקל ברואה שלוש פעמים אחרי כל לידה למשך שלוש לידות, ולכן הוא משנה את הגרסה בדברי הרמ"א).

סעיף יא | רמ"ת בהפרשי זמן גדולים

רשב"א: הרואה מ"ת שחצי שנה לאחר מכן ראתה שוב - אמנם אינה נאסרת כי הראיות לא רצופות, אך צריכה לחשוש וחצי שנה אחרי הפעם השנייה אסורה לעונה אחת. אם לא תראה אז היא מותרת.

אם קבעה וסת ורואה מחמת תשמיש בפרקי זמן קבועים, מותרת לשמש בין וסת לוסת, אך אסורה בזמני הוסת עד שיעקר בשלוש פעמים.

כך פסק שו"ע.

◀ **ש"ך:** בנוסף לכך, צריכה לחשוש גם לעונת החודש, כדין כל אשה הרואה דם.

← האם חוששים לוסת החודש בכל חודש מכאן והלאה?

◀ **ש"ך:** אמנם צריכה לחשוש לוסת החודש ולפרוש לעונה חודש אחרי שראתה, אך אם לא ראתה בחודש שלאחר מכן שוב אינה צריכה לחשוש.

כך פסק טהרת הבית.

◀ **חוות דעת:** צריכה לחשוש לוסת החודש לעולם, אלא אם כן עברה ושמשה בזמן הוסת ולא ראתה²⁹.

הערות

²⁸ יש להעיר שלפי דברי ההגהות מיימוניות והשר"ע בתחילת הסעיף לכאורה היא לא אמורה להגיע למצב כזה, כי אחרי שפעם אחת ראתה בעיתוי הזה, צריכה לפרוש בפעם הבאה.

²⁹ החוות דעת לשיטתו בסעיף י, שעקירת וסת של ראייה מחמת תשמיש דווקא ע"י ביאה שלא ראתה בה, ולא מספיק שבאותה העונה לא ראתה דם. שם רוב הפוסקים חולקים עליו.

סעיף יב | להשהות רמ"ת מבלי לבוא עליה

רשב"א: אם ראתה מ"ת שלוש פעמים חייב לגרש, ואינו יכול להשהות אותה אפילו כשאינו רוצה לבוא עליה. בכל זאת, אם שניהם רוצים יכול שלא לגרש אלא להשהות אותה ע"י שלישי בשכונה אחרת, ולא להגיע אליה בלי עדים (מהר"ם פדאווה: אם גר בשכונה אחרת א"צ עדים).

כך פסק שו"ע.

מהר"ם פדאווה: אם עוד לא קיים פו"ר כופים אותו להוציא אפילו כשמתקיימים התנאים הנ"ל.

רמ"א (אה"ע א, ג. הביאו הפת"ש): בזמן הזה נהגו שלא לכוף לגרש כל עוד האשה אינה אסורה עליו.

סעיף יג | הרואה דם מחמת בתולים

התוספתא בנידה (פרק ט, הלכה ז) אומרת שהבדיקה לרואה מ"ת היא בשפופרת, אך בתולה לא בודקים כי דמיה טהורים. מדברי התוספתא למד הב"י שבבתולה אפילו אם ראתה שלוש פעמים תולים בדם הבתולים, כי אחרת גם כשאינה בתולה הרי אין צריך לבדוק³⁰.

שו"ע: הבעל את הבתולה וראתה דם - אפילו אם ראתה כמה פעמים לא מחזיקים אותה לרואה מ"ת, אלא תולים בדם הבתולים. אם פעם אחת לא ראתה דם, שוב לא תולים בדם הבתולים.

כשלא פסקה לראות אך אין לה צער כלל:

מהר"ם פדאווה, רמ"א, ט"ז וש"ך: כשאין לה צער בביאה בכלל אי אפשר לתלות בדם הבתולים (וכך יוצא גם מדברי הב"י).

ב"ח: אפילו כשאין לה צער כלל יכולה לתלות בדם הבתולים.

❖ כשלא בדקה את עצמה

חוו"ד: אם פעם אחת לא בדקה, שוב לא יכולה לתלות בדם הבתולים.

פרדס רימונים ובית שלמה: גם כשלא בדקה עדיין יכולה לתלות.

כך פסקו בדי השולחן וטהרת הבית.

⊙ כשלבטל יוצא דם מפי האמה

המשנה בדף נח (ע"ב) אומרת שיכולה לתלות בכל דבר, בין שלה או בבעלה.

רשב"א ורמ"א: אדם שיוצא לו דם מפי האמה ושימש עם אשתו, יכולה לתלות שהדם ממנו.

בתולה שפעם אחת לא ראתה דם, אך אומרת שזה בגלל שהביאה לא הייתה גמורה - נאמנת ויכולה להמשיך לתלות בדם הבתולים (נוב"י).

גרושה שנשאת לאחר וטוענת שהייתה בתולה ויש לתלות בדם הבתולים - נאמנת כשיש לה צער בביאה או כשיש לה וסת קבוע. אם אין לה צער או וסת קבוע, אחרי הטבילה הבאה יכולה לשמש בלילה השני ואם לא תראה אז מותרת להבא גם בלילה הטבילה עצמו (נוב"י).

הערות

30 יש ראייה נוספת מדעת בית הלל בדף דף יא (ע"ב). תינוקת שעוד לא הגיע זמנה לראות ונישאת, למרות שרואה דם טהורה עד שתחיה המכה, כי תולים בדם הבתולים. רב גידל אומר שכך הדין אם ראתה דם בכל ביאה, וגם אם היו הפסקות גדולות בין פעם לפעם.

הב"י כתב שאמנם להלכה נפסק שם שבכל מקרה מותרת לו רק לבעילת מצווה, אך נלמד מכאן שלא מחזיקים לרואה מ"ת בבתולה כל עוד ניתן לתלות בדם הבתולים, והרוב מסייע לכך שהרי רואות מחמת תשמיש הן מיעוט דמיעוט.

אם יכולה לתלות את הראייה בדם הבתולים אך טוענת שהדם נובע מהמקור - מאמינים לה ונחשבת רואה מ"ת. אפילו אם לא הרגישה בפתיחת המקור אלא רק בזיבת דבר לח שהיא הרגשה מדרבנן, אין להקל (חת"ס).

סעיף יד | אשה שאינה יכולה לטבול

רשב"ץ: אשה שיש לה מכות ופצעים ומי המקווה הקרים מזיקים לה, יחממו לה את המים כדי שתטבול. אם בכל זאת אינה יכולה לטבול צריך לגרש אותה, כדי שלא יתבטל מפריה ורבייה.

כך פסק שו"ע.

ל **יד אברהם:** אמנם לפי חדר"ג אסור לגרש אשה בעל כורחה, אך כאן בשביל לקיים פו"ר ומכיוון שעומד מבלי אשה שהרי אינה יכולה לטבול - יכול לגרשה אפילו בעל כורחה.

סיכום | מקרים שלמרות שראתה שלוש פעמים מ"ת מותרת לבעלה

- א. כשהראיות לא היו רצופות (סעיף א).
- ב. אם קבעה וסת אחרת, וע"י כך נעקר הוסת של ראייה מ"ת (סעיף א, לדעת הנוב"י. אך חו"ד ואבני נזר חולקים).
- ג. כשלא ראתה מיד אחרי התשמיש אלא לאחר זמן (סעיף א).
- ד. אם בדקה בשפופרת וגילתה שהדם מגיע ממכה (סעיף ב).
- ה. כשיש לה וסת קבוע וראתה מ"ת שלא בזמן הוסת (סעיף ד. דעת המרדכי)
- ו. כשראתה מחמת תשמיש סמוך לעונת הוסת. (סעיף ד).
- ז. אם יכולה לתלות במכה (סעיף ה).
- ח. אחרי שריפאו אותה, אם הדבר הוכח (סעיף ח).
- ט. אם הפחידו אותה ונפלה ממנה חררת דם (סעיף ט).
- י. עברה ושמשה ולא ראתה (סעיף י, לדעת הרמ"א. יש הסוברים שדווקא אם עברה ושמשה שלוש פעמים).
- יא. אם ראתה בליל הטבילה, מותרת בלילה שאחרי הטבילה (סעיף י, לדעת הט"ז. אך רוב הפוסקים חולקים).
- יב. כשראתה מ"ת שלוש פעמים אחרי שלוש לידות, ובין לבין עברה ושימשה ולא ראתה (רמ"א בסעיף י. כך סובר הש"ך, אך הט"ז חלק עליו בביאור דברי הרמ"א).
- יג. אם יכולה לתלות בדם הבתולים (סעיף יג).
- יד. אם יכולה לתלות את הדם בבעלה (סעיף יג).

סימן קפח | דמים טמאים וטהורים

סעיף א | הדמים הטמאים והטהורים

הגמרא בדף יט (ע"א) אומרת שיש סוגי דם טמאים וסוגי דם טהורים, ולומדת זאת מהפסוק: "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם" - בין דם טמא לדם טהור. יש שני פסוקים שבהם מוזכר 'דמיה' (דם בלשון רבים): "והיא גלתה את מקור דמיה", "וטהרה ממקור דמיה". מכך נלמד שיש ארבעה סוגי דם טמאים. המשנה שם מביאה שהדמים הטמאים הם דם האדום, כקרן כרכום, כמימי אדמה, כמוזג ודם השחור (אמנם הוא חמישי, אך בכל זאת הוא נכלל כי בעצם הוא אדום אלא שלקה) אמנם, בהמשך (ב, ב) כתוב שהאמוראים לא הסכימו לבדוק את צבעי הדמים, כי כבר לא בקיאים במראות.

טור ושו"ע: מדאורייתא רק חמישה סוגי דם מטמאים, אך היום שלא בקיאים בבדיקה יש לאסור כל דם שיש בו מראה אדום או שחור.

♦ דם בצבע מי תלתן ומי בשר צלי

בנוגע לדם בצבע מי תלתן או מי בשר צלי, ב"ש מטמאים וב"ה מטהרים. ת"ק סובר שהצבעים האלו ספק, והראשונים נחלקו האם הלכה כבית הלל וטהור או כת"ק וספק. הב"י העיר שאין לדבר נפק"מ, שהרי למעשה החמירו גם בדמים האלה מכיוון שיש להם גוון אדום.

⊙ הדמים הטהורים

בגמרא שם מוזכר שחכמים מטהרים דם ירוק ואילו ת"ק סובר שהוא ספק, הראשונים פסקו כחכמים³¹.
ב"י: צבע ירוק המדובר הוא כצבע חלמון ביצה ושעווה, ולמרות שנוטה מעט לאדמומית טהור (עפ"י תוס', רא"ש, ר"ן ורשב"א). לפי זה כל המראות שאין מקום להסתפק האם יש בהם אדמומית - טהורים.
 כן הוא פסק בשו"ע.

♦ כשהדם בצבע טהור, אפילו כשהוא סמיק ועב מאוד אין לטמא (רמב"ם, רמב"ן, טור ושו"ע).

⊙ כשהרגישה שנפתח המקור ומצאה מראה טהור³²

◀ **תרומת הדשן:** כשהרגישה שנפתח המקור ומצאה על העד מראה טהור, אם הוא סמיק וקצת עבה יש להחמיר מפני הטויעים (אולי מתחת למראה הטהור יש דם).
 ◀ **טור וב"י:** זוהי חומרה יתירה שאין צריך לחשוש לה. אם מצאה מראה טהור - טהורה.
 כן פסקו שו"ע ורמ"א.

⊙ מראה לבן אחרי רחיצה בחמין

◀ **ב"ח:** טמאה, כי דרך הדם להתלבן אחרי זמן ארוך בחמין.
 ◀ **ש"ך וט"ז:** טהורה, מראה לבן לעולם לא פוסל.

⊙ ראיית דם כשהעד לח

◀ **ב"ח:** מראה טהור שאחרי שהוא מתייבש נעשה אדום טמא, ולכן אין להורות עד שהעד מתייבש.
 ◀ **ש"ך וט"ז:** אין צריך להמתין, ניתן להורות גם כשהעד לח.

הערות

³¹ הב"י ביאר שדם לבן ודם ירוק לא נוטים כלל לצבע אדום, ולכן בהם לא החמירו. לעומת זאת דם בצבע מי תלתן ומי בשר צלי נוטים למראה אדום, ולכן למרות שב"ה ות"ק לא טימאו בהם, מחמירים שם.

³² עיין בסימן קצ סעיף א, שנחלקו הפוסקים במקרים השונים כשהרגישה בפתיחת המקור ובדקה.

כך פסקו **טהרת הבית, שבט הלוי ובדי השולחן**.

כשמייהר בעוד העד לח וכשהתייבש נמצא מראה טמא:

◀ **חכם צבי, סדרי טהרה וחווה דעת:** טהורה, כי בודקים לפי זמן היציאה מהגוף.

כך פסקו **טהרת הבית ובדי השולחן**, כשהאשה לא הרגישה דם.

◀ **שבנות יעקב ויעב"ץ:** במצב כזה יש לטמא.

כך פסק **שבט הלוי**.

● מראה שהשתנה (שירת הים)

בדף כ (ע"ב) נאמר שרבי ראה דם בלילה וטימא, בבוקר טיהר כי ראה שהדם לבן, אך אחרי שעה ראה שהדם הופך להיות יותר ויותר לבן חזר וטימא, כי זה דם אדום אלא שעם הזמן האדמומיות סרה ממנו.

◀ **סדרי טהרה וערוך השולחן:** מראה דם שהוחזק בלילה לטמא - גם אם בבוקר נראה טהור יש לטמא, כי אחרי שהוחזק טמא לא ניתן לטהר אותו.

◀ **גבעת שאול ולבושי שרד:** גם אם הוחזק לטמא, אם בבוקר נראה טהור יש לטהר, ואם שוב נראה טמא יש לחזור ולטמא.

טהרת הבית: יש להקל, וכ"ש שיש להקל בכתמים.

● ראיית מראות בלילה (שירת הים)

כאמור, רבי ראה דם בלילה. לעומת זאת מהגמרא במגילה (יד, א) משמע שלא רואים דם בלילה. ערוך השולחן יישב את הסתירה שאסור לראות לאור הירח והכוכבים, אך לאור הנר מותר.

◀ **רמ"א (קצו, ד) וערוך השולחן:** לכתחילה אין לראות כתמים בלילה, ורק במקום הכרח מותר.

◀ **תורת השלמים וסדרי טהרה:** היום שמחמירים בצבעים מסופקים מותר לראות בלילה.

טהרת הבית ושבט הלוי: כשיש תאורה טובה מותר לראות בלילה בשעת הצורך (וצריך להתייחס לסוג המנורה, אור לבן מלבין את המראה ואור צהוב מצהיב אותו - שבה"ל).

❖ אם אדם שאל חכם על מראה מסופק וטיהר לו - יכול להחמיר על עצמו ולנהוג באשתו כאילו היא טמאה, וגם אם אשתו צווחת ואומרת שאינה מסכימה שיחמיר בספקות, אין שומעים לה (חת"ס, הובא בפת"ש).

סעיף ב | נאמנות אשה במראות

הברייתא שם אומרת שאשה נאמנת להראות לנו צבע ירוק או לבן ולומר שהצבע על העד היה כזה, אם העד אבד. לעומת זאת, כשמביאה עד עם מראה המוחזק לטמא או אפילו ספק - גם אם אומרת שחכם טיהר לה צבע דומה, אינה נאמנת הרשב"א אומר שמקור הנאמנות נובע מכך שהתורה האמינה לה - 'וספרה לה', לעצמה. אך במקרה השני היא לא נאמנת כי רואים שהיא טועה בדמיונות, ואפילו במראה מסופק אין לה נאמנות כי כמו שלנו לא ברור כך גם לה.

טור ושו"ע: אשה נאמנת להראות צבע טהור ולומר שאותו הצבע היה על העד שאבד. אם באה עם עד שנראה כטמא או אפילו ספק טמא, אינה נאמנת לומר שחכם טיהר לה כתם דומה.

◀ **ש"ך וטהרת הבית:** אך נאמנת לומר שחכם טיהר לה את הכתם הזה בעצמו, גם אם אנחנו מסתפקים עליו (עפ"י הגמ' בכתובות עב, א והרמ"א בסימן קפה, ג).

❖ **נאמנות אשה על עד של חברתה (שירת הים)**

◀ **מהר"י וייל:** אינה נאמנת ביחס לעד של חברתה, הנאמנות היא דווקא לעצמה.

◀ **רמב"ן וריטב"א:** נאמנת גם על חברתה.

כך פסק **טהרת הבית**.

⊙ השוואת כתמים

- ✎ אשה לא יכולה להראות כתם לחברתה ולסמוך על שאומרת שטיהרו לה כתם כזה (ש"ך).
- ✎ אפילו על עצמה אינה יכולה לסמוך, אלא צריכה כל פעם מחדש להראות לחכם (סדרי טהרה).
- ✎ עם זאת, במראה שודאי לה שטהור נאמנת, ורק כשיש ספק בלב אין לה להכריע לבד (שבט הלוי).
- ❖ **דברי חיים:** היום שמטהרים רק מראה ירוק ולבן, גם נשים פקחות יכולות לראות דם, כי אין בזה דין הוראה.

❖ אדם יכול לפסוק בעדים של אשתו (תוס', מהרש"ל, אגודה וש"ך).

⤵ האם מותר לפסוק לאשתו בדבר שהוחזק איסור (כמו כשרות מבילה)?

◀ **ט"ז וחכמת אדם:** אינו יכול.

◀ **מהר"ם שיק וערוך השולחן:** יכול להורות אפילו בעניינים כאלה.

✎ כך כתבו **טהרת הבית ושבט הלוי**.

סעיף ג | רואה דם שלא כדרכה

בדף כא (עמוד ב) הגמרא מסתפקת האם אשה נאסרת כשהכניסה שפופרת והוציאה בה דם. למסקנה נלמד מהפסוק "דם יהיה זובה בבשרה" שנאסרת דווקא אם ראתה דם שנגע בבשרה, וממילא אם ראתה בשפופרת טהורה. הרמב"ם כתב שמהפסוק לומדים שנאסרת רק אם רואה דם כדרך שנשים רגילות לראות.

טור ושו"ע: הכניסה שפופרת וראתה בה דם, אינה נאסרת.

⊙ הפילה חתיכה ובתוכה דם

אם הפילה חתיכה ולא ראתה איתה דם אינה נאסרת, אך הגמרא שם מביאה מחלוקת בין רבי אליעזר וחכמים מה הדין כשהחתיכה מבוקעת ובבקעים יש דם: לרבי אליעזר נאסרת, ולחכמים עדיין טהורה. הראשונים פסקו כחכמים.

◀ **רש"י:** נחלקו האם הדם הזה נחשב דם נידה. לרבי אליעזר זה דם נידה ומכיוון שנוגע בבשר נאסרת, ואילו חכמים סוברים שזה דם חתיכה ואינה נאסרת.

✎ **הב"ח** החמיר כשיטתו במקום שיש ספק האם לחתיכה נלווה דם נידה (יובא בבהמשך).

◀ **ר"ש מקוצי ורא"ש:** נחלקו האם דרך האישה לראות בחתיכה. ר"א סובר שכן ולכן נאסרת כשהדם נוגע בבשר, ולחכמים אין דרכה לראות בחתיכה וממילא אפילו כשהדם נוגע בבשר אינה נאסרת.

✎ **טור ושו"ע:** הפילה חתיכה והיה בה דם, גם אם החתיכה מבוקעת ויש דם בבקעים טהורה, כי אין דרך אשה לראות כך.

❖ שריית החתיכות בפושרין³³

◀ **שו"ע:** החתיכות טהורות דווקא אם שרה אותן במים פושרים ולא נימוחו, כך שאין חשש שהן דם קרוש.

◀ **דרכי משה:** כאשר ידוע שהחתיכה נעקרה מהמקור (פצע) אין צורך לשרות במים כי לא חוששים שהיא דם קרוש.

⊙ אשה שנעקר המקור שלה

טור: ר"ש טיהר אישה שנעקר המקור שלה, חתיכות בשר היו נופלות לה בבית החיצון ולא הפסיקה לראות כל הזמן שהחתיכות היו שם, כי אין דרך אשה לראות כך.

⤵ הב"י מביא מדיוק בדברי הראשונים שתי אפשרויות מה המציאות:

◀ **רא"ש:** החתיכות היו מבוקעות ובתוכן היה דם אך לא היה דם בפני עצמו, כשיש דם בפני עצמו טמאה. אמנם ראינו שאפשר לתלות דם במכה, אך רק כשהמכה מהצדדים ולא במקור.

◀ **טור ורבנו ירוחם:** בנוסף לחתיכות ראתה גם דם, וטיהר אותה כי תלה שהדם נמשך מהחתיכות.

☞ כך נטה לומר **הב"י**, וכך פסק **רמ"א**.

☞ מה הדין כשהחתיכות נפלו בזמן הוסת?

◀ **ב"ח:** טמאה. רק בעלת וסת קבוע שהחתיכות נפלו רחוק מזמן הוסת ובנוסף בזמן שהחתיכות נפלו בדקה ולא ראתה דם טהורה.

◀ **ט"ז:** טהורה אפילו בזמן הוסת, ואפילו אם לא בדקה בזמן שהחתיכות נפלו.

◀ **חוות דעת:** אם כשנפלה החתיכה לא יצא דם, ובשעת הוסת יצא - טמאה.

☞ **ב"ח:** לשיטת רש"י שחכמים טיהרו המפלת חתיכה כי אינו דם נידה, כאן יש לטמא מספק שמא הדם הוא דם נידה. גם תוס' פירש כמו כרש"י, ומכיוון שכך למעשה אין להקל.

☞ **נודע ביהודה** (בפת"ש): בדין מעין זה רק גדולי הדור רשאים לפסוק.

◎ גודל החתיכות

במשנה בדף כא (עמוד א) מובאת מחלוקת מה הדין כשהפילה חתיכה. לת"ק טמאה רק אם יש עמה דם, ולרבי יהודה גם כשאין דם טמאה. בגמרא מבואר שיסוד המחלוקת האם יכולה להיות פתיחת הקבר בלי דם, ת"ק סובר שכן ולדעת רבי יהודה אין פתיחת הקבר בלא דם.

הרא"ש פסק כרבי יהודה שאין פתיחה ללא דם, ומאידך הרא"ש פסק שאם ראתה בשפופרת או בחתיכה טהורה ולא מטמאים אותה בגלל פתיחת הקבר. הטור יישב שיש חילוק בין חתיכה גדולה לחתיכה קטנה, בחתיכה גדולה טמאה אפילו כשלא מוצאים דם כי הקבר נפתח, ובקטנה לא.

תוס', רשב"א ורא"ש כתבו בפירושו שהיסוד שאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה (לעיל) הוא דווקא בחתיכה קטנה, ולא מדובר על חתיכה גדולה.

טור ושו"ע: דווקא בחתיכות קטנות (**ש"ך וט"ז**: דהיינו דק שבדקים, כמו שמזכיר השו"ע בסוף הסימן) אינה נטמאת, אך בחתיכה גדולה טמאה אפילו אם לא ראתה שום דם.

❖ דם בפתיחת הקבר

לעיל הובאה מחלוקת ת"ק ורבי יהודה האם אפשר לפתיחת הקבר ללא דם, והוזכר שהרא"ש פוסק כרבי יהודה שבפתיחת הקבר תמיד יהיה דם. הראשונים נחלקו בדבר:

◀ **רא"ש, רשב"א, רמב"ן וטור:** אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

☞ כך פסק **שו"ע**.

◀ **שאלתות:** בוולד שנגמרה צורתו א"א בלא דם, ואם לא נגמרה צורתו אפשר בלא דם.

☞ **סמ"ג:** אנחנו לא בקיאים בגמר צורת הולד, ולכן יש לפסוק שאין פתיחה ללא דם.

◀ **רמב"ם:** לא תמיד בפתיחת הקבר יש דם (כדעת ת"ק).

☞ **ב"י:** גם הרמב"ם מסכים שיולדת טמאה נידה גם כשלא ראתה דם, אלא שאינו מחשיב הפלת חתיכה בתור לידה.

❖ פתיחת הקבר בבדיקת רופא (שירת הים)

◀ **חכמת אדם, חזו"א וטהרת הבית:** דווקא כשנפתח הגוף מעצמו, אך כשנפתח מסיבה חיצונית אינה נאסרת אלא אם כן ראתה דם.

- ◀ **נוב"י, חשב האפוד ושבת הלוי:** גם כשנפתח ע"י גורם חיצוני טמאה אפילו כשלא רואה דם³⁴.
- ◀ **דרכי טהרה:** אם צוואר הרחם נפתח בקוטר של 3 מ"מ או יותר אפילו מסיבה חיצונית, נאסרת.

סעיף ד | בדיקת החתיכות במים

בדף כב (עמוד א) הגמרא אומרת שאם הפילה דם יבש צריכה לשרות אותו במים, אם נימוח זה דם קרוש וטמאה ואם לא זו בריה בפני עצמה ולא נטמאה (רא"ש ורמב"ן: בריה בפני עצמה היינו שאינה דם אלא בעקבות מכה שיש בתוך מעי האישה). הגמרא דנה באיזה מים צריך לשרות, ואומרת שמדובר על מים פושרים, ונשארתי בתיקו האם צריך לשרות מעת לעת. הרא"ש כתב שמכיוון שלא הוכרע יש להחמיר ולהצריך שרייה מעת לעת, וכך כתבו הרשב"א והרמב"ם. בדף נו (עמוד א) מובאת מחלוקת תנאים האם צריך להקפיד שלאורך כל זמן השרייה המים יהיו פושרים. הראשונים פסקו כדעת רשב"ג שיש להקפיד על כך.

טור ושו"ע: כל דם היוצא מהאשה טמא, בין לח ובין יבש, ונטמאת גם אם יוצא ממנה דם בצורת שערות, קליפות וכדו'. כל זה דווקא אם נימוח בשרייה מעת לעת במים פושרים לאורך כל הזמן, אך אם לא נימוח - אינה נטמאת בגללו.

⤵ **ש"ך:** אם יש סיכוי שהחתיכה שהפילה היא ולד, טמאה לידה משום טומאת נקבה אפילו כשלא הייתה בחזקת מעוברת.

♦ שיעור מים פושרים

◀ **עיטור, רא"ש, רשב"א, רבנו ירוחם וטור:** שיעור החמימות הנדרשת הוא מה שיש במים ששואבים מהנהר בקיץ, או כששואב ממעיין ומניח אותם בבית להתחמם מחום הבית.

⤵ כך פסק שו"ע.

◀ **ריטב"א:** כעין החמימות שיש ברוק.

⤵ כך פסק רמ"א.

♦ כשנימוח בציפורן

בדף כב (עמוד ב) נחלקו ת"ק ורשב"ג האם הבדיקה היא בשרייה בפושרין, או במיעוך עם הציפורן בעזרת רוק. הראשונים פסקו כת"ק שמספיק שרייה בפושרין, ואין צורך במיעוך החזק יותר באמצעות הציפורן.

⤵ **טור ושו"ע:** אם לא נימוחו אחרי השרייה במים טהורה, אפילו אם נימוחים באמצעות הציפורן.

⤵ **רשב"א, מגיד משנה ורמ"א:** אם מעך בציפורניים ולא נימוחו - טהורה ואין צריך לשרות בפושרים.

סעיף ה | לחלוח דם על החתיכה

רשב"א: שרייה במים מועילה כדי להכשיר חתיכות דווקא אם הן היו יבשות מעיקרא, אך אם יש עליהן לחלוח של דם טמאה.

⤵ כך פסק שו"ע.

⤵ **תרומת הדשן ורמ"א:** גם אם רק חלק מהשערות נימוחו, טמאה.

♦ אשה שבדקה שלוש פעמים

³⁴ והוסיף שבתם בדיקה רופא לא מגיע עד לרחם ואין לחוש, בנוסף רופא נאמן לומר שלא הגיע עד הרחם וכן נאמן במידה ויש דם לומר האם הוא מהמקור או ממכה.

- ◀ **רמ"א:** אם בדקה במים שלוש פעמים את כל מה שראתה ולא נימוחו, שוב אינה צריכה לבדוק כי הוחזקה שהדברים היוצאים ממנה אינם דם. אך הדבר נכון דווקא כשיש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה.
- ◀ **ש"ך:** גם בשעת וסתה שוב אינה צריכה לבדוק.

סעיף ו | המפילה חתיכת דם

- ◀ **ראב"ד, רמב"ם ורשב"א:** דווקא אם הפילה חתיכות כמו קליפות ושערות יש לבדוק באמצעות שרייה, אך אם הפילה חתיכת דם, אפילו קשה כאבן ואינה נימוחה, טמאה (כי כל הבדיקה היא דווקא במקום שאין הצורה מוכיחה, ואם ברור שזה דם - גם דם יבש הוא דם ואוסר).

כך פסק **שו"ע** (סתם ו"א). **הש"ך** הוסיף שכך מוכח בירושלמי.

- ◀ **רז"ה ורא"ש:** גם חתיכת דם, אם לא נימוחה טהורה (כי דם יבש אינו דם).

סימן קפט | דיני וסתות

הקדמה

כפי שהוזכר בסימן קפז, אשה יכולה לקבוע לה וסת קבוע אם היא מצליחה לאפיין מחזוריות קבועה של ראיות הדם, מתוך האפשרויות שמובאות בגמרא ובראשונים. ניתן לחלק את הוסתות לפי סוגים שונים:

❖ וסתות זמן

- א. וסת הפלגה. מרחק ימים קבוע בין ראיה לראיה.
- ב. וסת החודש. ראייה בתאריך קבוע בחודש - סעיף ו.
- ג. וסת השבוע. ראייה ביום מסויים בשבוע, פעם במספר שבועות - סעיף ו.
- ד. וסת הדילוג - חודש. ראייה בתאריך המשנתה בהפרשים קבועים (א תשרי, ד חשוון, ז כסלו) - סעיף ז.
- ה. וסת הדילוג - הפלגה. מרחק ימים שגדל או קטן באופן קבוע (26 יום, 28 יום, 30 יום) - סעיף ה.
- ו. וסת הסרוג. ראייה בתאריך קבוע בחודש, אך לא כל חודש אלא כל מספר חודשים קבוע - סעיף ט.
- ז. וסת הכפול. הרואה בשני וסתות שונים (למשל וסת ההפלגה ווסת החודש) - סעיף לב.

❖ וסתות גוף

- ח. וסת הגוף - סיבה. אשה שרואה רק כאשר עושה פעולה מסויימת (קפיצה, התעמלות) או אוכלת מאכל מסויים (מאכלים חריפים) - סעיפים יז, כג.
- ט. וסת הגוף - סימן. אשה שלפני הוסת מרגישה הרגשה מיוחדת (צמרמורות, פיהוקים) - סעיף יט.

👉 **דרכי טהרה:** בגלל ריבוי סוגי הוסתות, ראוי לכל אשה שעדיין לא קבעה וסת לרשום את כל ראיותיה בצורה מסודרת, וכך אולי תוכל למצוא בהם סדר קבוע.

👉 **שבת הלוי ודרכי טהרה:** הלוקחת כדורים המזרזים את הוסת, צריכה לחשוש מעת לעת קודם הזמן שהוסת צריך לבוא על פי הכדורים, ולצד השני - הלוקחת כדורים למניעת וסת אינה צריכה לחשוש לוסתה, וכשתפסיק לקחת תחשוש לפי הזמן שאמורה לראות ע"פ הכדורים.

❖ כאמור בסימן קפו (סעיף ג), יש מציאות של וסת חצי קבוע, זמן שבו תמיד האשה לא רואה. בחלק מהדברים יש לו דינים של וסת קבוע (אינה צריכה לחשוש במהלך הזמן הזה).

🔴 מחלוקת רב ושמואל

מספר סעיפים בסימן קשורים למחלוקת רב ושמואל בנוגע לוסת החודש בדילוג, בדף סד (עמוד א). לדעת רב וסת נקבע בשלוש ראיות שהן שתי הפלגות, ואילו לשמואל יש צורך בארבע ראיות שהן שלוש הפלגות. יסוד מחלוקתם הוא האם הראייה הראשונה עולה לחשבון הראיות, או מכיוון שלא הייתה לפניה הפלגה, היא לא נספרת.

👉 **פסיקת ההלכה.** בסעיף ז נחלקו הראשונים כיצד נפסק. הרמב"ם ורמ"א סוברים שהלכה כשמואל ווסת חודש בדילוג נקבע בארבע ראיות, רבנו חננאל וראב"ד פסק כרב ונקבע בשלוש ראיות, ואילו הרשב"א והשו"ע פסקו להחמיר כשתי הדעות (אחרי הראיה השלישית נותנים עליה חומרות וסת קבוע וחומרות וסת שאינו קבוע).

👉 **במה נחלקו.** הראב"ד (בסעיף יב) ביאר שכולם מסכימים בוסת החודש שהפעם הראשונה נספרת, ומצד שני בוסת הפלגה צריך שלוש הפלגות³⁵. המחלוקת היא בוסת הנקבעת לפי **דילוג בימי החודש**, לרב מכיוון שהוסת נקבע לפי ימים גם הפעם הראשונה נספרת, ולשמואל מכיוון שהקביעה מורכבת גם מדילוג - לא.

👉 **כשהפלגה הראשונה שונה מהבאות.** הדרישה (בסעיף ז) כתב **בדעת שמואל** שאפילו אם ההפלגה שלפני הראיה הראשונה שונה מההפלגות הבאות היא מצטרפת, אם היה לה וסת קבוע ישן. האחרונים חלקו עליו וסוברים שרק אם ההפלגה הייתה זהה להפלגות האחרות שמואל מצרף את הראיה הראשונה.

✎ **צירוף ראיה מוסת קודם.** הדרישה (שם) סובר **בדעת רב** שיכולה לצרף ראיה מוסת קבוע ישן ליצירת וסת חדש (היה לה וסת קבוע בטו, ראתה בחודש הבא בטז ובשלישי ביז). הש"ך חולק וסובר שאי אפשר לצרף.

סעיף א | עונה בינונית

בדף טו (עמוד א) ריש לקיש אומר שהבא מן הדרך אשתו בחזקת טהורה דווקא אם הגיע כשהיא באמצע ימי עונתה. רש"י שם פירש שהכוונה לשלושים יום מהראייה הקודמת, אבל אחרי שלושים יום צריכה בדיקה כי סתם נשים רואות לסוף עונה (רש"י הסתמך על דברי ריש לקיש בדף ט, ב שעונה בינונית היא שלושים יום). אף אחד לא חלק על ריש לקיש, והראשונים למדו מכך שצריכה להקפיד על יום העונה הבינונית. אמנם, נחלקו איזה נשים צריכות להקפיד:

◀ **רש"י:** כל אשה, בין אם יש לה וסת קבוע ובין אם אין לה.

◀ **רמב"ן:** אשה שאין לה וסת קבוע ואשה שקבעה וסת לפני העונה הבינונית ועדיין לא ראתה.

◀ **ראב"ד, רשב"א, ר"ן וטור:** רק אשה שאין לה וסת קבוע.

✎ כך פסק **שו"ע**.

◀ **ש"ך:** כשאין לה וסת קבוע בנוסף לעונה בינונית צריכה לחוש לעונות נוספות, וכמו שיתבאר (בסעיף יג).

◎ **האם בדיקה מועילה בעונה בינונית (שירת הים)**

◀ **רש"י ורמב"ן:** בדיקה מועילה, ואם בדקה ולא מצאה דם מותרת לשמש בעונה עצמה.

◀ **רשב"א וטור:** בדיקה לא מועילה, כמו בעלת וסת קבוע בזמן עונת הוסת שלה.

✎ כך פסקו **שו"ע, שו"ע הרב ובדי השולחן**.

◎ **כמה זמן פורשת בעונה בינונית (שירת הים)**

◀ **שו"ע הרב, ברתי ופלתי:** חוששת לכל היממה, משקיעה לשקיעה.

✎ כך פסק **בדי השולחן**.

◀ **ב"ח וסדרי טהרה:** כמו בשאר וסתות, רק לאותה עונה - או יום או לילה.

✎ כך פסקו **טהרת הבית ותורת הטהרה**.

✎ **דרכי טהרה:** ראוי לחשוש גם לעונה שלפני עונה בינונית (עונת אור זרוע - כנזכר בסימן קפד, ב).

◎ **מהו יום עונה בינונית**

◀ **ב"י, ב"ח, דרישה, ט"ז ועוד:** יום השלושים מהראיה הקודמת.

✎ כך פסקו **טהרת הבית ודרכי טהרה**.

◀ **ש"ך (ס"ק ל):** עונה בינונית היא עונת החודש - התאריך שבו ראתה בחודש שעבר.

◀ **חוות דעת ולחם ושמלה:** היום השלושים ואחד מהראיה הקודמת.

✎ **שבט הלוי:** ראוי להחמיר גם ביום השלושים וגם ביום שלושים ואחד.

◎ **כשלא ראתה כלל באותו חודש**

◀ **לבוש:** עונה בינונית לא נעקרת בפעם אחת, וחוששת לעונה הבאה (60 ימים מהראיה האחרונה).

◀ **ש"ך (ס"ק ל):** אינה צריכה לחשוש לעונה הבאה.

סעיף ב | קביעה ועקירת וסת

המשנה בדף סג (עמוד ב) אומרת שקביעת וסת בשלוש פעמים. תוס' ורשב"א ביארו שהכוונה לוסת החודש, אך בוסת הפלגה צריך ארבע ראיות שביניהן יש שלושה מרווחי זמן קבועים, כי הראייה הראשונה לא הייתה אחרי זמן הפלגה. אמנם דעת הרא"ה שגם וסת הפלגה נקבע בשלוש ראיות (שהן שתי הפלגות), אך לא נפסק כמותו.

טור ושו"ע: קביעת וסת הפלגה היא אחרי שראתה ארבע פעמים בשלושה הפרשי זמן קבועים. שאר הוסתות נקבעות אחרי שלוש ראיות (חוץ מוסת הפלגה דילוג, שנקבעת רק אחרי חמש ראיות וכאמור בסעיף ה).

עקירת וסת קבוע

המשנה שם אומרת שבעלת וסת קבוע שפעם אחת או פעמיים ראתה בזמן אחר צריכה לחשוש לשני הימים. אם ראתה שלוש פעמים בזמן אחר, הוסת הראשון נעקר ושוב אינה חוששת לו, ואם שלושת הראיות קבעו וסת חדש צריכה לחשוש לזמן השני שנקבע.

בדף סד (עמוד א) רב פפא אומר שאמנם קביעה ועקירה של וסת היא בשלוש פעמים, אבל וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת.

טור ושו"ע: וסת קבוע נעקר בשלוש פעמים, אך אם הוסת לא נקבע הוא נעקר בפעם אחת. גם לפני שנקבע וסת, אחרי הפעם הראשונה שרואה צריכה לחשוש לאותו הזמן.

❖ **ב"י:** בוסת דילוג כל עוד לא ראתה שלוש פעמים על פיו אינה חוששת לו כלל (וחוששת לוסתות האחרים בלבד).

סעיף ג | וסת לשעות

בברייתא בדף סג (עמוד ב) נחלקו תנאים מה הדין כשהייתה רגילה לראות ביום קבוע בשעה השישית. לרבי יהודה אסורה לשמש כל היום, ולרבי יוסי עד השעה השישית מותרת כי לשיטתו הוסת נקבע לפי שעות.

אמנם להלכה נפסק כרבי יהודה, אך הראב"ד כתב שכל מה שנחלק רבי יהודה זה דווקא כשיש לה וסת קבוע לימים ולשעות, אך אם יש לה וסת לשעות בלבד ואין יום קבוע - גם הוא מודה שקובעת וסת שעות.

הראב"ד מביא ראיה נוספת לדבריו מהגמרא בדף סו (עמוד א) על אשה שראתה תמיד בליל טבילתה כשהגיעה לעיר, ורבי יוחנן אמר לה להיבעל לבעלה סמוך לנהר. מוכח מכאן שלמרות שקבעה וסת באותה עונה, מכיוון שבאופן קבוע ראתה רק אחרי שהגיעה לעיר, מותרת לשמש ליד הנהר.

ראב"ד: אשה שקבעה וסת לשעות ולא לימים, חוששת לשעתה בלבד. וסת לשעות נעקר בשעה אחת ואפילו ללא בדיקה.³⁶

👉 כך פסק שו"ע.

מה הכוונה 'וסת לשעות'

❖ **ט"ז ובאר היטב:** הרואה באופן קבוע אחרי מקרה מסויים (כגון אחרי הטבילה).

❖ **נחלת דוד:** הרואה בהפרש שעות קבוע בין וסת לוסת.

❖ **חות דעת:** הרואה בשעה מסויימת ביום.

סעיף ד | כשלא בדקה בעונת הוסת³⁷

❖ **רמב"ם ורי"ף:** בין בוסת קבוע ובין בוסת שאינו קבוע, אם עברה עונת הוסת מותרת לבעלה ללא בדיקה.

הערות

³⁶ נראה לומר שוסת שעות הוא לא וסת רגיל, אלא סברת היתר - ניתן לאפיין מחזוריות של ראייה בשעה מסויימת, ולכן חוששת רק לה. מסתבר שוסת כזאת מועילה רק כשאינו לה וסת קבוע, כי וסת קבוע היא קביעה ברורה יותר וכשהיא קיימת חוששים לכל העונה.

³⁷ דין זה הובא בהרחבה בסימן קפד, ט ועיין שם בדעות נוספות.

◀ **רשב"א, תוס' וטור:** בוסת קבוע אסורה לבעלה עד שתבדוק. בוסת שאינו קבוע אם עברה העונה מותרת לבעלה ללא בדיקה (אך בעונה בינונית אם לא בדקה אסורה אחריה עד שתבדוק).

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **תורת השלמים וחכ"א:** עונה בינונית שווה לוסת קבוע לעניין שאסורה אחריה עד שתבדוק, אך שונה מוסת קבוע בכך שנעקרת בפעם אחת (והעונה הבינונית הבאה תהיה שלושים יום מהראיה האחרונה).

סעיף ה | דילוג בהפלגה

כמו שהוזכר, רב ושמואל נחלקו. לרב אם ראתה בט"ו לחודש, ט"ז לחודש הבא וי"ז לחודש השלישי קבעה לה וסת לדילוג, ולשמואל צריכה דילוג נוסף.

תוס' ורא"ש כתבו שהמחלוקת היא דווקא בוסת החודש בדילוג (דילוג לפי ימי החודש), אך בוסת הפלגה בדילוג (דילוגים לפי מספר הימים שבין הראיות) גם רב מודה שלא סופרים את הראיה הראשונה. האחרונים נחלקו בביאור הדברים וכמו שיובא בהמשך.

◀ **רשב"א וטור:** קובעת וסת הפלגה בדילוג, דהיינו כשמספר הימים בין הראיות קטן או גדל באותו השיעור באופן קבוע - אחרי שרואה ארבע פעמים (ראתה, אחרי 30 ימים שוב, 31 ימים, 32 ימים).

👉 כך פסק שו"ע.

◀ בכמה ראיות נקבע וסת הפלגה בדילוג: ³⁸

◀ **רש"ש וחזון איש:** לכו"ע נקבע אחרי חמש ראיות, כי רק מההפלגה שבין הפעם השניה לשלישית מתחילים למנות (כך הם מפרשים את דברי הראשונים, שרק בראיה השלישית ניכר שהייתה כאן הפלגה, ואחריה צריך עוד שתי הפלגות).

◀ **ש"ך וט"ז:** לשמואל אחרי חמש ראיות ולרב אחרי ארבע ראיות. פוסקים להחמיר כשתי הדעות. ³⁹ אמנם כאן השו"ע פסק כדעת רב, אך בסעיף ז פסק לחשוש גם לדעת שמואל ויש להוסיף עוד ראיה כדי לקבוע וסת.

👉 כך פסקו בדי השולחן ושבט הלוי.

◀ **לחם ושמלה:** לכו"ע כבר אחרי ארבע ראיות.

⊙ הפלגה של מספר ימים

◀ **רא"ה:** ניתן לקבוע וסת דילוג בהפלגה רק אם ההפרש גדל ביום אחד כל פעם.

◀ **רשב"א ומגיד משנה:** אפילו אם ההפרשים הם של כמה ימים, כל עוד ההפרש קבוע.

👉 כך פסק שו"ע.

⊙ האם כך הדין גם כשדילגה למפרע? (בהתחלה דילוג של 32, אח"כ 31, ולבסוף 30)

◀ **כו"פ:** לא, דילוג למפרע הוא נגד הטבע ולכן אינו נחשב וסת קבוע.

◀ **ט"ז ובאר היטב:** כן, אין הבדל.

👉 **ערוך השולחן, שבט הלוי ודרכי טהרה:** יכולה לקבוע למפרע, אך רק אם הפרש לא מצטמצם מידי (דרכי

טהרה כתב שעד עשרים וחמישה ימים מהראיה הקודמת, לדעת **ערוך השולחן** עד שמונה עשרה יום, **ולשבט הלוי** עד ארבע עשרה ימים).

³⁸ הדיון על קביעת וסת החודש בדילוג מופיע בסעיף ז.

³⁹ אחרי ארבע ראיות נחשב גם כוסת קבוע וגם כוסת שאינו קבוע, מחמירים לשני הכיוונים.

סעיף ו | וסת החודש והשבוע

הגמרא בדף יא (עמוד א) אומרת שאם קפצה וראתה שלוש פעמים, קבעה וסת. רב אשי מעמיד שמדובר שקפצה ביום ראשון וראתה, שוב קפצה ביום ראשון ושוב וראתה, אחר כך קפצה בשבת ולא ראתה וביום ראשון ראתה בלא קפיצה. מדברי רב אשי נלמד שניתן לקבוע וסת לפי ימים.

ממחלוקת רב ושמואל שהובאה בסעיף הקודם נלמד שוסת נקבע גם לפי הימים בחודש (אם בדילוג בימי החודש נקבע, ק"ו כשרואה ביום קבוע בחודש ללא דילוג).

תוס', רא"ש, רשב"א וראב"ד אומרים שלמרות שחלק מהחודשים חסרים וחלק מלאים, קובעת וסת לפי תאריך בחודש.

טור ושו"ע: יכולה לקבוע וסת לפי ימי השבוע או החודש (ראתה שלוש פעמים ביום ראשון בשבוע או בתאריך ה' לחודש), למרות שחלק מהחודשים מלאים וחלק חסרים. כאן לכו"ע קביעת וסת היא בשלוש פעמים בלבד, כי גם הפעם הראשונה נכנסת למניין.

⤵ **בדי השולחן:** אם ראתה שלוש פעמים רצוף בראש חודש, גם אם ראתה בימים אחרים באמצע החודש קבעה לה וסת לראש חודש.

⊙ מה גורם לוסת – המולד או ההכרזה?

⬅ **רא"ה:** המולד הוא הסיבה לוסת. ממילא יש למנות לפי הזמן שעובר מהמולד.

⬅ **רשב"א, רא"ש, אגודה, מהר"י מינץ ועוד:** קביעת ראש החודש בבית הדין, כי מה שקובע ב"ד למטה מוסכם על ב"ד של מעלה (הקביעה משפיעה בצורה סגולית).

⤵ כך פסק ש"ך.

❖ גם אם נראה שקביעת הוסתות היא לפי חודשי השנה הלועזית, אין להתחשב בכך (שבט הלוי, דברי יציב ומנחת יצחק).

⊙ וסת השבוע לעומת וסת הפלגה

ש"ך: וסת השבוע הוא בהכרח גם וסת הפלגה (כל 22 או 29 ימים), אך בכל זאת יש חידוש בוסת השבוע, כי וסת הפלגה נקבע רק אחרי ארבע ראיות ואילו וסת השבוע כבר אחרי שלוש.

⤵ מה הדין כשראתה ארבע פעמים:

⬅ **חות דעת:** חוששת רק להפלגה ולא לוסת השבוע⁴⁰.

⬅ **כו"פ:** צ"ע האם צריכה לחשוש לשתי הוסתות.

❖ אם רואה כל שלושה שבועות אך בדילוג (ראתה ביום ראשון, אחרי שלושה שבועות ביום שני, אחרי שלושה שבועות ביום שלישי) - אין אפשרות לקבוע וסת, כי לא מצינו וסת המורכב מדילוג וסרוג (שו"ע הרב וסד"ט).

❖ הרואה ביום ל' והחודש הבא חסר. אינה יכולה לחשוש ביום ל' בחודש הבא כי אין יום כזה, אך צריכה לחשוש ליום א' שמא תקבע וסת לראש חודש (כך למד **ההיכל שלמה** בדעת הב"ח, אך הסתפק שמא כתב כך רק כשבפעם הראשונה ראתה גם ביום ל' וגם ביום א').

⁴⁰ והביא שתי נפק"מ לדבר:

א. במקרה שעבר יום הוסת ולא ראתה, אם חוששת לוסת השבוע צריכה לחוש ביום הבא הראוי לוסתה (כעבור שבוע), ומצד וסת הפלגה אינה צריכה.

ב. כשראתה ביום אחר. אם חוששת לוסת השבוע ממשיכה לחשוש ביום הקבוע, אך אם חוששת לוסת הפלגה צריכה לחשוש להפלגה מהראיה החדשה.

סעיף ז | וסת החודש בדילוג

כמו שהובא, לרב אם ראתה בט"ו לחודש, ט"ז לחודש הבא וי"ז לחודש השלישי קבעה לה וסת לדילוג, ולשמואל צריכה דילוג נוסף⁴¹.

הגמרא שם מסבירה שלכו"ע חזקה היא בשלוש פעמים, ונחלקו האם מחשיבים את הראיה הראשונה כחלק משלושת הראיות שיוצרות את החזקה, לדעת רב מחשיבים ולשמואל מכיוון שלא ראתה אחרי הפלגה לא מחשיבים.

◀ **רמב"ם, רמב"ן ורא"ש:** הלכה כשמואל וקובעת לפי שלושה דילוגים שהם ארבע ראיות.

☞ כך פסק **רמ"א** (בסעיף יג).

◀ **רבנו חננאל וראב"ד:** הלכה כרב וקובעת אחרי שלוש ראיות.

◀ **רשב"א:** אמנם נראה כדעת שמואל, אך למעשה יש להחמיר כדעת רב (אחרי שלוש ראיות לתת עליה חומרות וסת שאינו קבוע ווסת קבוע - ב"ח).

☞ כך פסק **שו"ע**.

❖ **לדעת רב – צירוף ראיה מוסת ישן עם שתי ראיות חדשות**

וסת קבוע במו לחודש, אח"כ ראתה בזו ובחודש השלישי ביז - האם קבעה וסת החודש בדילוג?

◀ **דרישה:** קבעה וסת דילוג חדש.

◀ **ש"ך:** לא קבעה, כי אי אפשר לצרף ראיה מוסת ישן.

❖ **לדעת שמואל – שלוש ראיות חדשות אחרי וסת ישן**

וסת קבוע בטו לחודש, אח"כ ראתה בכ' לחודש, כ"א לחודש וכ"ב לחודש - האם קבעה וסת החודש בדילוג?

◀ **דרישה:** קבעה וסת החודש בדילוג גם לשמואל, אפילו שההפלגה לפני הראיה הראשונה שונה מהאחרות.

◀ **ט"ז, ש"ך ובאר היטב:** לא קבעה, כי ההפלגה הראשונה צריכה להיות כמו ההפלגות הבאות.

❖ כשקבעה וסת לדילוג, ועבר חודש אחד שלא ראתה בו - בחודש הבא צריכה לחשוש להיום הבא (ראתה יד, טו, טז, יז, ובחודש החמישי לא ראתה בית. בחודש הבא צריכה לחשוש ליט ולא ליח). **פרי דעה, חוות דעת ושבת הלוי.**

סעיף ח | וסת לדילוג חלילה

רבנו חננאל פירש שמחלוקת רב ושמואל עוסקת בוסת לדילוג חלילה⁴²: בניסן ראתה בטו, באייר בטז, בסיוון בי"ז. בתמוז חזרה לראות בטו, באב בטז, באלול ביז. בתשרי חזרה לראות בטו, בחשוון בטז ובכסלו ביז. אמנם שאר הראשונים חלקו על ר"ח בפירוש מחלוקת רב ושמואל, אך הסכימו שראיה באופן זה קובעת וסת לדילוג חלילה.

טור ושו"ע: אם ראתה בדילוגים שלוש פעמים בשלושה חודשים, אחר מכן חזרה וראתה את אותם הדילוגים בחודשים הבאים ושוב בפעם השלישית - קבעה וסת לדילוג החוזר חלילה.

☞ **ב"ח וט"ז:** גם אם ראתה בסדרות של שני חודשים קובעת וסת לדילוג חלילה אחרי שלוש פעמים (טו ניסן וטז אייר, טו סיוון וטז תמוז, טו אב וטז אלול)⁴³.

הערות

⁴¹ **הב"ח** מביא שתי נפק"מ בדעת רב לכך שקבעה וסת אחרי שלוש פעמים:

א. גם אם לא ראתה בחודש הרביעי לפי וסת הדילוג, עדיין אינו נעקר וצריכה לחשוש בחודש החמישי לפי החישוב.

ב. אינה צריכה לחשוש לוסת החודש על פי ההפרש שבין הראיה השנייה לשלישית (אם ראתה בט"ז לחודש, בפעם השנייה בי"ז לחודש ובפעם השלישית ב"ח לחודש - חוששת רק ל"ט לחודש הרביעי, ואינה צריכה לחשוש ל"ח לחודש למרות שההפרש בין הראיה השנייה לשלישית הוא 31 יום).

⁴² חלילה - מלשון מחול במעגל, חזרה למקום הראשון.

⁴³ והראשונים נקטו שלוש פעמים שלוש ראיות אגב כך שר"ח פירש את הגמרא באופן הזה (ב"ח), או כדי ללמד רבותא שאפילו בהפרשים גדולים החוזרים חלילה נחשב וסת [בין החודש השלישי לרביעי יש שלושה ימים פחות מאשר ההפרש בין השני לשלישי] (ט"ז).

⊙ דעת שמואל בוסת לדילוג חלילה

- ◀ **פרישה:** בסדרה הראשונה צריכה ארבע ראיות, ובסדרה השניה והשלישית מספיק שלוש.
- ◀ **"ח וש"ך":** גם בסדרה הראשונה מספיקות שלוש ראיות, כי רואה כל סדרה שלוש פעמים.

👉 כך פסק **שבט הלוי**.

👉 **תורת השלמים:** מחמירים לשני הצדדים: אחרי שלוש ראיות חוששת לוסת קבוע ולשאינו קבוע, ורק אחרי ארבע ראיות חוששת רק לוסת קבוע.

סעיף ט | וסת הסרוג

טור וש"ע: ראתה לסירוגין פעם כן ופעם לא - קבעה וסת (ר"ח ניסן, ר"ח סיוון ור"ח אב). אם ראתה בדילוגים לא קבועים לא קבעה (ר"ח ניסן, ר"ח אייר ור"ח תמוז).

⊙ דעת שמואל בוסת הסרוג

- ◀ **דרישה וט"ז:** לדעת שמואל כדי לקבוע צריכה לראות גם בפעם הרביעית, כמו בדילוג (גם ר"ח תשרי).
- ◀ **ש"ך ותוה"ש:** שמואל מודה שמספיק שלוש פעמים, כמו בוסת החודש.

👉 כך פסק **דרכי טהרה**.

❖ כאמור בסעיף יא ובסעיף יב, כל עוד לא קבעה וסת אינה חוששת כלל לוסת דילוג ווסת סירוג.

סעיף י | מתי וסת דילוג לא נקבע

הברייתא בדף סד (עמוד א) אומרת שאם ראתה ביום כא, יום כב ובחודש השלישי סירגה וראתה ביום כד - לא קבעה וסת, כי הדילוג השני לא דומה לדילוג הראשון.

טור וש"ע: ראתה ביום טו, חודש אחר כך ביום טז אך בשלישי סירגה וראתה ביום יח - לא קבעה וסת.

⊙ דעת שמואל

- ◀ **ב"י:** הטור דיבר כאן לדעת רב, אך לשמואל בכל מקרה שלוש ראיות לא קובעות וסת אלא רק ארבע ראיות.
- ◀ **"ח וש"ך:** הדיון כאן הוא גם לדעת שמואל, והחידוש בשיטתו הוא שאפילו אם בחודש ברביעי ראתה ביום יט (המשיכה בדילוגים של יום), מכיוון שבאמצע היה סירוג וראתה אחרי יומיים - לא נקבעה וסת⁴⁴.

סעיף יא | וסת הדילוג שעוד לא נקבע

רשב"א, תוס', ראב"ד, רמב"ן וטור: אם דילגה פעם או פעמיים אינה חוששת כלל לוסת הדילוג (למרות שבשאר הוסתות חוששים כבר אחרי פעם אחת).

👉 כך פסק **שו"ע**.

👉 **פרישה ותורת השלמים:** לדעת רב שבשלוש ראיות קובעות וסת, אם דילגה פעמיים הכוונה שראתה שלוש ראיות. לכן לדעה הזאת מדובר כאן רק על דילוג אחד, ולדעת שמואל מדובר אפילו על שני דילוגים.

סעיף יב | וסת הסרוג שעוד לא נקבע

ראב"ד: לכו"ע בוסת הנקבע לפי תאריכים גם הפעם הראשונה מצטרפת ואילו וסת הנקבע לפי הפלגות הפעם הראשונה לא מצטרפת. המחלוקת היא בקביעת וסת לפי דילוג בימי החודש, שלרב הפעם הראשונה מצטרפת ולשמואל לא.

בוסת הסרוג אמנם הפעם הראשונה מצטרפת, אך אינה חוששת לסרוג אלא לוסת החודש (ראתה ר"ח ניסן - חוששת לר"ח אייר. כשראתה שוב בר"ח סיוון חוששת לר"ח תמוז ולא לר"ח אב. אם תראה בר"ח אב תקבע וסת הסרוג, וחוששת רק לר"ח תשרי ולא לר"ח אלול).

כך פסקו **טור ושו"ע**.

ל **חוות דעת ועוד:** אמנם, בדוגמא שהובאה כבר אחרי פעמיים צריכה לחשוש לר"ח אב מדין וסת הפלגה, שרואה כל שישים ימים (שהרי החודשים קבועים אחד מלא ואחד חסר, חוץ מחשוון וכסלו שהחשוב משתנה).

⊙ וסת הסרוג אחרי וסת החודש

אם ראתה בר"ח אדר, ניסן, סיוון ואב - קבעה וסת הסרוג לפי שלושת החודשים האחרונים. אך במידה וראתה לפני כן גם בר"ח שבט, נחלקו האחרונים:

◀ **פלתי:** קבעה וסת סרוג, ולא מתייחסים לקביעה לפי וסת החודש.

◀ **ש"ך:** לא קבעה וסת סרוג אלא וסת החודש. ר"ח ניסן מצטרף לשתי הראיות הקודמות לקבוע וסת החודש. וסת החודש חזק יותר מוסת הסרוג.

ל **חוות דעת:** מאותה הסיבה, אם קבעה וסת הסרוג (ניסן, סיוון, אב) ואחר כך ראתה פעמיים רצופות (אלול, תשרי) - וסת החודש עקר את וסת הסרוג, וחוששת לפי וסת החודש.

❖ אם לא קבעה וסת אחר, צריכה שלושה סירוגין כדי לעקור וסת הסרוג (אותו זמן שנקבע). (**חוות דעת**).

סעיף יג | קביעת וסת באותה עונה

ראב"ד: הוסתות התלויים בימים נקבעים דווקא אם כל הראיות היו באותה עונה, ביום או בלילה, וממילא גם צריכה לחשוש לוסת הקבוע דווקא באותה עונה.

אם ראתה שלוש פעמים ביום ואת הרביעית בלילה - חוששת ליום אך גם ללילה (כי חוששת שהוסת השתנה). אם ראתה לפעמים ביום ולפעמים בלילה (ועדיין לא קבעה וסת), וכן אם ראתה פעם אחת ביום ושלוש פעמים בלילה - חוששת לעונה האחרונה שראתה בה.

כך פסק **שו"ע**.

⊙ וסת הפלגה לפי עונות

האם ניתן לקבוע וסת הפלגה לפי מספר עונות אי זוגי - כשפעם אחת הוסת ביום ופעם אחת בלילה?

◀ **נודע ביהודה** (להבנת פת"ש): וסת הפלגה נקבע לפי ימים ולא לפי עונות, וממילא ראיות ביום ובלילה מצטרפות.

כך פסקו **פת"ש, חזו"א, בדי השולחן ודרכי טהרה**.

◀ **שו"ע הרב:** ניתן לקבוע וסת הפלגה לפי עונות (למשל, 61 עונות בין וסת לוסת), וממילא אין צורך שכל הראיות יהיו דווקא ביום או דווקא בלילה⁴⁵.

◀ **ערוך השולחן:** כל הראיות צריכות להיות באותה עונה - ביום או בלילה.

◀ **שבט הלוי:** כל עוד לא קבעה וסת אינה צריכה לחשוש לעונות, אך אם כבר קבעה וסת הפלגה מחשבת גם את מספר העונות.

⁴⁵ אך בתנאי שהפרש בין העונות קבוע, וממילא יצא שהראיה הראשונה והשלישית יהיו באותה עונה, והראיה השניה בעונה האחרת.

⊙ העונות שצריך להקפיד כל עוד לא קבעה וסת

רמב"ן ורמ"א: כל עוד לא קבעה וסת צריכה להקפיד על וסת החודש ועל וסת הפלגה⁴⁶.

לשיטת הש"ך עונה בינונית היא וסת החודש ולכן לא הוזכרה, אך שאר האחרונים חלקו עליו וסוברים שעונה בינונית היא יום שלוש ימים או יום שלוש ימים ואחד מהראיה הקודמת, וצריך לחשוש גם לבינונית וגם לחודש.

❖ אשה שראתה בא' ניסן, כ' ניסן וא' אייר - האם צריכה לחשוש בט' אייר מדין וסת הפלגה?

◀ **רמ"א, ט"ז ובאר היטב:** כן.

◀ **ב"י, ב"ח וש"ך:** לא. כי ראתה פעמיים בראש חודש והראיות האלו עיקריות יותר מהפלגה של ראייה בודדת בכ' ניסן (ב"י). או כי הראיה בא' אייר נחשבת עקירה של וסת הפלגה וחוששת רק להפלגה מא' אייר (ש"ך).

👉 **דרכי טהרה:** ניתן להקל, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

👉 **שבט הלוי:** יש לבחון האם הראיה של א' אייר הייתה מרובה וממילא מסתכלים עליה בתור ראייה חדשה ואין לחשוש לקודמת, אך אם היא מועטה יש לחשוש לוסת הפלגה מהעונה הקודמת.

⊙ קביעת שני וסתות

רמב"ן: כהמשך לאמור לעיל, חוששת לראייה בר"ח ובהפלגה עד שקובעת אחד כדינו ואז מפסיקה לחשוש לשני, או עד שאחד נעקר.

ל **חוות דעת:** בסעיף לב הובא שיכולה לקבוע וסת בתוך וסת, ולכן רק בוסתות שאינה יכולה לקבוע את שניהם ביחד (החודש עם הפלגה) כשקובעת אחד שוב לא חוששת לשני.

ל **ט"ז:** כאמור בסעיף ז, וסת דילוג נקבע בארבע פעמים ולכן עד שלא רואה ארבע פעמים צריכה לחשוש גם לוסתות אחרים.

⊙ קביעת וסת דילוג

הגמרא בדף סד (עמוד א) אומרת שאם היה לה וסת קבוע בטו ושינתה לראות בטז - חודש הבא חוששת גם לטו וגם לטז. בחודש הבא ראתה ביו - חוששת לטו וליז (ולא לטז). כשבחודש השלישי שינתה לראות ביח - נעקר וסת החודש של טו ונקבע לה וסת דילוג בימי החודש.

הראשונים למדו מהגמרא שלא חוששים לוסת הדילוג עד שהוא נקבע (בשונה משאר הוסתות, שגם לפני שנקבע חוששים לו).

שו"ע ורמ"א: אינה צריכה לחשוש לוסת דילוג עד שייקבע בארבע ראיות (שלוש הפגות).

ל אינה חוששת לפי ימי הדילוג, אלא רק לוסתות של מי שלא קבעה וסת - חודש, הפלגה ולשו"ע הרב גם לבינונית (הדיון על חשש לעונה בינונית בזה יובא בסעיף יז).

⊙ יום אחד עוקב בתוך ראיות ארוכות

בחודש הראשון ראתה בימים טו, טז, יז. בחודש השני טז, יז, יח ובחודש השלישי יז, יח, יט - האם הראיה של יום יז קבעה וסת החודש?

◀ **רמב"ן וטור:** קבעה וסת החודש ביז, ואם תראה פעם רביעית ביז קבעה גם וסת דילוג.

◀ **רז"ה, רשב"א, ראב"ד ורא"ש:** לא קבעה וסת החודש כי הולכים אחרי תחילת הראיה, ולכן אם תראה פעם רביעית תקבע רק וסת דילוג.

👉 כך פסקו **שו"ע** (בסימן קפד, ו) **ורמ"א**.

❖ אין לה וסת קבוע וראתה לפני עונת החודש

ש"ך ופרישה: כשאין לה וסת קבוע צריכה לחשוש לעונת החודש אפילו אם ראתה קודם, כי חוששת שתראה שוב.

⁴⁶ אמנם, אחרי הפעם הראשונה שרואה אינה יכולה לחשוש לוסת הפלגה אלא רק לוסת החודש (כי לא יודעת כמה יהיה ההפלגה), ורק מהראיה השנייה חוששת לשניהם.

סעיף יד | החלפת וסת קבוע

הגמרא בדף סד (עמוד ב) עוסקת בבעלת וסת קבוע שהתחילה לראות בזמן אחר. אחרי הראיה הראשונה והשניה חוששת לזמן הקבוע וגם לוסת החדש. אחרי הראיה השלישית בטלה הקביעות של הוסת הישן וצריכה להקפיד רק על הוסת החדש.

הברייתא מביאה שאם הייתה רגילה לראות ביום כ' ופעם אחת או פעמיים שינתה לראות ביום ל', חוששת לשני הימים. במקרה שבחודש השלישי לא ראתה בכלל ובחודש הרביעי חזרה לראות ביום כ', חוזרת לחשוש רק ביום כ' וכלל לא ליום ל', כי אורח בזמנו בא (כלומר, הוסת חוזר להגיע בזמנו הקבוע). הראשונים נחלקו בביאור הברייתא:

◀ **רש"י ורא"ש:** מדובר על וסת החודש בכ' בחודש, פעמיים ראתה בתאריך אחר ובחודש השלישי לא ראתה כלל. כשבחודש הרביעי חזרה לראות בכ', שוב חוששת רק ביום כ'⁴⁷.

◀ **רמב"ן:** מדובר על וסת הפלגה של 20 יום, שפעמיים השתנה להפלגה של 30 ימים ובפעם השלישית הפלגה של 40 ימים, חוזרת להפלגה הראשונה.

◀ **רשב"א וטור:** מדובר על וסת הפלגה של 20 יום, שפעמיים השתנה להפלגה של 30 ימים ובפעם השלישית הפלגה של 20 ימים, חוזרת להפלגה הראשונה.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ איך ניתן לומר שבפעם השלישית ראתה אחרי 20 ימים, מפורש בברייתא שראתה רק אחרי 40 ימים?

◀ **ט"ז** (1): הברייתא דיברה על וסת החודש ובה אפילו אם ראתה רק אחרי 40 ימים (בכ' לחודש הרביעי) חוזרת מיד לוסת הקבוע הישן. בוסת הפלגה חוזרת לוסת הקבוע רק אם ראתה אחרי 20 ימים.

◀ **ט"ז** (2), **סדרי טהרה ועוד:** הרשב"א מלמד אותנו חידוש נוסף: אם בפעם השלישית חזרה לראות בהפלגה של 20 יום, אינה צריכה לחשוש עוד להפלגה של 30 יום, גם כשיגיע זמנו (ואה"נ במקרה של הברייתא כך הדין כשראתה רק אחרי 40 ימים, אלא שאז הייתה צריכה לחשוש ליום 30).

◀ **ט"ז** (3): יש לשנות את גרסת הגמרא, ולגרוס שבפעם השלישית ראתה אחרי 20 ולא אחרי 40.

◀ **ש"ך** (נקודות הכסף): יש לבאר בשיטת הרשב"א שבפעם השלישית ראתה בהפלגה כלשהי (25 למשל), וממנה לראיה הבאה הייתה הפלגה של 20 יום, ולכן חוזרת לוסת הקבוע.

◎ ממתי מונים לוסת הפלגה חדש

בדף לט (ע"ב) דנים בבעלת וסת הפלגה קבוע שהתחילה לראות בזמנים אחרים. כאמור, בפעמים הראשונות צריכה לחשוש גם להפלגה הקבועה וגם לוסת החדשה - אך נחלקו האמוראים האם מחשבים את הזמן שצריכה לחשוש לוסת ההפלגה לפי הזמן שהייתה אמורה לראות (העונה הקבועה), או לפי הזמן החדש בו בפועל ראתה. למסקנה בגמרא נפסק כרב הונא בריה דרב יהושע, ומונה את הימים מהראייה שראתה בפועל.

רשב"א, טור ושו"ע: מונה את הימים מהראייה בפועל.

◎ ראייה מחוץ לסדר בוסת קבוע

בעלת וסת חודש קבוע שפעם אחת ראתה ביום אחר בחודש ולאחר מכן חזרה לראות לפי הסדר הקבוע שלה - צריכה לחשוש ליום החודש בראיה המיוחדת?

◀ **שו"ע הרב:** לא, כמו שבוסת הפלגה אם חוזרת לסדר הקבוע אינה צריכה לחשוש (כאמור בתחילת הסעיף).

👉 כך פסק **בדי השולחן**, אך הוסיף שהמחמירה תע"ב.

◀ **נוב"י:** הסתפק ולא הכריע.

◀ **בית מאיר וחוות דעת:** צריכה לחשוש. בשונה מוסת הפלגה, בוסת החודש יכול להיות שתראה פעמיים בחודש.

סעיף טו | הפסיקה לראות בוסת הקבוע

המשנה בדף ז (עמוד ב) אומרת שאם עברו על אשה שלוש עונות שלא ראתה בהם דם כלל - בטלה קביעות הוסת (וצריכה לחשוש לעונה בינונית - ב"י. בנוסף לכך צריכה לחשוש גם לוסת הפלגה - ב"ח).

טור: אם הפסיקה לראות כלל לשלוש עונות או שראתה בזמנים לא קבועים - הוסת הקבוע הישן התבטל. בשני המקרים האלה, אם חזרה לראות לפי הוסת הקבוע אפילו פעם אחת, הוא חוזר (בשונה ממצב שקבעה וסת חדש, שאינה חוזרת לראשון גם אם תראה לפיו פעם אחת).

👉 כך פסק שו"ע.

❖ **חוות דעת:** אשה שהפסיקה לראות לשלוש עונות ואחר כך חזרה לראות, צריכה לחשוש לעונה בינונית וגם להפלגה שהייתה לה (הפלגה של שלוש עונות, בערך 90 ימים מהראיה).

👉 **שבט הלוי:** אם ראתה לפי הוסת הקודם וחוזר לה הוסת הקבוע (כאמור לעיל), חוששת רק לו.

⊙ בעלת וסת הפלגה קבוע שפעם אחת לא ראתה

הפוסקים נחלקו מה הדין כשבעלת וסת הפלגה קבוע לא ראתה כלל, ומתי וסת הפלגה חוזר אחרי שנעקר בשלוש פעמים:

◀ **ב"י:** צריכה לחשוש להפלגה גם כשלא ראתה. וסת קבוע שנעקר חוזר בהפלגה אחת (שתי ראיות).

◀ **ט"ז:** צריכה לחשוש להפלגה גם כשלא ראתה. וסת קבוע שנעקר חוזר בראיה אחת.

◀ **רש"ל:** אינה צריכה לחשוש כשלא ראתה. וסת קבוע שנעקר חוזר בראיה אחת.

◀ **ש"ך:** אינה צריכה לחשוש כשלא ראתה. וסת קבוע שנעקר חוזר אחרי שתי ראיות (הפלגה אחת).

👉 כך הכריעו חו"ד ושבט הלוי.

❖ למה חוששת בעלת וסת קבוע שפעם אחת ראתה בזמן אחר

דרכי טהרה: צריכה לחשוש לוסת הקבוע ובנוסף לתאריכים שמי שאין לה וסת קבוע חוששת - הפלגה, חודש ובינונית (שו"ע הרב). אך יש אומרים שאינה צריכה לחשוש לעונה בינונית (סדרי טהרה⁴⁸), וכן הלכה.

סעיף טז | עקירת וסת החודש

טור ושו"ע: כמו בעקירת וסת הפלגה כך בעקירת וסת החודש. היה לה וסת קבוע בראש חודש ועבר עליה חודש או חודשיים שלא ראתה בר"ח - עדיין חוששת לראש חודש הבא, אחרי שלוש פעמים נעקר הוסת⁴⁹. אם אחר כך חזרה לראות בר"ח אפילו פעם אחת - חזר הוסת הקבוע.

סעיף יז | וסת הקפיצות

בדף יא (עמוד א) רב הונא אומר שאם קפצה וראתה שלוש פעמים - קבעה לה וסת. הגמרא מבררת כיצד קובעים, אי אפשר לתלות בקפיצות בלבד - שהרי מפורש בברייתא שוסת הנקבע באונס (כלומר, בהתערבות חיצונית) אינו וסת, ומשיבה שהברייתא אומרת שאינה קובעת לימים לבד ולקפיצות לבד, אבל קובעת וסת לימים ולקפיצות יחד. הראשונים נחלקו בהבנת הגמרא:

הערות

⁴⁸ הסד"ט כתב כך בסעיף לג, ובעקבות כך כתב שמעוברת ומניקה לא צריכות לחשוש לעונה בינונית אפילו כשראו דם, עיי"ש במחלוקת האחרונים.

⁴⁹ ב"ח: בוסת שאינו קבוע, הוסת נעקר אחרי חודש אחד שלא רואה ושוב אינה צריכה לחשוש.

הרשב"א סובר שרוב הונא פוסק כפשט הדברים, וקובעת וסת קפיצות רק אם הקפיצות היו בימים קבועים. מאידך, לדעת הרז"ה רב הונא מחדש שאפשר לקבוע וסת קפיצות בלבד והברייתא התכוונה שאם קבעה וסת לימים ולקפיצות, אינו נחשב אם רואה ביום הקבוע ללא קפיצה או בקפיצה ביום אחר.

הגמרא מבארת כיצד נקבע וסת לימים ולקפיצות: קפיצה ביום ראשון וראתה, שוב קפיצה בראשון ושוב ראתה, ובפעם השלישית קפיצה בשבת וראתה בראשון. לרשב"א החידוש שאפילו במצב כזה מוגדר וסת לימים ולקפיצות למרות שהקפיצה השלישית הייתה בשבת (ולא וסת לימים בלבד), ולרז"ה זוהי המציאות שעליה דיברה הברייתא, ואם נקבע כך הוסת הקבוע משולב, ולא לימים או לקפיצות בלבד.

◀ **רז"ה, רש"י⁵⁰, רמב"ן וטור:** יכולה לקבוע וסת לקפיצות בלבד.

◀ **רשב"א, ר"ח, תוס' ורמב"ם:** אינה קובעת לקפיצות בלבד, אלא רק לקפיצות וימים⁵¹.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **הגהות מיימוניות ורמ"א:** אשה ששלוש פעמים קפיצה וראתה בימים לא קבועים, צריכה לחשוש ליום שקופצת בו כדין וסת שאינו קבוע (כך פסק גם **דרכי טהרה**, והוסיף שכדין וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת).

👉 **ש"ך:** כבר אחרי פעם אחת צריכה לחשוש לוסת החודש ולהפלה (בהפלה אם קפיצה וראתה, ואחרי 20 ימים שוב קפיצה וראתה).

🕒 כשהקפיצה השלישית הייתה יום לפני הראיה

כמו שהוזכר, הגמרא מבארת שאם קפיצה ביום ראשון וראתה, לאחר מכן קפיצה שוב בראשון וראתה ובפעם השלישית קפיצה בשבת וראתה בראשון - קבעה וסת לימים וקפיצות. כך פוסק הרשב"א. מאידך, הרמב"ם סובר שבמציאות כזאת קבעה וסת לימים ויש להתעלם מהקפיצות. המגיד משנה הסביר שלדעת הרמב"ם הלישנא בתרא שהובאה בהמשך הגמרא חולקת על כך, והלכה כמותה.

◀ **רשב"א וטור:** גם אם הקפיצה השלישית הייתה יום לפני הראיה קבעה וסת לימים ולקפיצות.

👉 נראה שכך סובר הש"ך.

◀ **רמב"ם ורמב"ן:** במצב כזה קבעה וסת לימים, ללא קשר לקפיצות.

👉 כך פסק שו"ע ובעקבותיו **שבט הלוי**.

🕒 כשהקפיצה הרביעית הייתה יום לפני הראיה

בשלושת הראיות הראשונות ראתה ביום הקפיצה, אך בפעם הרביעית קפיצה יום לפני הראיה.

◀ **שו"ע** להבנת חו"ד: מתברר שהיום קובע ולא הקפיצות, ונקבע וסת ימים בלבד.

◀ **רמ"א** להבנת חו"ד: עדיין חוששת לימים ולקפיצות.

🕒 בכל שלושת הראיות קפיצה יום קודם

◀ **חוות דעת:** קובעת וסת ימים בלבד.

◀ **חתם סופר:** קובעת וסת ימים וקפיצות.

סעיף יח | כשקפיצה ביום אחר

רשב"א וטור: כשקבעה וסת קפיצות ביום קבוע, חוששת רק אם קפיצה ביום הזה (וכן אם ראתה בקפיצות אך עוד לא קבעה - ש"ך). אם לא קפיצה או שקפיצה ביום אחר - אינה חוששת.

👉 כך פסק שו"ע.

הערות

⁵⁰ רש"י ביאר את ההווא אמינא שוסת נקבע על פי קפיצות בלבד וכתב שאז לא משנה באיזה יום הקפיצה. הראשונים הבינו מדבריו שסובר כדעת הרז"ה, למרות שמפשט הדברים הדבר לא נראה מוכרח, כי ייתכן שבעקבות מסקנת הגמרא סובר כמו הרשב"א.

⁵¹ **דרכי טהרה:** יכולה לקבוע גם לקפיצות ולוסת הגוף סימן (סעיף יט).

⌄ **ש"ך:** וסת קפיצות נעקר אם קופצת ביום הקבוע שלוש פעמים ולא רואה. אם אחר כך פעם אחת תקפוץ ותראה שוב באותו הזמן, חזר הוסת (חוות דעת).

❖ הקובעת וסת לקפיצות והפלגה (רגילה לראות בזמן קבוע אחרי יום שקפצה וראתה) שראתה בזמן אחר - חוששת מההפלגה עם הקפיצה בלבד, כי רק הראיה עם הקפיצה גורמת (חו"ד בפת"ש).

סעיף יט | הגדרת וסת הגוף - סימן

המשנה בדף סג (עמוד א) מונה כמה סוגי וסתות גוף: המפקת, המתעטשת, החוששת בפי כרסה ובשיפולי מעיה ועוד. בכל הסימנים האלה, אם באופן קבוע רואה בעקבות הוסת - קבעה לה וסת הגוף⁵². הרא"ש והטור שכל שינוי בגוף שהוחזק לסימן לפני ראייה הוא וסת הגוף⁵³. הרשב"א והרא"ש (בב"י) אומרים שאמנם לדעת רבי וסת הגוף נקבעת בפעם אחת, אך רשב"ג סובר שלעולם וסת לא נקבעת בפחות משלוש פעמים, ובוסתות נפסקה הלכה כמותו (ביבמות סד, א). רא"ש, תוס' וטור כתבו שמתייחסים לסימנים של וסת הגוף רק אם הם משהו מיוחד, כגון שפיהקה או התעטשה פעמים רבות זה אחר זה, אך בדבר שהוא דרך כל אדם אין לכך משמעות.

טור ושו"ע: אם שלוש פעמים היה לה סימן בגוף לפני הראיה קבעה לה וסת הגוף, וכל פעם שיהיה לה סימן כזה חוששת. רק משהו מיוחד ולא רגיל נחשב סימן.

⌄ **ב"ח:** כבר אחרי פעם אחת שהיה סימן וראתה חוששת, כדין וסת שאינו קבוע.

⊙ האם וסת הגוף נקבע לבדו

⬅ **רמב"ם** (לפי המגיד משנה): כמו בוסת קפיצות, גם וסת הגוף נקבע רק בצירוף וסת ימים.

⬅ **רשב"א, רא"ש, טור ועוד:** וסת הגוף נקבע לבדו. וסת הגוף הוא הסימן לראיה, לעומת קפיצה שהיא התערבות חיצונית ואינה סיבה מספיקה כדי לקבוע וסת בפני עצמה⁵⁴.

☞ כך פסק שו"ע.

⊙ קביעת וסת גוף עם וסת ימים

טור ושו"ע: כשקבעה וסת הגוף יחד עם וסת ימים, חוששת רק כשהמיחוש הגיע ביום המתאימים. עד ששני הוסתות נקבעים ביחד חוששת לכל וסת לבדו (רמ"א).

⌄ האם כשקבעה וסת משולב צריכה לחשוש לכל וסת בנפרד כוסת שאינו קבוע?

⬅ **ב"י:** בכל וסת בנפרד צריכה לחשוש כדין וסת שאינו קבוע.

⬅ **רמ"א** (עפ"י חור"ד) וחוות דעת: לוסת היום חוששת, אך לוסת הגוף אינה חוששת כלל.

⬅ **רמ"א** (עפ"י הש"ך), **ש"ך**, **פרישה וט"ז:** אינה חוששת לימים לבד או לגוף לבד כלל.

☞ כך פסק תורת השלמים.

הערות

⁵² הראשונים נחלקו מה הכוונה מפקת, האם מדובר על הפושטת זרועותיה מחמת כובד (רש"י), הפותחת פיה מחמת כובד (רש"י בשבת) או שמוציאה קול מהגרון בעקבות אוכל שאכלה (ר"ח וערוך). כאמור, הרא"ש והטור כתבו ששלושת הדעות נכונות.

⁵³ בשו"ת דברי יציב (השטיות, סימן פ) הסתפק האם קובעת וסת הגוף בכל סימן, או רק בדברים המוזכרים בגמרא. מאידך, בדרכי טהרה כתב בצורה פשוטה שבכל סימן יכולה לקבוע וסת הגוף, וכך משמע מתוך האגרות משה.

⁵⁴ בנוגע לקפיצה הובאה מחלוקת בסעיף יז, וגם הרשב"א סבר שוסת קפיצות לא נקבע לבדו. כך גם פסק שם השו"ע.

סעיף כ | וסת המשולב מגוף וימים

רשב"א וטור: היה לה סימן לוסת הגוף פעמיים בראש חודש והסימן השלישי הגיע ביום אחר - קבעה וסת גוף לבדה⁵⁵, ומאידך אם בר"ח השלישי ראתה בלא סימן - קבעה וסת החודש לבד.

כך פסק שו"ע.

♦ וסת הגוף יום לפני הראיה השלישית

◀ **רא"ה:** בוסת הגוף הדם גורם לפיהוק והפיהוק לא יכול להגיע יום קודם⁵⁶ (וממילא אם הגיע יום קודם, אין לתלות אותם זה בזה, וקבעה וסת ימים בלבד).

◀ **רא"ש, רשב"א וטור:** אם בפעם השלישית היה לה סימן בערב ראש חודש וראתה בר"ח עצמו - קבעה וסת גוף יחד עם וסת החודש⁵⁷.

כך פסק שו"ע⁵⁸.

סעיף כא | וסת גוף שעוד לא נקבע

טור: פיהקה וראתה בר"ח ואחר כך פיהקה באמצע החודש - חוששת לפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק, כי אולי תקבע וסת לפיהוק לבד. אם בדקה ולא ראתה אינה צריכה לחשוש, אך חוששת לר"ח כשיגיע, אולי תקבע וסת החודש לבד.

◀ **ב"י:** אם פיהקה ולא ראתה שוב לא חוששת לפיהוק, ואם לא ראתה ביום החודש אינה חוששת כלל.

כך פסק שו"ע.

◀ משמע שצריכה בדיקה בזמן הוסת למרות שהוסת לא קבוע, והרי בוסת לא קבוע מותרת בעונה הבאה ללא בדיקה?

◀ **ב"ח (א):** אמנם מותרת לאחר הוסת גם ללא בדיקה, אך לכתחילה צריכה לבדוק בזמן הוסת.

כך פסק בדי השולחן.

◀ **ב"ח (ב):** גם כשרגילה לראות לסוף עונת הוסת ולכן מותרת בתחילת העונה (כנזכר בסעיף כד), זה רק אחרי שתבדוק.

◀ **ט"ז:** וסת הגוף חמור מוסת אחר, ולכן אפילו כשעדיין לא קבעה אסורה בעונה הבאה עד שתבדוק.

כך פסקו שבט הלוי ודרכי טהרה.

סעיף כב | למה הרואה בפיהוק צריכה לחשוש

רא"ש, רשב"א וטור: כמו בחשש ימי החודש כשראתה בפיהוק, כך גם בנוגע להפלגה - אם פיהקה וראתה היום ולסוף שלושים יום פיהקה וראתה שוב⁵⁹, צריכה לחוש כעת לכל פעם שתפיק, שמא קבעה לפיהוק לבד, וצריכה לחשוש גם להפלגת שלושים יום, שמא קבעה וסת הפלגה לבד.

הערות

⁵⁵ ב"י: גם הרשב"א שסובר שאינה קובעת וסת לקפיצות לבד מסכים שכאן יכולה לקבוע, כי וסת גוף ניתן לקבוע ללא ימים (כאמור בסעיף יט, אמנם הרמב"ם חולק אך לא נפסק כשיטתו).

⁵⁶ הרשב"א השיב על כך שמילוי הדם ברחם גורם לפיהוק, ויכול להיות שהדם התכנס ועוד לא יצא אך כבר גרם לפיהוק.

החוות דעת למד מדברי הרשב"א שגם אם שלוש פעמים פיהקה וראתה יום אח"כ - קבעה וסת משולב לימים ולוסת הגוף. לעומת קפיצה, שאמנם אם קפצה וראתה פעמיים, וביום השלישי יום קודם וראתה ביום הקבוע קבעה וסת (כנזכר בסעיף יז), אך אם שלוש פעמים קפצה וראתה יום אח"כ - קבעה וסת ימים בלבד, ללא קפיצות.

⁵⁷ כלומר, ניתן לקבוע וסת גוף גם אם באופן קבוע רואה מספר ימים אחרי הסימן, וצריכה לחשוש לפי מה שקבעה (אם קבעה וסת גוף שרואה שלושה ימים אחרי הסימן - צריכה לחשוש רק לשלושה ימים אחרי הסימן). **דרכי טהרה.**

⁵⁸ האחרונים מעירים שאמנם בסעיף יז השר"ע פסק שבמצב כזה בוסת קפיצות קבעה וסת לימים בלבד, אך שאני קפיצה שמחמת אונס באה, ובוסת גוף קובעת לשניהם.

⁵⁹ בוסת החודש צריכה לחשוש ליום בחודש הבא אפילו אם ראתה רק פעם אחת, אך בהפלגה חוששת להפלגה רק אחרי שתי ראיות (שהן הפלגה אחת), ולכן כאן הוזכר שראתה בפיהוק ולסוף שלושים יום ראתה בפיהוק שוב.

⤵ **ב"י:** יוצא שאם פיהקה וראתה צריכה לחשוש לשלוש סוגי וסתות: א. אם תפהק שוב צריכה לחשוש שמא תקבע וסת בפיהוק בלבד, ב. צריכה לחשוש ליום החודש שבו ראתה, ג. כשתחזור ותראה לסוף עשרים או שלושים ימים, צריכה לחשוש להפלגה. (ד. בנוסף צריכה לחשוש לעונה בינונית כדין וסת שאינו קבוע, כאמור בסעיף א').

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף כג | וסת אכילת דברים חריפים

⊙ צירוף וסתות גוף שונים

רשב"א, מגיד משנה וטור: אם פיהקה וראתה, ועוד פעמיים התעטשה וראתה - לא קבעה וסת.

👉 כך פסק שו"ע.

⤵ אמנם, אם קבעה וסת שרואה רק בצירוף שני סימנים (שלוש פעמים פיהקה וגם התעטשה וראתה אז), צריכה לחשוש רק כששני הסימנים באים יחד. **דרכי טהרה.**

⊙ וסת בעקבות אכילת דברים חריפים

הגמרא בדרך סג (עמוד ב) אומרת שאם אכלה שום וראתה, בפעם השנייה אכלה בצל וראתה ובפעם השלישית אכלה פלפלים וראתה - קבעה וסת לאכילת דברים חריפים⁶⁰.

⬅ **טור** (עפ"י הב"י): למסקנה וסת כלל לא נקבע בעקבות אכילת דברים חריפים.

⬅ **רא"ש, מרדכי, רבנו ירוחם ועוד:** ניתן לקבוע וסת אכילת דברים חריפים.

⊙ האם הוסת נקבע בפני עצמו?

לראשונים הסוברים שוסת קפיצות נקבע בפני עצמו (סעיף יז), פשוט שגם כאן נקבע לבד, אך הראשונים ששם הצריכו צירוף של וסת ימים נחלקו מה הדין כאן:

⬅ **רשב"א:** וסת אכילת דברים חריפים נקבע רק בצירוף וסת ימים, כמו וסת קפיצות.

👉 כך פסק הגר"א.

⬅ **תוס':** וסת אכילת דברים חריפים נקבע בפני עצמו.

👉 **תורת השלמים:** ראוי להחמיר ולחוש לשתי הדעות (אם קבעה וסת לדברים חריפים בלבד, להחמיר כדין וסת קבוע וכדין וסת שאינו קבוע).

❖ **דרכי טהרה:** בכל מאכל או משקה שאוכלת או שותה, אם שלוש פעמים אכלה וראתה - קבעה וסת לאותו מאכל או משקה (ולאו דווקא מאכלים חריפים).

סעיף כד | מתי חוששת בוסת גוף ללא ימים

המשנה בדרך סג (עמוד ב) אומרת שבוסתות הגוף, אם רגילה לראות בתחילת הוסת חוששת לכל זמן הוסת, אך אם רגילה לראות בסוף הזמן מותרת בתחילת הוסת. כך כתבו גם הראשונים וכך פסק שו"ע.

רא"ש, ראב"ד, רמב"ן, טור ועוד: אם קבעה וסת לפיהוק בלבד, אינה צריכה לפרוש אלא בשעת הפיהוק.

הערות

⁶⁰ **חוות דעת** (בפת"ש) כתב שאם לאחר מכן אכלה דברים חריפים אחרים ולא ראתה - לא נעקר הוסת, אך אם שלוש פעמים אכלה שום ולא ראתה נעקר, כי מכיוון שנעקר אחד המינים שנאסרה על ידו נעקר הוסת כולו.

רעק"א כתב שאם בשלושת הפעמים אכלה את אותו דבר חריף - קבעה וסת לאותו מאכל בלבד.

❖ עד מתי צריכה לחשוש?

◀ **רשב"א:** אם בדרך כלל רגילה לראות גם אחרי שנגמרים סימני וסת הגוף, אפילו אם נגמרו הסימנים ולא ראתה אסורה עד סוף העונה.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רז"ה:** מותרת כשנגמרו הסימנים ולא צריכה להמתין לסוף העונה.

❖ לדעה שוסת קפיצות נקבע ללא וסת ימים (סעיף יז), הדין בוסת קפיצות הוא כמו בוסת גוף - אם רגילה לראות בסוף העונה מותרת בתחילתה, ואינה חוששת אלא בזמנם (רמב"ן וב"י בסעיף כה).

❖ **הרואה לפני וסת הגוף.** אשה הרגילה לראות קודם הוסת צריכה לפרוש מתחילת העונה ולאורך כל הוסת. אפשר שאסורה עד סוף העונה שאחרי הוסת (ש"ך) 61.

סעיף כה | כמה חוששת לוסת גוף וימים

רשב"א, ראב"ד, רא"ש וטור: אם קבעה וסת גוף יחד עם וסת ימים, צריכה לפרוש בכל העונה שבה הורגלה לראות. 👉 כך פסק שו"ע.

◎ סתירה בדברי הראב"ד

מדברי הראב"ד כאן יוצא שדווקא בוסת גוף חוששת רק בזמן שרגילה לראות ואילו בוסת ימים חוששת כל העונה - אך בסימן קפד הובא שלשיטתו גם בוסת לפי ימים אינה אסורה אלא בזמן שרגילה לראות!

◀ **ט"ז:** כשקבעה וסת לימים ולגוף אסורה מהזמן שרגילה לראות עד סוף העונה. בוסת גוף לבדו מותרת אחריו מיד ולא צריכה להמתין לסוף העונה.

◀ **תורת השלמים:** הרא"ש כאן אמנם הביא את הראב"ד, אך זוהי דעת הרא"ש. לראב"ד בכל הוסתות אינה צריכה לחשוש אחרי הוסת.

◀ **ש"ך** (בנקודות הכסף): הראב"ד סובר שאם עדיין לא קבעה וסת וראתה פעמיים חוששת רק בזמן שרגילה לראות. אם קבעה וסת גוף עם וסת ימים - חוששת בכל העונה.

👉 כך פסק שבט הלוי, אך הוסיף שאינה צריכה לחשוש לעונת אור זרוע כי יש פה ספק ספיקא.

סעיף כו | קביעת וסת גוף ועקירתו

רמב"ן, רשב"א, טור ועוד: קביעת וסת גוף ועקירתו הם כמו בוסת ימים: אחרי פעם אחת חוששת ואחרי שלוש פעמים נקבע, נעקר בפעם אחת לפני שקבעה, ואחרי שקבעה נעקר בשלוש פעמים. אם קבעה וסת לגוף ולימים, נעקר שהרגישה ביום הקבוע אך לא ראתה.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **סדרי טהרה** (בפת"ש): אם קבעה וסת לגוף וימים ושלוש פעמים לא ראתה ביום, אמנם הוסת עדיין לא נעקר לגמרי כי לא הרגישה את ההרגשה של וסת הגוף, אך נעקר חלקית ושוב לא צריכה לחוש בזמן הקבוע כל עוד לא מרגישה (ועד עכשיו הייתה צריכה לחשוש מתחילת העונה).

הערות

⁶¹ **האחרונים** התקשו בדברי הש"ך - אם מדובר על וסת המורכב מגוף וימים, בכל מקרה צריכה לפרוש מתחילת היום, ואם מדובר על וסת גוף לבד - איך תדע באיזה יום לפרוש? נאמרו תירוצים לדבר, אך **שבט הלוי** סיכם שכל התירוצים דחוקים.

⊙ עונה בינונית בוסת קפיצות

רשב"א: בוסת קפיצות אפילו כשקבעה וסת קבוע, צריכה לחשוש לעונה בינונית.

⚡ **ב"ח:** אם רגילה לקפוץ ולראות לפני זמן עונה בינונית והיא לא קפצה ולא ראתה, וכן אם רגילה לראות אחרי זמן עונה בינונית.

סעיף כז | דין וסת קטנה

הגמרא בדף ט (עמוד ב) עוסקת בקטנה שעוד לא הגיע זמנה לראות⁶² ובכל זאת ראתה. רק אחרי שרואה שלוש פעמים מתבטל לה דין מסולקת דמים וחוששת לעונת הוסת. אם במשך תשעים יום (שלוש עונות בינוניות) לא ראתה, חוזר לה שם מסולקת דמים ואינה צריכה לחשוש.

אם שלוש פעמים ראתה בהפרשים של תשעים יום בדיוק - נקבע לה וסת הפלגה של תשעים יום וצריכה לחשוש לו. חוץ מהמקרה הזה, בקטנה תמיד הפסקה של תשעים יום מאפסת את חישוב הוסת, ולכן אחרי הפסקה כזאת צריכה לחשוש רק אם ראתה שלוש פעמים⁶³.

הרמב"ם והרשב"א ביארו שאמנם בדרך כלל רבי סובר שחזקה בפעמיים, אך כאן גם הוא מודה שקביעת וסת בשלוש פעמים בלבד, כי תולים שהפעם הראשונה במקרה, ורק אחרי שראתה עוד פעמיים מתברר שגם הפעם הראשונה לא הייתה מקרית והיא מצטרפת לחזקה. ממילא גם רשב"ג הסובר שחזקה בשלוש פעמים יסכים שכאן יש חזקה, כי למפרע הפעם הראשונה מצטרפת.

רשב"א: קטנה שלא הגיע זמנה לראות, ראתה שלוש פעמים ולאחר מכן תשעים יום לא ראתה - שוב אינה חוששת, אלא אם כן רואה שוב שלוש פעמים ואז חוזרת לקבוע וסת.

⚡ **ב"י:** צריך לבאר בדבריו שבוסת הפלגות חוזרת לקבוע וסת רק אחרי ארבע ראיות שהם שלוש הפלגות, ובוסתות האחרים קובעת בשלוש ראיות.

👉 כך הוא פסק בשו"ע.

⊙ מתי קטנה שקבעה וסת הפלגה חוזרת להיחשב מסולקת דמים

◀ **דרישה:** אחרי שיעברו תשעים ימים, ובנוסף עברו שלוש עונות הפלגה שלה.

◀ **ש"ך:** אחרי שעברו תשעים ימים, גם אם לא עברו שלוש עונות שלה.

⊙ קטנה שראתה בצורה לא קבועה⁶⁴

◀ **ב"י וש"ך:** כל עוד לא קבעה וסת קבוע, אינה חוששת כלל לראיות אפילו אם ראתה כמה פעמים.

◀ **ט"ז, חוות דעת וסדרי טהרה:** חוששת לוסת שאינה קבוע, כי הוחזקה לראות.

👉 כך פסק שבט הלוי.

⊙ סיכום – ההבדל בין גדולה לקטנה שראתה דם (שירת הים)

👉 **חשש לוסת שאינה קבוע:** בגדולה חוששת, ובקטנה הדבר מחלוקת (**ב"י וש"ך:** אינה חוששת, **ט"ז וסיעתו:** חוששת).

הערות

⁶² שלא הגיעה לגיל 12, או שהגיעה ולא הביאה שתי שערות.

⁶³ כך ביאר הרמב"ם את הגמרא בדעת הרשב"א. **הט"ז** חולק עליו בביאור הגמרא ובדעת הרשב"א, ולשיטתו רק אחרי ההפסקה הראשונה של תשעים ימים הדין כך. אחרי ההפסקה השנייה מספיק עוד שתי ראיות כדי להחזיר לה חזקת דמים (הראיה שאחרי ההפסקה וראיה נוספת), ולמרות שההפרשים בין הראיות לא יהיו שווים [בין הראשונה לשנייה תשעים ימים, ובין השנייה לשלישית פחות] - חוזרת לחשוש. אמנם אין לה וסת קבוע, אך חוששת לוסת שאינה קבוע.

(כפי שיובא בהמשך, הב"י חולק וסובר שקטנה חוששת רק אם יש לה וסת קבוע).

⁶⁴ בסעיף כח הרמ"א מביא מהבית יוסף שקטנה וזקנה לא חוששות לוסת שאינה קבוע, אך האחרונים נחלקו האם מדובר כשלא ראתה שלוש פעמים (**ט"ז**), או אפילו אם ראתה שלוש פעמים, כל עוד לא קבעה וסת קבוע (**ש"ך**).

☞ **קבעה וסת שלוש פעמים, לא ראתה תשעים יום ואז חזרה לראות פעם אחת:** בגדולה חזר לה הוסת הקבוע, בקטנה עדיין לא.

סעיף כח | דין וסת זקנה

המשנה בדף ז (עמוד א) מונה ארבע נשים שאינן צריכות לחשוש לוסת, ואחת מהן זו זקנה.

טור ושו"ע: אשה שהזקינה ועברו עליה שלוש עונות בלי שראתה כלל, היא מסולקת דמים ואינה חוששת לוסת (גר"א: וכך הדין גם בנוגע למעוברת ומניקה, שאינן חוששות לוסת כלל).

☞ **רמ"א בשם רשב"א וב"י:** קטנה וזקנה אינן צריכות לחשוש לוסת שאינן קבוע (אך הט"ז שהובא בסעיף הקודם מפרש בדברי הרמ"א שקטנה אינה חוששת דווקא לפני שראתה שלוש פעמים, אך אחרי שלוש פעמים חוששת אפילו אם לא קבעה וסת קבוע).

סעיף כט | הגדרת זקנה

בדף ט (עמוד א) הגמרא דנה מי מוגדרת זקנה, ומביאה מחלוקת תנאים: לרבי יהודה אם חברותיה אומרות עליה שהיא זקנה, ולרבי שמעון כשקוראים לה אמא ואינה מתביישת. בדעת רבי שמעון נחלקו האמוראים, האם כשקוראים לה אמא אינה מקפידה, או שכשקוראים לה אמא אינה מתביישת. הנפק"מ היא כשמתביישת אך אינה מקפידה (כלומר, בגיל צעיר יותר היא מפסיקה להקפיד אך עדיין מתביישת). במחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון נפסק כרבי שמעון, והראשונים כתבו שלהלכה נחשבת זקנה מאז שמפסיקה להקפיד (גיל צעיר יותר). תוס' מביא מהירושלמי שהדבר לא תלוי בדעת כל אשה ואשה, אלא בנורמה המקובלת ולכן אם אינה ראויה להקפיד נחשבת זקנה (גם אם היא באופן אישי עדיין מקפידה).

טור ושו"ע: זקנה היא מי שקוראים לה 'אמא' בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת.

☞ מה הכוונה 'ואינה חוששת'?

◀ **ט"ז:** לחומרא, נחשבת זקנה רק כשלא חוששת כלל ואפילו לא בדרך בושה.

◀ **גר"א ותורת השלמים:** לקולא, שאינה מקפידה (ואפילו אם עדיין מתביישת כבר נחשבת זקנה).

☞ **שבט הלוי:** בזמננו קשה לקבוע מתי נחשבת זקנה. בגיל 60-65 ודאי נחשבת זקנה, אך בגיל 45-55 אין להחשיב אותה זקנה כי עדיין אין לה סילוק דמים מוחלט.

☞ **דרכי טהרה:** כשאינה רואה חצי שנה ויותר מחמת זקנה - אינה צריכה לחשוש עוד.

סעיף ל | זקנה שחזרה וראתה

הגמרא שם דנה בזקנה שעברו עליה שלוש עונות ורק אז ראתה, והדין הוא דיה שעתה. אם שלוש פעמים ראתה אחרי תשעים יום חוזרת לחשוש לוסתות, ואם ההפלגות היו של 90 יום בדיוק - קבעה לה וסת הפלגה.

רשב"א, טור ושו"ע: זקנה שחזרה וראתה, דינה כמו קטנה שלא הגיע זמנה לראות.

סעיף לא | זקנה שראתה בעונה הקבועה שלה

רשב"א וטור: זקנה שחזרה לראות לפי העונה הקבועה שלה - אפילו בפעם אחת חוזרת לקדמותה, ובוסת הפלגה אחרי הפלגה אחת (שתי ראיות). בזה חמור דין זקנה מדין קטנה.

☞ כך פסק שו"ע.

סעיף לב | וסת בתוך וסת

המשנה בדף יא (עמוד א) אומרת שאשה בתוך ימי נידתה לא צריכה לבדוק. הגמרא שואלת כיצד רבי יוחנן מסתדר עם המשנה, שהרי הוא סובר שאשה קובעת וסת בתוך ימי נידתה - ומיישבת שלרבי יוחנן קובעת וסת בימי נידתה אם פעמיים ראתה בראש חודש במעין סתום (לא הייתה נידה בזמן הראיה) והראיה השלישית בראש חודש הייתה במעין פתוח (ראתה דם עוד לפני הראייה, מראיה אחרת), ולכן אומרים שגם בפעם השלישית בעצם ראתה במעין סתום, אלא שדמים יתרים הצטברו ויצאו קודם (למרות שראתה דם קודם, עיקר הראיה היא בזמן הקבוע ובמצב כזה קובעת וסת גם בימי הנידה). גם רבי יוחנן מסכים שאם את כל הראיות ראתה במעין פתוח אינה קובעת וסת בימי נידתה.

רשב"א וטור: מעיקר הדין אשה לא קובעת וסת בימי הנידות והזיבות, אלא אם כן בפעמיים הראשונות ראתה במעין סתום ובפעם השלישית במעין פתוח. במקרה כזה חוששת ליום הוסת אך גם ליום שבו הקדימה לראות, שמא קובעת וסת אחר.

← **רמב"ם, רמב"ן ועוד:** בנות ישראל החמירו על עצמן וכל ראייה של דם אוסרת וקובעת וסת. מכיוון שכך, יכולה לקבוע לה וסת בתוך וסת (בוסת החודש): אם קבעה וסת בראש חודש, ובפעם הרביעית, החמישית והשישית ראתה בנוסף ביום כ' לחודש, קבעה לה שתי וסתות.

כך פסק שו"ע⁶⁵.

← **ש"ך בשם הראב"ד:** אם ראתה לסירוגין ביום טו לחודש וביום טז לחודש, קבעה וסת לדילוג חלילה (כנ"ל סעיף ח'. אם במשך שישה חודשים ראתה לסירוגין כך).

← **נוב"י (בפת"ש):** יש להסתפק האם כשקובעת וסת בתוך וסת צריכה לחשוש גם לזמן הוסת השני כל עוד הוא לא נקבע⁶⁶.

סעיף לג | וסת למעוברת ומניקה

המשנה בדף ז (ע"ב) אומרת שמניקת ומעוברת לא צריכות לחשוש לוסת, אלא דיין שעתם. נחשבת מעוברת מזמן שהוכר עוברת, ומניקת עד שתגמול את בנה.

רשב"א: מעוברת ומניקה נחשבות מסולקות דמים ואינן קובעות וסת. כך הדין במניקה אפילו אם מת התינוק או שהפסיקה להניק.

כך פסק שו"ע.

♦ ממתי נחשבת מעוברת

הגמרא בדף ח (עמוד ב) מביאה מהמשנה שמעוברת היא משהוכר עוברת. סומכוס מבאר שהכוונה מאז שמלאו שלושה חודשים להריון, ויש זכר לדבר מהפסוק "ויהי כמשלוש חודשים". הגמרא מבארת שהפסוק הוא לא ראייה גמורה, כי יש היולדות לשבעה חודשים ויש היולדות לתשעה חודשים.

שו"ע: מעוברת משלושה חודשים אינה קובעת וסת.

← **האם צריך שלושה חודשים מלאים, או מספיק חודשיים ושליש (שליש מתוך שבעה חודשים):**

← **רש"י:** מספיק שליש מתוך שבעה חודשים, רוב חודש ראשון ושלישי, וחודש שני שלם (חודשיים ושליש).

← **רשב"א:** צריך שלושה חודשים שלמים (ראב"ד בסעיף לד: שלוש עונות שבודקת ולא רואה).

כך פסקו בדי השולחן, טהרת הבית ושבט הלוי.

הערות

⁶⁵ **הש"ך** כתב שיכולה לקבוע וסת קבוע שני רק לחומרא במצב כזה, אך האחרונים חלקו עליו וכתבו שאפילו לקולא קובעת. **הלח"ש** ביאר שכדי למנוע קלקולים נפסק שניתן לקבוע וסת נוסף, ולמרות שלעיתים רחוקות תצא מזה קולא, עדיף כך. **התפארת צבי** הוסיף שהקלו גם כי וסתות דרבנן.

⁶⁶ צדדי הספק: **מצד אחד** כל עוד יש וסת קבוע א"צ לחשוש לוסת שאינו קבוע (כמו שכתב רמ"א בסעיף יג), אך **מצד שני** למרות הוסת הקבוע רואה בזמן נוסף, וא"כ צריכה לחשוש גם לזמן הזה (לפי הצד הזה, כשיש וסת קבוע אינה חוששת לשאינו קבוע אם בחודש אחד לא ראתה בזמן הוסת הקבוע אלא בזמן אחר, ובחודש הבא חזרה לראות בזמן הקבוע. אז אפשר לומר שהוסת החריג שוב לא יבוא ולכן אינה חוששת לו).

⊙ האם מניקה יכולה לקבוע וסת

לעומת הגמרא שהובאה לעיל, בדף יא (עמוד א) מוזכר שגם הנשים שאמרו עליהן 'דיין שעתן' צריכות לבדוק, חוץ מהנידה והיושבת על דם טהרה. הגמרא מבארת שמדובר על אשה הנמצאת בימי הטוהר שאחרי הלידה (33 ימים לזכר, 66 ימים לנקבה).

הראשונים נחלקו האם למסקנה מניקה יכולה לקבוע וסת:

◀ **רמב"ן ורא"ה:** מניקה שרואה דם קובעת וסת (חוץ מימי הטהרה. **מגיד משנה:** היום אפילו בימי הטהרה).

👉 כך פסק ב"ח.

◀ **ראב"ד, ריטב"א ורשב"א:** אינה קובעת וסת בימי העיבור וההנקה, אך אם רואה דם חוששת כדין וסת שאינו קבוע (בדף יא מדובר בדעת תנאים החולקים על רבי מאיר, וקיי"ל כמותו בזה).

👉 כך פסקו שו"ע וש"ך⁶⁷.

א. נו"פ: אפילו אם הפילה נפל, כל עוד יש דין לידה נחשבת יולדת עד כ"ד חודשים (**חוות דעת:** אפילו הפילה רוח).

ב. סדרי טהרה: מעוברת ומניקה לא קובעות וסת לחומרא, אך לקולא כן קובעות (לפרוש רק יום אחד).

❖ עונה בינונית במעוברת ומניקה שראו דם

◀ **סדרי טהרה:** לא צריכות לחשוש לעונה בינונית, אלא רק לחודש והפלגה (סברתו: בעלת וסת קבוע לא חוששת לעונה בינונית אפילו כשראתה פעם אחת בזמן אחר, כ"ש שמסולקת דמים אינה צריכה לחשוש).

◀ **מהר"ם פדאווה, שו"ע הרב וחוות דעת:** חוששות לעונה בינונית (סברתם: לבעלת וסת קבוע יש ראייה קודמת לסמוך עליה, ואילו למסולקת דמים אין).

👉 כך פסקו בדי השולחן וטהרת הבית.

👉 **שבט הלוי:** מניקה חוששת לעונה בינונית, אך מעוברת אינה צריכה.

❖ עד מתי מניקה נחשבת מסולקת דמים

בדף ט (עמוד א) רבי מאיר סובר שאם פסקה להניק מסיבה כלשהיא (נתנה אותו למינקת, התינוק מת וכו') חוזרת לחשוש, אך רבי יהודה, רבי יוסי ורבי שמעון סוברים שעדיין דיה שעתה.

בגמרא מבואר שלדעת רבי מאיר מניקה לא רואה דם כי הדם הופך לחלב. ממילא כשמפסיקה להניק חוזר לה הדם. חכמים חולקים וסוברים שלא ההנקה מסלקת את הדם אלא צער הלידה, וממילא גם אם פסק לינוק עדיין מסולקת דמים,

רשב"א ורמב"ם: הלכה כחכמים, וגם אם פסקה להניק היא מסולקת דמים.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **אגרות משה וטהרת הבית:** היום השתנו הטבעים ונשים מתחילות לראות כשמפסיקות להניק אפילו כמה חודשים אחרי הלידה. לכן כשמפסיקה להניק צריכה לחוש גם לפני כ"ד חודש.

👉 **שבט הלוי:** מכיוון שכך, היום כשרואה דם יכולה לקבוע וסת רק לחומרא.

סעיף לד | מעוברת ומניקה בעלת וסת קבוע

בדף ט (עמוד א) רבי יוחנן נשאל האם כשהגיע זמן וסת קבוע בימי עיבור צריכה לחשוש, והשיב שאינה צריכה.

הערות

⁶⁷ ט"ז ובאר היטב: בזה חמור דין מעוברת מדין זקנה, שהרי זקנה לא חוששת אפילו לוסת שאינו קבוע. טעם החילוק בניהם הוא שלזקנה אין דם בטבע, ואילו למניקה יש דם, אלא שהעובר והלידה מעכבים אותו.

- ◀ **ראב"ד ורמב"ן:** מעוברת ומניקה שהיה להן וסת קבוע מפסיקות לחשוש לו רק אחרי שעברו שלוש עונות ולא ראו.
  - ◀ **מגיד משנה בדעת הרמב"ם:** חוששת לוסת קבוע עד שתעקור אותו, כמו אשה רגילה.
  - ◀ **רשב"א, תוס', רז"ה וטור:** לא צריכות לחשוש לו. גם אם רואה דם אינה צריכה לחשוש לזמן הוסת.
- ☞ כך פסק **שו"ע** (ולפי האמור בסעיף הקודם, כשרואה דם חוששת כדין וסת שאינו קבוע).

◎ חזרת הוסת הקבוע

- בדף י (עמוד ב) התנאים נחלקו בנוגע למעוברת ומניקה שראתה כמה פעמים בימי העיבור וההנקה. מדבריהם יוצא שאחרי שנגמרו ימי העיבור וההנקה לכו"ע חוזרת לחשוש מיד. הראשונים נחלקו האם צריכה לחשוש כבר לזמן שבו אמורה לראות בפעם הראשונה:
- ◀ **גדולי המורים** (ברשב"א): חוזרת לחשוש רק אחרי שרואה פעם אחת: בוסת ימים אחרי פעם אחת שרואה בזמן הקבוע, ובוסת הפלגה אחרי הפלגה אחת (שתי ראיות).
  - ◀ **רמב"ן, ראב"ד וטור** (לביאור הש"ך): בין בוסת ימים ובין בוסת הפלגה חוששת אחרי שרואה פעם אחת, אפילו אם לא רואה בזמן הוסת הקבוע⁶⁸ (אך אם עוד פעמיים תראה בזמן אחר, נעקר הוסת הקבוע).
- ☞ **הש"ך** הקל כשיטתם.
- ◀ **רשב"א:** בעלת וסת ימים חוששת כשהיום הקבוע מגיע גם בלי שראתה. בעלת וסת הפלגה חוזרת לחשוש להפלגה הרגילה אחרי הראיה הראשונה.
- ☞ כך פסק **שו"ע**.
- ☞ **נוב"י ושבט הלוי:** בעלת וסת שאינו קבוע אינה צריכה לחשוש כלל לעונות הפרישה, עד שתראה דם.

⁶⁸ **ב"י:** זו פשרה בין שתי הסברות, צריכה לראות פעם אחת כדי לצאת מחזקת מסולקת דמים, אך אין צורך שתראה דווקא בזמן הקבוע, אלא כשיצאה מהחזקה ממילא חוזר לה הוסת הקבוע.

סיכום סוגי הוסתות	וסת הפלגה	וסת החודש	וסת שעות	וסת הדילוג - חודש	וסת הדילוג - הפלגה
המקור לוסת	גמרא על קפצה וראתה שלוש פעמים, וביאור רב אשי	מחלוקת רב ושמואל (נחלקו בדילוג בימי החודש, וק"ו שגם ללא דילוג קובעת)	מחלוקת התנאים בוסת שעות וביאור הראב"ד	מחלוקת רב ושמואל	מחלוקת רב ושמואל (לכ"ע שלוש ראיות לא מספיקות)
הסעיפים הרלוונטיים	ב, יג, טו, כה	ב, ו, יג, טז, כה	ג	ז, יא, יג, כה	ה, יא, יג, כה
קביעת הוסת	ארבע ראיות שהן שלוש הפלגות (ראשונים, רא"ה בשלוש פעמים)	שלוש ראיות (ראשונים המשנה) בביאור דברי אפילו אם ראתה גם בימים אחרים (בדי השולחן)	שלוש ראיות שראתה בשעה מסוימת ולא ביום מסוים (ראב"ד)	לרב אחרי שלוש ראיות, לשמואל אחרי ארבע ראיות. רמב"ם, רא"ש ורמ"א פסקו כרב, ר"ח וראב"ד פסקו כשמואל, רשב"א ושו"ע פסקו להחמיר כשתי הדעות.	לכ"ע לא סופרים את הראיה הראשונה. האחרונים נחלקו האם גם לרב צריך 5 ראיות כשמואל (רש"י וחזו"א) או שלשיתו מספיק 4 ראיות, אלא שמחמירים כשתי הדעות (ש"ך, ט"ז ושבה"ל)
עקירת הוסת	שלוש פעמים, ואחרי שנעקר חוזר בפעם אחת אם לא נקבע וסת אחר	שלוש פעמים, ואחרי שנעקר חוזר בפעם אחת אם לא נקבע וסת אחר	נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה (ראב"ד)	שלוש פעמים, ואחרי שנעקר חוזר בפעם אחת אם לא נקבע וסת אחר. (כר נ"ל)	
לחשוש לוסת לפני שנקבע	חוששת כבר אחרי ראייה אחת (משנה)	חוששת לכל היום (וסת שעות זאת סברת היתר, ששייכת רק אם קבעה וסת בשלוש ראיות).		לפני שנקבעת אינה חוששת כלל (ראשונים)	
ראייה בעונות שונות	נובי, פת"ש דר"ט: הפלגה נקבעת לפי ימים ולא משנה באיזה עונה ראתה, שו"ע הרב: ניתן לקבוע הפלגה לפי מספר עונות (גם מספר אי זוגי). ערוה"ש: רק כשכל הראיות באותו עונה.	לש"ך וט"ז קובעת כשרואה אחרי מקרה מסויים ונראה שגם בעונות שונות קובעת. לנחלת דוד הוסת נקבע לפי בהפרש שעות קבוע ולכן יכולה לקבוע כך. לחזו"ד מדובר בשעה קבועה ביום ולא קובעת בעונות שונות.	נבקעת רק כשכל הראיות באותה עונה (ראב"ד)	נובי, פת"ש דר"ט: הפלגה נקבעת לפי ימים ולא משנה באיזה עונה ראתה, שו"ע הרב: ניתן לקבוע הפלגה לפי מספר עונות (גם מספר אי זוגי). ערוה"ש: רק כשכל הראיות באותו עונה.	
פרישה בתחילת עונת הוסת	צריכה לפרוש בכל עונת הוסת, אפילו כשקבעה וסת ראשונים. בדעת הראב"ד נחלקו האחרונים כשקבעה וסת גוף עם ימים: ט"ז: מתחילת העונה עד זמן וסת מותרת וממנו והלאה אסורה. תוה"ש: חוששת בזמן וסת הגוף בלבד. ש"ך ושבה"ל: אחרי שקבעה וסת גם לראב"ד חוששת כל העונה).	צריכה לפרוש בכל עונת הוסת, אפילו כשקבעה וסת גוף יחד איתה	לא שייך.		

וסת הכפול	וסת הגוף - סיבה (פיהוק)	וסת הגוף - סימן (קפיצה, דברים חריפים)	וסת הסרוג	סיכום סוגי הוסתות
ראשונים (בנמרא, רבי יוחנן מבאר כיצד בימי נודה יכולה לקבוע וסת)	משנה	דברי רב הונא, וביאור הברייתא על וסת הנקבע באונס	ראשונים	המקור לוסת
לב	יט, כא, כד, כו	יז, יח, כא, כג, כד, כו	ט, יב, כה	הסעיפים הרלוונטיים
כשרואה וסת החודש בנוסף לוסת חודש קיים (ראשונים)	לדעת רבי בראיה אחת, אך נפסק כרשב"ג שנקבעת בשלוש ראיות. רמב"ם: רק בצירוף ימים. הגה"מ ורמ"א: אם קפצה לבד חוששת כוסת שאינו קבוע. ראשונים: וסתות גוף שונות לא מצטרפות.	שלוש פעמים. רז"ה וטו: קובעת וסת קפיצות לבד. רשב"א, רמב"ם ושו"ע: רק בצירוף ימים. הגה"מ ורמ"א: אם קפצה לבד חוששת כוסת שאינו קבוע. ראשונים: וסתות גוף שונות לא מצטרפות.	דרישה וט"ז - לשמואל צריכה ארבע ראיות. ש"ך ודר"ט - גם שמואל מודה שמספיק כאן שלוש ראיות, כמו וסת החודש.	קביעת הוסת
שלוש פעמים	שלוש פעמים, וחוזר בפעם אחת. חז"ד: אם קבעה וסת גוף וימים ושלוש פעמים ביום הקבוע לא הרגישה ולא ראתה - נעקר חלקית ושוב צריכה לחשוש באותו יום בך אם מרגישה.	שלוש פעמים, וחוזר בפעם אחת. חז"ד: אם קבעה וסת גוף וימים ושלוש פעמים ביום הקבוע לא הרגישה ולא ראתה - נעקר חלקית ושוב צריכה לחשוש באותו יום בך אם מרגישה.	כשלא קבעה וסת אחר, צריכה שלושה סירוגים שלא ראתה בהם (חות'דעת)	עקירת הוסת
הגוב"י הסתפק האם צריך לחשוש לוסת השני שעדיין לא נקבע	צריכה לפרוש ולבדוק כבר בראיה אחת. ב"ח: רק לכתחילה. ט"ז, שבה"ל דר"ט: וסת הגוף חמור ואם לא בדקה אסורה לבעלה גם בעונה הבאה.	צריכה לחשוש רק אם קפצה ביום הקבוע (ש"ך)	לפני שנקבעת אינה חוששת לסרוג אלא לוסת החודש (ראב"ד)	לחשוש לוסת לפני שנקבע
כדין וסת החודש (מחלוקת אחרונים)	כשקובעת לפיהוק בלי ימים, פשוט שקובעת בעונות שונות. כשקובעת עם ימים - הפלגה כדינה וחודש כדינה. (כר נ"ל)	לדעות שקובעת בלי ימים, פשוט שקובעת בעונות שונות. כשקובעת עם ימים - הפלגה כדינה וחודש כדינה. (כר נ"ל)	בסרוג של הפלגה - מחלוקת האחרונים בהפלגה, בסרוג של חודש רק באותה עונה, כדין וסת החודש. (כר נ"ל)	ראיה בעונות שונות
כדין וסת החודש.	כשקבעה לפיהוק בלי ימים, מותרת בתחילת העונה (ראשונים). אם קבעה בתוספת ימים אסורה מתחילת העונה (ש"ך ודר"ט)	לדעות שקפיצות נקבעות בלא ימים, מותרת בתחילת העונה (רמב"ן ובי"ט)	צריכה לפרוש בכל עונת הוסת, אפילו כשקבעה וסת גוף יחד איתה. ראשונים: בדעת הראב"ד נחלקו האחרונים כשקבעה וסת גוף עם ימים: ט"ז: מתחילת העונה עד זמן וסת הגוף מותרת ומשנו והלאה אסורה. תוה"ש: חוששת בזמן וסת הגוף בלבד. ש"ך ושב"ל: אחרי שקבעה וסת גם לראב"ד חוששת כל העונה.	פרישה בתחילת עונת הוסת

סימן קצ | דיני כתמים

סעיף א | דין כתמים והרגשות

בדף נח (עמוד ב) מוזכר שכתמים היא חומרא שחכמים הוסיפו על דין תורה, והם עצמם דין דרבנן. בכתמים הולכים לקולא ותולים להקל בכל דבר.

טור ושו"ע: מדין תורה אשה נאסרת רק כשמרגישה בדם היוצא מבשרה. חכמים גזרו שנאסרת בכתם הנמצא בגוף או בבגדים ואפילו אם לא הרגישה, גם אם לאחר מכן עשתה בדיקה ומצאה שהיא טהורה. אחרי כתיב צריכה לעשות הפסק טהרה ולמנות שבעה נקיים (לפני הפסק הטהרה צריכה להמתין שש עונות - ראה סימן קצו, יא).

◀ **רמב"ם:** רק בכתם שיש בו חשש זיבה צריכה להמתין שבעה נקיים, בכתם קטן מספיק שתמנה את יום הראיה ועוד שישה ימים⁶⁹.

◀ **ראב"ד, רמב"ן, רשב"א, טור ועוד:** על כל כתם צריכה לשבת שבעה נקיים.

👉 כך פסק שו"ע.

⊙ הטעם שגזרו בכתמים (שירת הים)

◀ **רמב"ם:** ספק שמא הדם הגיע ממקום טמא.

◀ **רש"י** (הסבר א): ספק שמא הרגישה ולא שמה לב.

◀ **רש"י** (הסבר ב): גזרו להחמיר כדי שלא יגיעו לקולות בנידה גמורה.

◀ **ר"ן:** גזרו להחמיר כי הבגד נטמא, ואם יטהרו את האשה יבואו לטהר גם את הכתם.

⊙ מצאו דם על חלוק האיש

◀ **פנים מאירות** (בפת"ש): גזרו דווקא על בגד שלה, אך כתם הנמצא על בגד שלו אינו מטמא אא"כ קינח עצמו בבגד אחרי התשמיש.

◀ **מהר"י העליר** (בפת"ש): מפורש בתוספתא שגם בבגד של מישהו אחר טמאה, אם שוכב לצידה.

⊙ ההרגשות שהופכות אשה לנידה מהתורה (פת"ש קפג, א)

רמב"ם, רמב"ן, שו"ע ואחרונים: מהתורה אישה לא נאסרת ללא הרגשה, עפ"י דברי הגמרא: "בבשרה - עד שתרגיש בבשרה"⁷⁰.

ההרגשות האוסרות:

א. פתיחת פי המקור - הביאו תרומת הדשן.

ב. הזדעזעות הגוף - הביאו הרמב"ם.

ג. זיבת דבר לח - לדעת הנוב"י, אך האחרונים חלקו עליו (חת"ס, ערוך לנר, שבט הלוי ועוד).

⊙ הרגישה בפתחת פי המקור ולא מצאה כלום

◀ **דרכי משה ורדב"ז:** טהורה.

👉 כך פסקו היעב"ץ ושב יעקב.

הערות

⁶⁹ כדי שתהיה זבה גדולה צריך שתראה בכל יום שלושה ימים, וממילא חשש זבה יש רק בכתם בגודל של שלושה כתמים, כי יכול להיות שבכל יום ראתה דם בשיעור האוסר. **המגיד משנה** הסביר שלדעת הרמב"ם חומרת בנות ישראל (אפילו רואות טיפת דם כחרדל...) לא קיימת בכתמים בכלל, אלא רק תקנתו של רבי (ראה סימן קפג).

⁷⁰ אמנם, האחרונים למדו בדעת רש"י שאשה נאסרת מדאורייתא גם ללא הרגשה, וכך פסק **הסדרי טהרה**.

◀ **תרומת הדשן ושׁו"ע:** טמאה, שמא טיפת דם כחרדל יצאה אלא שנימוחה.

☞ כך פסקו **נוב"י, דרכי טהרה ועוד.**

☞ מה הדין כשהבדיקה הייתה מיד ולא מצאה כלום:

◀ **חוות דעת ונוב"י:** עדיין טמאה.

◀ **כו"פ וסדרי טהרה:** אם בדקה בתוך שיעור וסת טהורה.

☞ כשמסופקת האם הרגישה בפתיחת המקור, בימי טהרתה לא נאסרת (**נוב"י, שבה"ל וטהרת הבית**).

❖ **הרגישה ומצאה ליחה לבנה עם טיפות דם**

◀ **סדרי טהרה:** טמאה מהתורה כי נחשב הרגשה.

◀ **שב יעקב ובית יעקב** (בפת"ש): הליחה גרמה להרגשה ולא הדם, ולכן אינה טמאה מדאורייתא.

❖ **הבודקת לאחר פתיחת המקור ומצאה מראה טהור**⁷¹

◀ **חוות דעת:** טהורה רק אם בדקה בתוך שיעור וסת.

◀ **סדרי טהרה:** ספק עד מתי יכולה לתלות במראה הטהור (אך ודאי שגם לאחר שיעור וסת).

◎ **מסולקת דמים שהרגישה בפתיחת המקור**

◀ **תורת השלמים וסדרי טהרה:** טהורה, כי תולים שנפתח המקור להוציא ליחה, ומכיוון שהיא מסולקת דמים יותר מסתבר לתלות בזה.

◀ **בית לחם יהודה:** טמאה.

◎ **הרגישה שיצא משהו**

◀ **תפארת צבי:** גם אם תבדוק ותמצא כתם קטן מגריס, טמאה.

◀ **סדרי טהרה וחכמת אדם:** דווקא בפתיחת המקור תרומת הדשן החמיר, אך בהרגשה שיצא ממנה משהו תולים במי גלים. נשים שרגילות לראות ליחה תולות בזה אפילו כשהרגישו זיבת דבר לח.

◎ **הודעזע גופה או זב דבר לח ולא מצאה כלום**

◀ **חכמת אדם ומקור מים חיים:** בשניהם לא טמאה אם לא מצאה כלום בבדיקה.

☞ כך פסק **טהרת הבית.**

◀ **חתם סופר:** כשהודעזע גופה טמאה גם לא מצאה כלום (בזיבת דבר לח לא מאבדת את חזקת הטהרה, לשיטתו שזיבת דבר לח היא לא הרגשה דאורייתא).

◀ **נוב"י:** טמאה רק כשהרגישה גם בפתיחת פי המקור וגם בזיבת דבר לח ביחד.

◎ **המציאות כיום, שנשים לא מרגישות** (היכל שלמה)

| בפוסקים הובאו כמה סברות כיצד בכל זאת טמאות מדאורייתא:

☞ **ההרגשות האוסרות עדיין קיימות, אלא שהנשים לא מודעות להן - תשורת ש"י וקנה בושם.**

☞ **וסת הגוף סימן (סימן קפט, יט) הוא ההרגשה היום - מהר"ם שיק, פרדס רימונים וציץ אליעזר.**

- 👉 נשים עדיין מרגישות בפתיחת פי המקור - **ערוך השולחן**.
- 👉 דין הרגשה נובע מכך שזאת הדרך לראות, ולכן היום טמאות מדאורייתא גם ללא הרגשה - **הרב אלישיב**.

סעיף ב | כתמים בתינוקת

בדף ה (עמוד א) נאמר שבתינוקת כתמים לא מטמאים אפילו אם הסדינים שלה מלוכלכים בדם ואפילו כשאין לה במה לתלות. רש"י מבאר שחכמים גזרו דווקא בגדולה שהגיע זמנה והדם מצוי, אך בקטנה לא גזרו. בדף ז (עמוד א) הגמרא אומרת שבתולה היא מי שלא ראתה דם מימיה ואע"פ שנשואה. הראשונים למדו מכך שאפילו קטנה שנבעלה נחשבת בתולה לעניין הזה, כל עוד לא ראתה דם נידה (גם אם ראתה דם בתולים או דם לידה).

טור: לא גזרו על כתמים בתינוקת שעדיין לא הגיע זמנה לראות, בין בתולה ובין בעולה.

👉 המנהג היום בקטנה נשואה:

◀ **מהרש"ל וב"ח:** היום נהגו שקטנה נשואה חוששת לכתמים.

◀ **ש"ך:** אין מנהג כזה ואינה צריכה לחשוש לכתמים.

❖ **קטנה הרואה כתם על בשרה**

◀ **ט"ז:** אם נמצא כתם על גופה, אפילו בקטנה נטמאת.

◀ **ש"ך:** גם כשנמצא על גופה טהורה.

❖ **קטנה שודאי הגיע מגופה ואין במה לתלות**

◀ **ש"ך, לחם חמודות וערוך השולחן:** אפילו כשודאי הגיע מגופה ואין במה לתלות, כל עוד לא הרגישה טהורה.

👉 כך פסק **טהרת הבית**.

◀ **חוות דעת ורעק"א:** אם ברור שהגיע מגופה ואין במה לתלות, טמאה (ההיתר בקטנה הוא דווקא כשלא מרגישה, שהרי אם הרגישה טמאה מדאורייתא. במקרה שאין במה לתלות אי אפשר לסמוך עליה כשאומרת שלא הרגישה כי אין לה נאמנות).

👉 כך פסק **שבט הלוי**.

◎ **קטנה שראתה כתם מספר פעמים**

מוסכם בגמרא שקטנה שהוחזקה לראות נאסרת בכתמים, אך בדף י (עמוד א) האמוראים נחלקו מה הדין בכתם שרואה בין הראיה השנייה לשלישית⁷². חזקיה מטמא ורבי יוחנן סובר שעדיין טהורה. הראשונים פסקו כרבי יוחנן ורק אחרי שלוש ראיות מלאות נאסרת בכתמים, אך נחלקו האם הראיה הראשונה מצטרפת.

◀ **רש"י, תוס' ורמב"ן:** נאסרת רק אחרי שראתה דם ארבע פעמים (הראיה הראשונה לא מצטרפת כי תולים שראתה בדרך מקרה).

◀ **ר"ח, רמב"ם, רשב"א, רא"ש וטור:** אחרי שלוש פעמים שראתה דם נאסרת בכתמים.

👉 כך פסק **שו"ע**.

◎ **הגיעה לגיל 12 ועדיין לא ראתה דם ממש**

הגמרא בדף ה (עמוד א) אומרת שתינוקת נטמאת בכתמים משהגיע זמנה לראות. הרשב"א למד שמאז שהגיע זמנה לראות נאסרת בכתמים אפילו לפני שראתה בפועל בפעם הראשונה.

טור: מיד בגיל 12 כתמים מטמאים ואפילו אם עוד לא ראתה. אין צורך לבדוק האם הביאה שתי שערות כי מסתמא הביאה.

↪ בדקו ולא מצאו לה שתי שערות:

◀ **רש"י:** נטמאת בכתמים גם אם לא הביאה שערות (או שהביאה שערות ולא הגיעה לגיל 12).

◀ **רשב"א וטור:** אם בדקו ולא הביאה, עדיין נחשבת קטנה.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף ג | הגדרת ראייה בתינוקת

בדף י (עמוד ב) נאמר שקטנה שראתה הרבה דם במשך כמה ימים, נחשב לה כראייה אחת ועדיין הכתם שלה לא אוסר. הגמרא אומרת שגם אם היא מדלפת לא נחשב שהפסיקה ובפעם הבאה שתראה זו ראייה חדשה. הראשונים נחלקו מה הכוונה 'מדלפת':

◀ **רמב"ם:** כל הראיות במהלך הוסת נחשבות כראייה אחת, ורק אחרי שלוש וסתות כתמים אוסרים (ולשיטתו מדלפת היא אפילו כשהפסיקה בין הראיות, הכל נחשב ראייה אחת).

◀ **רש"י, רשב"א וטור:** אם הייתה לה הפסקה במהלך הראייה נחשב כראיות נפרדות, וממילא אפשרי שכבר אחרי תקופת וסת אחת תתחיל להיאסר מכתמים (לשיטתם מדלפת היא טיפה אחר טיפה, בלי הפסקה בכלל).

👉 כך פסקו שו"ע ורמ"א.

↪ השופעת שהפסיקה מעט:

◀ **ב"ח ושר"ך:** דווקא במדלפת אם הפסיקה נחשב כשתי ראיות, אבל בשופעת אפילו כשהפסיקה מעט נחשב ראייה אחת.

◀ **ט"ז ותורת השלמים:** שופעת היא כמו מדלפת, אם הפסיקה נחשב כשתי ראיות.

סעיף ד | קטנה שראתה ופסקה

כמו שמוזכר בסימן קפט (סעיף כז), הגמרא אומרת (ט, א) שאם קטנה ראתה שלוש פעמים כבר לא נחשבת מסולקת דמים וצריכה לחשוש לעונות הוסת, אך אם במשך שלוש עונות לא ראתה דם חזרה לקדמותה. הרשב"א למד שכך גם לעניין כתמים.

רשב"א וטור: קטנה שראתה שלוש פעמים ואח"כ הפסיקה מלראות במשך תשעים ימים - חוזרת לקדמותה וכתם לא אוסר אותה. אם תחזור ותראה שלוש פעמים שוב תיאסר מכתמים.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף ה | גודל הכתם

בדף נח (ע"ב) נחלקו התנאים מתי תולים כתם בדם כינה. ת"ק סובר שרק אם האשה הרגה כינה יכולה לתלות בה, לדעת רבי חנינא בן אנטיגנוס גם כשלא הרגה תולה בכינה עד שיעור גריס, ולחכמים יכולה תמיד לתלות בפשפש שהוא גדול יותר, עד שיעור תורמוס. להלכה נפסק כרבי חנינא. האמוראים נחלקו האם בדיוק בשיעור גריס תולים בדם כינה, והראשונים פסקו כרב חסדא שבשיעור גריס עדיין תולה, ורק כשהכתם גדול מגריס אי אפשר לתלות⁷³.

⁷³ אמנם התרומה פסק כרב הונא שכבר בשיעור גריס אינה תולה, אך הוא דעת יחיד. הב"ח העיר שלכאורה יש סתירה בדברי הרמב"ם כמו מי פסק, והשאיר בצ"ע.

טור ושו"ע: עד שיעור גריס לא נאסרת כי תולים שזה דם כינה ולא גזרו על כתם כזה, רק מעל גריס גזרו. גודל של גריס הוא תשע עדשים⁷⁴.

← **אגור ומהר"י וייל:** שיעור תשע עדשים הוא 36 שערות, לפי המרווחים שהן קבועות בגוף (כך מפורש בתורת כהנים).

👉 כך פסק רמ"א.

◎ שינוי גודל הגריס

← **ראב"ד, רמב"ן ורשב"א:** אם מצאו בשוק גריס גדול מהשיעור הרגיל, תולים כתמים בדם כינה עד הגודל שלו כי מקלים בשיעורים הללו.

👉 כך פסקו שו"ע וב"ח.

← **רמב"ם** (לפי ביאור הב"ח): שיעור גריס קבוע, גם אם ימצא גריס גדול יותר.

◎ צורות שונות של הכתם

בדף נח (ע"ב) ר' אליעזר ברבי צדוק אומר שאם הדם משוך בכל שהוא, טמא. הסמ"ג ביאר שהדברים אמורים על עד בדיקה, אך בכתם אפילו משוך טהור, כל עוד לא גדול משיעור גריס.

סמ"ג, רשב"א וטור: עד שיעור גריס טהור בכל צורה, גם כשהוא משוך.

👉 כך פסק שו"ע.

❖ אם הכתם שחור טמאה גם בפחות מגריס, כי לא יכולה לתלות בכינה שצבע הדם שלה אדום (ראב"ד, והביאהו רעק"א וסדרי טהרה. הסד"ט הוסיף שבמקום שמצויים פשפים תולה בהם, הכל לפי ראות עיני המורה).

← **שבט הלוי:** לרוב ניכר שהכתמים השחורים הם צבע, וגם אם לא בבדיקה במים רובם נראים אדומים וממילא טהורים עד שיעור גריס.

❖ כשהדם צרור

← **בשמים ראש בשם יראים:** כשהדם צרור ניתן לתלות רק אם מוכח שהוא מכינה.

← **סדרי טהרה:** משערים לפי איך שהדם בא לפנינו, לפי ראות עיני המורה. אם נראה שדם רב צבור במקום אחד, דנים כאילו הוא התפשט.

◎ שיעור גריס בימינו

← **גר"ח נאה:** עיגול בקוטר 21 מ"מ.

← **חת"ס, חזו"א וטהרת הבית:** עיגול בקוטר 20 מ"מ.

← **דרכי טהרה ודרכי תשובה:** עיגול בקוטר 19 מ"מ.

← **שבט הלוי:** עיגול בקוטר 18-19 מ"מ.

← **מסגרת השולחן ובדי השולחן:** עיגול בקוטר 18 מ"מ (קוטר של מטבע שקל).

⁷⁴ סדרי טהרה ולח"ש הביאו סברא נוספת מדוע מקלים בכתם פחות מגריס: כשיש ספק האם הדם הגיע מהמקור, אם נמצא כמות קטנה של דם ולא הרגישה תולים שבא מהצדדים, כי בדרך כלל לא יוצא דם מועט כל כך מהמקור ללא הרגשה.

סעיף ו | מצאה כתם על בשרה

◀ **רשב"א, ראב"ד, רמב"ן וטור:** כתם קטן מגריס אינו אוסר גם כשנמצא על בשרה.

☞ כך פסקו שו"ע וב"ח.

◀ **רמב"ם ורא"ש:** דווקא בבגד פחות מגריס טהור. בבשרה אפילו כלשהו טמא (אם נמצא על הבגד והבשר ביחד טהור, גם אם הכתם על הבגד אינו מול הכתם שעל הבשר (ב"י וס"ט, אך הח"ד טימא בזה)).

☞ כך פסק ש"ך.

סעיף ז | כשהרגה או הריחה פשפש

כאמור בסעיף ה, התנאים נחלקו עד איזה גודל של כתם יכולה לתלות ונפסקה הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס שתולה בכינה עד גודל של גריס. בכל זאת, הרא"ש והרשב"א כתבו שאם הרגה פשפש או הריחה ריח של פשפש, תולה בו כתם עד גודל של תורמוס - כדעת חכמים, כי נחשבת כמי שהתעסקה בכתמים.

רא"ש, רשב"א וטור: אם הרגה פשפש או שהריחה ריח של פשפש, יכולה לתלות בו גם כתם גדול יותר, עד גודל של תורמוס. אם הכתם גדול מתורמוס אי אפשר לתלות אותו.

⊙ כשלא הרגה או הריחה אך פשפשים מצויים

◀ **רא"ש:** אם לא הרגה ולא הריחה פשפש, אינה תולה בו גם כשמצויים⁷⁵.

☞ כך פסק ב"ח (וכתב שכך דעת השו"ע שסתם ולא פירש מה הדין במצב כזה).

◀ **רשב"א ורבנו ירוחם:** כשהם מצויים תולה בפשפש אפילו כשלא הרגה או הריחה.

☞ כך פסקו ש"ך וט"ז (וכתב הש"ך שאין ראייה מכך שהשו"ע סתם ולא דיבר בזה).

⊙ הרגה מספר פשפשים ומצאה כמה כתמים (שירת הים)

◀ **תוס', ראב"ד ומאירי:** יכולה לתלות כמספר הפשפשים שהרגה הרגה שלושה- תולה בהם שלושה כתמים. זה דבר לא מצוי ולא גזרו עליו.

☞ כך פסק בדי השולחן.

◀ **חוות דעת ושו"ע הרב:** גם אז יכולה לתלות בפשפש אחד בלבד, כמו שבכינה לא חילקו בין הרגה ללא הרגה.

סעיף ח | מצאה כמה כתמים

מפורש בגמרא (נט, א) שכתם ארוך מצטרף לטמא בשיעור גריס, אך כמה קטנים נפרדים לא מצטרפים.

טור ושו"ע: כשמצאה מספר כתמים אין לצרף אותם, וכל עוד אין באחד מהם יותר משיעור גריס טהורה.

⊙ כשהכתמים על הגוף

בדף נח (עמוד א) רבי ירמיה הסתפק מה הדין כשראתה טיפות על בשרה בצורות שונות. הגמרא רוצה להוכיח מברייתא האומרת שעל בשרה ספק טמא, ודוחה שאולי כוונת הברייתא דווקא כשהדם בצורה של רצועה.

◀ **רבנו יונה:** אין חילוק בין כתמים על הגוף וכתמים על הבגד, מספר כתמים לא מצטרף⁷⁶.

הערות

⁷⁵ אך כתב הבי"י שאין הכרח בדבר, ואפשר שהרא"ש מסכים שאם פשפשים מצויים ניתן לתלות בהם. הש"ך העיר שרבנו ירוחם הקל בדבר, וכבר נודע שרבנו ירוחם כתב ספרו על פי דברי הרא"ש.

⁷⁶ הרשב"א לדינא מחמיר, אך בה"א הוא מבאר את הגמרא לפי הראשונים האחרים: הגמרא מדברת על טיפות גדולות מגריס, והדיון הוא האם בגלל הצורות שבהן הטיפות נמצאו מוכח שהם לא הגיעו מגוף האשה - כמו שיובא בסעיף הבא.

כך פסקו שו"ע (סתם ויש אומרים) **ודרכי טהרה**.

◀ **ראב"ד, רשב"א וטור:** דחיית הגמרא לא נשארה למסקנה, ועל בשרה כמה כתמים מצטרפים לשיעור גריס.

כך פסקו ב"ח, **סדרי טהרה, טהרת הבית ושבת הלוי**.

◀ **רא"ש, רמב"ם:** אמנם כתמים לא מצטרפים, אך על בשרה אין צורך בשיעור גריס וטמאה גם בכתם כלשהו (לשיטתם בסעיף ו).

כך פסקו ש"ך (בסעיף ו) **וערוך השולחן**.

סעיף ט | כתמים מסודרים

כאמור בסעיף הקודם, הרמב"ם, רא"ש ורבנו יונה מבארים את הסתפקות הגמרא כשראתה על בשרה טיפות הגדולות משיעור גריס אך בצורות מסוימות - כרצועה, עגולות, נמשכות מלמעלה למטה ועוד. הספק הוא האם מכיוון שהטיפות מסודרות באופן מסוים מוכח שהן לא הגיעו מגוף האשה. הגמרא לא פשטה את הספק והראשונים כתבו שיש להחמיר.

שו"ע: כשנמצאו כתמים על בשרה בצורה מסוימת, אם הוא כנגד בית התורף טמאה ולא אומרים שהצורה מעידה שהדם הגיע ממקום אחר.

סעיף י | דבר שלא מקבל טומאה וצבעוני

בדף נט (עמוד ב) רבי נחמיה אומר שאם מצאה כתם על ספסל אבן שלא מקבל טומאה - טהורה. בדף נו (עמוד ב) שמואל אומר שאם ישבה ואח"כ מצאה על הקרקע דם - טהורה, כרבי נחמיה. אמנם הראב"ד סובר שאין הלכה כרבי נחמיה, אך רוב הראשונים חולקים עליו וסוברים שכך נפסק.

ראשונים, טור ושו"ע: לא גזרו טומאה בכתם על דבר שלא מקבל טומאה.

❖ מדוע לא גזרו בכתם על דבר שאינו מקבל טומאה

בטעם הדבר מובא בגמרא שם לימוד מפסוק: 'ונקתה לארץ ותשב - כיוון שישבה לארץ נקתה', וכתב חכמת בצלאל שפשוט שהלימוד הוא אסמכתא. האחרונים נחלקו בדבר:

◀ **נוב"י:** כשמוצאים כתם יש ספק האם הדבר שעליו הוא נמצא נטמא מדאורייתא, שהרי אם הדם מהמקור הוא מטמא גם ללא הרגשה, וחכמים גזרו אגב זה גם היתר אשה לבעלה. כשהכתם על דבר שאינו מקבל טומאה ודאי שהמקום לא נטמא, וממילא אין סיבה לאסור אשה לבעלה⁷⁸.

◀ **חות דעת:** אם הכתם נמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו עליה, כי טומאת כתמים נוגעת לטהרות ולהיתר אשה לבעלה, וגזרו רק במקום שאפשר לגזור על שניהם.

❖ דבר המקבל טומאה אלא ששיעורו קטן

בגמרא מבואר שרבי נחמיה טיהר גם כתם שנמצא על אחורי כלי חרס, למרות שבתוכו הכלי מקבל טומאה, וכן טיהר כתם שנמצא על מטלית שאין בה שלוש על שלוש, למרות שזה דבר שבאופן עקרוני מקבל טומאה אלא ששיעורו גרם לו שלא יקבל.

ב"י וש"ך: גם על דבר שבאופן עקרוני מקבל טומאה אלא ששיעורו קטן כתם לא אוסר.

❖ אשה נאסרת גם אם הכתם נמצא על דבר המקבל טומאה מדרבנן (נודע ביהודה).

❖ המקבל טומאת נגעים

הערות

⁷⁷ אמנם בדברי הרשב"א המובאים בב"י משמע שמטהר במצב כזה, אך בהערות על הטור הביא את סיוע דברי הרשב"א שפסק להחמיר ומצטרפים.

⁷⁸ ביאור הנוב"י הוא לשיטת הר"ן (בסעיף א), שגזרו בכתמים בעקבות כך שהבגד נטמא מהדם. עיי"ש בטעמים נוספים.

תוס' ורא"ש: דבר המקבל טומאת נגעים מטמא בכתמים, למרות שאינו מקבל טומאה רגילה.

כך פסק ש"ך.

כתם שנמצא על מרצפות הבית:

◀ **תורת השלמים:** אפשר שאוסר, כי בית נטמא בנגעים.

◀ **כו"פ וסדרי טהרה:** אינה נאסרת, כי תוס' ורא"ש דיברו דווקא על כלים שנטמאים בנגעים.

נראה שכך פסק פת"ש.

♦ **כתם על נייר**

רמב"ם: נייר לא מקבל טומאה.

מה הדין בנייר העשוי מפשתן:

◀ **נודע ביהודה:** נייר העשוי מפשתן מקבל טומאה, ודווקא ניירות מעשב וכדו' לא.

◀ **סד"ט, חת"ס, ערוך השולחן ואגרות משה:** כל נייר לא מקבל טומאה.

כך פסק טהרת הבית.

דרכי טהרה: היום הרואה על נייר צריכה שאלת חכם, כי ע"י עיבוד נעשה כלי.

♦ **כתם על נייר טואלט (שירת הים)**

◀ **שבט הלוי ודרכי טהרה:** אם מצאה כתם על נייר טואלט נאסרת (ולכן אין לאשה להסתכל על הנייר אחרי הקינוח כדי שלא לגרום לקלקול).

◀ **אגרות משה:** טהורה, כי אינו מקבל טומאה.

♦ **כתם על צמר גפן (שירת הים)**

◀ **שבט הלוי ודרכי טהרה:** נאסרת.

◀ **טהרת הבית:** אינו מקבל טומאה וטהורה.

♦ **כתם על ניילון**

◀ **מנחת יצחק:** כל בגד מקבל טומאה וממילא כתם על בגד ניילון מטמא.

כך פסקו דרכי טהרה ובדי השולחן.

◀ **אגרות משה:** בגד מניילון לא מקבל טומאה (כל עוד לא עשוי מחוטים) וממילא כתם עליו לא מטמא.

כך פסקו טהרת הבית, שבט הלוי והרב אלישיב.

♦ **דבר שאינו מקבל טומאה המונח על דבר המקבל טומאה**

◀ **סד"ט:** נאסרת בכתמים במצב כזה, כי הדבר שמקבל טומאה נטמא במצב כזה.

◀ **פרי דעה:** אינה נאסרת בכתמים, הפוסקים לא חילקו ואסרו במצב כזה.

כך פסקו שבט הלוי וטהרת הבית.

◎ **כתם על בגד צבעוני**

בדף סא (עמוד ב) נחלקו ת"ק ורבי נתן בר יוסף האם כתם מטמא בבגד צבוע. ת"ק מטמא ורבי נתן סובר שלא נטמאת. רבי נתן מביא שאחרי חורבן בית המקדש רצו לאסור לנשים ללכת עם בגדים צבועים כאבל על המקדש, אך בסוף לא גזרו כדי להקל בדיני כתמים, ולמד מכך שבגד צבוע נותן אפשרות להקל בדין כתמים.

◀ **רמב"ן ורבנו שמחה:** אשה נטמאת בכתם על צבעוני (רמב"ן: כי הלכה כת"ק, רבנו שמחה: אמנם הלכה כרבי נתן, אך רק לעניין טהרת הבגד).

◀ **רמב"ם, רא"ש ורשב"א:** לא נטמאת בכתם על בגד צבוע (הלכה כרבי נתן).

☞ כך פסקו **שו"ע ורמ"א**, והרמ"א הוסיף שאשה תלבש בגדים צבועים כדי להינצל מכתמים.

❖ **בגד מנומר כשחלק מהכתם על הצבעוני וחלק על הלבן**

◀ **שו"ע הרב** (לפי דיוק הצמח צדק): אפילו שני חלקי הכתם שעל הלבן לא מצטרפים.

◀ **מעיל צדקה, חכמת אדם וסדרי טהרה:** מה שעל הצבעוני לא מצטרף, אבל מה שעל הלבן מצטרף כי הכל כתם אחד (גם אם הצבעוני מפסיק בין שני המקומות הלבנים).

☞ כך פסק **טהרת הבית**.

◀ **חוות דעת, תשובה מאהבה ואגרות משה:** גם מה שעל הצבעוני מצטרף.

☞ כך פסק **שבט הלוי**.

❖ **כתם על בגד תחתון צבעוני**

◀ **כתם סופר:** מטמא, כי כשרצו לגזור על הבגדים הצבעונים אחרי חורבן הבית לא חשבו לגזור על בגדים תחתונים.

◀ **ר"ש קלוגר, מהרש"ם וחזון איש:** לא מטמא, כל בגד צבעוני לא מטמא.

☞ כך פסקו **טהרת הבית ובדי השולחן**.

☞ **שבט הלוי:** אם יש בו יותר מכגריס ונראה שהוא דם יש להחמיר.

❖ **איזה בגד נחשב צבעוני (שירת הים)**

◀ **מעיל צדקה, ציץ אליעזר, בדי השולחן וטהרת הבית:** כל בגד שאינו לבן ממש.

◀ **שבט הלוי:** רק כשיש לבגד צבע ניכר, ולכן צהוב או אפור בהיר לא נחשבים צבעוני.

❖ **כשהדם ניכר (שירת הים)**

◀ **תפארת צבי, תשובה מאהבה ולחם ושמלה:** מטמא, כי התירו רק כשהדם לא ניכר.

◀ **מעיל צדקה, חכמת אדם, סד"ט, ערוה"ש, חזו"א וצי"א:** אפילו אז אינו מטמא.

☞ כך פסקו **טהרת הבית ושבט הלוי**.

❖ **כתם על צבעוני אחרי הטלת מי רגלים ותשמיש (שירת הים)**

◀ **סדרי טהרה:** מטמא, ספק שמא הרגישה וחשבה שזו הרגשת הטלת מי הרגלים (או הרגשת תשמיש).

☞ כך פסק **בדי השולחן**.

◀ **חמדת שלמה:** לא מטמא, כי הדבר לא שכיח ולא גזרו בו.

☞ כך פסקו **ציץ אליעזר וטהרת הבית**.

❖ **לבישת צבעוני בשבעה נקיים (שירת הים)**

◀ **חכמת אדם, עמודי כסף ועוד:** גם כשלא מצליחה להיטהר, אין ללבוש צבעונים בשבעה נקיים.

◀ **פת"ש ואדני פז:** אין ללבוש צבעונים בשלושת הימים הראשונים.

◀ **מעיל צדקה, חמדת שלמה, אגרות משה ועוד:** במקום צורך גדול יכולה ללבוש צבעונים.

כך פסקו **טהרת הבית, דרכי טהרה ובדי השולחן**.

שבט הלוי: במקום צורך יכולה להקל על פי חכם בימים האמצעיים, אך לא בראשון ובשביעי.

סעיפים יא יב | כתמים במקומות שונים בגוף

המשנה בדף נז (עמוד ב) אומרת שהמוצאת כתם על בשרה טמאה דווקא אם הכתם במקום שיכל להגיע לשם בצורה ישירה מהמקור.

רשב"א: לא חוששים שמא העבירה דם בידיים מבלי לשים לב, ולכן אם הדם לא יכול להגיע מעצמו למקום שבו הוא נמצא - טהורה.

טור ושו"ע: לא בכל מקום שמוצאת כתם היא נאסרת, אלא רק אם יכול להיות שהדם הגיע מהמקור.

כתם על הרגליים

בגמרא שם מובא שאם מצאה את הכתם על העקב או על בוהן הרגל - נאסרת, וכן אם מצאה על החלק הפנימי של הרגלים. אם מצאה על החלק החיצוני של הרגלים טהורה.

הגמרא אומרת שהקו המפריד בין החלק הפנימי של הרגל לחלק החיצוני הוא מקום החבק, כשמקום החבק עצמו נחשב החלק הפנימי. רש"י ביאר שהכוונה למקום מתיחת הגידים בין השוק והירך⁷⁹, והרמב"ם פירש שהמקום הפנימי הוא המקום שנדבק זה לזה כשמצמידים רגליים.

טור ושו"ע: אם נמצא כתם על העקב שלה, על כל החלק הפנימי של הרגל (כשמצמידים רגליים - כדעת הרמב"ם), וכן על הבוהן - נאסרת.

כתם על גב הרגל והאצבעות

רשב"א וב"י: נאסרת בכל כתם שעל הרגל, הגמרא אמרה שאפילו על הבוהן נאסרת.

כך פסקו **רמ"א, ש"ך ושבט הלוי**.

ב"ח: נאסרת רק כשהכתם על הבוהן או על גב הרגל שכנגד הבוהן.

ט"ז ותורת השלמים: על שאר האצבעות חוץ מהבוהן ניתן להקל.

חכמת אדם ובדי השולחן: אם יש עוד צד להקל והכתם בשאר האצבעות, טהורה.

כתם על הידיים

בגמרא שם נפסק שידיים עסקניות ולכן גם אם נמצא על גב היד נאסרת, כי חוששים שנגעה באותו מקום. הגמרא מבארת שלא חוששים שהעבירה דם ממקום למקום, אלא שנגעה עם גב היד במקום התורף.

רבו של הרשב"א ורבנו ירוחם: רק אם יודעת שנגעה באותו מקום, כי לא נוגעת במקום התורף סתם.

רמב"ן, רמב"ם ורשב"א: תמיד כשמוצאת דם על הידיים נאסרת, כי ידיים עסקניות.

כך פסקו **טור ושו"ע**.

טהרת הבית: היום שנשים הולכות עם בגד תחתון, יכולה להקל אפילו כשאינה יודעת, כל עוד לא ברור לה שנגעה באותו מקום.

א. אם ברי לה שלא נגעה במקומות שיכול ליפול בהם דם מהמקור - טהורה (סדרי טהרה).

ב. אם מצאה כתם על גב היד למעלה מקשרי האצבעות אינו מטמא (שם).
ג. גם לדעות שעל הגוף כל כתם אוסר ואפילו שאין בו כגריס, כשנמצא על הידיים יש לסמוך על הפוסקים שסוברים שצריך שיעור כגריס (לעיל סעיף ו). (שם).

⊙ כשהגביהה רגליה למעלה

הגמרא בדרף נו (עמוד ב) אומרת שאם נמצא כתם ולא יודעים מה הוא, על החלוק טהור ועל בשרה טמא. הגמרא שואלת באיזו מציאות מדובר, אם הכתם נמצא מעל גובה החגור⁸⁰ גם על בשרה טהור, ואם מתחת לגובה החגור גם על החלוק טמא!⁸¹ הגמרא מציעה שני תירוצים: א. הכתם מעל גובה החגור, אך היא הגביהה רגליה למעלה ולכן כשהכתם נמצא על הגוף טמאה. ב. הכתם מתחת לגובה החגור, אך עברה בשוק של טבחים ואם הכתם רק על החלוק יכולה לתלות שהוא הגיע מבחוץ.

◀ **רמב"ן ורשב"א:** כשהגביהה רגליה למעלה: א. אם מצאה על החלוק בלבד טהורה⁸². ב. אם מצאה על החלוק ועל הגוף טמאה, אך כשעברה בשוק של טבחים טהורה⁸³. ג. אם מצאה על הגוף בלבד טמאה אפילו כשעברה בשוק של טבחים.

👉 כך פסקו שו"ע וש"ך.

◀ **רמב"ם:** כשהגביהה רגליה למעלה, אפילו אם מצאה רק על החלוק טמאה אם אין לה במה לתלות.

👉 כך פסק ב"ח.

❖ כתם נמצא למטה מהחגור

המשנה באותו דף אומרת שאם הכתם נמצא מתחת לחגור נאסרת, אפילו אם הכתם על החלוק בלבד. כשעברה בשוק של טבחים ומצאה כתם על החלוק בלבד טהורה אפילו כשהוא מתחת לחגור.

טור: כתם הנמצא מתחת לחגור מטמא אותה, אפילו אם הוא על החלוק ולא על הגוף. אם עברה בשוק של טבחים והכתם גם על החלוק טהורה, אפילו כשהוא על הצד הפנימי של החלוק.

⌋ **סדרי טהרה ופנים מאירות:** היום בבגדים אין חשש שבגד חיצוני יבוא כנגד אותו מקום, ולכן בשום עניין לא נאסרת כשמוצאת כתם רק בבגד החיצוני.

❖ מקום החגור עצמו נחשב כמו למטה מהחגור (ראב"ד ושו"ע).

❖ כשיש לה מכה בגוף

רשב"א וטור: אם יש לה מכה בגוף ויכול להיות שהכתם הגיע ממנה - תולה בה וטהורה אפילו אם הכתם נמצא על גופה בלבד, וכן אם התעסקה בכתמים בידיים.

👉 כך פסק שו"ע.

⌋ **ש"ך:** כאמור בסימן קצו (סעיף ג), בשלושת הימים הראשונים של שבעת הנקיים לא תולים אפילו במכה (וראה גם כאן בסעיף יח).

👉 **פרישה וסד"ט:** כשהתעסקה בכתמים תולה בהם כל כתם שרואה ואפילו בגוף.

הערות

⁸⁰ **רשב"א:** סינר שחוגרת בו לצניעות. הוא עשוי להסתובב ולכן בכל מקום שהדם נמצא מתחת לגובה החגור נאסרת. (ש"ך וגר"א: חגור מכוון כנגד מקום התורפה. **סד"ט וחכמת אדם:** החגור קצת למעלה ממקום התורפה, עד מקום הטבור).

⁸¹ **רבנו ירוחם** כתב שכתם על החלוק יכול להיות טמא דווקא אם היה בדוק מעיקרא (וכ"כ ב"י, **דרכי משה** וש"ך).

⁸² הרשב"א ביאר שבזה יש הבדל בין הגביהה רגליה ובין מצאה מתחת לחגור. הסברא בכך היא שגם כשמגביהה רגליה, הדם יכול להגיע לחלוק מאותו מקום רק כשהוא שותת ויורד, ולא כשהוא מטפטף. ממילא אין אפשרות שהכתם על החלוק אוסר אם אין כתם גם על גופה.

⁸³ **סדרי טהרה:** גם אם החלוק לא בדוק והכתם על הגוף אינו כנגד הכתם שעל החלוק, אם עברה בשוק של טבחים תולה בזה.

סעיף יג | כתם על שרוול

המשנה בדרך נז (עמוד ב) אומרת שאם ראתה כתם על השרוול והוא במקום שמגיע כנגד בית התורפה טמאה, ואם לא טהורה. הרשב"א ביאר שהכוונה אפילו אם צריכה להתכופף הרבה כדי שמקום הכתם יהיה כנגד בית התורפה. מאידך, לא חוששים שמא נגעה באותו מקום ואחר כך נגעה בשרוול כי לא מחזיקים טומאה ממקום למקום.

טור ושו"ע: כשהכתם נמצא על השרוול, רק אם הוא במיקום שבצורה כלשהי יכול להיות כנגד אותו מקום נאסרת.

סעיף יד | בגד שמתכסה בו בלילה

במשנה שם מובא שאם פושטת את הבגד ומתכסה בו בלילה, נאסרת בכל מקום שיימצא הכתם כי הבגד חוזר מכאן לכאן. הרשב"א הוסיף שאפילו אם רק כיסתה את ראשה בבגד בלילה נאסרת, הב"י למד מדבריו שדווקא אם הבגד לא מהודק חוששים בכל מקום שיימצא הכתם, אך אם קשרה יפה ובבוקר מצאה אותו קשור באותו האופן - לא חוששים שהבגד זו בלילה וממילא לא נאסרת אם הכתם במקום שלא יכול להיות מול בית התורפה. לעומת הרשב"א, הרמב"ם פירש שמדובר על חגורה וחוששת בכל מקום שיימצא עליה כתם.

רמב"ן וראב"ד (בסעיף כא), **טור ושו"ע:** בבגד שמתכסה בו בלילה נאסרת בכל מקום שהכתם נמצא כי הוא חוזר אילך ואילך. כך גם לגבי כיסוי ראש.

↓ **שו"ע:** כשקשרה את הבגד היטב ובבוקר מצאה אותו קשור יפה, אינה חוששת.

סעיף טו | שתי נשים שהתכסו בכיסוי אחד

רבנו ירוחם: שתי נשים שכיסו ראשן בלילה בחלוק אחד ונמצא עליו דם - שתיהן טמאות. אם שתיהן לבשו אותו קודם אך רק אחת התכסתה בו בלילה ונמצא דם למעלה מהחגור - היא טמאה וחברתה טהורה.

☞ כך פסק שו"ע.

סעיף טז | כתם בחלוק כשיש לה מכה בצוואר

רשב"א וטור: כמו לעניין טומאה כך לעניין טהרה, אם יש לה מכה בצוואר ונמצא כתם על חלוק שמתכסה בו בלילה. אפילו כשהכתם מתחת החגור תולים במכה למרות שדם המכה לא יכול להגיע לשם, כי החלוק זז מצד לצד.

☞ כך פסק שו"ע.

↓ **ש"ך:** מדובר על צידי הצוואר, שבשום צורה דם משם לא יכול להגיע אל מתחת לחגור, אך בצוואר ממש בלאו הכי תולה במכה גם כשהחלוק לא זז מצד לצד.

סעיף יז | מצאה כתם למעלה וכתם למטה

הברייטא בדרך נט (עמוד א) אומרת שאם היו על האשה טיפות דם למעלה וטיפות דם למטה, תולה בעליון וטהורה. תוס' ורא"ש פירשו שאם מצאה כתם מעל החגור וכתם מתחת לחגור - טהורה, כי תולים שכמו שהעליון בא ממקום אחר כך גם התחתון, כשיודעת שלא הגביהה רגליה. הדין נכון אם בכתם העליון יש יותר מכגריס, אך אם אין בו ובתחתון יש - אומרים שהעליון נובע מכינה ונאסרת בגלל התחתון.

טור: אם מצאה שני כתמים, אחד מעל החגור ואחד מתחת לחגור ולא הגביהה רגליה למעלה - תולה שכמו שהעליון הגיע ממקום חיצוני כך גם התחתון וטהורה.

כך הדין דווקא כשבכתם העליון יש יותר מכגריס ואין לתלות בכינה, אך אם הכתם בגודל גריס או פחות והכתם התחתון גדול מגריס - אומרים שהעליון המכינה והתחתון אוסר אותה.

☞ כך פסק שו"ע.

↓ **לבוש וש"ך:** צריך שתדע בבירור שלא הגביהה רגליה, כאן לא מקלים לומר שמסתמא לא הגביהה.

← **סדרי טהרה:** דווקא שהדם למעלה ולמטה באותו צבע תולה תחתון בעליון, אך אם אחד שחור ואחד אדום לא (וראה בסעיף כג).

← **סדרי טהרה:** צ"ע האם תולה כתם על הבשר מתחת לחגור בכתם על החלוק שמעל החגור.

סעיף יח | לתלות כתם בדבר חיצוני

המשנה בדרך נח (עמוד ב) אומרת שבדיני כתמים ניתן לתלות בכל מה שאפשר. לכן אם שחטה בהמה, התעסקה בכתמים וכדו' - תולה בהם ולא נאסרת בכתם. בברייתא שם מבואר שיכולה לתלות גם אם הכתם נמצא על בגד תחתון. בסעיף יא הובאה מחלוקת בראשונים האם תולים בדבר חיצוני כשהכתם על הגוף ולא על החלוק, הטור פסק להחמיר. הרשב"א כתב אם התעסקה בכתמים בידיים, תולה בהם אפילו אם מצאה כתם על הגוף ולא על החלוק.

טור ושו"ע: בדיני כתמים מקלים ותולים בכל מה שאפשר, ולכן אם שחטה בהמה, התעסקה בכתמים, עברה בשוק של טבחים וכדו' ואח"כ מצאה כתם - תולה בהם וטהורה. כך אם מצאה על בגד, ואפילו על בגד תחתון. אם מצאה כתם על גופה יכולה לתלות רק בפצע, גם אם הוא הגליד (רשב"א, מרדכי וסמ"ג).

← **חמודי דניאל** (בפת"ש): ישנם דברים רבים שיכולים לגרום לכתם ובכל דבר כזה ניתן לתלות, לפי ראות עיני המורה (לא צריך שהכתם או הדם יגיע לשם בעצמו, אלא גם אם ידיה יתלכלכו ותיגע בחלוק).

⊙ תלייה במכה בשלושת הימים הראשונים של שבעה נקיים (כ"ח בסעיף נב)

ספר התרומה, מרדכי והגהות מיימוניות: כשיש לאשה מכה באותו מקום תולה בה את כל הכתמים שתראה, אך בשלושת הימים הראשונים של שבעה נקיים לא יכולה לתלות במכה (כי צריכה לדעת בוודאות שפסק הדם מהמקור).

← **תרומת הדשן:** בשלושת הימים הראשונים דווקא כתמים הגדולים מגריס לא תולים, אך עד גריס תולה אפילו בימים האלה, כי כינים מצויות ואם לא נתלה בכינה שום אשה לא תוכל לספור שבעה נקיים.

← **ב"ח:** לפי סברא זו אשה מוכת שחין יכולה לתלות בפצעים אפילו בשלושת הימים הראשונים, כי אחרת לעולם לא תוכל להיטהר (יש הבדל בין פצע אחד שניתן לחבוש לבין מצב שכל גופה מלא פצעים).

סעיף יט | כשבעלה התעסק בכתמים

במשנה שם מוזכר שיכולה לתלות כתם גם בבנה או בבעלה. הרשב"א ביאר שאם הם התעסקו בכתמים תולה בהם כי הם רגילים לגעת בה ובבגדיה. כך גם אם יש בהם מכה.

טור ושו"ע: אם בעלה או בנה התעסקו בכתמים או שיש בהם מכה - תולה בהם וטהורה.

← **מרדכי ורמ"א:** וכן אם שכבה במיטה עם אשה שיש לה מכות בגופה.

← **סד"ט:** תולה בהם אפילו אם הכתם נמצא רק על גופה ולא על החלוק.

❖ כשלא נמצא בהם דם

רמב"ן: אם בבן ובבעל לא נמצא דם אלא רק בה - לא יכולה לתלות בהם.

← **ב"י:** אך אם שחטו בהמה שהדם ניתז, תולה בזה גם כשלא נמצא בהם דם.

← **כך הוא פסק בשו"ע (סד"ט):** אך כאן תולה רק אם הכתם נמצא על החלוק, ולא על הגוף.

← **ב"ח:** אם היה בהם דם מקודם, גם אם עכשיו לא מוצאים בהם דם תולים שנגעו בה אז.

❖ כשהמכה שלהם הגלידה

← **ר"ש קלוגר ורש"ש:** אם המכה שלהם הגלידה לא יכולה לתלות בהם ונאסרת.

◀ **חת"ס:** תולה במכה שלהם, וכפשט השו"ע שלא חילק בין מכה שלה למכה שלהם בזה. כן פסקו **טהרת הבית ושבט הלוי**.

סעיף כ | דם בפי האמה של האיש

רשב"א: אם מידי פעם יוצא דם מפי האמה של האיש, בשעת תשיש נמצאו בעדי האיש והאישה טיפות דם וכשהוא חזר וקינח יצא דם נוסף מפי האמה - ודאי תולה בזה וטהורה, שהרי בכל מכה שיש באיש תולים, ק"ו כאן.

☞ **שו"ע:** אם רגיל לצאת לו דם מפי האמה ובשעת תשיש ראתה דם בעד שלה - תולה בו.

◀ **נוב"י:** דווקא אם רגיל גם שלא בשעת הטלת מי רגלים, אך אם רואה דם רק אז לא תולה.

☞ **שבט הלוי:** היום ניתן לברר האם הדם ממנו או ממנה, וחייבים לברר ולא לתלות להקל.

סעיף כא | כתם מאחורה ומכה מקדימה

ראב"ד: כשהכתם בקצה הבגד מאחורה ויש מכה מקדימה, תולים שבזמן שישיבה החלק האחורי הגיע קדימה ונטף עליו דם מהמכה.

☞ כן פסק **שו"ע**.

סעיף כב | ספק האם יש במה לתלות

בדף נח (עמוד ב) מובאת ברייתא שאם מסתפקת האם עברה בשוק של טבחים - אינה יכולה לתלות בזה. בהמשך הגמרא אומר רב אשי שבעיר ששכיחים בה חזירים לא חוששת לכתמים, כי הם נוברים בשרצים ובנבלות ומתיזים דם למרחוק. הרשב"א למד שבעקבות החזירים כל העיר נחשבת כשוק של טבחים, וכך הדין גם כששוחטים ברחובות ואין מקום מסוים שרק בו שוחטים.

רשב"א וטור: כשיש ספק האם עברה בשוק של טבחים או האם ישבה לצד המתעסקים בכתמים - אינה יכולה לתלות בכך. אם אין מקום קבוע לטבחים ולמתעסקים בכתמים תולה בהם אפילו בספק, שמא עברה ליד מקום שהתעסקו ולא הרגישה.

☞ כן פסק **שו"ע**.

❖ עיר שמצויים בה חזירים

תוס' ורא"ש: אמנם בגמרא מבואר שבעיר שמצויים חזירים לא חוששים לכתמים, אך היום חזירים לא מתיזים דם כי שרצים ונבלות לא מוטלים ברחוב, וממילא חוששים לכתמים. הכל לפי העניין.

סעיף כג | התעסקה באדום ומצאה כתם שחור

בדף נט (עמוד א) רבא אומר שאם נמצא עליה מין אחד תולה בו כמה מינים, ומבאר שאם התעסקה באדום לא תולה בשחור, אך אם נמצא בסתמא יכולה לתלות. הראשונים נחלקו האם נפסק כדברי רבא האלו, או שלהלכה התקבלה רק ה'איכא דאמר' בשיטתו, שתובא בסעיף הבא.

◀ **ראב"ד ורשב"א:** אם נמצא עליה כתם בצבע שחור שהוא ודאי טהור (כי הוא למעלה מהחגור (תוס'), או שהוא ודאי לא דם (רש"י)), ובנוסף מצאה כתם בצבע אדום, תולה שכמו שהראשון ניתן כן גם השני.

◀ **ר"ח, רמב"ם ורא"ש:** לא תולים כתמים בכתם בצבע אחר (למסקנה נפסק כמו ה'איכא דאמר'. גם לשיטתם באותו גוון תולים כתם תחתון בעליון - טור).

☞ כן פסקו **טור ושו"ע**.

סעיף כד | התעסקה בתרנגולת

באותו מקום מובא איכא דאמרי בשם רבא, שאם התעסקה במין אחד יכולה לתלות בו כמה מינים. הגמרא מבארת שאם התעסקה בתרנגולת תולה בה כמה צבעים, כי בתרנגולת יש כמה מיני דמים.

טור: אם התעסקה בתרנגולת תולה בה צבע אדום, צבע שחור וצבע ככרום. דם השחיטה אדום, דם האיברים שחור ודם בני המעיים ככרום.

כך פסק שו"ע.

סעיף כה | שתי נשים שהתעסקו בציפור אחת

הברייתא בדף נח (עמוד ב) אומרת שאם שתי נשים התעסקו בציפור שיש בה שיעור סלע דם, ונמצא על כל אחת מהנשים כתם בגודל סלע - שתיהן טמאות.

טור ושו"ע: שתי נשים שהתעסקו בציפור אחת שיש בה כסלע דם, ונמצא על כל אחד מהם כתם בשיעור סלע - שתיהן טמאות.

כשהתעסקו ובאו לשאול אחת אחרי השניה:

◀ **תוס' ורמב"ן:** אם הראשונה באה לשאול לבד טהורה כי תולה בציפור, ורק כשבאות ביחד טמאות.

כך פסקו ב"ח, ש"ך (בנקודות הכסף), טהרת הבית ושבט הלוי.

◀ **רשב"א:** גם כשבאות אחת אחרי השניה שניהן טמאות.

כך פסקו דרישה וט"ז⁸⁴.

סעיפים כו כז | התעסקה בדם ומצאה כתם גדול יותר

בדף נט (עמוד א) רבי ירמיה מסתפק מה הדין כשהתעסקה בגריס ומצאה כתם הגדול מגריס. הגמרא רוצה להוכיח מברייתא האומרת שלא תולים דם מרובה בדם מועט, וממילא במקרה של רבי ירמיה האשה טמאה, ודוחה שאולי הברייתא מתכוונת למצב שמצאה כתם בגודל של יותר משני גריסים, והחידוש הוא שלא תולים שהדם שהתעסקה בו הוא באמצע הכתם, ומשני הצדדים אין שיעור לאסור. הראשונים נחלקו מה נפסק למעשה:

◀ **רא"ש וטור:** כשהתעסקה בגריס ומצאה כגריס ועוד נאסרת. לא תולים בדם שהתעסקה בו בכלל. ספק הגמרא לא נפשט ונפסק לחומרא כפשט הברייתא, כי ניסיון התירוץ הוא דחייה בעלמא.

◀ **רמב"ם ורשב"א:** טהורה אפילו אם התעסקה בכגריס ומצאה שני גריסים. ההוכחה מהברייתא נדחתה ולכן תולה בכמות הדם שהתעסקה בו, ותולה עוד גריס בכינה.

כך פסקו שו"ע ורמ"א.

❖ כשאינה יודעת בבירור בכמה דם התעסקה, תולה בו כל כתם (רשב"א, ראב"ד ועוד).

כך פסק רמ"א.

⊙ התעסקה בפחות מגריס ומצאה שני גריסים

הערות

⁸⁴ **דרישה:** כי רק באיסורי דרבנן מקלים ודם נידה הוא דאורייתא. **ט"ז:** כי אין לכל אחת במה לתלות שהרי יש כאן שתי נשים ולא ידוע מהיכן הדם (והשיג על הדרישה, שהרי כאן מדובר על כתמים שאיסורם מדרבנן).

◀ **רמב"ן ורשב"א** (להבנת הבי"ו ולפי גרסת הטור): אפילו אם התעסקה בפחות מגריס ומצאה שני גריסים טהורה. הגמרא אמרה שלא תולים שהדם שהתעסקה בו באמצע ובשני הצדדים אין שיעור לאסור דווקא ביותר משני גריסים, ורק אז טמאה. עד שיעור שני גריסים תולים שהדם שהתעסקה בו באמצע, וממילא טהורה.

כך פסק שו"ע⁸⁵.

◀ **משמע מהרא"ש ומשאר הראשונים**: במצב כזה טמאה.

כך פסקו רמ"א, ב"ח, דרישה, ש"ך, ט"ז ועוד. גם הרמב"ן מסכים שכאן היא נאסרת, אין מי שמטהר במצב כזה. הגרסה שהובאה בטור בשם הרמב"ן מוטעית.

סעיף כח | מצאה כשני גריסים וכינה מעוכה

בדף נט (עמוד א) מובאת מחלוקת במקרה שמצאה כגריס ועוד, ובחלק שבנוסף לגריס מעוכה כינה. רבי חנינא מטמא כי יש כאן שיעור לטמא, ורבי ינאי מטהר כי הכינה המעוכה מסבירה כשיעור גריס דם, ותולים שכינה נוספת נמעכה כמו שתולים בסתמא. הראשונים נחלקו כיצד נפסק:

◀ **רמב"ם**: כשמצאה כגריס ועוד טמאה, גם אם על החלק הנוסף מעוכה כינה, כרבי חנינא.

◀ **רא"ש, רמב"ן ורשב"א**: טהורה, כרבי ינאי. אפילו אם מצאה שיעור שני גריסים טהורה מאותה סיבה - רא"ש.

כך פסקו טור ושו"ע.

סעיף כט | דין פשפש

כאמור בסעיף ז, אם הרגה או הריחה פשפש תולה בו עד שיעור כתורמוס.

רשב"א וטור: במקרים שתולה בפשפש, לשיעור תורמוס יש את כל דיני שיעור גריס שנזכרו.

כך פסק שו"ע.

סעיף ל | השוואת הצבע בכתמים

בדף נח (עמוד ב) במשנה מסופר על אשה שבאה לפני רבי עקיבא ואמרה שראתה כתם, ולאחר שאמרה לו שיש לה מכה הוא טיהר את הכתם (ב"י: גם בלי שראה אותו). בגמרא מובא שרבי מאיר ורבי תלו כתמים בחומרים שונים שהאשה עסקה בהם (ב"י: מבלי שראו את הכתם).

◀ **דעה שהביא הרשב"א**: היום לא תולים כתמים בשום דבר שהתעסקה בו, כי לא בקיאים במראות הדמים ולא יודעים להשוות שזה אותו הצבע.

◀ **רמב"ן, ראב"ד ותוס'**: לא צריך לדמות את צבע הכתם וצבע הדבר שעסקה בו, אלא תולה מן הסתם ורק במצב שיודעת שהתעסקה בשחור ומצאה כתם אדום לא תולים.

כך פסק שו"ע.

◀ **שבט הלוי**: דברי השו"ע כשיש ספק, אך אם ברור שהצבעים לא דומים אין לתלות.

סעיף לא | בדיקת כתמים בסממנים

המשנה בדף סא (עמוד ב) מביאה שמעבירים שבעה סוגי סממנים על גבי הכתם כדי לבדוק האם הוא דם או צבע. אם העביר את כל הסממנים והכתם נשאר - מוכח שזה צבע ולא דם, וטהורה.

⁸⁵ אמנם לעיל השו"ע פסק שאם התעסקה בכגריס ומצאה שני גריסים ועוד נאסרת (מצאה כגריס ועוד יותר ממה שעסקה בו), וכאן פסק שאם התעסקה בפחות מכגריס ומצאה שני גריסים טהורה (למרות שגם בזה מצאה כגריס ועוד יותר ממה שעסקה בו), אך השו"ע נקט שלמסקנת הגמרא עד שיעור שני גריסים תולה שהדם שהתעסקה בו באמצע, ומעל שני גריסים לא. לא משנה האם התעסקה בדם כשיעור גריס או פחות.

◀ **רמב"ם, רשב"א ומגיד משנה:** כשמסתפקת האם הכתם הוא צבע או דם מעבירה עליו את שבעת הסממנים. אם הוא נמחה או קהה זה דם, ואם הכתם נשאר זה צבע וטהורה.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רמב"ן וראב"ד:** הבדיקה מועילה לדיני טומאה וטהרה, אך אסורה לבעלה גם אם העבירה סממנים והכתם נשאר.

❖ בדיקת סממנים היום

שו"ע: היום אנחנו לא יודעים מה הם כל שבעת הסממנים. ואי אפשר לבדוק בהם.

👉 מה הדין היום שמסופקת האם הכתם הוא דם או צבע:

◀ **לבוש וערוך השולחן:** ספק של חסרון ידיעה אינו נחשב ספק ויש להחמיר.

◀ **טהרת הבית:** טהורה כי זה ספק שאי אפשר לברר, כך הבין שסובר השו"ע.

סעיף לב | המוצאת דם במלאכתה

בדף נח (עמוד א) מובא מקרה של אשה שעסקה בטוויית אריג ונמצא דם על השתי. רבי ינאי פסק שתחזור ללכת במקום שהלכה לפני כן, אם תראה שהזדמן לשתי להיות כנגד אותו מקום שבין רגליה טמאה, ואם לא טהורה. הרשב"א כתב שהצורך בבדיקה הוא רק אם הדם נמצא על מקום שהיה בדוק מעיקרא, ובדרכי משה הוסיף גם שמקום מקבל טומאה, שהרי אחרת בין כה וכה טהורה (מקום בדוק הוזכר בסעיף לט, ודבר המקבל טומאה בסעיף י).

טור: האשה שעסקה במלאכתה ונמצא דם במקום שעברה - תחזור ותלך באותו מקום, אם יזדמן שעוברת מעל המקום שנמצא הדם (**אחרונים:** שהדם יזדמן כנגד אותו מקום שבין הרגלים) טמאה, ואם לא טהורה.

👉 **שו"ע:** צריכה לבדוק אם הדם נמצא במקום שהיה בדוק מתחילה וגם מקבל טומאה - **רמ"א**.

👉 **שבט הלוי:** סתם כסא, ספסל ובגד נחשבים שאינם בדוקים. אך אם רואה דם ממש וכמעט ברור שהגיע מגופה, אין להקל גם כשיש ספק האם המקום היה בדוק.

❖ היום שנשים הולכות עם בגד תחתון אין לחשוש בסתמא שהכתם בא ממנה, אם הבגד התחתון שלה נקי מכתמים - **שבט הלוי**⁸⁶.

סעיף לג | המוצאת דם על עד

בדף יד (עמוד א) המשנה והגמרא עוסקות במקרה שהאיש והאשה בדקו ומצאו דם על העדים. כשהאיש מצא דם טמאים וחייבים קרבן, וכך אם **מיד** לאחר תשמיש האשה מצאה דם על העד שלה. אם מצאה על שלה **לאחר זמן** טמאים מספק ופטורים מקרבן.

הגמרא שואלת מדוע לא תולים שהדם הגיע מכינה שהייתה באותו מקום, נמחצה בבדיקה והיא מקור הדם. הגמרא מביאה שני תירוצים: א. אותו מקום בדוק מכינים, ב. אותו מקום דחוק וכינים לא מצליחות להיכנס. הנפק"מ בין התירוצים כשנמצאה כינה מעוכה על העד: לתירוץ הראשון ברור שהכינה לא הייתה שם אלא נדבקה לעד אחרי שהייתה כבר מעוכה, ולתירוץ השני אפשר שבשעת התשמיש השמש דחף את הכינה פנימה ומעך אותה שם.

רמב"ם, רשב"א, מגיד משנה וטור: כשבדקה את עצמה בעד בדוק ומצאה עליו דם - טמאה, גם אם הדם עגול ואפילו אם כינה מעוכה עליו (כמו התירוץ הראשון).

👉 כך פסק שו"ע.

🕒 **הניחה את העד בקופסה ובדקה אותו למחרת**

בגמרא נחלקו מה הדין כשבדקה בעד לא בדוק והניחה אותו בקופסה, להלכה נפסק כרבי חייא שכל עוד העד לא בדוק יכולה לתלות בדברים שונים שגרמו לדם (כינה וכו'). הטור הבין שכל המחלוקת בגלל שהעד לא היה בדוק מעיקרא, אך אם היה בדוק לכו"ע טמאה, למרות שהניחה אותו בקופסה ובדקה רק למחרת.

טור ושו"ע: כשבדקה בעד בדוק והניחה אותו בקופסה סגורה, גם אם מסתכלת עליו לאחר זמן אם מצאה עליו דם טמאה (לא משנה האם העד עגול או משוך).

❖ **ב"י בדעת הטור:** אפשר שאם הניחה את העד במקום מגולה ומצאה בו דם טמאה אפילו כשלא הסתכלה מיד אלא המתינה למחר, כמו במקרה שהניחה בקופסה.

← **ט"ז:** אם הניחה עד במקום מגולה ועבר זמן טמאה מספק.

סעיף לד | הניחה עד מתחת לכרית

במשנה בדף נח (עמוד ב) רבי אליעזר ברבי צדוק דן במקרה שהניחה עד מתחת לכרית ולאחר זמן ראתה עליו דם, אם הדם עגול טהורה כי תולה בכינה, ואם משוך טמא כי זה דם שהגיע מהבדיקה שלה. להלכה נפסק כדבריו.

רמב"ם: בדקה בעד בדוק והניחה מתחת לכרית, ולאחר זמן⁸⁷ מצאה דם על העד - אם משוך טמאה ואם עגול טהורה. אם הדם גדול מכגריס, אפילו כשהוא עגול טמאה (**רא"ש, רמב"ן ורשב"א**).

☞ כך פסק **שו"ע (ב"י ורמ"א):** אם יכולה לתלות בדברים נוספים, אפילו כשהכתם גדול מכגריס טהורה כנזכר בסעיפים הקודמים).

← תליית בדיקות בספק בזמן הוסת⁸⁸:

◀ **ט"ז:** תולים בספק דווקא שלא בשעת הוסת ואם לא הרגישה בדם מהמקור.

◀ **ש"ך** (בסימן קצו, סק"ג): בשלושת הימים הראשונים של שבעת הנקיים אין לתלות בספק, בימים הבאים תולים.

◀ **חוות דעת ומאיר נתיבים:** אפילו בשעת הוסת אפשר לתלות בבדיקות בספק.

☞ כך פסק **טהרת הבית**.

☞ **חתם סופר:** אם בדקה בעד לא בדוק או שבדקה והניחה מתחת לכרית, יכולה לתלות בכינה רק עד גודל הכינה המצויה היום, ולא כשיעור גריס⁸⁹.

❖ עד שהונח מתחת לכרית בשלושת הימים הראשונים של הנקיים

רמ"א (סימן קצו, ז): בשלושת הימים הראשונים אם מצאה כתם לא תולים להקל, אך עד שיעור גריס תולה בכינה אפילו בימים הראשונים.

← כשהניחה עד בבדיקה מתחת לכרית ומצאה בו כתם בשלושת הימים הראשונים:

◀ **דגול מרבבה וסדרי טהרה:** טמאה אפילו כשהדם עגול וקטן מכגריס, כי בעד של שלושת הימים הראשונים אין להקל.

◀ **מעיל צדקה:** אפילו בבדיקות טהורה אם הכתם עגול ואינו גדול מגריס.

☞ **טהרת הבית:** לספרדים טהורה, כי לשיטתם אין להחמיר בימים הראשונים.

הערות

⁸⁷ **מאיר נתיבים** (בפת"ש): אפילו אם הניחה מתחת לכרית ומיד לקחה לבדוק, ולא דווקא לאחר זמן רב.

⁸⁸ כגון אם התעסקה בדמים בסביבות העד ויכול להיות שניתז עליו דם מדבר אחר. במקרה שתולה בפצע - אפילו אם הדם משוך יש לטהר, מכיוון שנעשה בקינוח ממקום טהור.

⁸⁹ סברתו ברורה. דווקא בכתמים שחכמים לא גזרו עד גודל גריס השיעור הזה נשאר, אך במקומות שמעיקר הדין יש לאסור אלא שאפשר לתלות בכינה, תולים רק בדבר מציאותי.

סעיף לה | טחה עד על ירכה

בגמרא בדף יד (עמוד א) רב אומר שאם בדקה עצמה בעד בדוק, טחה אותו על ירכה ואחר כך מצאה דם⁹⁰ - טמאה, כי אומרים שבבדיקה עבר דם לעד וכשטחה אותו הדם עבר לירך.

◀ **רש"י, רשב"א, ראב"ד ורמב"ן:** אם הדם עגול ולא יותר מגריס - תולה בכינה שהייתה על ירכה וטהורה. אם יש יותר מכגריס או כשהדם משוך טמאה.

👉 כך פסק **שו"ע וטהרת הבית**.

◀ **רמב"ם, רא"ש וטור:** טמאה בכל גודל מכיוון שבדקה בעד ורגליים לדבר שהגיע מהמקור⁹¹.

👉 כך פסקו **רמ"א, ב"ח וט"ז**.

סעיף לו | הבודקת בעד לא בדוק

בדף יד (עמוד א) נחלקו כשבדקה עצמה בעד לא בדוק, הניחה בקופסה ולמחרת מצאה דם. רבי סובר שטמאה בצורה ודאית ('טמאה משום נידה'), ורבי חייא סובר שאמנם טמאה, אך יכולה לתלות בכינה וכו' ('טמאה משום כתם'). בהמשך הברייתא רבי מסכים לרבי חייא שטמאה רק אם הכתם יותר מגריס.

רב אדא בר מתנה מביא גרסא שרבי מטמא ורבי יוסי מטהר, ורבי זירא אומר שאותם הדעות נחלקו גם במקרה של אשה שעשתה צרכיה וראתה דם - רבי מאיר מטמא אם עשתה צרכיה בעמידה, וכמוהו סובר רבי, ואילו רבי יוסי מטהר גם כשעשתה צרכיה בעמידה, כמו שטיהר אצלנו.

בראשונים הובאו שלוש דעות להלכה מה דין אשה שבדקה בעד לא בדוק ומצאה יותר מגריס דם:

◀ **ר"ח, רא"ש וטור:** טמאה מדרבנן, כדעת רבי חייא ורבי יוסי (והבינו שרבי יוסי טיהר רק מדאורייתא, אך מסכים לרבי חייא שמדרבנן טמאה).

◀ **רמב"ם:** טמאה מדאורייתא, כי הלכה כרבי⁹².

◀ **רמב"ן ורשב"א:** מעיקר הדין טהורה לגמרי, כרבי יוסי, אך למעשה יש להחמיר וטמאה.

👉 **שו"ע:** הבודקת בעד שאינו בדוק ומצאה יותר מגריס דם - טמאה.

❖ **ריטב"א ורמ"א:** דווקא בעד בינוני, שאינו בדוק אך גם אינו מלוכלך. אם בדקה בעד מלוכלך, כגון שלקחה ממקום שדמים מצויים בו - אפילו אם נמצא כתם יותר מגריס טהורה.

👉 **בית אפרים** (בפת"ש): אך בשעת הוסת אפילו בעד מלוכלך חוששת ביותר מגריס.

סעיף לז | טחה בירכה עד שאינו בדוק

רש"י: כשבדקה בעד לא בדוק וטחה אותו על ירכה - טהורה אפילו כשיש בו יותר מגריס, כי יש כאן שתי סברות להקל: א. אולי הדם מהירך ולא מהבדיקה. ב. אולי הדם היה עוד קודם שהרי העד לא בדוק⁹³.

הערות

⁹⁰ **היכן נמצא הדם.** הראשונים נחלקו האם הדם נמצא על העד או על ירכה: **רש"י** פירש שהדם נמצא על הירך, ואילו **ר"ח ורמב"ם** ביארו שהדם נמצא על העד. **השו"ע** נקט כדעת ר"ח, שהדם נמצא על העד.

הרשב"א ביאר שלרש"י הדם נמצא גם על הירך וגם על העד, והחידוש שלא אומרים שהייתה כינה על הירך וכשטחה את העד מעכה אותה והיא מקור הדם.

⁹¹ וסברתם היא שממה נפשך יש להחמיר: אם הכתם גם על הירך, הרמב"ם והרא"ש לשיטתם בסעיף ו שעל הבשר אפילו כתם כלשהו אוסר, ואם הכתם על העד בלבד זאת הוכחה שמקור הדם מהבדיקה שעשתה, כי אם הדם מכינה שהייתה על הירך היה צריך להישאר גם שם דם - **ט"ז**.

⁹² אמנם לעניין אשה שעשתה צרכיה וראתה דם הרמב"ם פסק כרבי יוסי (סימן קצא), אך כתב המגיד משנה שהרמב"ם סובר שהמחלוקות אינן קשורות אחת בשניה, למרות שרבי זירא תלה אותן זו בזו.

⁹³ אמנם גם בדם מהירך וגם בעד שאינו בדוק תולים להקל רק עד גריס, ואם כן לכאורה לא ברור כיצד אפשר להקל כאן גם ביותר מגריס. נראה שכוונת רש"י שבדרך כלל אם טחה בירכה ניתן לתלות בסוג השכיח של הדם שיכול להגיע לירך - כינה, אך במקרה שהתווסף כאן ספק נוסף כי העד לא בדוק ניתן לתלות אפילו במציאות רחוקה יותר, שהגיעה לירך שלה דם ממקום אחר ולכן אפילו יותר מגריס טהורה.

◀ **שו"ע, ט"ז, תורת השלמים, כו"פ וסדרי טהרה:** טהורה, כי יש כאן ספק ספיקא וכמו שהביא רש"י.

👉 כך פסקו **טהרת הבית ובדי השולחן.**

◀ **ש"ך וחוות דעת:** טמאה. דברי רש"י נכונים כשנמצא דם על הירך אך כאן הדם נמצא על העד ואין פה ספק ספיקא המתהפך.

❖ **רמ"א:** אם בדקה בעד לא בדוק והניחה אותו במקום שאפשר לתלות בכתם - כל שכן שטהורה, אך אם הניחה במקום שאין דם שכיח טמאה כשהדם יותר מגריס.

סעיף לח | הגדרת עד בדוק

◀ **רמב"ן ותוס':** 'עד בדוק' הוא עד שבדקה אותו ולא הניחה עד שעשתה בדיקה.

◀ **רשב"א:** 'עד בדוק' הוא כל עד שמישהי בדקה, לא נודע שהוא התלכלך ממהו וכן לא עבר בשוק טבחים ולא עסקו לידו בכתמים.

👉 כך פסק **שו"ע (טהרת הבית):** כשיש צירוף נוסף להקל יש לסמוך על שיטת הרמב"ן).

👉 **שבט הלוי:** שיעור הזמן שעד נחשב בדוק תלוי לפי ראות עיני המורה (עד שמסתובב במטבח מאבד חזקת נקיות תוך זמן קצר, ואילו בקופסה סגורה נשאר נקי לעולם).

❖ **דרכי טהרה:** בגדים שעברו כביסה מוגדר בגד נקי ולא בדוק מכיוון שאחרי הכביסה הם מתייבשים בחוץ ועושים דרך מהכביסה לארון. אם הבגדים מתייבשים במקום סגור או במיבש, ומונחים אח"כ באופן שלא עלולים להתלכלך ע"י ילדים - נחשבים לבגדים בדוקים.

❖ **שבט הלוי:** הבדים המיוחדים הנמכרים היום לצורך בדיקה נחשבים עד בדוק.

סעיף לט | כתם בחלוק

רשב"א וטור: אשה נטמאת בכתם שנמצא על חלוק רק אם החלוק היה בדוק קודם הלבשה.

👉 כך פסק **שו"ע.**

👈 בסעיף לו ה**שו"ע** פסק שאם בדקה בעד שאינו בדוק טמאה כשהכתם גדול מגריס, ואילו כאן פסק שכתם על חלוק שאינו בדוק אינו מטמא!

◀ **ב"ח:** בסעיף לו זו בדיקה בעד, יש רגלים לדבר שהכתם בא מגופה ולכן מעל גריס טמאה. כאן שסתם לבשה את החלוק, זהו סתם ספק כתם.

◀ **ט"ז:** בסעיף לו מדובר על סתם עד לא בדוק, אך כאן מדובר על חלוק שחזקתו להיות מלוכלך.

סעיף מ | השאילה חלוק ונמצא בו כתם

בדף נח (עמוד א) רב ששת אומר שאם אשה לבשה חלוק וכשהורידה אותו בדקה ולא מצאה שום כתם, ואחר כך נתנה אותו לחברתה שלבשה ומצאה כתם - אמנם לעניין דיני ממונות השניה יכולה לטעון שהיא לא סומכת על בדיקת הראשונה (ולכן אפשר שהכתם מהראשונה, והשניה לא צריכה לכבס לה את החלוק), אך לעניין טומאה והטהרה הראשונה טהורה והשניה טמאה, כי החלוק נחשב בדוק לשניה בעקבות הבדיקה של הראשונה.

רשב"א וטור: אשה שבדקה חלוק ואז לבשה אותו, הורידה אותו ובדקה שאין כתם, ואז נתנה לחברתה שלבשה ומצאה כתם - הראשונה טהורה והשניה טמאה.

👉 כך פסק **שו"ע.**

❖ בדיקה כפולה אצל הראשונה

הטור כתב שהראשונה בדקה את החלוק ולבשה אותו, ואחר כך בדקה שוב והביאה לשניה. למה צריך את הבדיקה הראשונה?

◀ **ב"ח:** ללמד שאם הראשונה בדקה רק לפני הלבישה אך לא אחריה - טמאה יחד עם השניה.

↪ **ט"ז:** אם זוהי כוונתו הדברים מיותרים, שהרי כבר כתב שכל היכא ששניהן שוות שניהן טמאות.

◀ **פרישה:** הכוונה שבדקה את החלוק לפני הלבישה, ואחרי שהורידה בדקה את עצמה ומצאה שהיא טהורה. גם אם השנייה תבדוק את עצמה לבסוף ותמצא שהיא טהורה, מכיוון שאצלה נמצא הכתם רק היא טמאה.

↪ **ט"ז:** הדברים תמוהים. פשוט שאם שניהן שוות לא אומרים שהכתם דווקא ממי שאצלה החלוק עכשיו.

◀ **ט"ז:** רק אם בודקת לפני הלבישה היא תבדוק טוב אחרי שתוריד, וממילא רק אז זה נחשב בבדיקה. אם לא בדקה לפני שלבשה אינה נאסרת גם אם תמצא כתם, וממילא במצב כזה כשתפשוט היא לא תבדוק כראוי כי 'כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה'.

↪ **ש"ך** (בנקודות הכסף): אין צורך בהסבר הזה, הביאור פשוט יותר [וכמו שיובא מיד].

◀ **ש"ך:** אם לא בודקת לפני הלבישה בין כה וכה הן לא נטמאת כשנמצא כתם, כי החלוק לא בדוק.

סעיף מא | השאילה חלוק לגויה או לנידה

המשנה בדף נט (עמוד א) אומרת שאם השאילה את החלוק שלה לנכרית או לנידה תולה בהן⁹⁴.

◀ **רשב"א וטור:** בדקה ולבשה חלוק, ואחר כך השאילה לגויה או לישראלית נידה - תולה שהכתם מהן וטהורה, וכן גם אם תחזור ותלבש את החלוק שוב בעצמה ורק אחר תמצא את הכתם, תולה שהכתם מהן וטהורה.

👉 כך פסק שו"ע.

❖ כשהשאילה חלוקה בשבעה נקיים

◀ **שו"ע:** תולה בנידה ובנכרית אפילו כשהיא עצמה בשבעת ימי נקיים, כי גם בימים האלה היא בחזקת טהורה.

◀ **רמ"א:** בשלושת הימים הראשונים של שבעת הנקיים לא תולים כתמים בדברים אחרים (כשהם מעל שיעור גריס. סימן קצו, י).

◎ תליית כתם בנכרית

הגמרא שם לומדת שנכרית כמו ישראלית נידה - מה ישראלית נידה שכבר ראתה דם, כך נכרית שכבר ראתה דם, ואינה יכולה לתלות בנכרית שמעולם לא ראתה דם.

◀ **רמב"ן, רשב"א וטור:** יכולה לתלות בנכרית דווקא אם ראתה פעם דם, גם כשאינה רואה דם כעת.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רמב"ם:** תולה בנכרית דווקא כשרואה דם כעת, כמו ישראלית נידה.

⁹⁴ וביאר הט"ז שבדיני דרבנן תולים קלקלה במי שכבר מקולקל, ולכן תולים בנידה ובנכרית כי הכתם לא יגרום בהם לקלקול, ולא מקלקלים את הטהורה.

סעיף מב | השאילה חלוקה לנשים שונות

הגמרא בדף ס (עמוד א) אומרת שתולים כתם בחלוק ביושבת על דם הטוהר ובבתולה. הרשב"א ביאר שמדין תורה נותנים לבתולה אחרי הבעילה הראשונה זמן שבו דם לא אוסר אותה, וכן דם לא אוסר את היושבת על דם טוהר (יולדת), וממילא תולים בהם מכיוון שהן לא ייאסרו גם אם נתלה שהדם הגיע מהן. אמנם, היום גם בתולה וגם היושבת על דם טוהר נאסרות כשהן רואות דם (בתולה מיד אחרי הבעילה, והיושבת על דם טוהר גם אם תטבול מטומאת הלידה ותראה שוב בתוך ימי דם הטוהר).

⊙ השאילה לקטנה

טור ושו"ע: השאילה לקטנה שלא ראתה מעולם ולבשה את החלוק אחרי שנבעלה כשהמכה עוד לא נרפאה, או אם השאילה לנערה שלא ראתה ולבשה בארבעת הלילות לבעילתה - תולה בהם וטהורה.

⊙ השאילה ליושבת על דם טוהר

◀ **רמב"ן:** היום לא תולים ביושבת בדם טוהר כי גם היא נאסרת בכתמים, ולכן שתיהן נאסרות.

◀ **רמב"ם וראב"ד:** אם השאילה חלוקה ליושבת על דם טוהר תולה שהדם ממנה, והמשאילה טהורה. אמנם היולדת תאסר, אך מכיוון שמעיקר הדין לא נאסרת בימי דם הטוהר וזו חומרה של בנות ישראל, ההחמרה לא תופסת כשהיא פוגעת בחברתה⁹⁵.

👉 כך פסק שו"ע.

⊙ השאילה לשומרת יום כנגד יום, נידה וזבה

בגמרא שם מובאת מחלוקת תנאים, רשב"ג אומר שתולה בשומרת יום כנגד יום השני ובסופרת שבעה נקיים שעוד לא טבלה. רבי חולק ולדעתו מכיוון שלא תולה בהן שתי הנשים שלבשו את החלוק טמאות. הרשב"א הסביר שיסוד המחלוקת הוא האם מכיוון שהשנייה יכולה לטבול עכשיו ולהיטהר היא נחשבת טמאה או טהורה לענייננו: רשב"ג סובר שכל עוד לא טבלה בפועל היא טמאה ותולים בה את הכתם, ורבי סובר שמכיוון שבידה לטבול אינה נחשבת מחוסרת מעשה והיא כטהורה.

◀ **רמב"ם:** אינה תולה בשומרת יום ובנידה ביום השביעי, כי בידיהן לטבול, כדעת רבי.

◀ **ראב"ד, רשב"א, רא"ש וטור:** תולה בשומרת יום כנגד יום ביום השני שלה ובנידה ביום השביעי של שבעת הנקיים, כדעת רשב"ג (והשניה צריכה לסתור את הימים שספרה ולספור מחדש).

👉 כך פסק שו"ע.

👉 עברו שבעת הנקיים ועדיין לא טבלה:

◀ **משנה למלך:** לא תולים בה, כי הטומאה שלה פקעה ורק יש גזרת הכתוב שצריכה גם לטבול.

◀ **לבוש:** כל עוד לא טבלה בפועל תולים בה.

👉 **רעק"א:** אשה נשואה טהורה ששכבה במיטה יחד עם פנויה שראתה דם בעבר, ונמצא דם על המיטה - תולים שהדם מהפנויה, והנשואה טהורה לבעלה (גם לדעת המשנה למלך הדין כך ואפילו אם הפנויה לא ראתה דם כבר הרבה זמן, כי הפנויה לא ספרה ימים לשם שבעה נקיים, ולכן אפילו אם היו שבעה ימים שלא ראתה דם בכלל לא יכולה לטבול).

סעיף מג | השאילה לבעלת כתם

הגמרא שם אומרת שאם השאילה חלוק לאשה שנאסרה משום כתם - לא תולים שהכתם מהשנייה דווקא. טעם הדבר כי לא מבורר שהכתם שאסר את בעלת הכתם באמת ממנה, ויכול להיות שהוא מעלמא. ממילא היא לא בחזקת רואה דם ואין לתלות בה כתמים נוספים.

הערות

⁹⁵ מדין תורה בימי דם הטוהר אשה שרואה דם לא נאסרת, וממילא מעיקר הדין במקרה של החלוק היינו תולים שהדם מהשנייה ואף אחת מהן לא טמאה. אמנם בנות ישראל החמירו על עצמן והן נאסרות בדם טוהר, אך החומרה באה רק על חשבון היולדת, ובמקרה של החלוק הראשונה לא נטמאת אלא רק השנייה.

טור ושו"ע: אם השאילה חלוק לאשה שטמאה כבר בגלל כתם אחר - אינה יכולה לתלות בשניה כי לא ברור שהכתם ממנה, אלא שניהם צריכות לחוש.

♦ השאילה לטהורה

רמב"ן, טור ושו"ע: קל וחומר שאם השאילה לטהורה וחזרה ולבשה בעצמה, ששתיהן צריכות לחשוש.

↳ החידוש בזה שהראשונה חזרה ולבשה הוא שאפילו כשחלוק חזר לראשונה גם השניה צריכה לחשוש, או שמדובר שהראשונה בדקה לפני שהביאה לשניה אך בכל זאת צריכה לחשוש כי חזרה ולבשה - ש"ך.

סעיף מד | לבשה חלוק בימי טהרתה ובימי נידתה

רא"ש, רשב"א, רמב"ן, טור ועוד: לבשה חלוק בימי נידתה, לא בדקה ולבשה אותו גם בימי טהרתה - תולה שהכתם מימי נידתה וטהורה.

☞ כך פסק שו"ע (אך בשלושת הימים הראשונים של שבעת הנקיים אינה תולה - ש"ך בס"ק נא⁹⁶).

סעיף מה | לבשה חלוק לפני ואחרי שהתעברה

רשב"א ורבנו ירוחם: אם לבשה חלוק לפני שהתעברה ואחרי שהתעברה מבלי לבדוק בין הלבישות, ומצאה עליו כתם - תולה שהכתם מימים שלא הייתה מעוברת. כך גם מניקה תולה בימים שעוד לא הניקה, וזקנה תולה בימים שלא הייתה זקנה.

☞ כך פסק שו"ע.

סעיף מו | כבסה את החלוק אחרי ימי נידתה

המשנה בדף נו (עמוד א) אומרת שכתם בחלוק מטמא למפרע עד זמן שבדקה ולא ראתה, או עד שעת הכיבוס. הגמרא דנה האם הכיבוס מועיל מצד עצמו או שבזמן הכביסה בודקת שאין כתמים, ולמסקנה מוכיחה כמו האפשרות השניה, שהכיבוס מועיל כי בזמן הכביסה בנות ישראל בודקת שאין בו כתמים.

רשב"א: אם לבשה חלוק בימי נידתה, כבסו את החלוק, לבשה אותו ללא בדיקה ונמצא עליו כתם: אם ישראלית כיבסה את החלוק ואי אפשר לשאול אותה - תולים שבדקה את החלוק מכתמים והכתם מעכשיו. אם הישראלית אומרת שלא בדקה תולים שהכתם ישן כי כתמים בסתמא לא עוברים בכיבוס. אם גויה כבסה את החלוק בכל מקרה תולים שהכתם ישן.

◎ כשאפשר לזהות ממתי הכתם

בגמרא נחלקו התנאים מה דין כתם בחלוק שכבסו ולא בדקו, ממתי הוא מטמא וממילא האם ניתן לתלות שהוא מלפני הכביסה:

- רבי מאיר: תולים שהכתם מהפעם האחרונה שהחלוק נבדק (עוד לפני הכביסה).
  - רבי אחא: יכולה כעת לכבסו שוב את החלוק ולבדוק - אם הכתם דהה ידוע שהוא חדש, ואם אין שינוי מוכח שהוא עוד מלפני הכביסה הראשונה והאשה טהורה.
  - רבי: כביסה כעת לא תועיל, אלא בודקים האם הכתם מקדיר (נבלע בבגד) ואז ידוע שהוא ישן, או מגליד (לא נבלע) ואז מוכח שהוא חדש.
- הראשונים נחלקו כמו מי נפסק להלכה:

⁹⁶ **המעיל צדקה** שהובא בסימן קצו, ג בפת"ש מביא שאם הבגד העליון מלוכלך בכתמים אך הבגד התחתון לבן ובדוק ובו לא נמצא כתם - תולה שהכתמים מאז שהייתה נידה אפילו בשלושת הימים הראשונים.

◀ **ראב"ד ורמב"ן:** בודקים את הכתם, אם הוא מקדיר (נבלע בבגד) ידוע שהוא עוד לפני הכביסה, ואם הוא מגליד (לא נבלע) ידוע שהוא חדש. אם לא יודעת לבדוק טמאה מספק.

◀ **רמב"ם:** אין צורך לבדוק אלא הדבר תלוי מתי בפעם האחרונה בדקו את הבגד (כרבי מאיר).

◀ **רשב"א וטור:** אם ישראלית כיבסה מסתמא בדקה ואין לתלות שהכתם מלפני הכביסה. כשגויה כבסה או שהישראלית אומרת שלא בדקה תולים שהכתם עוד מלפני הכביסה (כדעת רבי מאיר). אם יכולה לבדוק האם הכתם הקדיר או הגליד וראתה שהכתם הקדיר (נבלע בבגד), יכולה לתלות שהכתם ישן אפילו כשישראלית כבסה (כדעת רבי).

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רא"ה ושו"ך:** כשהבגד לא בפנינו תלוי מי כיבס את הבגד והאם בדק מכתמים, וכשהבגד לפנינו תלוי האם הכתם מקדיר או מגליד. אם לא יודעת לברר האם הוא מקדיר או מגליד, יש להחמיר.

⊙ כביסה היום ללא בדיקה

◀ **ברתי ופלתי:** גם היום תולים שהכתם מלפני הכביסה, וטהורה.

◀ **שו"ע הרב, בית מאיר ולח"ש:** היום שמכבסים עם חומרי כביסה, חזקה שכתמים עוברים.

👉 כך פסקו טהרת הבית, דרכי טהרה ושבת הלוי.

סעיף מז | כבסה את החלוק ונתנה לחברתה

רשב"א: לבשה חלוק בדוק, כיבסה אותו, נתנה לחברתה שלבשה גם היא ונמצא עליו כתם - אם הכתם מקדיר (נבלע בבגד) הראשונה טמאה והשניה טהורה, אם הכתם מגליד (לא נבלע) הראשונה טהורה והשניה טמאה. כשהדבר לא ברור שתיהן טמאות.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף מח | שתי נשים שלבשו חלוק

הגמרא בדף נח (עמוד א) אומרת שאם אשה גבוהה לבשה חלוק של נמוכה או נמוכה לבשה חלוק של גבוהה, אם הכתם מגיע כנגד בית התורפה של הגבוהה שתיהן טמאות, ואם הוא כנגד בית התורפה של הנמוכה - הנמוכה טמאה והגבוהה טהורה.

רשב"א וטור: שתי נשים שלבשו חלוק בדוק ונמצא בו כתם - אם הוא מתחת לגומקום התורפה שתיהן טמאות, מעל מקום התורפה טהורות, ואם אחת נמוכה ואחת גבוהה כך שלנמוכה הוא כנגד מקום התורפה ולגבוהה מעל מקום התורפה - הנמוכה טמאה והגבוהה טהורה.

👉 כך פסק שו"ע.

⊙ שכיסו ראשן בחלוק בלילה

רשב"א: כמו שהוזכר לעיל (סעיף טו) אם פשטו את החלוק בלילה וכיסו בו את הראש - שתיהן טמאות בכל מקרה. אם רק אחת כסתה את הראש איתו בלילה, היא טמאה וחברתה טהורה.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף מט | שלוש נשים שלבשו חלוק

המשנה בדף נט (עמוד ב) אומרת שאם שלוש נשים לבשו חלוק אחד או ישבו על ספסל אחד ונמצא עליו דם - שלושתן טמאות.

רשב"א וטור: שלוש נשים שישבו זו אחר זו על ספסל או לבשו את אותו החלוק אחת אחרי השניה, לא בדקו בינתיים ובסוף מצאו כתם - שלושתן טמאות.

◀ **ב"י:** כאמור בסעיף י, אם הספסל לא מקבל טומאה לא נאסרות כשנמצא עליו כתם.

👉 כך פסק שו"ע.

♦ תלייה באשה הראויה לראות

הגמרא בדף ס (עמוד ב) אומרת שמעוברת יכולה לתלות שהכתם משאינה מעוברת, מניקה יכולה לתלות במי שאינה מניקה, זקנה תולה במי שאינה זקנה ומי שלא ראתה עדיין דמים תולה במי שכן ראתה.

ראב"ד וב"י: אם אחת פחות ראויה לראות מחברתה (שהיא זקנה או מעוברת וחברתה לא) תולה בחברתה והיא טהורה.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף נ | שלוש נשים שישנו במיטה אחת

המשנה בדף ס (עמוד ב) אומרת שאם שלוש נשים ישנו במיטה אחת ונמצא דם כולן טמאות. הגמרא מבארת שמדובר כששלושתן שכבו משולבות זו בזו.

בעמוד הבא המשנה אומרת שאם ישנו רגיל ונמצא דם מתחת לאמצעית טמאות, אבל אם נמצא מתחת לאשה שישנה בצד - היא והאמצעית טמאות, והשלישית שישנה בצד השני טהורה. בכל זאת, אם שלושתן עלו למיטה דרך הצד שבו נמצא הדם - גם השלישית טמאה, שמא הדם נטף ממנה כשהיא עלתה למיטה⁹⁷.

טור ושו"ע: שלוש נשים שישנו במיטה אחת משולבות זו בזו ונמצא דם - שלושתן טמאות. אם ישנו רגיל ונמצא דם מתחת לאמצעית שלושתן טמאות, ואם נמצא מתחת לפנימית - היא והאמצעית טמאות והחיצונית טהורה. אם שלושתן עלו למיטה דרך הצד שבו נמצא הדם, שלושתן טמאות.

👉 **שבט הלוי:** היום שנשים לובשות בגד צמוד לגופן בלילה, אם לא מצאה עליו דם טהורה. בכל מקום שמצאה כתם על בגד חיצוני, אם לא מצאה על הבגד שצמוד לגופה ולא הורידה אותו - טהורה.

♦ כשהדם נמצא על הסדין

ראב"ד: כשהדם נמצא על הסדין כולן טמאות בכל מקרה, שהרי סדין עשוי להתהפך מכאן לכאן.

◀ **רא"ש, טור ושו"ע:** דווקא סדין עליון (שמיכה) עשוי להתהפך, אך סדין תחתון לא מתהפך וממילא כשהדם נמצא עליו השלישית טהורה.

◀ **מהרש"ל וב"ח:** בפועל גם הסדין התחתון מתהפך, ולכן כולן טמאות.

👉 **שבט הלוי:** היום הסדינים מהודקים למזרון, ולכן השלישית תהיה טהורה. טהורה גם אם הדם נמצא על הכרית, כי לא מתהפכת כל כך.

סעיף נא | כשבדקו את עצמן

המשנה בדף סא (עמוד א) אומרת שאם לאחר שנמצא כתם אחת מהן בדקה ומצאה שהיא טהורה - היא טהורה והאחרות טמאות. שתיים בדקו ומצאו שהן טהורות - שתיהן טהורות והשלישית טמאה. אם שלושתן בדקו ומצאו שהן טהורות - שלושתן טמאות, כי אין להם במי לתלות.

אם אחת בדקה ומצאה שהיא טמאה, שתי האחרות תולות בה והן טהורות.

טור ושו"ע: כל המקרים שכולן טמאות הוא כשלא בדקו את עצמן, או בדקו וכולן מצאו שהן טהורות. אך אם אחת בדקה ומצאה שהיא טמאה - האחרות תולות בה והן טהורות. כך גם אם אחת בדקה ומצאה שהיא טהורה (או שתיים בדקו), תולה שהדם מהאחרות והיא טהורה.

⁹⁷ הב"י הביא כאן את דברי הראב"ד כששכבו במיטה ביחד אך לא ישנו. הטור והשו"ע הביאו את הדברים בסעיף נב, ולכן גם את דברי הראב"ד הבאתי שם.

⊙ בדיקה סמוך למציאת הדם

בגמרא רב יהודה אומר שאם בדקה ומצאה שהיא טמאה מועיל לטהר את האחרות רק כשבדקה בתוך שיעור וסת, כדעת בר פדא שאם בדקה ומצאה דם בתוך שיעור וסת היא מוגדרת טמאה ודאית, בעלה חייב חטאת אם בא עליה, ושורפת טהרות שהתעסקה בהם. ממילא גם אצלנו רק אם ראתה בתוך שיעור וסת ניתן לתלות שהיא הטמאה והשתיים האחרות טהורות.

רבי אושעיא חולק על בר פדא, ולשיטתו אפילו במקרה שבעלה בחטאת (כשבדקה ומצאה בתוך שיעור וסת) לא שורפים טהרות אלא רק תולים אותן.

הרמב"ן והרשב"א הבינו שדברי רבי אושעיא נדחו והלכה כרב יהודה ובר פדא, ואילו הרא"ש חולק וסובר שהלכה כרבי אושעיא שהרי בכתמים הולכים אחר המקל, והביא סברא נוספת שאפילו לבר פדא הדין כאן לא דומה לדין העוסקת בטהרות ואם רוצים לחשוש אפילו בדיקה מיד לא מועילה, כי יכול להיות שבאמת הדם יצא מהשלישית ועבר יותר משיעור וסת, ובמקרה הראשונה בדקה ומצאה דם, ונחשוב שהיא טמאה והאחרות טהורות.

◀ **ראב"ד, רמב"ם, רמב"ן ורשב"א:** בדיקה מועילה רק כשהיא בתוך שיעור וסת⁹⁸.

☞ כך פסק שו"ע.

◀ **רז"ה:** כשמצאה שהיא טמאה מועיל רק כשבדקה מיד, כשמצאה שהיא טהורה מועיל גם לאחר זמן.

◀ **רא"ש ותוס':** בדיקה מועילה גם כשבדקה לאחר זמן.

☞ **שבט הלוי:** היום שנשים הולכות עם בגד הצמוד לגוף הוי כבדיקה מיד, ואם לא נמצא על הבגד כלום מתברר שטהורה והכתם בסדין לא ממנה.

❖ בדיקה אחרי לבישת חלוק

◀ **ראב"ד ורשב"א:** אם שלוש נשים לבשו חלוק ונמצא עליו דם, בדיקה יכולה להועיל רק לאחרונה שלבשה את החלוק, כי לאחרות עבר זמן רב מאז שלבשו.

◀ **רמב"ם:** גם לאחרות מועילה הבדיקה, בתוך שיעור וסת מזמן מציאת הכתם.

☞ נראה שכך פסק שו"ע, מכך שלא חילק.

סעיף נב | תלייה בחברתה שראויה לראות

כפי שכבר הוזכר בסעיף מט, הגמרא בדף ס (עמוד ב) אומרת שאם יש ספק בין כמה נשים ממי הכתם, ואחת אינה ראויה לראות דם - תולה שהדם מהאחרות. כך מעוברת תלויה במי שאינה מעוברת, מניקה תולה במי שאינה מניקה, זקנה תולה במי שאינה זקנה וכו'. אם כולן מעוברות, מניקות וכו' - שוב אין לאחת לתלות בשניה וכולן טמאות.

הגמרא שם מביאה שאם שתי נשים טחנו יחד בריחיים ונמצא דם - אם נמצא ביניהן שתיהן טמאות, אם נמצא מתחת לפנימית שתיהן טמאות כי החיצונית דוחקת ולהיכנס למקום שלה בשביל להתקרב לריחיים, ואם נמצא מתחת לחיצונית הפנימית טהורה, כי הפנימית לא מתרחקת מהריחיים וממילא לא מגיעה למקום של החיצונית.

הראב"ד כתב שדווקא כששכבו וישנו חוששים שהדם ממנה גם כשהוא לא ממש מתחתיה, וכן כשהם דוחקות זו את זו (כגון שטוחנות בריחיים יחד). אם הן יושבות או שוכבות ערות וטוענת שברי לה שלא הייתה במקום שבו נמצא הדם - נאמנת וטהורה.

טור ושו"ע: כשנמצא דם במקום ששכבו, אם אחת זקנה (שלא ראתה ג' עונות) ואחת לא - הזקנה טהורה והשנייה טמאה. כך גם אם אחת מעוברת (משהוכר עוברה) או בתולת דמים (שלא ראתה מעולם) והשנייה לא⁹⁹. אם שלושתן מסולקות דמים - לא יכולות לתלות אחת בשניה, וכולן טמאות.

הערות

⁹⁸ שיעור בדיקה - שתקנח בעד שבידה, אך אם בדקה עצמה בחורים ובסדקים כבר עבר הזמן - **רשב"א, תוס' ורבנו ירוחם**.

⁹⁹ **תוס' והגהות מיימוניות:** דווקא במקרים האלה אחת תולה בשנייה, אך כשאין לה וסת לא יכולה לתלות בחברתה שיש לה וסת. הביאו דבריהם ב"י, ש"ך וט"ז.

כשלא ישנו אלא ישבו או שכבו במיטה יחד ונמצא דם - אם אחת טוענת שברי לה שלא הייתה במקום שבו נמצא הדם היא טהורה, אך במקרה שעלו למיטה דרך המקום שבו נמצא הדם גם היא טמאה, שמא הדם נטף ממנה בזמן שעלתה למיטה ולא הרגישה.

כששתי נשים טחנו בריחיים יחד ונמצא דם: אם נמצא ביניהן או מתחת לפנימית שתיהן טמאות, ואם מתחת לחיצונית - הפנימית טהורה.

❖ כשלאחר זמן אומרת שלא הייתה במקום הדם

◀ **ט"ז:** בחושן משפט (סי' עט, יא) מוכח שלאחר זמן אדם לא זוכר היכן הוא עבר¹⁰⁰, וממילא כאן רק מיד נאמנת לטעון שלא עברה במקום שנמצא הדם, אך לאחר זמן לא.

◀ **ש"ך** (בנקודות הכסף): נאמנת אפילו לאחר זמן. שם יכול להיות שלא זוכר היכן עבר ובכל זאת פרע את החוב, אך כאן שטוענת שברי לה, ואם תשקר היא עוברת איסור - מאמינים לה.

◀ **תורת השלמים:** נאמנת אפילו לאחר זמן, כי בכתמים הולכים להקל.

👉 **שבט הלוי:** כשיש עוד סברא לקולא ניתן להקל.

סעיף נג | כשאחת מהשלוש התעסקה בכתמים

ראב"ד, רשב"א ומגיד משנה: אם אחת מהן התעסקה בכתמים, האחרות תולות בה והיא תולה בכתמים.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף נד | קביעת וסת בכתמים

ראב"ד וטור: אין בכתמים משום וסת. כלומר, גם אם מצאה כתם שלוש פעמים בתאריך קבוע - לא קבעה וסת ולא עקרה וסת קבוע אחר. כתם על עד בדוק מטמא והוא ראייה לכל דבר, וממילא בו קובעים וסת.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **טהרת הבית:** בכתם על עד בדוק חוששת לקביעת וסת רק כשבדקה בעומק הרחם, אך בקינוח בעלמא לא.

👉 **ט"ז וטהרת הבית:** כשמצאה כתם על עד שאינו בדוק אמנם טמאה מספק, אך לא קובעת וסת.

👉 **שבט הלוי וטהרת הבית:** אפילו אם ראתה את הכתם ומיד לאחריו רואה את הוסת ממש, אינה חוששת ליום שראתה את הכתם.

❖ ראתה כתם על עד בדוק פעם אחת (שירת הים)

◀ **בית שלמה ואגרות משה:** כבר אחרי פעם אחת חוששת, כדין וסת שאינו קבוע.

◀ **שו"ת הרי בשמים:** חוששת רק אחרי שתראה שלוש פעמים ותקבע וסת.

👉 כך פסקו טהרת הבית ושבט הלוי.

❖ המוצאת כתם תוך כדי שינה (שירת הים)

◀ **שו"ת חוט השני:** במצב כזה חוששת לכתם מדין וסת (חוששים שהייתה הרגשה אך בגלל שינה לא שמה לב).

¹⁰⁰ מדובר כשאדם טוען שחברו לווה ממנו במקום פלוני, והשני הכחיש וטען שמעולם לא עבר שם. גם אם עדים מעידים שהוא עבר באותו מקום לא הוחזק כפרן, כי לא מוטל עליו לזכור היכן עבר.

◀ **תורת השלמים:** אפילו תוך כדי שינה לא חוששת.

✍ כך פסקו **טהרת הבית ושבט הלוי.**

↪ מה הדין כשלוקחת כדורי שינה ומצאה כתם:

◀ **שבט הלוי:** צריכה לחשוש, שמא בשנתה הרגישה ביציאת הדם ולא שמה לב בגלל הכדורים.

◀ **טהרת הבית:** אינה צריכה לחשוש. גם כשלוקחת כדורים מרגישה (כמו שאם צריכה להתפנות היא מתעוררת מזה, מסתמא גם אם יצא דם היא הרגישה).

◎ מראה לבן, ירוק ואדום בכתם

◀ **רמ"א:** אשה שהיו לה מכות ופצעים, ובנוסף הייתה רגילה לראות מראות לבנים וירוקים, ובראש אחד הכתמים היה גם מראה אדום שיש בו יותר מכגריס: אינה יכולה לתלות שהאדום מהפצעים, שהרי הוא חלק מהמראה הלבן והירוק שודאי הגיעו מהמקור (כפי שהוזכר בסימן זה בסעיף א), וא"כ גם האדום כנראה הגיע משם.

◀ **ט"ז וש"ך** (בנקודות הכסף): רק אם נראה ממש שהאדום הוא חלק מהמראה הטהור יש להחמיר, אך בעלמא פתיחה של המקור כשיצא מראה טהור זאת לא סיבה שלא לתלות בפצעים.

סיכום דיני כתמים

במה המוצאת כתם יכולה לתלות:

1. מקום הימצאות הכתם:

- א. דבר שאינו מקבל טומאה (י)
- ב. דבר המקבל טומאה אלא ששיעורו קטן (י)
- ג. על נייר, נייר טואלט וצמר גפן (י)
- ד. על ניילון
- ה. על צבעוני
- ו. על הגוף במקום שלא יכול להגיע מהמקור (יא-יב)
- ז. על הרגליים, בחלק החיצוני
- ח. על אצבעות הרגליים חוץ מהבוהן
- ט. על הידיים, כשלא יודעת האם נגעה/יודעת שלא נגעה/היום שהולכות עם בגד תחתון.
- י. מעל החגור, אך הגביהה רגליה למעלה ועברה בשוק טבחים
- יא. למטה מהחגור, על החלוק
- יב. בגד שמתכסה בו בלילה אך הוא מהודק (יד)
- יג. על השרוול, כשאינו יכול להגיע כנגד בית התורפה (יג)

2. תליה בדברים אחרים

- א. גודל הכתם (ה)
- ב. התעסקה בפשפש (ז)
- ג. יש לה מכה ואפשר שהדם הגיע ממנה (יא-יב)
- ד. יש לה מכה בצוואר (טז)

סימן קצא | המוצאת דם במי רגליה

סעיף א | המוצאת דם במי רגליה

במשנה (נט. ב) נחלקו התנאים מה הדין כשאשה מצאה דם במי רגלים: רבי מאיר סובר שאם עומדת טמאה ואם יושבת טהורה, ואילו רבי יוסי אומר שבין עומדת ובין יושבת טהורה. הגמרא מבארת בדעת רבי מאיר מדוע כשעומדת טמאה: חוששים שמי הרגלים עברו במקור והדם שנמצא הגיע משם. כשיושבת טהורה כי מדובר שמי הרגלים מקלחים ואין חשש שהם עברו במקור. הגמרא שואלת מדוע לא חוששים בכל זאת שאחרי שנגמר הקילוח יצא גם דם מהמקור, ומעמידה שישבה על שפת הספל, קילחה לתוך הספל ושם נמצא הדם. אם הדם היה מהמקור, הוא היה על שפת הספל (במקום שישבה) ולא בתוכו. שמואל ורבי אבא פסקו כרבי יוסי, אך הראשונים נחלקו מהי שיטתו בדיוק¹⁰¹:

◀ **רש"י, רמב"ם, רמב"ן, מגיד משנה, ר"ן ורשב"א**: תמיד טהורה, לא משנה האם עומדת או יושבת.

👉 כן פסק **שו"ע**, ובעקבותיו **יביע אומר**.

◀ **תוס' ורא"ש**: טהורה, אך כשעומדת ושותתת גם רבי יוסי מסכים שטמאה¹⁰².

◀ **ר"ח, מהר"ם מרוטנבורג, מרדכי, הגהות מיימוניות ועוד**: רבי יוסי טיהר רק לעניין טהרות ובדיעבד, אך לטהר אישה לבעלה גם רבי יוסי טיהר רק כשיושבת ומקלחת והדם נמצא בספל, כמו רבי מאיר¹⁰³.

👉 כן פסקו **רמ"א ושל"ך**.

👈 האם רבי יוסי טיהר רק כשיושבת על שפת הספל והדם נמצא בחוכו?

◀ **ש"ך וט"ז**: כן, כי צריך שלוש סברות להקל - יושבת, מקלחת ושפת הספל.

◀ **שו"ע הרב**: לא, ואפילו אם שיושבת באמצע הספל טהורה כשישבה וקילחה (ואין הוכחה שלישית).

👉 **דרכי טהרה**: היום אפשר בבדיקה רפואית לדעת מה מקור הדם, ולכן אשה שראתה דם בהקשר להטלת מי רגלים תפנה לרופא ועם התשובה ממנו תשאל שאלת חכם¹⁰⁴.

🕯 **כשראתה דם במי הרגלים וגם בבדיקה אחר כך**¹⁰⁵

◀ **ר"ן, וב"י בדעת הרא"ש**: טהורה, כי אפשר שגם הדם שראתה אח"כ הוא הדם שיצא עם מי הרגלים.

👉 נראה שכך פוסק **הב"ב**¹⁰⁶.

◀ **מרדכי והגהות מיימוניות**: טמאה, כי הדם שנמצא בבדיקה מוכיח שהדם מהמקור.

👉 כן פסקו **רמ"א ושל"ך**.

🕯 **כשהרגישה כאב בזמן הטלת המים ואח"כ מצאה דם**

אם הרגישה כאב בזמן הטלת המים ולא מצאה דם אח"כ, כתב הרמ"א שיש לטהר אותה כי הכאב הוא הוכחה שיש לה שם מכה או חולי שגורם לדם. אם מצאה דם אח"כ נחלקו הפוסקים:

הערות

¹⁰¹ **מהלך הסוגיה**: מחלוקת הראשונים באיזו מציאות טהורה כשמצאה דם במי רגלים - מה הדין כשראתה דם גם אחר כך - לדעות שהחמירו בדיון הקודם, מה הדין כשהרגישה כאב בזמן הטלת המים ומצאה דם אחר כך.

¹⁰² לפירושם, המחלוקת היא כשיושבת ושותתת: רבי מאיר סובר שרק כשיש שתי סברות לטהר טהורה - יושבת וקולחת, ורבי יוסי חולק וסובר שאפילו עם סברא אחת לטהר טהורה - אפילו אם יושבת ושותתת, או עומדת וקולחת. אך כשיש שתי סברות להחמיר גם רבי יוסי מטמא, כשעומדת ושותתת.

¹⁰³ רבי יוסי טיהר משום נידה (לעניין טהרות) אך הוא מודה שטמאה לבעלה מדין כתם (ר"ח).

¹⁰⁴ המו"צים בבית אל לא מפנים לבדיקה רפואית, אלא סומכים על סברא שהמים והאסלות מחוברים לקרקע ולא מקבלים טומאה (שהביא הסדרי טהרה), ומטהרים.

¹⁰⁵ **אם מצאה דם רק בבדיקה אחר כך ולא במי רגלים עצמם**, הב"י מביא שלר"ן טמאה ולרשב"א טהורה. לדעת רמ"א ושל"ך פשוט שטמאה, שהרי אפילו אם ראתה גם במי הרגלים הם מטמאים כשראתה אח"כ.

¹⁰⁶ לעיל השו"ע פסק כדעת הראשונים שתמיד המוצאת דם במי רגלים טהורה, ובב"י כאן הסביר שלדעת הרא"ש שיושבת תמיד טהורה - נראה שטהורה אפילו אם מצאה דם גם אחר כך. ממילא מסתבר שכך סובר הוא עצמו.

- ◀ **מהר"ש** (הובא במהר"ל ובאגור): אפילו כשמצאה דם אחר כך, אם כואב לה בשעת הטלת המים תולה במכה וטהורה.
- ◀ **מהרי"ל**: יש להתיר רק באשה שיש לה וסת ואחרי בדיקה: בהתחלה תבדוק בחורים ובסדקים ואז תשים מוך נקי על המקור, תעשה צרכיה, תקנח ממי הרגלים ותוציא את המוך - אם הוא נקי טהורה, כי מוכח שהדם לא מהמקור¹⁰⁷.
- ☞ **כך פסק רמ"א** והוסיף עפ"י המרדכי שאם בדקה שלוש פעמים ומצאה שהיא טהורה, שוב אינה צריכה לבדוק אפילו אם הייתה רגילה לראות דם בקינוח.
- ☞ **שבט הלוי**: היום ניתן לבדוק במעבדה האם יש דלקת במי רגלים שגורמת לדם, ובדיקת מעבדה מועילה אפילו כשבדוקת פעם אחת וגם למפרע.

☞ האם לדעת רמ"א בדיקת המהרי"ל מועילה גם כשלא הרגישה כאב?

- ◀ **סדרי טהרה וחוות דעת**: לא, רק כשיש סברא להקל כי מרגישה כאב הבדיקה מועילה.
- ◀ **צמח צדק עפ"י שו"ע הרב ופרדס רימונים**: כן.

❖ זקנה שהטילה מים ומצאה דם

- ◀ **פנים מאירות**: בכל עניין יש לטהר. גם המטמאים החמירו מדין כתם, וכאן הקלו יותר.
- ◀ **סדרי טהרה ופת"ש**: אין להקל יותר מבכל אשה, כי גם זקנה חוששת לכתמים.

❖ כשהזדעזע גופה בזמן הטלת המים

בדף נז (עמוד ב) הגמרא אומרת שאפילו אם בזמן שעשתה צרכיה הייתה לאשה הרגשה - אומרים שזאת הרגשת מי הרגלים וטהורה.

רמב"ם ורמב"ן: גם אם הרגישה והזדעזע גופה, תולים שזו הרגשת מי הרגלים וטהורה אפילו כשמצאה דם.
☞ כך פסק שו"ע.

❖ איש ואשה שהטילו מים לספל אחד

בדף נט (עמוד ב) נחלקו רבי יוסי ורבי שמעון מה הדין באיש ואשה שהטילו מים לספל אחד ונמצא בו דם, רבי יוסי מטהר ורבי שמעון מטמא כי אין דרך האיש להוציא דם אלא דרך האשה.

טור: כשאיש ואשה הטילו מים לספל אחד ונמצא בו דם, לכו"ע טהורה (**ש"ך**: כי יש כאן ס"ס - ספק האם הדם מהאשה, וגם אם מהאשה ספק האם מהמקור).

☞ כך פסק רמ"א.

◎ המוצאת במי רגלים קרטין (דם הבא מהכליות)

ר"ן ורמ"א: אשה הרואה במי רגלים מעין חצץ וחול אדום שלפי הרופאים בא מהכליות - טהורה. כך הדין גם אם לא רואה במי הרגלים אלא לאחריהם, אך לעיתים רואה דם כדרך כל הנשים.

☞ בעלת וסת קבוע שראתה קרטין בבדיקה שלא בשעת הוסת והיו לה כאבים:

◀ **ט"ז**: טהורה משני טעמים: א. קרטין הוא דם שמגיע מהכליות. ב. הכאב שהיה לה מוכיח שהדם ממכה, ואפילו אם היה דם ממש טהורה.

◀ **חכם צבי**: טמאה. התיירו בקרטין רק כשראתה יחד עם מי הרגלים והרגישה כאב, ולא בכל כאב.

☞ **פת"ש**: רק גדולי הדור רשאים להקל בזה.

¹⁰⁷ הש"ך כתב שהבדיקה מועילה אפילו באשה שאין לה וסת קבוע ממש, והנוב"י כתב שאמנם הבדיקה מועילה בכל אשה, אך אם רוצה לבדוק שלוש פעמים ואח"כ להיות מותרת בלי בדיקה (כמו שיביא הרמ"א) - זה אפשרי רק בבעלת וסת ומרגישה כאב.

סימן קצב | שבעה נקיים לכלה

סעיף א | שבעה נקיים לפני כניסה לחופה

בדף סו (עמוד א) רבא אומר שאם תבעו אותה להינשא והסכימה, צריכה להמתין שבעה נקיים ואין הברדל בין גדולה וקטנה לעניין הזה. רש"י שם ביאר שהחשש הוא שמא מחמת תאוות החימוד ראתה דם.

טור: תבעו אותה להינשא והסכימה, צריכה לשבת שבעה נקיים בין אם היא גדולה ובין אם קטנה, ומונה אותם מיום אחרי התביעה. אפילו כשבדקה עצמה בשעת התביעה ומצאה שהיא טהורה צריכה לשבת שבעה נקיים, שמא ראתה טיפת דם כחרדל ולא הרגישה¹⁰⁸.

כך פסק שו"ע.

בדיקות בשבעת הנקיים

בגמרא שם מובא שרבינא רצה להשיא את בנו לבת של רב חביבא, וסיכמו להשיא אותם ארבעה ימים אחר כך. רבינא דחה את הנישואין בעוד ארבעה ימים, והסביר לרב חביבא שצריך לחשוש לדברי רבא ולהמתין שבעה ימים אפילו כשהכלה קטנה.

ניתן להוכיח שבמהלך ההמתנה לא צריך לעשות בדיקות, שהרי עד סוף הימים רב חביבא לא ידע למה רבינא חיכה וממילא מסתמא הבת שלו לא בדקה (מובא ברשב"א).

לעומת זאת, יש גרסאות בגמרא שלפני המתנת הימים רבינא הסביר לרב חביבא מדוע צריך לחכות, וממילא אז אפשר שהכלה גם עשתה בדיקות בשבעת הימים (מובא ברא"ש).

הסבר שלישי בגמרא הוא שמספיקה בדיקה בסוף בימים, ולכן למרות שרק בסוף הימים רב חביבא שמע שיש צורך בהמתנת הימים, הבת שלו בדקה בסוף הימים וזה הספיק (ר"ן).

◀ **יש גדולים (מובא ברא"ש וברשב"א):** אינה צריכה לעשות הפסק טהרה ולא בדיקות, אלא רק להמתין שבעה ימים.

◀ **ראב"ד, רא"ש, רמב"ן ור"ן:** אינה צריכה הפסק טהרה אך עליה לבדוק בשבעת הנקיים (ר"ן: ומספיק שתבדוק רק בסופם).

כך פסק שו"ע.

↪ **האם צריכה לבדוק בכל יום משבעת הנקיים?**

◀ **רא"ש:** לכתחילה צריכה לבדוק בכל יום, ובדיעבד בדיקה אחת מספיקה.

כך פסק רמ"א.

◀ **רמב"ן:** מספיקה בדיקה אחת אפילו לכתחילה.

↪ **מהרש"ל, פרישה, ב"ח ושו"ך:** היום נוהגים לעשות הפסק טהרה ובדיקות מלאות, ובדיעבד בדיקה אחת מספיקה.

↪ **שבט הלוי וטהרת הבית:** היום פנויות לא טובלות וממילא פנויה שמתחתנת צריכה להיטהר כדין נידה, הפסק טהרה ושתי בדיקות בכל יום של שבעת הנקיים. בדיעבד אם בדקה רק בראשון ובשני טהורה.

♦ **כיצד תמר ורות לא המתינו שבעה נקיים בשביל יהודה ובוועז? (עי' בשירת הים לתירוץ נוספים)**

◀ **ט"ז (א):** המתנת שבעה נקיים היא גזרת חכמים מאוחרת, שנגזרה כשגזרו על כתמים.

◀ **ט"ז (ב):** מיד כשתמר ורות התפייסו יהודה ובוועז היו איתם, ואין חשש כי היו כמי שיש לו פת בסלון.

◀ **חות דעת:** דווקא בנישואים יש חשש חימוד, אך בבעילה לבד אין חשש.

◀ **חת"ס:** הם היו בקיאים בריח דם חימוד וידעו לזהות האם מעורב בו דם נידה.

♦ **המתנה בשבעה נקיים במקרים שונים (פת"ש)**

הערות

¹⁰⁸ הב"י מביא שלדעת הראב"ה אם כשתבעו אותה להינשא בדקה עצמה וגם אומרת שברי לה שהיא טהורה - אינה צריכה להמתין כלל ויכולה להינשא מיד. הב"י מביא שכל הראשונים חלקו עליו וממילא אין להקל כמותו.

- א.** זקנה מסולקת דמים שנישאת - צריכה למנות שבעה נקיים (**גבעת שאול** בפת"ש).
- ב.** מעוברת מנואף שנישאת לו - צריכה למנות שבעה נקיים (**מקום שמואל** בפת"ש).
- ג.** אשה שקיבלה חליצה ורוצה להינשא כעת - צריכה למנות שבעה נקיים (**שער אפרים** בפת"ש).
- ד.** שוטה שמנו לה שבעה נקיים והתפקחה - אינה צריכה למנות שוב (**בית שמואל** בפת"ש).
- ה.** קבעו להינשא אך ראתה את החתן רק סמוך לחתונה - אינה צריכה למנות שוב (**חת"ס** בפת"ש).
- ו.** היה לה מוך לאורך כל הזמן שתבעו אותה להינשא - אמנם **בחוו"ד** כתב שמועיל, אך **שבט הלוי** הביא מדברי החו"ד במקום אחר שמוך דחוק שלנו אינו מוך מעליא, וצריכה למנות שבעה נקיים.

סעיף ב | ממתי מונים את הימים

◀ **רשב"א, מגיד משנה ור"ן:** מונה את הימים מאז שמתחילים להכין את צרכי החתונה.

☞ כך פסק שו"ע.

◀ **רשב"ם, מרדכי, מהר"ם ורוקח:** יש לסמוך את הטבילה לחופה (וממילא לבעילת המצווה) ככל שאפשר.

☞ כך פסקו רמ"א וטהרת הבית.

☞ **תוס' והגהות מיימוניות:** אם הבעילה מתרחקת מהטבילה צריכה לבדוק כל יום עד הבעילה.

☞ **רמ"א:** נהגו לטבול ברביעי ולהיבעל במוצ"ש. אם הבעילה מתעכבת צריכה לבדוק כל יום עד הבעילה. בדיעבד אין להחמיר כשבדקה פעם אחת בשבעת הימים שלפני הבעילה.

☞ כלה שמנחה שבעה נקיים, **נישאה**, הפסיקה לבדוק אך לא נבעלה בשבעת הימים מהטבילה:

◀ **סדרי טהרה וחכמת אדם:** צריכה למנות שבעה נקיים מחדש, אלא אם כן בדקה לפחות פעם אחת בשבעת הימים שאחרי הטבילה.

◀ **חוות דעת:** אינה צריכה למנות מחדש. החמירו כשיש חשש של ביטול החתונה, אך אם רק הבעילה מתעכבת לא.

❖ **שערי דורא ורמ"א:** החתן צריך לשאול את הכלה האם מנתה שבעה נקיים.

☞ **ש"ך:** היום לא נהגו לשאול, כי סומכים שאם היא טמאה השושבינים מודיעים לחתן.

סעיף ג | כשהחתונה נדחתה

מרדכי בשם רשב"ם: במקרה שדחו את החתונה, גם אם כבר ספרה שבעה נקיים וטבלה - צריכה לספור שוב כשיקבעו תאריך חדש.

☞ כך פסק שו"ע.

☞ מה הדין שמיד עם דחיית החתונה קבעו זמן חדש:

◀ **לבוש:** גם אז צריכה לשבת שבעה נקיים מחדש.

◀ **ב"ח וט"ז:** אינה צריכה לספור שוב. רק אם ביטלו את החתונה לגמרי צריכה לספור מחדש¹⁰⁹.

☞ כך פסקו **טהרת הבית ובדי השולחן**.

☞ **ב"ח בתשובה:** אפילו אם ביטלו לגמרי, אם באותו היום חזרו וקבעו כך שלא הפסידה שום בדיקה - אינה צריכה להתחיל למנות מחדש.

❖ החתונה בוטלה אך המשיכה בבדיקות

◀ **רמ"א וט"ז:** אינו מועיל וצריכה להתחיל למנות מחדש.

◀ **משאת בנימין וט"ז:** אם המשיכה בבדיקות אין להחמיר ואינה צריכה להתחיל מחדש.

❖ כשהחתונה בוטלה אך צד אחד רודף לקבוע אותה שוב

◀ **ט"ז, ערוך השולחן ובדי השולחן:** אם החתן ביטל והכלה רודפת לקבוע שוב - אינה צריכה למנות מחדש. אם הכלה ביטלה צריכה למנות מחדש.

◀ **חוות דעת, שבט הלוי וטהרת הבית:** אין חילוק מי ביטל, אם צד אחד רודף לקבוע שוב אינה צריכה למנות מחדש כי לא הסיחה דעתה.

❖ כשהחתן לא הגיע לחתונה מחמת אונס

◀ **ט"ז:** צריכה למנות מחדש, כי חוששת שמחמת סכנה לא יגיע כלל וכששומעת שהוא מגיע (באיחור של יום או יומיים) הוי חימוד חדש.

◀ **משאת בנימין וט"ז:** אינה צריכה למנות מחדש, תולה שאיחר מחמת אונס ויגיע כשהאונס יעבור.

❖ **לבוש וט"ז:** אם התפרדה החבילה והתרצתה להתחתן עם אחר - צריכה להמתין מחדש. במקרה שאחרי הריצוי לשני, הראשון חזר והתרצתה להתחתן איתו - צריכה להמתין מחדש, כי הפסיקה בינתיים (ט"ז).

סעיף ד | התחתנו כשהכלה אסורה לו

הגמרא בכתובות (ד, א) אומרת שאם הכלה פרסה נידה בכניסתה לחופה, הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים.

רשב"א, סמ"ג, תרומה וטור: עברו והתחתנו בתוך שבעת הנקיים או שהכלה פרסה נידה לפני שנבעלה - לא יתייחדו, אלא הוא ישן עם אנשים והיא עם נשים.

👉 כן פסק שו"ע¹¹⁰.

🕉 **התייחדות בשבעה הקיים כשהחתן ת"ח**

ביבמות בדף לו (עמוד ב) מסופר שרב ורב נחמן הגיעו לעיר חדשה והיו שואלים מי מעוניינת להתחתן איתם לתקופה שיהיו בעיר הזאת. הגמרא שואלת כיצד הדבר מותר והרי האשה צריכה להמתין שבעה נקיים, ומביאה שני תירוצים: א. הם שלחו שלוחים שיודיעו זאת מראש, וכך היה זמן שהמעוניינות ימתינו שבעה נקיים. ב. הם לא בעלו את הנשים אלא 'יחודי הוא דמייחדי להו', ועשו זאת כי לא דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו.

הראשונים נחלקו מה הכוונה בתירוץ השני, האם התייחדו איתן אך לא בעלו (רמב"ם), או שייחדו אותן לנישואין אך לא נישאו ממש עד שהמתינו שבעה נקיים (רשב"א)¹¹¹. ממילא נחלקו האם מותר לחכם להתייחד בשבעה נקיים:

◀ **רמב"ם** (להבנת ראב"ד ומגיד משנה): תלמיד חכם יכול לכנוס בתוך שבעת הנקיים ואף להתייחד, כי יודע שהיא אסורה לו.

◀ **רמב"ם** (להבנת ב"י¹¹²), **רי"ף, רא"ש, רשב"א וטור:** גם לתלמיד חכם אסור להתייחד עם אשתו בשבעה נקיים.

👉 כן פסק שו"ע (מכך שלא חילק בין ת"ח לשאר האנשים).

¹¹⁰ עצות מעשיות מהרב יאיר וסרטייל: א. ילכו לבית מלון וישנו בחדרים נפרדים. ב. החתן יינעל בחדר, והמפתח יהיה אצל שכן.

¹¹¹ תוס' תירץ תירוץ שלישי, שהאמוראים התייחדו ולא תמיד בעלו, ומכיוון שלא תמיד בעלו לנשים לא היה דם חימוד.

¹¹² להבנת הב"י, הרמב"ם סובר שלמרות שחופת נידה אינה חופה, ת"ח יכול לכנוס בשבעה נקיים אם לא יתייחדו.

⊙ התייחדות בשבעה נקיים לאלמן¹¹³

- ◀ **תוס':** כשהחתן היה נשוי בעבר מותר להתייחד בשבעה נקיים.
  - ◀ **רבנו ירוחם:** אין הבדל בין רווק לאלמן, תמיד אסור להתייחד בשבעה נקיים.
- 👉 כך פסק רמ"א.

❖ התייחדו ללא בעילה ואח"כ ראתה דם

- בחור שנשא בחורה ולמרות שהתייחדו כמה לילות לא בעל, ואז פרסה נידה - יש שאסרו להם להתייחד כי עוד לא בעל, אך אחד מהגדולים התיר כי רואים שיצרו לא תוקף אותו (תרומת הדשן. בדרכי משה הביא שגם השלטי גיבורים התיר).
- ◀ **רמ"א:** יש מתירים במצב כזה, והמחמיר תבוא עליו ברכה.
  - ◀ **ט"ז:** אסור להם להתייחד מעיקר הדין (אך הש"ך (בנקוה"כ) דחה את ראייתו).
  - 👉 **כשלא בעל מיד מחמת מנהג** (שלא לבעול בימים הראשונים, מנהג שמות), **וראתה דם:**
  - ◀ **ש"ך:** צריך שימור, כי לא הוכיח שמצליח לעמוד כנגד יצרו.
  - ◀ **כו"פ:** אם מצליח לעמוד אפילו לטובת מנהג של שטות, ק"ו שיצליח כדי להינצל מאיסור נידה, ואינו צריך שימור.
  - 👉 **ציץ אליעזר וטהרת הבית:** יש להקל אפילו אם עשה העראה בלבד.
  - 👉 **חשב האפוד:** יש להקל אפילו אם היה רק קירוב בשר.
  - 👉 **טהרת הבית:** הכל לפי ראות עיני המורה. אם נראה שהם יראי שמים ולא יבואו לידי איסור, וגם יש טורח בסידור השמירה, ניתן להקל עפ"ד חשב האפוד.
  - ❖ דווקא אם ישנים באותו בית צריך שהחתן יישן עם אנשים והכלה עם נשים, אם ישנים בבתיים נפרדים אינם צריכים שומר (רא"ש, ראב"ד ורשב"א).
  - 👉 **רמ"א:** המנהג שישנים בחדרים נפרדים ולוקחים ילד קטן שישן עם החתן וילדה קטנה שתישן עם הכלה (ש"ך: קטנים שיודעים טעם ביאה ולא מוסרים עצמם לביאה).

❖ ייחוד במהלך היום

- ◀ **ראב"ד ורבנו ירוחם:** דווקא בלילה צריכים שומרים וייחוד אסור, אך ביום מותר להם להתייחד כשאר נשים¹¹⁴.
  - ◀ **רא"ש:** גם ביום אסור להם להתייחד, וצריכים שומרים מצד אחד (או אנשים או נשים, אין צורך בשניהם).
- 👉 כך פסק רמ"א.

⊙ חופת נידה¹¹⁵

- בכתובות (נו, א) רבין הסתפק האם כשנכנסה לחופה ולא נבעלה זכתה בכתובתה, והגמרא מכריעה שזכתה כי חיבת החופה קונה. לאחר מכן רב אשי מסתפק מה הדין כשנכנסה לחופה ופרסה נידה לפני שנבעלה - האם דווקא חופה שראויה לביאה קונה או לא. הגמרא נשארת בתיקו, והראשונים נחלקו האם חופת נידה נחשבת חופה:
- ◀ **רמב"ם ורי"ף:** מכיוון שאינה ראויה לביאה, אינה חופה כלל.
  - 👉 כך פסק **שו"ע** (באה"ע. האחרונים דייקו בדבריו שלכתחילה אינה חופה אך בדיעבד כן. עיי"ש).
  - ◀ **רא"ש ור"ן:** גם חופת נידה היא חופה, אלא רק לא זוכה בתוספת הכתובה.

הערות

¹¹³ לדעת רמ"ה בבתולה גם אחרי בעילת מצווה אסורים בייחוד כי דם בתולים לא חמור לאנשים כמו דם נידה. רבנו ירוחם ושאר הפוסקים חלקו עליו והתירו, וכך פסק שו"ע.

¹¹⁴ וע' בהגהות והערות בהוצאת שירת דבורה כאן שהסתפקו בכונת רבנו ירוחם - האם הכוונה שאינם צריכים שומרים אך עכ"פ כמו נשים אחרות שייחוד איתן אסור, או שבמהלך היום מותר להם להתייחד לגמרי, כמו שאר הנשים עם בעליהן.

¹¹⁵ עיקר הדין באבן העזר, סימן סא. עיי"ש בהרחבה.

כך פסקו רמ"א, ח"מ וב"ש (באבן העזר) וש"ך.

סעיף ה | המחזיר גרושתו

רשב"ץ ושו"ע: גם במחזיר גרושתו צריכה להמתין שבעה נקיים.

ט"ז: אם עבר וכנס אותה בתוך שבעה אינם צריכים שמירה, כי יצרו לא תוקף.

❖ המחזיר את גרושתו המעוברת, ובדקה ביום התביעה

◀ מהריק"ש: אינה צריכה להמתין שבעה נקיים.

◀ רדב"ז ותורת השלמים: צריכה להמתין שבעה נקיים.

כך פסק טהרת הבית.

❖ אם גירש את אשתו רק בגלל שבועה ומתכנן להחזיר אותה - יש להסתפק האם צריכה להמתין שבעה נקיים לפני שחוזרת אליו (רדב"ז בפת"ש).

❖ כשקבעו תאריך והחתן אמר שאולי יקדימו את הנישואין - מכיוון שלא ברור שיקדים צריכה להתחיל למנות שבעה נקיים רק לפני התאריך שברור לה, ואם קובעים תאריך חדש מתחדש החימוד. אם אמרה שסמכה על דבריו, מנתה נקיים עוד קודם, טבלה ונישאו - אין להפרישם בכח, כי כבר עברה ועשתה. ט"ז.

◀ נודע ביהודה: כשהכלה ביקשה מאבי החתן להקדים את החתונה: אם אמר לה שהדבר תלוי באחרים, יכולה להתחיל למנות נקיים רק כשהודיעו לה שהסכימו להקדים. אם אמר לה שברור שישכימו, אפשר להקל גם אם לא הודיעו לה בצורה סופית, אך עדיין הדבר צריך תלמוד.

סימן קצג | דם בתולים

סעיף א | דין דם בתולים

המשנה בתחילת פרק עשירי (סד, ב) מביאה מחלוקת בית שמאי ובית הלל כמה זמן הבעול בתולה יכול לתלות בדם בתולים: בקטנה שעוד לא הגיע זמנה לראות, לבית שמאי תולה בדם בתולים ארבעה ימים ולבית הלל עד שתחיה המכה. בגדולה שהגיעה זמנה לראות אך עדיין לא ראתה לבית שמאי תולה בכל הלילה הראשון, ולבית הלל ארבע לילות. בגדולה שכבר ראתה לדעת בית שמאי נותנים רק בעילת מצווה, ולבית הלל כל הלילה הראשון. בהמשך העמוד רב אומר שגדולה האמורה במשנה היא נערה, אך בבוגרת - אם לא ראתה בית הלל נותנים לה לילה ראשון, ואם ראתה נותנים לה בעילת מצווה בלבד. בהמשך הגמרא (סה, ב) רב ושמואל פוסקים על פי ברייתא שבכל המקרים בועל בעילת מצווה ופורש, ולא תולים בדם בתולים¹¹⁶. כך הכריעו גם רבי יוחנן וריש לקיש, וכך נפסק בירושלמי.

◀ **רשב"א, ראב"ד, רא"ש, ר"ן וטור:** כל בועל בתולה צריך לפרוש מיד, אפילו כשהיא קטנה.

◀ **רמב"ם ורי"ף:** מעיקר הדין לקטנה נותנים עד שתחיה המכה, לנערה שלא ראתה יש ארבע לילות, ורק בנערה שכבר ראתה נותנים בעילת מצווה בלבד כמו בוגרת¹¹⁷, אך למעשה נהגו להחמיר אפילו בקטנה שנותנים להם בעילת מצווה ופורש.

👉 **שו"ע:** גומר ביאת מצווה ופורש מיד, אפילו בקטנה.

❖ **הסיבה שהחמירו בדם בתולים (היכל שלמה)**

◀ **רשב"א (א):** יש לחשוש שמא יבעול בהטיה מבלי לראות דם בתולים, והדם שיצא הוא דם נידה.

◀ **רשב"א (ב):** אמנם בד"כ תולים במכה, אך בדם בתולים שנאסרת פעם אחת בלבד החמירו.

◀ **רבי האי גאון** (הביאו **שו"ת רב פעלים**): דם בתולים גורם לדם נידה שיצא עמו, כי בביאה הראשונה אוחזת אותה רעדה וחלחלה, וכשאשה מתחלחלת היא רואה דם.

◀ **ספר האשכול:** חוששים שמא מחמת חימוד התשמיש נפתח המקור ויצא דם חימוד, ובדם חימוד החמירו כנ"ל.

❖ **בוגרת שכלו בתוליה**

רא"ש, רשב"א וטור: גם בוגרת שכלו בתוליה ובדקה ולא מצאה דם אסורה אחרי בעילת מצווה.

👉 **ט"ז:** החידוש בזה שאפילו כשאין חשש שיטעו בין דם בתולים ודם נידה, צריך לפרוש מיד.

❖ **סיום הבעילה**

בגמרא שם רב אשי אומר שאפילו אם הדם שותת ויורד מותר לחתן לגמור את בעילתו ולא צריך לפרוש באיבר מת, ולא החמירו כדי שליבו לא ינקוף עליו וכדי שלא יפרוש לפני השרת הבתולים או שלא יבעול כלל ונמצא בטל מפריה ורביה.

◀ **רא"ש, רז"ה, רשב"א, רמב"ן ועוד:** את בעילת המצווה גומר כדרכו ובאיבר חי.

👉 כך פסקו **ש"ך וט"ז**.

◀ **ראב"ד:** יגמור את הבעילה כדרכו, אך ימתין עד שימות האיבר ורק אז יפרוש.

❖ **בדקה ולא מצאה דם**

הערות

¹¹⁶ **הרא"ש** ביאר שבעילת מצווה מסורה לכל ולא כולם בקיאים בחילוקי הדינים. לכן הסכימו להשוות דין כל הנשים לחומרא ולתת לה בעילת מצווה בלבד - כדין בוגרת שכבר ראתה דם.

טעמים נוספים בראשונים: חשש שהתערב דם נידות בדם הבתולים (**רב האי גאון ורשב"א**) או חשש שראתה דם חימוד (**אשכול**).

¹¹⁷ לשיטתם רב ושמואל דיברו דווקא בנערה שכבר ראתה, ולא בקטנה או גדולה שלא ראתה (**ב"י**). שאר האמוראים שהנהיגו במקומם להחמיר בכל הנשים, אפילו בקטנה, עשו כך למרות שמעיקר הדין מותר.

◀ **רש"י, רמב"ן, רא"ש, רשב"א, מרדכי ועוד:** אפילו אם לא מצאה דם נאסרת, שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע.

☞ כך פסק **שו"ע** ובעקבותיו **ערוך השולחן**.

◀ **ראב"ד:** אם בדקה ולא מצאה דם אינם צריכים לפרוש.

☞ **רמ"א, טהרת הבית ובדי השולחן:** נהגו להקל אם רק הערה ולא ראתה דם, בביאה גמורה צריך לפרוש גם כשלא ראתה דם.

☞ **סד"ט וטהרת הבית:** כל עוד לא גמר ביאתו נחשב העראה ולא נאסרת כשלא ראתה דם.

♦ טהרה מדם בתולים

רמב"ם, רשב"א, רא"ש וטור: טהרה מדם בתולים הוא כטהרה מדם נידה.

☞ האם צריכה להמתין חמישה ימים לפני הפסק הטהרה ושבעת הנקיים?

◀ **רמב"ם ורמב"ן** (להבנת הנהגות מיימוניות [אך הב"י חלק עליו]): אינה צריכה להמתין.

◀ **תרומה וסמ"ג:** צריכה להמתין.

☞ כך פסק **שו"ע**.

☞ למרות שהיום נהוג שנידה מתחילה למנות מהיום השישי, בכלה יכולה למנות מהחמישי (**מהר"ל מפראג וט"ז**).

☞ אם המתנת ארבעה ימים תגרום שיגיע הוסת שלה, יכולה לשטוף עצמה ולהתחיל בספירת שבעת הנקיים מיד (**טהרת הבית**, וכתב שמועיל אפילו לרמ"א הפוסק שבד"כ שטיפה לא מועילה, בסימן קצו, יג)

♦ הרחקות בימי הפרישה

רא"ש, ראב"ד וטור: נוהגים בכל הרחקות נידה, אך בשונה מנידה שאסור להם לשכב באותה מיטה, בכלה מותר לו לשכב על המיטה שלה כשהיא לא שוכבת שם, אפילו על הסדין שעליו הדם.

☞ כך פסק **שו"ע**.

♦ דם בתולים בביאה שניה (שירת הים)

◀ **ערוך השולחן, שבט הלוי וטהרת הבית:** אם רואה דם על הסדין אחרי הביאה השניה, חוששת לדם בתולים ושוב טמאה (**שבט הלוי:** אם הרגישה כאב צריכה לבדוק, **טהרת הבית:** נכון שתחמיר ותבדוק, אך מספיקה בדיקה שטחית).

◀ **שו"ת צמח צדק:** אם מצאה אחרי הביאה השניה כתם פחות מכגריס על הסדין - תולה בכינה וטהורה.

◀ **הרב דב ליאור:** אם הרגישה כאב יש להקל ולהגדיר כדם מכה, שטהורה.

♦ היודעת שאין לה בתולים (מוכת עץ או נותקו בתוליה. שירת הים)

◀ **אגרות משה:** טהורה אחרי הביאה הראשונה, שהרי אין לה בתולים.

◀ **בדי השולחן:** טמאה. חכמים לא חילקו וכל אשה נטמאת בביאה הראשונה.

♦ ניתוק בתולים ע"י רופא (שירת הים)¹¹⁸

◀ **מהרש"ם, ציץ. אליעזר, שבט הלוי ומנחת יצחק:** נטמאת בניתוק, כמו אשה שבתוליה מתנתקים בביאה.

◀ **אגרות משה, הגרשז"א, נשמת אברהם וטהרת הבית:** טהורה, כי אינה רואה דם נידות.

סימן קצד | יולדת ומפילה

סעיף א | דין יולדת

כפי שהוזכר בסימן קפח (סעיף ג), לכל הדעות כשהפילה ולד שנגמרה צורתו האשה נטמאת כדין יולדת אפילו אם לא ראתה דם. מהמשנה בדף ל (עמוד א) מוכח שאין הבדל בין היולדת ולד חי או מת, מאז שנגמרה צורת הולד.

טור ושו"ע: יולדת טמאה כמו נידה אפילו כשלא ראתה דם, בין אם ילדה תינוק חי או מת, ואפילו נפל.

◎ ימי טומאת לידה ודם טוהר

בתורה מבואר שהיולדת זכר טמאה שבעה ימים והיולדת נקבה טמאה שבועיים (ויקרא יב, ב-ה). בסוף ימי הטומאה טובלת ונטהרת, כדין נידה. במשך שלושים ושלשה ימים אחרי השבוע הראשון ביולדת זכר (40-8) וכן שישים ושישה ביולדת נקבה אחרי שבועיים (80-15) - גם אם רואה דם אינה נטמאת.

בדף לה (עמוד ב) נחלקו האמוראים האם התורה טיהרה ביולדת את אותו הדם שהייתה טמאה בגללו שבעה ימים, או שאחרי שבעה ימים נסתם מקור טמא ונפתח מקור טהור. הנפק"מ היא כשהדם המשיך ברצף מהיום השביעי והלאה כך שזה אותו דם ואי אפשר לומר שנסתם מקור ונפתח מקור. להלכה נפסק כדעת רב שאת אותו הדם התורה טיהרה אחרי שבוע בזכר ושבועיים בנקבה, ולכן אפילו אם הדם המשיך ברצף טהורה.

טור: היולדת זכר טמאה שבעה ימים וטובלת בליל היום השמיני אפילו כשממשיכה לראות דם, אחר כך במשך עוד שלושים ושלשה ימים מותרת לשמש גם כשרואה דם. היולדת נקבה טמאה שבועיים ובליל היום החמישה עשר טובלת. אחר כך במשך עוד שישים ושישה ימים מותרת אפילו כשרואה דם.

♦ פרישה בסוף ימי הטוהר

בפסחים (ק"ג, ב) הגמרא אומרת שהמסיימת לשבת על דם טוהר אסורה לשמש למשך עונה אחת. הרא"ש ביאר שבמקום שבועלים על דם טוהר צריכים לפרוש לעונה אחת בסיום ימי דם הטוהר גם כשלא ראתה דם, כי הורגלה לשמש אפילו כשרואה דם ואולי גם עכשיו תראה דם ובכל זאת תשמש. לכן קבעו שהבעל צריך לפרוש ממנה עונה אחת ולהודיע לאשה שכלו ימי הטוהר.

לעומת זאת, בה"ג סובר שטעם הפרישה הוא מכיוון שעוברת מימי טהרה לימי טומאה הוי כשעת וסת. לפירושו אפילו במקום שלא בועלים על דם טוהר צריכים לפרוש בעונה הזאת, כי הדבר לא תלוי בדעתם.

טור: בעונה שבסיום ימי הטוהר צריכה לפרוש לעונה אחת גם כשלא רואה דם, ומאז והלאה נאסרת כשרואה דם.

↪ האם לדין שלא בועלים על דם טוהר (כפי שזכרנו) צריך לפרוש בעונה הזאת?

◀ **בה"ג:** כן.

☞ **ש"ך** (סק"ד): בעל נפש יחמיר בזה.

◀ **רא"ש, ראב"ד ותרומה:** לא.

☞ **ט"ז:** כך סוברים רוב הפוסקים ואין לחשוש לדעת בה"ג (וכן השו"ע והרמ"א לא הזכירו זאת, ומשמע שלא מצריכים לפרוש).

♦ יולדת בימי זיבה

מכיוון שמדין תורה דם הלידה אינו פוגע בספירת הנקיים, היולדת בעודה נידה (ולא זבה) צריכה להמתין עד סיום ימי טומאת הלידה (שבוע או שבועיים), ואז יכולה לטבול מיד אפילו כשרואה דם, כי דם טוהר אינו מטמא.

היולדת בעודה זבה, שצריכה למנות שבעה נקיים מדין זיבות לפני הטבילה - בגמרא (לז, א) נאמר שהלידה לא פוגעת בספירת הנקיים, אך האמוראים נחלקו האם ימי לידה שלא רואה בהם דם עולים למניין שבעה נקיים (רבא), או שהם רק לא סותרים את הספירה.

◀ **רש"י ור"ת**: אפילו ימי לידה שלא רואה בהם דם לא עולים למניין נקיים. **רש"י**: כי אביי ורבא נחלקו בדעת אמורא אחר ובזה אין הלכה כרבא. **ר"ת**: כי המחלוקת כאן היא הל' מתוך יע"ל קג"ם, המחלוקת שבהם הלכה כאביי.

◀ **תרומה ומרדכי**: לפי פסיקת ר"ת יולדת צריכה לטבול בסיום ימי טומאת הלידה ולפני שמתחילה לספור שבעה נקיים, כי עד שטובלת כל הימים נחשבים ימי לידה שאינם עולים למניין שבעה נקיים (שהרי נפסק לעיל כדעת רב שמעיין אחד הוא). אח"כ תצטרך לטבול שוב, אחרי שתמנה שבעה נקיים.

👉 **סמ"ג**: בצרפת נהגו להחמיר כדעת ר"ת.

◀ **בה"ג, שאילתות, ר"ח, רי"ף, רא"ש, רמב"ם ועוד**: ימי לידה שלא ראתה בהם דם עולים למניין הנקיים כדעת רבא, שהלכה כמותו במחלוקת עם אביי, וממילא גם אין צורך לטבול פעמיים.

👉 כך פסק **שו"ע ורמ"א**.

❖ היולדת נקבה שלא ראתה דם בשבוע הראשון

◀ **רא"ש וטור**: היולדת נקבה בימי זיבה שבכל השבוע הראשון לא ראתה דם טובלת לסוף השבועיים, גם אם בשבוע השני ראתה דם.

◀ **רמב"ן**: אם ראתה דם בשבוע השני לא טובלת, כי הוא סתר את הימים הנקיים.

👉 מה הדין לדין שלא בועלים על דם טוהר:

◀ **ב"י וט"ז**: מכיוון שלא בועלים על דם טוהר, לכו"ע אם תראה דם בשבוע השני צריכה לספור שבעה נקיים מחדש, כי התקבלה חומרתו של ר' זירא שיושבים על כל טיפת דם.

◀ **ב"ח**: למרות שלא בועלים על דם טוהר עדיין שייכת לדעת הרא"ש והטור טובלת לסוף השבועיים, כי ר' זירא לא החמיר בדם טוהר אלא בדם נידה וזבה.

◎ דין יולדת כיום

טור ושו"ע: היום כל הנשים נחשבות יולדות בזוב שהרי אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם (כך נפסק בסימן קפח, ג) והתקבלה חומרתו של רבי זירא שעל כל טיפת דם יושבות שבעה נקיים (כדין זבה. בסימן קפג), ולכן אפילו אם לא ראתה דם כלל בלידה, צריכה לשבת שבעה נקיים.

◎ בעילה על דם טוהר

◀ **בה"ג ושאילתות**: גם היום בועלים על דם טוהר.

◀ **רמב"ם, תוס', רא"ש וטור**: הדבר תלוי במנהג, יש מקומות שעדיין בועלים על דם טוהר.

◀ **רי"ף, רמב"ן, ראב"ד ורשב"א**: היום מחמירים בדם טוהר, וטמאה אפילו בטיפת דם¹¹⁹.

👉 כך פסקו **ב"י ורמ"א**.

👉 **נוב"י**: בימי דם טוהר אם רואה דם באמצע תשמיש יגמור ביאתו וא"צ לפרוש.

¹¹⁹ הראשונים הביאו כמה סברות מדוע נהגו להחמיר בדם טוהר:

◀ **רשב"א**: דם טוהר הוא בכלל חומרת ר' זירא (שחשש לטעות בין דם זבה לדם נידה, וכאן החשש לטעות בין דם טוהר לדם טמא).

◀ **ר"ן**: שמא ספק יולדות שלחומרא נטמאו בטומאת לידה יטעו לחשוב שיש להן ימי דם טוהר, ויטהרו דם טמא.

◀ **ראב"ד**: שמא יטעו בחשבון, ולא יזכרו באיזה יום ללידה הן עומדות.

❖ **חתם סופר:** יש לברך על טבילה בימי דם טוהר, למרות שאינה מעיקר הדין (אך **תשובה מאהבה ונוב"י** הסתפקו בזה. כתב הפת"ש שבכל המקומות שנאסרת מספק בכתמים - צ"ע האם מברכת על הטבילה)¹²⁰.

❖ הרואה דם טוהר לפני הטבילה מדם הלידה

על הצד שניתן לבעול על דם טוהר, נחלקו הראשונים מה הדין כשספרה שבעה נקיים לדם הלידה ולפני שהפסיקה לטבול ראתה דם טוהר:

◀ **רמב"ם, ר"ת, סמ"ג ותרומה:** יכולה לטבול, כי דם טוהר לא מטמא.

◀ **רי"ף, ראב"ד ורמב"ן:** צריכה למנות שבעה נקיים מחדש. גם לנהגים לבעול על דם טוהר, מכיוון שעוד לא נטהרה מדם הלידה, למרות שנכנסה לימי הטוהר כל דם מטמא אותה עד שתטבול.

◎ מנהג שלא לטבול בכל ימי הטוהר

יש שהחמירו שאשה לא תשמש מיטתה בכל ימי דם הטוהר, גם כשלא רואה דם. בראשונים הובאו כמה טעמים למנהג: שמא יבואו להתיר יולדת שראתה דם ומתוך כך יתירו כל אשה שראתה דם (מהרי"ק), כי בימים הללו שכיח דם ויש חשש שתראה דם ולא תשים לב (ריב"ש), או כדי שלא ישתכח ליל ארבעים ואחד ושומונים ואחד שבהם צריכה לפרוש (אגודה עפ"י בה"ג - אך כאמור לעיל לדעת שאר הראשונים היום א"צ לפרוש בעונה הזאת). הראשונים נחלקו כיצד להתייחס למנהג כזה:

◀ **רמב"ם:** זה מנהג שטות וטעות ומצווה לכופ אותם כדי שיפסיקו במנהג שנלמד מהצדוקים.

☞ כך פסק **טהרת הבית**.

◀ **מהרי"ל:** לכתחילה יש להחמיר כמו המנהג הזה.

☞ **ב"ח:** במקום שנהגו כך אסור לשנות מהמנהג, והפורץ גדר יישכנו נחש.

◀ **מהרי"ק וריב"ש:** במקומות שנהגו כך מחמת פרישות ניתן להשאיר את המנהג.

◀ **תרומת הדשן:** במקום שנהגו להחמיר אין להקל, אך המקומות אין להחמיר כלל.

☞ כך פסק **רמ"א (חכמת אדם:** בארצות שלנו נהגו היתר בדבר).

☞ **דרכי טהרה:** הנוהגת כך צריכה להפסיק ממנהגה, ותעשה התרת נדרים.

◎ דם קישוי (היכל שלמה)

הגמרא (לו, ב) אומרת שאשה העומדת ללדת וראתה דם לפני הלידה, בימי הנידה נאסרת בדם הזה כדין נידה ובימי הזיבה אינה נאסרת כלל, כי התורה טיהרה את הדם הזה בימי הזיבות.

רמב"ם: יולדת שהתחילה לראות דם מחמת הלידה עוד לפני שהלידה התחילה, דם זה נקרא דם קישוי. בימי נידתה נאסרת בו ובימי זיבתה אינה נאסרת בגללו בכלל.

☞ האם צריכה לשבת שבעה נקיים כדי להיטהר מדם כזה (בימי נידתה):

◀ **רב יהודאי גאון:** לא, כפשוט דין הגמרא (שהרי נידה אינה צריכה שבעה נקיים).

◀ **רב צדק גאון, רי"ף וראב"ה:** רבי זירא החמיר גם בדם הזה, וגם בטיפת דם כזאת צריכה לשבת שבעה נקיים.

☞ כך פסק **גר"א**.

סעיף ב | המפילה בתוך ארבעים יום

בדף ל (עמוד א) המשנה אומרת שהמפילה נפל לא טמאה בטומאת לידה, ומביאה מחלוקת עד מתי נחשב נפל: רבי ישמעאל סובר שזכר נגמר אחרי ארבעים יום ונקבה אחרי שמונים יום, ואילו חכמים סוברים שבין זכר ובין נקבה אחרי ארבעים יום. להלכה נפסק כדעת חכמים¹²¹. מכיוון שחוששת לזכר ולנקבה, טמאה לידה 14 ימים.

¹²⁰ עניין הברכה בזה הוזכר בסיכום גם בסוף סימן ר'.

¹²¹ אמנם הטור הביא שהרמב"ן פסק כרבי ישמעאל, אך כתב הב"י שספר מוטעה הזדמן לטור וגם הרמב"ן פסק כחכמים.

טור ושו"ע: אם הפילה נפל לפני ארבעים יום שלא נגמרה צורתו, טהורה מטומאת לידה.

↪ **פת"ש:** אם הפילה ביום הארבעים עצמו טהורה מטומאת לידה.

❖ טומאת נידה במפילה נפל

◀ **רז"ה:** המפילה נפל שלא נגמרה צורתו טהורה לגמרי (כשלא ראתה גם דם), ואפילו שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם - לפני ארבעים זה מים בעלמא ולא דם.

◀ **ראב"ד, רמב"ן ורשב"א:** טמאה משום נידה כי אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם.

👉 כך פסקו שו"ע ורמ"א.

❖ ממתני מונה את הימים

◀ **עבודת הגרשוני וחכמת אדם:** מונים מיום הטבילה האחרון.

👉 **שבט הלוי:** מונים מליל הטבילה שאחרי הוסת האחרון (כי אם טבלה מחמת כתם או ראייה חלשה יכול להיות שהיא כבר מעוברת ובכ"ז ראתה).

◀ **חוות דעת וסד"ט:** מונים מהפעם האחרונה ששימשה עם בעלה.

◎ פתיחת פי המקור (פת"ש)

נודע ביהודה: אין חילוק אם פי המקור נפתח מכיוון פנים או מבחוץ, תמיד יש דם (ובתשובה מאהבה הוסיף נטמאת רק אם יצא משהו, אם לא יצא כלום או שיצא דבר דק מאוד אינה נטמאת).

↪ **כשרופא הכניס אצבעו ופתח את פי המקור:**

◀ **נוב"י:** אם הרופא פתח את פי המקור באצבעו או בעזרת כלי נטמאת.

◀ **חכמת אדם וחתם סופר:** עם האצבע לעולם אי אפשר לפתוח את פי המקור, כי הוא עמוק יותר.

סעיף ג | המפילה יצורים שונים

בתחילת המשנה בדרך כא (עמוד א) ת"ק סובר שאם הפילה חתיכה טמאה רק כשיש עמה דם, ואילו רבי יהודה סובר שטמאה גם ללא דם. בהמשך המשנה אומרת שאם הפילה כעין דג, חגב או שרץ - אם יש עמו דם טמאה, ואם לא טהורה. בדרך כב (עמוד ב) הגמרא שואלת מדוע רבי יהודה לא חלק גם בנוגע למפילה כעין דג או שרץ, ומביאה שבאמת זאת באמת דעת חכמים אך רבי יהודה חולק, ולשיטתו מכיוון שאי אפשר לפתיחת הקבר ללא דם גם במפילה כעין דג או שרץ טמאה גם ללא דם¹²².

בסימן קפח (סעיף ג) הובאה מחלוקת ראשונים האם נפסק כרבי יהודה ואי אפשר לפתיחת הקבר ללא דם, או שהלכה כת"ק ואין הכרח כזה:

◀ **רמב"ם:** אפשר לפתיחת הקבר ללא דם, וממילא המפילה כעין דג או שרץ ולא ראתה דם טהורה, כרבי יהודה.

◀ **רא"ש, רשב"א, רמב"ן וטור:** אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, ולכן אמנם לא טמאה לידה אך טמאה נידה.

❖ המפילה כעין בהמה, חיה ועוף

¹²² בהתחלה הגמרא מביאה שכך סובר ריש לקיש ואילו רבי יוחנן סובר שאפילו רבי יהודה יתיר כאן, אך מכיוון שיש ששנה בדעת רבי יוחנן שהמחלוקת במשנה תלויה בשאלה האם אפשר לפתיחת הקבר ללא דם (וממילא אין דרך לומר שרבי יהודה יטהר כאן) ביארו גם בשיטתו כמו ריש לקיש.

המשנה שם אומרת שלדעת רבי מאיר המפילה כעין בהמה, חיה ועוף ויש לנפל צורת זכר טמאה לידה כדין זכר, אם יש צורת נקבה טמאה לידה כדין נקבה וכשלא ידוע תשוב גם לזכר וגם לנקבה. חכמים חולקים ולשיטתם כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד.

בדף כג (עמוד ב) האמוראים נחלקו ממתי נחשב צורת אדם: לרבי ירמיה בר אבא רק אם כל הפנים דומות לפני אדם, ואילו לרבא מספיק שצד אחד של הפנים יהיה דומה לפני אדם.

לכו"ע מה שצריך זה שהמצח, הגבות, העיניים, הלסתות והסנטר יהיו דומים (ונחלקו האם מספיק צד אחד של הפנים מכל אלה או שצריך את שני הצדדים. אין צורך שהפה, האזניים, האף ושאר איברי הגוף יהיו דומים). מפורש בגמרא שאם שאר הגוף נראה כמו גוף אדם והפנים לא - אינה נטמאת לידה.

◀ **רשב"א וטור:** מספיק שצד אחד של הפנים יהיה דומה כדי שתיטמא לידה, כדעת רבא.

◀ **רמב"ם:** רק כששני צדדי הפנים דומים נטמאת בטומאת לידה, כרבי ירמיה¹²³.

❖ המפילה חתיכה

בדף כא (עמוד ב) רבי בנימין אומר שאם המפילה חתיכה קורע אותה ובורק, אם יש בה עצם טמאה לידה. רב חסדא מסייג שדווקא בחתיכה לבנה כעין בשר טמאה כשיש עצם.

רשב"א, ראב"ד ורמב"ם: המפילה חתיכה לבנה קורע אותה ואם יש בה עצם טמאה.

1. כשהחתיכה לא לבנה:

◀ **רמב"ן, רשב"א וטור:** גם אז יש להחמיר, כי לא בקיאים במראות.

👉 נראה שכך פסק שו"ע.

◀ **מגיד משנה:** אין להחמיר כשהחתיכה לא לבנה.

2. כשאין עצם:

◀ **מהר"א ברודא** (רבו של המעיל צדקה): גם כשאין עצם טמאה לידה.

◀ **מעיל צדקה וסדרי טהרה:** כשאין עצם לא טמאה לידה.

◎ הלכה למעשה

◀ **רשב"א, ראב"ד וראב"ד:** אנחנו לא בקיאים בזיהוי צורת הולד ומספק מחמירים. בכל צורה טמאה לידה שבועיים כי גם לא ברור האם זה זכר או נקבה, וגם אם ספרה שבעה נקיים לא טובלת לפני סוף ארבעה עשר יום.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רמב"ם** (להבנת מגיד משנה): גם היום ניתן לזהות ואם אין לו צורת אדם, טהורה.

👉 **ב"י:** הרמב"ם ידע לזהות בצורות וכתב שניתן לזהות, ושאר הראשונים ידעו בעצמם ובאנשי דורם שלא יודעים לזהות וממילא תמיד יש להחמיר. גם הרמב"ם מסכים שאם לא יודעים לזהות יש להחמיר. היום שהמעטו הדעות גם לשיטתו יש להחמיר.

❖ המפילה יד או רגל

בדף כג (עמוד ב) הברייטא אומרת שהמפילה גוף אטום טמאה לידה, וגוף אטום הכוונה לאיבר שאם יינמל מהחי אינו יכול לחיות. האמוראים נחלקו האם הכוונה לרגל עד הארכובה, עד לנקבים או עד הטבור.

הערות

¹²³ **המפילה כעין נחש.** הרמב"ם פסק עפ"י הגמרא שהמפילה כדמות נחש טמאה כי גלגל העין שלו דומה לצורת אדם. הראב"ד השיג עליו שהרי לרמב"ם צריך ששני צידי הפרצוף ידמו לצורת אדם, ולמה מספיק שרק גלגל העין דומה (והגמרא שם היא בדעת רבא שמספיק צד אחד מהפנים). גם המגיד משנה נשאר בצ"ע על הרמב"ם בזה.

הב"י הציע שהרמב"ם פסק כך כי בגמרא מסופר שכך רבי יהושע הנהיג למעשה כך, ואפשר לחלק שבד"כ צריך צורת פרצוף משני הצדדים אך כשגלגל העין דומה חשוב ולד לכו"ע.

הב"י מסכם שלפי דברי הראב"ד ובצירוף ביאורו שלו לדעת הרמב"ם - **לכו"ע המפילה כעין נחש טמאה לידה.**

בעמוד הבא נאמר שאם הפילה יד או רגל שהאצבעות ניכרות טמאה לידה. הראב"ד והטור סוברים שלעניין טומאת לידה אין הבדל בין אם האצבעות ניכרות או לא (אלא רק לעניין קרבן), אך הרשב"א חולק ולשיטתו כשהאצבעות לא ניכרות אינה טמאה.

ראב"ד: המפילה כעין רגל עד הארכובה טמאה לידה¹²⁴, וכן המפילה כעין יד.

❖ המפילה דמות אדם שיש לו כנפיים של בשר (כעין לילית) - טמאה. גמ' **רמב"ם**.

❖ המפילה דמות שהידיים והרגלים יוצאות מהכתפיים, ולמטה אין לו צורה - טמאה. גמ', **טור ושו"ע**.

⊙ **ראב"ד ורשב"א:** גם בדברים שהגמרא טיהרה כאן, מכיוון שאנחנו לא בקיאים בצורות האלה מחמירים וטמאה כדין נקבה. לכן טמאה כשמפילה דמות שיש לה שני גבים או שני עמודי שדרה, כשהגולגולת אטומה, כשהפנים מעוכות כך שהאף לא בולט והצורה לא נכרת או כשהושט אטום. רק כשהגוף אטום ורואים שאין לו שום צורה של איבר יש לטהר, ואז טמאה נידה בלבד.

כך פסק **שו"ע**.

❖ המפילה שפיר

בדף כד (עמוד ב) המשנה אומרת שאם הפילה שפיר מלא מים או גוונים אינה טמאה, ואם הוא מרוקם טמאה. בהמשך מובא שהאמוראים נחלקו בשפיר המלא בבשר נימוח ובעכוור וצולול. רב טובר שבשניהם טהורה ולשמואל בשניהם טמאה.

◀ **רמב"ם:** המפילה שפיר מלא בבשר, מים או דם - טהורה, כל עוד אינו מרוקם. הלכה כרב.

◀ **רשב"א:** לא משנה במה השפיר מלא, טמאה. הלכה כשמואל.

כך פסק **שו"ע**.

❖ המפילה שליה

הגמרא שם אומרת שהמפילה טנדל או שליה טמאה כמו היולדת נקבה. השליה עצמה היא לא ולד, אך אין שליה שאין עמה ולד. בגמרא שם נאמר שאין שליה פחותה מטפח.

◀ **רמב"ם:** שליה פחותה מטפח לא מטמאה.

◀ **רשב"א, רמב"ן ורא"ש:** כל שליה מטמאה ואפילו פחותה מטפח, כדי שלא יבואו לכלל טעות.

כך פסק **שו"ע**.

סעיף ד | כשהשליה יצאה אחרי הלידה

בדף כו (עמוד ב) הגמרא אומרת שאם יצאה שליה אחרי לידה תולים אותה בלידה ואינה צריכה לחשוש שהיא של ולד אחר ואז טמאה לידה מחדש. בעמוד הבא רבה בר בר חנה אומר שהיה מעשה שתלו שליה בולד עד עשרים ושלושה ימים מהלידה.

רמב"ם, רא"ש, רשב"א ועוד: המפילה שליה אחרי לידה אינה חוששת לולד אחר, אלא עד עשרים ושלושה ימים מהלידה (חוץ מיום הלידה עצמו) תולה שהשליה שייכת לתינוק שנולד כבר.

כך פסק **שו"ע**.

❖ המפילה שליה אחרי שהפילה נפל

בדף כו (עמוד ב) האמוראים אומרים שתולים שליה רק בולד של קיימא. אמנם רב יהודה אומר שלמשך שלושה ימים תולים אפילו בולד שאינו של קיימא, אך לא נפסק כמותו (שאלתות ורשב"א. אך לדעת רש"י אין מחלוקת).

◀ **רש"י:** לא תולה בנפל שגם בסוף חודשי העיבור לא היה חי (גוף אטום וכדו').

◀ **רמב"ם ורשב"א:** לא תולה בשום נפל.

כך פסק **שו"ע**.

סעיף ה | כשהשליה יצאה לפני הלידה

בדף כז (עמוד א) הגמרא אומרת שאם השליה יצאה לפני הלידה, לא תולים אותה בלידה. הרשב"א ביאר שאם הולד יצא קודם יכול להיות שהוא קרע את השליה וחלק ממנה לא יצא איתו ביחד אלא התעכב ברחם, אך אין סברא ששליה של עובר תצא לפניו.

טור ושו"ע: אם השליה יצאה לפני הולד אינה תולה שהיא שלו, ולכן אפילו אם אח"כ נולד זכר חוששת לנקבה ואינה יכולה להיטהר במשך שבועיים.

סעיף ו | כשהשליה יצאה בהמשכים

בבבא קמא (יא, א) הגמרא אומרת שאם חלק מהשליה יצא ביום ראשון וחלק נוסף ביום שני - את ימי הטומאה מונה רק מיום שני אך חוששת משום לידה כבר מהיום הראשון. טעם הדבר כי אין מקצת שלייה בלא ולד ולכן חוששת כבר מיום ראשון, אך אפשר שרוב הולד יצא רק ביום השני ולכן מונה רק מאז.

טור ושו"ע: כשחלק מהשליה יצא ביום ראשון וחלק ביום שני - חוששת מיום ראשון אך מונה את ימי הטומאה רק מיום שני.

סעיף ז | המפילה דמות בהמה וחיה עם שלייה

הברייתא בדף כו (עמוד ב) אומרת שאם הפילה דמות בהמה, חיה ועוף והשליה קשורה עמהן לא חוששת שהשליה קשורה לולד אחר. אם לא קשורה חוששת שאולי השליה שייכת לולד אחר ואז אפילו אם הדמות שהפילה דומה לזכר - צריכה לחשוש כאילו ילדה נקבה, בגלל השליה. (ב"י: וכן אם השליה יצאה יום או יומיים אחרי הדמות, מונה את ימי הטומאה מיציאת השליה).

טור ושו"ע: המפילה דמות בהמה, חיה ועוף ששליה קשורה עמהן לא חוששת שמא השליה קשורה לולד אחר. אם לא קשורה עמהן חוששת שהשליה שייכת לולד אחר ואז אפילו כשהדמות דומה לזכר צריכה למנות ימי טומאה של נקבה, בגלל השליה.

← **ש"ך:** מכיוון שאנחנו לא בקיאים, בכל מקרה מחמירים ומונים ימי טומאה של נקבה.

סעיף ח | היולדת טומטום ואנדרוגינוס

המשנה בדף כח (עמוד א) אומרת שהיולדת טומטום ואנדרוגינוס צריכה למנות ימי טומאה של נקבה, כי אנו מסופקים בשניהם האם הוא זכר או נקבה.

טור ושו"ע: היולדת טומטום ואנדרוגינוס צריכה למנות ימי טומאה כנקבה.

סעיף ט | הרגישה פתאום שהפילה

בדף כט (עמוד א) רבי יהושע אומר שאם אשה הרגישה שהפילה אך בדיוק עברה בנהר כך שאינה יכולה לראות מה זה היה - טמאה לידה ומביאה קרבן, כי רוב נשים מפילות ולד טוב. הגמרא מביאה שצריכה להביא קרבן (דהיינו שטמאה ודאי) דווקא כשהייתה בחזקת מעוברת, אך אם הרגישה שהפילה ולא ידעה שהייתה מעוברת - אמנם טמאה לחומרא כאילו הפילה נקבה, אך זה מספק.

טור ושו"ע: לא ידעה שהייתה מעוברת, פתאום הרגישה שהפילה ולא יכולה לראות מה הפילה - טמאה לידה וחוששת כאילו הפילה נקבה.

סעיף י | ממת י מונים את ימי הטומאה

בדף כח (עמוד א) המשנה אומרת שאם הולד יצאה כדרכו נחשב שנולד מאז שיצא רוב הראש (הפדחת), ואם יצא הפוך או מחותך נחשב נולד מאז שרוב הגוף יצא. רבי אלעזר סובר שביצא מחותך אפילו אם הראש יצא בהתחלה רק כשרוב הגוף יצא נחשב נולד, ואילו רבי יוחנן סובר שגם ביצא מחותך מאז שיצא הראש נחשב שנולד. הראשונים פסקו כרבי יוחנן.

◀ **רמב"ם:** כשיצא כדרכו מספיק שיצא רוב הראש, וכשיצא מחותך רק כשיצא כל הראש.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רשב"א:** כשיצא כדרכו אין הבדל בין יצא מחותך ובין יצא שלם, ומספיק שיצא רוב הראש.

❖ **כשהוציא ראשו מהפרוזדור**

רשב"א וטור: גם אם לא יצא לגמרי אלא רק הוציא את רוב הראש חוץ לפרוזדור נחשב נולד.

👉 כך פסק שו"ע.

◎ **ממתי נטמאת בטומאת לידה**

◀ **נחלת שבעה:** מאז שיושבת על המשבר, אפילו אם צירי הלידה הפסיקו פתאום.

◀ **חוות דעת, כו"פ, נוב"י ותשובה מאהבה:** אם פסקו הצירים אינה טמאה כי נלמד מכך שלא הייתה פתיחת הקבר. אם לא פסקו הצירים אסורה.

◀ **סדרי טהרה:** טמאה (מספק) מאז שנוסעת לבית חולים.

◀ **נוב"י ובית מאיר:** היולדת בחזקת טהרה עד שתראה דם ממש.

👉 כך פסק טהרת הבית.

👉 **דרכי טהרה:** נאסרת בפתיחה של שתי אצבעות.

👉 **שבט הלוי:** גם בפתיחה של שלוש אצבעות, כל עוד יכולה ללכת לא נאסרת.

סעיף יא | הוציא איבר אחד

הגמרא שם מביאה את הפסוק "ויהי בלידתה ויתן יד" (מלידת פרץ וזרח), ולומדת ממנו שאפילו הוצאת איבר אחד נחשבת לידה, אך זהו מדברי סופרים בלבד כי מהתורה רק ביציאת רוב הגוף נטמאת (בדלעיל סעיף י). לכן אם עובר הוציא יד והחזיר - אמו כבר טמאה לידה.

הרשב"א ביאר שאמנם בכל מקרה טמאה משום נידה כי אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אך טומאת לידה משמעותית פה כי גם אם יעברו שבעה נקיים ועדיין לא ילדה - אינה יכולה להיטהר, שמא העובר זו נקבה.

רמב"ן וטור: גם כשנולד מהופך, מאז שאיבר אחד יצא החוצה טמאה לידה. מאותה סיבה אם העובר הוציא יד או רגל והחזיר אותה כבר טמאה לידה.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף יב | שמעו את קול הולד

טור: אם היו לה צירי לידה ושמעו את קול הולד - טמאה לידה, כי אי אפשר לשמוע עובר מבלי שיוציא ראשו חוץ לפרוזדור.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **נוב"י:** אם האשה ישנה ואנשים אחרים שמעו את קול התינוק היא טמאה, ולא אומרים שאם באמת התינוק הוציא ראשו מוכרח שהייתה מתעוררת מהכאב.

סעיף יג | היולדת תאומים

רשב"א וטור: היולדת תאומים ולא נולדו באותו היום - מונה לשני שיצא את ימי הטומאה והטהרה. אם הראשונה בת והשני בן מונה מהבת, כי גם ימי הטומאה וגם ימי הטהרה של הבן נכללים בתוך הימים של הבת. כשהראשון נולד רגיל והשני נפל ולא ברור האם הוא בן או בת הולכים לחומרה גם לימי הטומאה וגם לימי הטהרה (ימי טומאה מהנפל שמא הוא נקבה, וימי טהרה כאילו הוא זכר).

כך פסק שו"ע.

סעיף יד | יוצא דופן

בגמרא בדף מ (עמוד א) נחלקו התנאים מה הדין ביוצא דופן. לת"ק אין ליוצא דופן ימי טומאה וימי טהרה, ולרבי שמעון הוא נחשב כתינוק רגיל. להלכה נפסק כת"ק, והגמ' מביאה שלמד זאת מפסוק: "אשה כי תזריע וילדה" - עד שתלד ממקום שמזרעת.

בדף מא (עמוד ב) רבי יוחנן אומר שגם בנוגע לדם נידה, אם יצא דם רק דרך הדופן אינה טמאה נידה.

טור ושו"ע: ביוצא דופן האמא טהורה לגמרי גם מלידה וגם מנידה, אפילו אם יצא עמו דם דרך הדופן.

נשמת אברהם: היום בכל ניתוח קיסרי אשה רואה דם מטמא גם כדרכה, ולכן ודאי שטמאה.

סימן קצה | הרחקות בימי האיסור

סעיף א | איסורי קרבה בזמן נידה

באבות דרבי נתן (ב, א) לומדים מהפסוק "ואל אשה בנידת טומאה לא תקרב" שגם חיבוק, נישוק ודברים המביאים לערווה אסורים. מאידך, בכתובות (ד, א) מפורש שאחרי שבא עליה פעם אחת בעבר מותר לו להתייחד איתה אפילו כשהיא אסורה.

רמב"ם, רשב"א וטור: בימי הטומאה אדם חייב לפרוש מאשתו, ואפילו אסור להם לדבר בדברים המרגילים לערווה. מותר לו להתייחד איתה.

כך פסק שו"ע.

❖ הרחקות בימים שלא רואה בהם דם

◀ **ר"ח ורש"י:** בשבעת הנקיים שלא רואה דם ניתן להקל יותר מימי הנידה ממש.

◀ **גאונים, רמב"ם, תוס', רא"ש ועוד:** דין כל הימים שווה כל עוד לא טבלה.

כך פסק שו"ע.

❖ אסור להריח את הבושם שלה (ברכי יוסף, שבה"ל ודר"ט. אפילו כשהוא לא עליה אלא מונח על השולחן - פת"ש עפ"י ט"ז, אך טה"ב הקל כשהבשמים מונחים על השולחן).

❖ נתינת מתנה לאשה בימי נידתה

◀ **שבט הלוי:** מתנה רגילה מותר אך מתנה מיוחדת אסור.

◀ **דרכי טהרה וטהרת הבית:** מותר אפילו לתת לה מתנה ליום ההולדת, ויש בכך מצווה שמשמח את אשתו.

סעיף ב | נגיעה והושטה

בתנא דבי אליהו (הובא בשבת יג, א) מסופר על תלמיד שמת בחצי ימיו, ואשתו שאלה מדוע מת. אחת הדברים שאמרה זה שבימי איסורה בעלה לא הושיט לה דברים ולא נגע בה. תוס' למד מכך שהדברים האלו אסורים, וכך פסקו גם הרמב"ם והרשב"א.

טור ושו"ע: אסור לאדם לגעת באשתו בימי טומאתה אפילו באצבע קטנה.

❖ זוג שגרים ללא יהודים נוספים והאשה צריכה סיוע בשעת הטבילה - בעלה יכול לסייע לה להיכנס לתוך המים למרות שנוגע ורואה מקומות מכוסים בה, כי מיד כשתצא היא מותרת לו - **נודע ביהודה**.

❖ אדם שאשתו מתה בעודה נידה, מותר לו לגעת בה - **שמש צדקה**.

❖ אסור לבעל גם לגעת בבגדים שעליה, אך כשהבגדים לא עליה מותר לו לגעת בהם - **תשב"ץ**.

◎ הושטת חפץ מיד ליד

רש"י למד מהמימרא בתנא דבי אליהו שאסור להושיט שום דבר מיד ליד, אך תוס' דחו ואמרו שמשם אין ראייה ואפשר שדווקא בהושטה שיש בה חיבה אסור.

◀ **תוס', רמב"ם** (להבנת מגיד משנה), **סמ"ג ותרומה:** רק בהושטה שיש בה חיבה אסור.

◀ **רש"י, רא"ש, רשב"א ורבנו ירוחם:** אסור להושיט כל חפץ (אפילו חפץ ארוך - רבנו ירוחם).

כך פסק שו"ע.

❖ אסור גם לזרוק חפץ מיד ליד (שערי דורא ובנימין זאב).

◀ **כפתור ופרח:** אך אם זורק כלפי מעלה והאשה תופסת - יש להקל (סדרי טהרה: אמנם מעיקר הדין מותר, אך יש להחמיר).

◎ העברת תינוק

◀ **תשב"ץ:** מותר להעביר תינוק מיד ליד כי חי נושא את עצמו. אם התינוק קטן או חולה אסור.

☞ כך פסקו דרכי טהרה וטהרת הבית.

◀ **ערוך השולחן:** אסור, שהרי אפילו לזרוק חפץ מאחד לשני אסור.

☞ כך פסק שבט הלוי.

❖ הרמת חפץ כבד יחד (היכל שלמה)

◀ **ציץ אליעזר וטהרת הבית:** יכולים להרים יחד חפץ כבד כשלא נוגעים, כי זה לזמן קצר ואין כאן חיבה (הציץ אליעזר כתב שטוב אם ילבשו כפפות להיכר, אך טהרת הבית לא הצריך זאת).

◀ **אגרת משה:** אמנם אין ראיה ברורה לאסור, אך יש לאסור כי יש להוסיף כל הרחקה.

❖ העברת אש מאיש לאישה

◀ **יד אליהו:** אסור לבעל להשתמש או להתחמם בנר שאשתו מחזיקה.

◀ **ברכי יוסף ודרכי טהרה:** מותר לו להתחמם מאש שהיא מחזיקה, אך לא להדליק סיגריה וכדו'.

❖ הסרת נוצה בנפיחה

◀ **מנחת יעקב:** אסור לאישה להסיר נוצה מבעלה בנפיחת רוח מהפה.

☞ כך פסק שבט הלוי (בטהרת הבית כתב שמעיקר הדין מותר, והמחמיר תע"ב).

◀ **שו"ת הר הכרמל וכו"פ:** בצורה כזאת מותר.

☞ **דרכי טהרה:** כל אדם יבדוק בעצמו האם הדבר יכול להביא אותו לדברים האסורים. בכל מקרה ראוי להחמיר.

סעיף ג | אכילה ביחד

מברייתא בשבת (יג, א) משמע שבימי הטומאה אסור להם לאכול מאותה קערה או בשולחן אחד. חלק מהראשונים הסבירו שבעבר השולחנות היו קטנים והיה בדבר דרך קרבה, אך היום כשהשולחנות גדולים לא.

◀ **רמב"ם:** בקערה אחת אסור להם לאכול יחד, אך מותר באותו השולחן.

☞ **דרכי משה:** כך נוהגים במדינות האלה.

◀ **שאלתות, ראב"ד, רמב"ן, סמ"ג, תרומה ורשב"א:** אסור לאכול על אותו השולחן, אך כשיש היכר בדבר מותר (היכר הוא כשמניחים לחם או קנקן בניהם, או שאוכלים על מפות נפרדות¹²⁵).

☞ כך פסק שו"ע.

◀ **הגהות אשר"י ור"י:** כשרגילים לאכול מקערה אחת, בימי הנידה מותר להם לאכול בשולחן אחד כשכל אחד עם קערה נפרדת, ואין צורך בשינוי נוסף.

☞ כך פסק רמ"א.

הערות

¹²⁵ האחרונים נחלקו האם אפשר להשתמש בדבר שמונח להיכר. ט"ז סובר שאם משתמשים בדבר אינו נחשב היכר, אך תורת השלמים כתב שאפילו אם משתמשים נחשב היכר, כשלא רגילים להניח אותו על השולחן, וכ"פ דרכי טהרה.

- א.** אפילו אם מניחים דבר שאינו ניכר ואינו גבוה (כגון טבעת) - מועיל (**שבט הלוי ודרכי טהרה**).
- ב.** כשאנשים אחרים אוכלים איתם מאותה הקערה - מותר גם לשניהם לאכול ממנה (**משאת בנימין**).
- ⤵ **פת"ש:** יכולים לאכול באותו שולחן כשאנשים נוספים אוכלים איתם, אך לא מאותה קערה.
- ג.** אסור לאיש לאכול את שיורי האוכל של אשתו, כמו שאסור לו לשתות מהכוס שלה אחריה (**רמ"א**, אך **טהרת הבית** כתב שלנוהגים כש"ע האיסור הוא בשיורי משקה בלבד ולא בשיורי מאכל).
- ⤵ **דרכי משה:** באכילה מקלים בכל המקרים שהקלו לעניין שתייה (בסעיף הבא, אך **שבט הלוי** כתב שהעברה מכלי לכלי לא מועילה במאכל שלא מוכרח להיות בכלי).
- ד.** כשיש קערה מרכזית וכל אחד לוקח לצלחת שלו - מותר (**ט"ז**).

סעיף ד | שתייה מאותה כוס

◀ **סמ"ק, ראבי"ה, טור ועוד:** מותר להם לשתות מאותה הכוס כשרגילים לשתות כן. (**סמ"ק**: אך נוהגים שאדם אחר יפסיק בניהם).

◀ **יראים ומרדכי:** מותר לאשה לשתות אחרי האיש אך לאיש אסור לשתות אחרי האשה.

⤵ כן פסק **שו"ע**¹²⁶.

⤵ **רמ"א:** במקרים הבאים מותר: 1. כשאדם אחר שתה בכוס בניהם, 2. כשהריקו את המשקה לכלי אחר ואפילו אם אח"כ החזירו לכלי הראשון, 3. אם לא יודע ששתתה מהכוס הזאת, 4. כשהיא שותה שאריות שלו, 5. אם שתתה והלכה מאותו מקום (**יד אליהו**: ומותר לו לגמור אפילו אם חזרה באמצע).

⤵ **ש"ך וב"ח:** אם שתתה את כל הכוס ומילאו אותה מחדש, מותר לו לשתות ממנה (אך אם שתתה חצי מהכוס ומילאו מחדש, אסור).

סעיף ה | ישיבה על המיטה שלה

רב האי גאון, ראב"ד ורשב"א: לא ישכב במיטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה, מפני הרגל עבירה.

⤵ האם מותר לו לשבת על המיטה שלה?

◀ **טור, שו"ע וט"ז:** לא ישב על המיטה שלה אפילו שלא בפניה (**ב"י**: מפני שהרהור שייך גם בזה).

⤵ כן פסק **דרכי טהרה**¹²⁷.

◀ **ב"ח וש"ך:** אסור דווקא אם שוכב, אך כשיושב אין איסור כשאינו בפניה.

א. פשוט שאם היא לא בעיר מותר לו לשכב על מיטתה (**פת"ש**).

⤵ **דרכי טהרה:** גם כשהיא בעיר ואין סיכוי שתגיע, או שהיא מחוץ לעיר בדרך הביתה - אסור.

ב. אסור לאשה לשכב על מיטת האיש, אך מותר לה לשבת שם (**ט"ז**).

⤵ **פת"ש:** שלא בפניו מותר לאשה לשכב על המיטה שלו.

הערות

¹²⁶ בב"י כתב שנהגו להדיח את הכוס בין שתייה שלה לשתייה שלו, אך בדרכי משה השיג וכתב שהמנהג הוא להסתפק באדם אחר שישתה בניהם או בהרקה של המשקה לכלי אחר, גם אם אח"כ מחזירים אותו לכלי הראשון.

¹²⁷ הרב ש. י. וייצן מורה שלכתחילה עדיף להחמיר בישיבה על המיטה שלה, אך במקום הצורך ניתן להקל.

ג. **סמ"ק ורבנו פרץ:** אשה יכולה לשכב על סדינים של בעלה¹²⁸ אך צריכה להיזהר שלא לשכב על סדינים של איש אחר, שמא תתעבר מש"ז שלו. בבעלה אין בכך בעיה, כי בנידה האיסור הוא בביאה וממילא כאן גם אם תתעבר הולד כשר. כן פסקו ב"ח, ט"ז ובאר היטב.

◎ ישיבה על אותו מושב

◀ **מרדכי:** אסור להם לשבת יחד על ספסל ארוך, אך אם הוא קבוע בקיר ולא מתנדנד מותר.

◀ **אגודה:** אם אדם אחר מפסיק בניהם יכולים לשבת על אותו ספסל.

כך פסק רמ"א¹²⁹.

◆ נסיעה משותפת

◀ **אגודה:** יכול לנסוע עמה, אך דווקא כשמפסיק בניהם אדם או חפץ אחר.

◀ **תרומת הדשן:** מותר להם לנסוע יחד בעגלה אפילו כשהם לבד כי זה לא דרך חיבה, אך לא לטיול בגינות ובפרדסים.

כך פסק רמ"א (וכתב שגם בנסיעה מעיר לעיר דווקא כשיושבים בצורה שלא יגעו אחד בשני).

← האם יכולים לטייל בגינות ברגל?

◀ **ערוך השולחן:** האיסור הוא גם כשאין חשש נגיעה משום קירוב דעת, ומכיוון שכך אפילו טיול ברגל יש לאסור.

◀ **אגרות משה:** האיסור הוא רק כשיושבים יחד, שבגלל שמטיילים יש חשש שיתקרבו בישיבתם ויבואו לידי נגיעה. בטיול רגלי אין חשש כזה ומותר.

כ"י: בני אשכנז נהגו להחמיר בזה והספרדים לא.

סעיף ו | שינה ביחד

בדף יג (עמוד א) הגמרא שואלת האם לאשה נידה מותר לישון עם בעלה כשהוא בבגדו והיא בבגדה, ומגיעה למסקנה שהדבר אסור כי לומדים מהפסוק "ואת אשת רעהו לא טימא ואל אשה נידה לא יקרב" - מקיש אשה נידה לאשת רעהו, מה אשת רעהו אפילו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, כך גם באשתו כשהיא נידה.

טור ושו"ע: לא יישן עמה במיטה, אפילו הוא בבגדו והיא בבגדה.

◎ שתי מיטות צמודות

◀ **רבנו ירוחם ותשב"ץ:** אם המיטה רחבה ואינם מתקרבים זה לזה מותר, כשכל אחד ישן עם מצעים משלו.

◀ **מהר"ם ומרדכי:** אפילו אם רק רגלי המיטות נוגעות זו בזו אסור.

כך פסק רמ"א.

← כשראש מיטה אחת נוגע ברגלי המיטה השנייה: אמנם מלשון המרדכי משמע שאין איסור, אך העולם נהג להחמיר גם בזה, כסתמת לשון הרמ"א (מקור חיים בפת"ש).

◎ שיעור הרווח בין המיטות (שירת הים)

◀ **מקור חיים:** מספיק רווח כלשהו, כל עוד המיטות לא נוגעות.

¹²⁸ כשהם לא על המיטה שלו, או שלא בפניו.

¹²⁹ הרמ"א הביא את שתי הדעות, ונראה שכך הוא סובר.

- ◀ **דרכי טהרה ובדי השולחן:** צריך רווח בשיעור שגם אם מתוך שינה יושיט יד לא יגיע.
- ◀ **טהרת הבית:** אין צורך ברווח גדול כזה שלא יגיע אם יושיט יד.
- ◀ **שבט הלוי:** לכתחילה רווח בשיעור אמה (60 ס"מ), או עכ"פ שיעור הושטת יד. במקום שאי אפשר יש להקל ולסמוך על פשט לשון הרמ"א שכל עוד המיטות לא נוגעות מותר.

❖ לשמוע אותה שירה

הגמרא מקישה אשה נידה לאשת רעהו, ולכן צ"ע האם גם אסור לשמוע אותה שרה (פח"ש).

- ◀ **לחוש, אגרות משה ודרכי טהרה:** אסור לו לשמוע אותה שרה בימי נידת.
- ◀ **מנחת יצחק:** אם שרה להנאת עצמה מותר לו לשמוע, אך אם שרה בשבילו אסור.
- ◀ **יביע אומר:** מותר, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

סעיף ז | הסתכלות בגופה

בנדרים (כ, א) הגמרא אומרת שלמי שמסתכל בעקב של אשתו הנידה יהיו בנים שאינם מהוגנים. אמנם ריש לקיש פירש שהכוונה למקום התורף (שמכוון כנגד העקב), אך הרשב"א והטור למדו שכל מקום שמכוסה בדרך כלל נחשב מקום התורף לעניין הזה.

- ◀ **רשב"א, טור ושו"ע:** לא יסתכל במקומות המכוסים שבגופה, ואפילו לא בעקב שלה.
- ◀ **רמב"ם, ב"י ורמ"א:** אך במקומות הגלויים מותר לו להסתכל ואפילו שנהנה.

❖ כיסוי ראש בימי נידתה (שירת הים)

- ◀ **שבט הלוי ודרכי טהרה:** גם אם רגילה ללכת בביתה בלי כיסוי ראש, בימי נידתה צריכה לכסות.
- ◀ **אגרות משה וטהרת הבית:** אם לא מקפידה לכסות את השיער בבית, מותר לבעלה להסתכל בשערה בימי הנידה.

סעיף ח | בגדים מיוחדים לימי הנידה

בכתובות (עב, א) רב יהודה אומר שאם הוחזקה נידה בשכנותיה - בעלה לוקה עליה משום נידה. רש"י פירש שהוחזקה נידה בכך שראו אותה לובשת את בגדי הנידות שלה.

טור ושו"ע: ראוי שתייחד לה בגדים לימי הנידה כדי שיזכרו שהיא נידה¹³⁰.

◀ **בדי השולחן:** היום לא נהגו לייחד בגדים.

סעיף ט | התקשטות בימי נידתה

בשבת (סד, ב) מסופר שזקנים הראשונים למדו מהפסוק "והדווה בנדתה" שכל עוד אשה טמאה אין לה להתקשט וללבוש בגדים צבעוניים, עד שבא רבי עקיבא ולימד שאם אתה אומר כך אתה מגנה אותה על בעלה והוא יגרש אותה, אלא מהפסוק לומדים שנידה אסורה לבעלה עד שתטבול.

רי"ף, רמב"ם וטור: בקושי התירו לנידה להתקשט בימי נידתה, רק כדי שלא תתגנה על בעלה.

◀ כן פסק שו"ע.

◀ האם נכון למעט בקישום:

¹³⁰ **תורת השלמים:** מפורש שהטעם בייחוד הבגדים הוא כדי שלא תתגנה על בעלה, ורש"י פירש שהחשש הוא שבימי הטהרה תתגנה עליו אם יראה אותה לובשת את אותם הבגדים של ימי הנידות.

- ◀ **בדי השולחן:** מכיוון שהתירו רק בקושי, נכון למעט ככל האפשר.
- ◀ **טהרת הבית:** אינה רשאית להחמיר על עצמה, כי אם תחמיר תתגנה בעיניו.

סעיף י | מזיגת הכוס

בכתובות (סא, א) רב הונא אומר שלנידה מותר לעשות לבעלה את כל המלאכות שעושה בימי טהרתה¹³¹, חוץ ממזיגת הכוס, הצעת המיטה ורחיצת פניו, ידיו ורגליו. בנוגע למזיגת הכוס מסופר בגמרא שנשותיהן של האמוראים היו עושות שינוי בימי נידותיהן - מניחות את הכוס ביד שמאל, מניחות על הכר או הכסת ועוד.

◀ **רמב"ם** (להבנת הב"י): אסור לנידה למזוג את הכוס לבעלה, ואפילו בשינוי אסור¹³².

◀ **רא"ש, רשב"א וטור:** אם מוזגת בשינוי מותר.

☞ כך פסק שו"ע.

♦ מזיגה מכלי

◀ **ר"ח:** הגמרא אסרה מזיגת יין במים, אך מזיגה מכלי לכוס מותרת כי אין בזה קירוב דעת.

◀ **הגהות מיימוניות:** גם מזיגה מכלי לכוס אסורה אם היא בלא שינוי.

☞ כך פסק דרכי טהרה.

♦ **יראים והגהות מיימוניות:** צריכה למזוג בשינוי רק אם מוזגת ומושיטה, אך אם רק מוזגת או רק מושיטה מותר גם ללא שינוי.

♦ כשמזגה שלא בפניו

◀ **ב"י ורמ"א:** אם מזגה את הכוס שלא בפניו, מותר לה להניח לפניו כדרכה.

☞ כך פסק טהרת הבית.

◀ **ב"ח:** אפילו אם מזגה שלא בפניו, אסור לה להניח על השולחן כרגיל.

☞ כך פסק שבט הלוי.

♦ מזיגת שאר המשקים חוץ מיין

◀ **רשב"א ומגיד משנה:** המזיגה האסורה היא בין שמרגיל לעברה, אך בשאר משקים מותר.

☞ **דרכי טהרה:** האיסור הוא בין ובמשקאות חריפים, אך טוב להחמיר גם בשאר משקאות.

◀ **ב"ח וש"ך:** יש להחמיר גם בשאר משקאות ומאכלים¹³³.

☞ כך פסק שבט הלוי.

◀ **ב"ח וש"ך:** מותר לה להביא קערות אוכל שכל בני הבית אוכלים מהם לשולחן, אך לא קערה המיוחדת לבעלה.

הערות

¹³¹ השל"ה כתב שהתירו מצד הדין, אך מכל מקום המחמיר שומר מצרות נפשו.

¹³² **ב"י:** לשיטת הרמב"ם דווקא לאנשים גדולים שלא יבואו לחטוא התירו בשינוי.

¹³³ הש"ך למד מדברי הב"ח שגם הוא סובר כך.

סעיף יא | הצעת המיטה

כאמור בתחילת סעיף י, הגמרא בדף סא (עמוד א) אומרת שיש שלוש מלאכות שאסור לנידה לעשות לבעלה, כשאחת מהן זו הצעת המיטה. רבא שם אומר שהאיסור הוא דווקא כשמציעה את המיטה בפניו. הרשב"א הוסיף שאפילו אם יודע שהיא מציעה את המיטה, אם עושה זאת שלא בפניו מותר.

תוס', רבנו ירוחם והגהות מיימוניות: דווקא פריסת סדין מבטאת חיבה ואסורה, אך הצעת כרים וכסתות מותרת מכיוון שיש בדבר טורח ואין בזה דרך חיבה.

👉 **טור וש"ע:** אסור לנידה להציע את המיטה לבעלה, ודווקא פריסה הסדין אסורה. שלא בפניו הכל מותר אפילו אם יודע שהיא עושה זאת.

סעיף יב | רחיצת פניו, ידיו ורגליו

הדבר השלישי שנאסר בגמרא שם על נידה לעשות לבעלה הוא לרחוץ את פניו, ידיו ורגליו.

סמ"ג, סמ"ק, הגהות מיימוניות ורשב"א: אפילו אם הוא רוחץ את עצמו והיא רק יוצקת את המים אסור, ואפילו אם המים קרים.

👉 כך פסקו **טור וש"ע**.

❖ נתינת מים בכלי

◀ **רבנו יונה וש"ך:** אסור לנידה לתת בפני בעלה קיתון של מים כדי שירחץ את עצמו.

◀ **רשב"א וט"ז:** מותר לה לתת מים בפניו כשהוא רוחץ לבד. אך בשעת הרחיצה אסור לה לצקת את מים לכלי שרוחץ בו.

סעיף יג | שליחת כוס יין לאשה בימי הנידה

ראב"ד, רשב"א וטור: אסור לבעל למזוג כוס יין לאשתו הנידה, ואפילו לשלוח לה כוס של ברכה (או סתם כוס יין) אסור. אם אחרים שותים גם הם מאותה הכוס מותר.

👉 כך פסק **שו"ע**.

❖ שתיית שאריות הכוס

◀ **שאלתות:** אסור לאשה לשתות את שאריות הכוס של בעלה.

👉 **יעב"ץ:** ראוי להחמיר כדעתו.

◀ **ראב"ד ורשב"א:** מותר לה, ורק להגיש לה או לשלוח אליה אסור.

👉 כך פסק **שו"ע**.

↪ **דרכי טהרה:** בקידוש יכול להניח את הגביע לידו, והיא תיקח בעצמה ותשתה.

סעיף יד | דיני הרחקות בשבעה נקיים

כפי שהוזכר בסעיף א, אמנם יש מהראשונים שהקלו בדיני הרחקות בשבעה נקיים, אך לדעת רוב הראשונים אין חילוק וכך נפסק להלכה.

◀ **רשב"א וטור:** בכל דיני ההרחקות אין חילוק בין הרואה דם כעת, אשה בשבעה נקיים או הרואה כתם.

כך פסק שו"ע, רמ"א וב"ח.

◀ **ראבי"ה:** בשבעה נקיים יכול לאכול איתה יחד, כדי שתרצה לטבול (ב"ח: גם הראבי"ה התיר רק ביום השביעי).

סעיף טו | כשהבעל חולה

רא"ש: אם הבעל חולה ואין מי שיטפל בו, מותר לאשתו הנידה לטפל אך צריכה להיזהר שלא לרחוץ פניו ידיו ורגליו ולא להציע לו את המיטה בפניו.

כך פסק שו"ע.

ש"ך: מותר לה למזוג לו את הכוס ולהושיט לו.

◀ **טהרת הבית ובדי השולחן** (עפ"י הש"ך): מותר לנידה לעזור לבעלה כשהוא חולה ולהשכיבו, לסומכו, להקימו, להאכילו ולהשקותו. בכל הדברים טוב להיזהר שלא לגעת בצורה ישירה אלא באמצעות מפה וכדו', ואם אי אפשר מותר אפילו אם נוגעת בו.

ב"י (עפ"י הרא"ש): אם יש אחר שיכול לשמש אותו, ואפילו רק ע"י הדחק - אסור לה לשמש אותו. (אך אינם חייבים לשכור משרת - בדי השולחן).

סעיף טז | כשהאשה חולה

◀ **רמב"ן ותרומת הדשן:** כשהאשה חולה אסור לבעל לגעת בה, דווקא כשהבעל חולה לא חוששים שיצרו יתקוף אותו, אך כשהאשה חולה יש חשש כי יכול לשמש עמה בחוליה.

כך פסק שו"ע.

◀ **תורת הטהרה:** במקום סכנה יש להקל (וכ"כ טהרת הבית), וגם כשאין סכנה יכולים להקל במסירה, בנגיעה ע"י דבר אחר או בהפסק בגד. דווקא בנגיעה ממש יש להחמיר (כגון להקים או להשכיב אותה).

◀ **שערי דורא ושלטי גיבורים:** גם כשהאשה חולה מותר לבעל לשמש אותה, אם אין מישהו אחר שיטפל בה.

כך פסק רמ"א, (רדב"ז: אך לא ירחץ אותה, ואם היא מסוכנת וחייבת ישליך עליה מים, ואם אינו מספיק מותר לרחוץ אותה כרגיל).

בדי השולחן: כאן אם יכול חייב לשכור משרתת שתשמש אותה (מה שאין צורך כשהבעל חולה).

❖ כשהאשה שוכבת בבית חולים והיא נידה, מותר לבעל להגביה או להנמיך את המיטה בין אם זה נעשה באמצעות חשמל ובין באמצעות פעולה ביד, כי אינו נוגע בגופה כלל (טהרת הבית ושבט הלוי).

סעיף יז | נידה חולה כשבעלה רופא

תרומת הדשן ורמב"ן: כשאשה נידה חולה, אסור לבעלה לבדוק אותה אפילו אם הוא הרופא היחיד בסביבה.

כך פסק שו"ע.

❖ כשהנידה במצב של פיקוח נפש

◀ **רמב"ם** (להבנת ב"י): איסורי קריבה בנידה מדאורייתא, ולכן אפילו כשהיא בסכנה אסור לבעלה לבדוק אותה.

◀ **רמב"ן, רשב"א ורמב"ם** (להבנת ש"ך): כשהיא בסכנה מותר לבעלה לבדוק אותה, כי איסור נגיעה בנידה מדרבנן בלבד (ש"ך: ואף לרמב"ם האיסור מדרבנן כשלא נוגע דרך תאוה).

כך פסק רמ"א.

מקור חיים (בפת"ש): יניח בגד על הדופק ובעלה יבדוק אותה דרכו.

⊙ טיפול של רופא בשאר נשים

◀ ש"ך ופלתני: מותר לרופאים לבדוק נשים.

◀ שבט הלוי: יש להדר ללכת לרופאה אם אפשר, ואפילו אם הרופאה בשכר והרופא בחינם. אם הרופא מומחה יותר מותר ללכת אליו. אין ללכת לרופא כשאינ צורך.

נספחים לסימן

⊙ כניסת נידה לבית כנסת¹³⁴

◀ ראבי"ה, שערי דורא ואור זרוע: יש לנידה להימנע מלהיכנס לבית כנסת (שערי דורא: וגם אין לה להזכיר את השם בימי הנידות, עד לשבעה נקיים).

◀ רמ"א: אמנם מותר לה להיכנס לבית כנסת ולהתפלל, אך נהגו כדברי השערי דורא (אך בימים נוראים יכולה להיכנס).

◀ תרומת הדשן: בימים נוראים יכולה להיכנס לבית כנסת, כדי שלא תהיה עצובה.

◀ רש"י ורבנו ירוחם: נידה יכולה להיכנס לבית כנסת (רי"ף ורא"ש: נידה חייבת במצוות תפילה).

כך פסק ב"י, משנה ברורה, טהרת הבית ודרכי טהרה.

❖ הסתכלות נידה בספר תורה (שירת הים)

שו"ע (יר"ד רפב, יט): מותר לנידה לאחוז בספר תורה.

◀ חיי אדם, משנה ברורה (עפ"י אגור ובנימין זאב) ודרכי טהרה: אמנם נדות מתפללות ונכנסות לבית כנסת, אך לא יסתכלו בספר תורה בזמן שמגביהים אותו (דרכי טהרה: וכן לא תיגע בכותל).

❖ לימוד תורה לנידה

ציץ אליעזר וטהרת הבית: גם בימי נידותה מותר לה ללמוד תורה שבכתב ושמעל פה, וחייבת להתפלל ולברך את כל הברכות שחייבת בהן.

⊙ כניסת נידה לבית קברות (שירת הים)

◀ חיי אדם, ט"ז ומשנה ברורה: נידה לא תיכנס לבית קברות עד שתטבול¹³⁵.

◀ דרכי טהרה: ראוי שלא תיכנס, ועפ"י הסוד כל הנשים לא יכנסו לבית קברות או אחר המיטה.

◀ שבט הלוי: יכולה להיכנס אך לא לתוך ד' אמות מהקברים, ובמקום הצורך יש להקל כשאינה שופעת.

הערות

¹³⁴ חלק מהדיון נמצא באו"ח, סימן פח.

¹³⁵ בטעם הדבר נאמרו שני טעמים - מצד כבוד המתים (שו"ת רב חיים),

או כדי שהחיצוניים לא ישלטו בה (פרי השדה).

◀ **טהרת הבית:** יכולה להיכנס לבית קברות, וגם המחמירות יכולות להקל בשבעת הנקיים. אפילו בימי הראיה, מותר להיכנס לבית קברות ביום השבעה, השלושים ובאזכרה.

סימן קצו | שבעה נקיים

סעיף א | שבעה נקיים והפסק טהרה

הגמרא בדף לג (עמוד א) אומרת שבנות כותים עדיין טמאות נידה למרות שהן טובלות, מכיוון שהכותים מונים בתוך שבעת הנקיים גם את היום שבה היא מפסיקה לראות את הדם. אמנם רמי בר חמא סובר שאין בכך בעיה וניתן למנות את היום שפוסקת בו בתוך שבעת הנקיים, אך רבא השיב על דבריו וכל הפוסקים הסכימו שהיום שבו מפסיקה לראות לא מצטרף לשבעת הנקיים.

טור ושו"ע: מתחילה לספור שבעה נקיים יום אחרי שמפסיקה לראות דם.

⊙ **שעת הפסק הטהרה**

במשנה בדף סח (עמוד א) התנאים נחלקו מתי יכולה לפסוק בטהרה ולהתחיל למנות שבעה נקיים: לדעת ת"ק ביום השביעי לראיית הדם יכולה לעשות הפסק, וביום הזה יכולה אפילו בבוקר. לרבי יהודה ביום השביעי רק מזמן מנחה ומעלה, חכמים סוברים שכבר ביום השני לראיית הדם בבוקר יכולה לעשות הפסק, ודעת רבי בברייתא היא שאפילו בבוקר של יום ראיית הדם עצמו יכולה.

הראשונים נחלקו האם ההפסק חייב להיות בין השמשות¹³⁶ (הדיון על היום שבו ניתן לעשות הפסק נמצא בסעיף ב):

◀ **רא"ש:** צריכה לעשות הפסק בבין השמשות (כדעת רבי יהודה או ת"ק - ע' בהערה¹³⁷).

◀ **ראב"ד, רמב"ן, רשב"א ורבנו ירוחם:** יכולה לעשות הפסק גם בבוקר (כדעת ת"ק וחכמים).

☞ **רמ"א:** בדיעבד אם עשתה הפסק בשחרית מועיל¹³⁸ (כך פסק גם **דרכי טהרה**, אפילו אם עשתה הפסק בלילה שלפני כן.

וכתב עוד שבשעת הדחק בודקת אז אפילו לכתחילה).

❖ **מתי לכתחילה עושה הפסק טהרה**

◀ **ראב"ד:** גם לכתחילה עושה הפסק טהרה בכל שעה משעות היום.

◀ **רא"ש ורבנו ירוחם:** הבדיקה צריכה להיות בזמן בין השמשות.

☞ כך פסקו **שו"ע**¹³⁹ ו**רמ"א**.

❖ **מוך דחוק**

רשב"א: לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שביום הפסק הטהרה האשה תניח מוך דחוק כל זמן בין השמשות.

☞ כך פסקו **שו"ע** ו**רמ"א**.

◀ **ערוך השולחן:** לדעת רמ"א מוך דחוק הוא רק לכתחילה, ולכן לא יאמר לאשתו שזה מעיקר הדין כדי שלא להכשיל אותה אם לא תוכל לעשות.

⊙ **הפסק טהרה בבוקר שראתה בו דם (שירת הים)**

◀ **תוס' ותוס' רא"ש:** הפסק בבוקר לא מועיל וצריכה לעשות שוב בבין השמשות, כי הוחזקה לראות באותו יום.

☞ כך פסקו **חוות דעת** ו**סדרי טהרה**.

הערות

¹³⁶ גם הסוברים שצריך לעשות הפסק בזמן בין השמשות, אין הכוונה לזמן שהוא ספק יום וספק לילה, אלא מזמן מנחה קטנה ומעלה - **ב"י**.

¹³⁷ מפשט הדברים משמע שהרא"ש פסק כרבי יהודה, אך הב"י כתב שלא יתכן שהרא"ש פסק כדעת יחיד, ולכן הביא שני פירושים בדעת הרא"ש: א. גם הרא"ש מסכים שבדיקה בשחרית מועילה, וכתב בין השמשות לרווחא דמילתא. ב. הרא"ש סובר כת"ק, והסביר בדעת ת"ק שאם עושה הפסק ביום השביעי יכולה אפילו בבוקר, אך אם עושה קודם צריכה דווקא בזמן בין השמשות.

¹³⁸ **הגר"א והב"ח** דקדקו מלשון השו"ע שגם לשיטתו בדיעבד יכולה לבדוק בבוקר, וכך פסק **טהרת הבית**.

¹³⁹ אמנם, **בטהרת הבית** כתב שלדעת השו"ע יכולה לבדוק עצמה בשחרית אפילו לכתחילה, וכוונת השו"ע שהבדיקה תהיה בזמן בין השמשות הוא לרווחא דמילתא.

◀ **ראב"ד, רמב"ן, רשב"א ועוד:** הפסק בבוקר מועיל ואינה צריכה לבדוק שוב.

☞ כך פסקו רמ"א, חזו"א וטהרת הבית.

◎ התפללו ערבית מבעוד יום או קיבלו שבת מוקדם

◀ **תרומת הדשן:** אם הציבור התפללו ערבית מוקדם (אפילו אם היא לא), כבר לא יכולה לעשות הפסק באותו יום.

◀ **מהרי"ל:** גם אם התפללו כבר ערבית, יכולה לעשות הפסק כל עוד לא ירד הלילה.

☞ כך פסק **מהרש"ל וב"ח** (כי היום עושים הפסק רק אחרי חמישה ימים).

☞ **רמ"א:** לכתחילה יש להיזהר אך בדיעבד אין לחוש.

↪ האם יכולה לעשות הפסק כשגם היא קיבלה כבר שבת?

◀ **רבו של הש"ך ומהרש"ל:** אם קיבלה כבר שבת כבר לא יכולה לעשות הפסק.

◀ **מהרי"ל:** אפילו כשקיבלה שבת יכולה לעשות הפסק.

☞ **ערוך השולחן, בדי השולחן וטהרת הבית:** בדיעבד יכולה אפילו אז.

סעיף ב | הפסק טהרה ביום שהתחילה לראות

כפי שהוזכר, במשנה בדף סח (עמוד א) התנאים נחלקו תוך כמה ימים מתחילת הראיה יכולה לעשות הפסק. חכמים סוברים שיכולה לעשות הפסק ביום השני לראיית הדם, ואילו רבי בברייתא סובר שיכולה אפילו ביום הראיה עצמו¹⁴⁰.

◀ **ראב"ד, רשב"א ורבנו ירוחם:** יכולה לעשות הפסק ביום הראיה אם פסק הדם ואפילו בבוקר, כרבי.

◀ **רמב"ם** (עפ"י ב"י) **ורמב"ן:** יכולה לפסוק בטהרה מהיום השני, ואם יש לה מוך דחוק כל בין השמשות יכולה לפסוק אפילו ביום הראשון. כדעת חכמים, שבדיקה לבד לא מועילה ביום הראשון כי מעיינה הוחזק פתוח.

☞ כך פסקו **שו"ע, גר"א, סד"ט, ציץ אליעזר וחזו"א**.

☞ **רמ"א, לחו"ש וטהרת הבית:** אם בדקה ביום שפסק הדם סמוך לבין השמשות, בדיעבד מועיל¹⁴¹.

↪ מה הנפק"מ מהדיון, הרי היום נוהגים להמתין מספר ימים לפני ההפסק (כמובא בסעיף יא):

◀ **ש"ך:** אם רואה כתם במהלך שבעת הנקיים, יכולה לעשות הפסק באותו יום ולהתחיל לספור מחדש למחרת.

◀ **תורת השלמים:** כלה שראתה דם חימוד יכולה לפסוק בטהרה מיד כשנפסק הדם.

◀ **טהרת הבית:** אשה שלא שמשה עם בעלה מספר ימים לפני שראתה דם אינה צריכה להמתין לפני ההפסק (לדעת השו"ע, אך הרמ"א חולק).

סעיף ג | הנהגות בשבעה נקיים

מרדכי ורוקח: אחרי שעושה הפסק טהרה תלבש חלוק לבן כדי שתדע אם ראתה שוב¹⁴², ותפרוס סדינים בדוקים מכתמים על מיטתה. מנהג כשר שרוחצת לפני לבישת הלבנים, וגם אם רוחצת רק את אותו מקום די בכך.

☞ כך פסקו **שו"ע ורמ"א**.

♦ כשאין לה בגדים לבנים

אגור: אם הולכת בדרך ואין לה לבנים, תבדוק שהחלוק שלה נקי מדם ויכולה למנות שבעה נקיים.

הערות

¹⁴⁰ כפי שהוזכר בתחילת סעיף א, ת"ק ורבי יהודה סוברים שעושה הפסק ביום השביעי לראיית הדם (אך ע' בהערה לעיל דברי הב"י על הרא"ש, שאפשר וגם לת"ק אפשר לעשות הפסק גם קודם).

¹⁴¹ **סדרי טהרה:** הרמ"א עשה פשרה בין הפוסקים, כי לרשב"א אפילו בדיקה בבוקר מועילה ולרמב"ן רק אם יש מוך דחוק.

¹⁴² במקרה שקשה לה להיטהר, נחלקו הפוסקים האם יכולה ללבוש בגדים צבעוניים בשבעה נקיים - ראה בסיכום בסימן קצ, סוף סעיף י.

כך פסק רמ"א.

❖ אם לבשה בגד עליון שהיו בו כבר כתמים ובבגד התחתון שהוא לבן ונקי לא מצאה כתם - יכולה להמשיך למנות ואינה צריכה לספור מחדש מחשש שהתווסף לבגד העליון כתם חדש¹⁴³ (מעיל צדקה).

❖ הסיחה דעתה מהספירה (פת"ש)

◀ מעיל צדקה, סד"ט ועוד: אם הסיחה דעתה מהספירה ואח"כ רצתה לחזור ולספור - צריכה להתחיל מחדש.

◀ מהר"ש קלוגר ועוד: אפילו אם הסיחה דעתה לא צריכה להתחיל מחדש.

👉 שבט הלוי וטהרת הבית: אם הסיחה דעתה לשעות בודדות יכולה להמשיך, אך אם הסיחה דעתה לימים יכולה להקל רק במקום צורך.

סעיף ד | בדיקות בשבעת הנקיים

בדף סח (עמוד ב) נחלקו התנאים במשנה מה הדין בזב וזבה שבדקו עצמן בראשון ובשביעי: רבי אליעזר סובר שהבדיקות הספיקו ויכולים לטבול, רבי יהושע סובר שנחשב להם רק בתור שני ימים ולרבי עקיבא רק היום השביעי נחשב להם. בגמרא נפסק כרבי אליעזר ששתי בדיקות מספיקות ויכולים לטבול.

בגמרא נחלקו האמוראים מה הדין אם בדקו את עצמם ביום הראשון וביום השמיני (רק בדיקה אחת בתוך שבעת הנקיים). רב סובר שאפילו בדיקה אחת מספיקה ואילו רבי חנינא סובר שצריך שתי בדיקות, בהתחלה ובסוף. מוסכם בראשונים שלכתחילה יש לבדוק בכל יום משבעת הנקיים, אך נחלקו מה הדין בדיעבד:

◀ ראב"ד, רמב"ם, רא"ש ורשב"א: מספיק שתבדוק את עצמה פעם אחת בשבעת הנקיים¹⁴⁴, כדעת רב.

◀ סמ"ג, תרומה, רמב"ן, מרדכי ורבנו שמחה: צריכה לבדוק גם בראשון וגם בשביעי, כדעת ר' חנינא.

👉 כך פסק שו"ע (בב"י הסביר שמכיוון שהדבר מחלוקת, אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת).

↳ בדקה באמצע וביום השביעי:

◀ דגול מרבבה: יכולה לטבול למרות שלא בדקה בראשון (בתנאי שעשתה הפסק טהרה), אך אם בדקה בראשון וביום אמצעי אינה יכולה לטבול אא"כ בדקה גם בשמיני, ע' בהערה¹⁴⁵.

◀ נודע ביהודה: לא מועיל. צריכה לבדוק בהתחלה ובסוף.

👉 טהרת הבית: ר' יחזקאל לנדא כתב את שו"ת נוב"י אחרי שכתב את הספר דגול מרבבה, ולכן נראה שחזר בו ולמסקנה אם לא בדקה בראשון לא יכולה לטבול.

⊙ מספר הבדיקות ביום

◀ רמב"ן, רשב"א ורא"ש: מספיק שתבדוק פעם אחת ביום.

◀ סמ"ג, סמ"ק, תרומה ומרדכי: צריכה לבדוק פעמיים בכל יום, כשקמה ממיטתה ובערב.

הערות

¹⁴³ אמנם בסימן קצ סעיף מד מפורש שאם לבשה את אותו החלוק בימי הטהרה ובימי נידתה תולה שהכתם מאז שהיא נידה, אך בשלושת הימים הראשונים לשבעה נקיים אין לתלות ולכן רק בגלל שהבגד התחתון נשאר נקי ממשיכה למנות. כ"כ גם הש"ך שם.

¹⁴⁴ הראב"ד הוסיף שאפילו אם בודקת רק פעם אחת באמצע הנקיים מספיק, אך הרשב"א כתב שיש להחמיר והבדיקה צריכה להיות דווקא בראשון או בשביעי.

החתם סופר כתב שאם כבר לנה עם בעלה בדיעבד יש להקל אפילו כשבדקה רק פעם אחת בשבעה נקיים, אך דווקא אם בדקה בראשון או בשביעי, ואפילו בדיעבד אין להקל אם בדקה באמצע.

¹⁴⁵ והוסיף שבשני מקרים נוספים יכולה לטבול: אם בדקה ביום השלישי וביום התשיעי - מחשיבים את היום השלישי בתור היום הראשון וממילא יוצא שבדקה ראשון ושביעי, וכן אם בדקה ראשון, שלישי ושמיני - אמנם יש יותר מחמישה ימים בין הבדיקה הראשונה לבדיקה האחרונה, אך הבדיקה באמצע מצרפת אותם.

👉 **שו"ע:** לכתחילה בודקת בכל יום פעמיים.

❖ ההתבוננות בעד הבדיקה

רשב"א ורבנו ירוחם: לכתחילה בודקת לאור היום, כי אור היום יפה לבדיקה.

👉 כך פסק **רמ"א**, והוסיף שבדיעבד מהני גם לאור הנר¹⁴⁶.

◎ ספירה בפה

◀ **אגודה:** בכל יום משבעת הנקיים צריכה לומר "היום יום פלוני לשבעת הנקיים".

👉 כך פסק **של"ה**.

◀ **רמב"ם, ספר החינוך ועוד:** אינה צריכה למנות בפה.

👉 כך פסקו **נודע ביהודה, רדב"ז, סד"ט ועוד**.

◎ הפסק טהרה כשיש לה פצע

◀ **חוות דעת:** גם אם יש לה פצע שמוציא דם באותו מקום, אינה יכולה להיטהר אם בהפסק הטהרה וביום הראשון לפחות לא תראה דם כלל.

◀ **חתם סופר:** אם נוצר לה פצע כשהייתה טהורה וכשמגיע זמן הוסת היא נאסרת כי חוששים שחלק מהדם שרואה הוא מהמקור (כדעת תוס') - יכולה לעשות הפסק טהרה למרות שרואה דם (מהפצע), ובמשך כל בין השמשות תשב בלי הפרעה ותבדוק שהיא לא מרגישה בפתיחת המקור.

◀ **טהרת הבית:** אפילו במקרה שהפצע נוצר בימי טומאתה, יכולה להיטהר שבאופן שהביא החת"ס.

◀ **דרכי טהרה:** תבדוק במשך שלוש עונות שהדם שרואה הוא רק מהפצע (שבכל הפעמים הדם נמצא על העד באותו מקום), ואח"כ יכולה לעשות הפסק טהרה ולהיטהר, למרות שרואה דם בצד של המכה.

סעיף ה | בדיקות ללא הפסק טהרה

רשב"א וטור: כל עוד לא עשתה הפסק טהרה היא בחזקת טמאה, ואינה יכולה להתחיל את בדיקות שבעת הנקיים.

👉 כך פסק **שו"ע**.

סעיף ו | כיצד בודקת

◎ בגד הבדיקה

בדף יז (עמוד א) הגמרא אומרת ששיבחו את מי שבדק בצמר נקי ורך, ושמואל אמר שניתן לבדוק גם בבגד פשתן ישן (אך לא בבגד פשתן חדש, כי הוא קשה).

רמב"ם, סמ"ג ורא"ש: הבגד שבו בודקת צריך להיות לבן.

👉 **טור ושו"ע:** בדיקת הפסק הטהרה ובדיקת שבעת הנקיים צריכה להעשות בבגד לבן ורך, כמו צמר נקי ורך, צמר גפן או בגד פשתן ישן (ולא בבגד פשתן חדש, מפני שהוא קשה¹⁴⁷).

◀ אם אין לה עד בדיקה לבן, יכולה לבדוק בעד בצבע אחר?

◀ **טהרת הבית ודרכי טהרה:** בשעת הדחק יכולה לבדוק בעד צבעוני (דרכי טהרה: אך בבגד אדום או שחור אפילו בדיעבד לא).

הערות

¹⁴⁶ ע' בסיכום סימן קפח (סעיף א) בנוגע לראיית מראות בלילה.

¹⁴⁷ **דרכי טהרה:** אם בדקה בבגד שאינו רך, אע"פ שאינו ראוי - בדיקתה בדיקה.

◀ **בדי השולחן:** אפילו בשעת הדחק אינה יכולה.

❖ אשה שהבדיקה מכאיבה לה

◀ **מהרש"ם ושבת הלוי:** יכולה ללחלח את עד הבדיקה במים (ואין להחמיר, כדי שלא תימנע מלבדוק טוב בגלל הכאב).

◀ **דרכי טהרה:** אין ללחלח במים או בשמן כי חוששים שהרטיבות ממיסה את הדם, אלא תיקח בד רך יותר או צמר גפן.

⊙ רמת הבדיקה – לרוחב

◀ **רא"ש, רשב"א, סמ"ג, סמ"ק וטור:** בודקת בחורים ובסדקים.

☞ כך פסק שו"ע.

◀ **רמב"ן:** בבדיקת הפסק טהרה צריכה לבדוק בחורים ובסדקים, אך בבדיקות שבעת הנקיים לא.

☞ כך פסק נוב"י.

◀ **ראב"ד:** אינה צריכה לבדוק בחורים ובסדקים.

⊙ רמת הבדיקה – לעומק

◀ **תרומת הדשן, סמ"ג, סמ"ק ורמב"ן:** בודקת בעומק שיכולה, ודיה.

◀ **רא"ש¹⁴⁸, הגהות מיימוניות, ראב"ד ורבנו ירוחם:** צריכה לבדוק עד מקום שהשמש דש בו.

☞ **שו"ע:** צריכה לבדוק עד מקום שהשמש דש בו, ואם קשה לה לפחות שהפסק הטהרה והבדיקה של היום הראשון יהיו בעומק כזה (ואם לא עשתה ביום הראשון, תעשה באחד הימים האחרים. אם לא בדקה כך כלל, אם בדקה היטב בחורים ובסדקים בעומק שיכולה זה מספיק - **רמ"א**, וכ"כ **טהרת הבית** גם בדעת שו"ע).

☞ **רמ"א:** אם בדקה כפי כוחה ולא הגיעה למקום שהשמש דש בו, בדיעבד מספיק.

⊙ סיכום – כיצד בודקת

בודקת בצמר נקי ורך או בבגד פשתן ישן (גמרא) בצבע לבן (ראשונים ושו"ע. אם אין לה - מח' אחרונים). בהפסק הטהרה צריכה לבדוק בחורים ובסדקים, ונחלקו הפוסקים האם גם בבדיקות שבעת הנקיים הדין כך (רא"ש, רשב"א ושו"ע - כן. רמב"ן ונוב"י - לא). הראשונים נחלקו עד איזה עומק צריכה להגיע (תרומת הדשן - בעומק שיכולה. ראב"ד ורי"ו: עד מקום שהשמש דש), למעשה צריכה להגיע עד מקום שהשמש דש, ואם קשה לה לכל הפחות הפסק הטהרה והבדיקה הראשונה יהיו כך (שו"ע. רמ"א: בדיעבד אם בדקה כפי כוחה מספיק גם אם לא הגיעה לעומק כזה).

❖ בדיקה לאשה שיש לה פצעים

◀ **טהרת הבית:** בודקת בבית החיצון בהפסק הטהרה, ביום הראשון ובשביעי.

◀ **בדי השולחן:** מספיק שתעשה קינוח בעלמא.

סעיף ז | בדיקה לעיוורת

הגמרא בדף יג (עמוד ב) אומרת שעיוורת יכולה לבדוק את עצמה, ולתת לחברתה לראות האם המראה טהור.

טור ושו"ע: עיוורת בודקת את עצמה ומראה לחברתה.

סעיף ח | בדיקה לחרשת ושוטה

המשנה בדף יג (עמוד ב) אומרת שחרשת ושוטה יכולות להיטהר בעזרת נשים פיקחות ולאכול בתרומה. בגמרא שם מבואר שאם מדובר על חרשת שמדברת ולא שומעת יכולה גם לבדוק בעצמה (והראשונים הוסיפו שכך הדין גם אם שומעת ולא מדברת).

רמב"ן וטור: שוטה וחרשת (שאינה מדברת ואינה שומעת) בודקות באמצעות נשים אחרות וכך גם קובעות וסת.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף ט | המרבה בבדיקות

המשנה בדף יג (עמוד א) אומרת שאשה המרבה בבדיקות הרי היא משובחת. בדף לט (עמוד א) המשנה אומרת שכל עוד לא בדקה ומצאה דם היא בחזקת טהורה, אך כשמגיע שעת הוסת היא בחזקת טמאה אפילו כשלא בודקת.

טור: אשה שמוסיפה בבדיקות היא משובחת, כי יכול להיות שתראה דם גם שלא בשעת הוסת. אמנם, כל עוד לא ראתה דם היא בחזקת טהורה, עד שמגיע זמן הוסת הקבוע.

👉 **שו"ע:** המוסיפה בבדיקות בין בשבעת הנקיים ובין בשאר הימים - הרי זו משובחת (שו"ך: אך לא לפני ואחרי התשיש, כמבואר בסימן קפד, א).

👈 **בית אפרים וטהרת הבית:** אם יש חשש שריבוי הבדיקות יגרום לה לשריטות ופצעים ותראה דם שלא מהמקור בגלל זה, ראוי שתימנע מבדיקות שאינן מן הדין.

סעיף י | רציפות ימי הנקיים ודין הימים הראשונים

הגמרא בדף לז (עמוד א) לומדת מהפסוק "ואחר תטהר" שיכולה להיטהר רק אחרי שבעה ימים נקיים כאחד, בלי שטמאה תפסיק בניהם.

טור ושו"ע: שבעת הנקיים צריכים להיות רצופים, ואם ראתה דם אפילו בבין השמשות של היום השביעי צריכה לעשות הפסק טהרה ולמנות את ימי הנקיים מחדש.

👈 מה נפק"מ מחי ראתה דם, בכל מקרה בעקבות חומרת רבי זירא צריכה להמתין עוד שבעה נקיים?

◀ **ב"י:** באמת אין נפק"מ, שהרי גם אם ראתה אחרי שבעת הנקיים כשראתה דם סופרת מחדש.

◀ **ט"ז:** כוונת הטור שאפילו בבין השמשות של היום השביעי היא עדיין צריכה לבדוק את עצמה כי היא בחזקת טמאה (שהרי אם תראה כעת צריכה לסתור ולספור מחדש).

🕉 שלושת הימים הראשונים

◀ **רמב"ן, רשב"א, מהר"ם מרוטנבורג ועוד:** אין חילוק בין ימי שבעת הנקיים.

👉 כך פסק שו"ע ובעקבותיו **טהרת הבית**.

◀ **תרומה, מרדכי, הגהות מיימוניות ותרומת הדשן:** יכולה לתלות במכה רק אחרי שלושת הימים הראשונים. (תרומת הדשן: דווקא בכתם הגדול מכגריס, אך בפחות מגריס אפילו בשלושת הימים הראשונים תולים במאכולת).

👉 כך פסק רמ"א.

👈 יש לה מכה שמוציאה דם בשלושת הימים הראשונים:

◀ **רמ"א וט"ז:** אם יודעת בבירור שהמכה מוציאה דם - תולה בה (ט"ז: דווקא אם עשתה מה שיכלה כדי שלא להתלכך מהדם)¹⁴⁹.

◀ **ב"ח ושו"ך:** גם אם יודעת שיש לה מכה לא תולה בה, אלא אם כן מלאה פצעים וחבורות.

הערות

¹⁴⁹ **בדרכי משה** הוסיף שאם המכה עוברת בימים מועטים טוב להחמיר ולהמתין. בטעם הדין כתב שהחמירו במקום שאפשר להיזהר, ובפחות מכגריס (וכן אם יש לה מכה ידועה) אי אפשר להיזהר. **בפת"ש** הביא את דעת **מהר"ר דניאל** שאם יכלה לישון במקום שאין בו פשפשים, וישנה במקום שיש בו פשפשים - שוב אינה יכולה לתלות בפשפש כתם קטן מכגריס.

⊙ מקומות שהקלו אפילו בימים הראשונים (פת"ש)

1. אם ישבה שבעה נקיים רק על כתם, וכן אם תבעוה להינשא - יכולה להקל כשמצאה כתם בימים הראשונים (דגול מרבבה).
2. אם בדקה בשביל ללכת לבית כנסת, אחרי מספר ימים עשתה הפסק טהרה וראתה כתם בשלושת הימים שאחרי ההפסק: **בה"ג ומהר"ם מלובלין** מחמירים בדבר, ואילו **סדרי טהרה וחתם סופר** סוברים שיש להקל כי בשלושת הימים שמהבדיקה הראשונה לא ראתה כתם.
3. אם מצאה כתם ביום הרביעי, גם אם יכול להיות שהוא כבר מהיום השלישי תולה במכה ובשאר הדברים שתולים כתם (תפארת צבי ופנים מאירות, אך בית אפרים הביא שאחיו חולק).
4. אם מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה - תולה אפילו בימים הראשונים (חמדת שלמה), וכן אם הכתם נמצא על בגד צבוע (מעיל צדקה).

סעיף יא | הפולטת שכבת זרע

בדף לג (עמוד א) הגמרא מסתפקת האם הפולטת שכבת זרע טמאה מדין ראייה או מדין נגיעה, וממילא האם יכולה לספור שבעה נקיים: אם טמאה מדין ראייה אינה יכולה, ואם מדין נגיעה יכולה. הגמרא נשארה בספק, ובדף מב (עמוד א) האמוראים הכריעו שטמאה מדין ראייה.

◀ **ראב"ד:** הפולטת שכבת זרע טמאה לעניין לטהרות בלבד, אך בהיתר אישה לבעלה אין לחשוש לכך.

◀ **רבנו יונה, רא"ש, סמ"ג, סמ"ק, תרומה והגהות מיימוניות:** הפולטת טמאה גם כשנטהרת לבעלה.

👉 כך פסקו **שו"ע ורמ"א**.

⊙ העונות שבהם הפולטת טמאה

במסכת שבת (פו, ב) חכמים סוברים ששכבת זרע מסרחת רק אחרי שש עונות, וממילא עד שעוברות שש עונות שלמות אם תפלוט שכבת זרע היא נטמאת. לעומת זאת, רבי אלעזר בן עזריה במסכת מקוואות (ח, ג) סובר שהפולטת זרע טהורה ביום השלישי, והרמב"ם פירש את דבריו שטמאה רק אם פולטת בתוך שלוש עונות.

◀ **רמב"ם ואור זרוע:** שכבת זרע מטמאת דווקא בתוך שלוש עונות.

◀ **רבנו יונה, רא"ש, סמ"ג, סמ"ק, תרומה, הגהות מיימוניות וטור:** טמאה כל שש העונות.

👉 כך פסק **שו"ע**.

⊙ מספר העונות שצריך להמתין

כאמור, לדעת רוב הפוסקים שכבת זרע מטמאת עד שעוברות שש עונות שלמות מעת לעת. ממילא, אם שמשה במוצאי שבת לא יכולה להתחיל למנות גם בליל רביעי עד השעה שבה שימשה במוצאי שבת, ולכן היום הראשון לשבעה נקיים בשבילה יהיה יום חמישי, כי צריך ימים שלמים.

◀ **רבנו יונה, רא"ש, סמ"ג, סמ"ק, תרומה, הגהות מיימוניות וטור:** אם שימשה במוצאי שבת, יכולה להתחיל לספור נקיים אחרי ארבעה ימים, מיום חמישי.

👉 כך פסק **שו"ע** ובעקבותיו **טהרת הבית**.

◀ **תרומת הדשן, מהרי"ל ואגור:** יש להתחיל לספור רק אחרי חמישה ימים, ולכן יכולה להתחיל רק ביום שישי, שמא שמשה בבין השמשות ותחשוב שעדיין יום, ובאמת כבר ירד הלילה¹⁵⁰.

הערות

¹⁵⁰ **הט"ז** הביא את דברי **המהר"ל מפראג** שבכלה אחרי בעילת מצווה מספיק שתמתין ארבעה ימים. עם זאת, פשוט שאם יודעת שנבעלה בזמן בין השמשות צריכה לחשוש שמא היה כבר לילה ולהמתין חמישה ימים.

☞ **רמ"א ודרכי טהרה:** כך יש לנהוג, הרמ"א הוסיף שאין טעם לנוהגות להמתין יותר מחמישה ימים.

◀ **מהר"ם:** יש שנהגו להמתין שישה ימים, ויש שנהגו להמתין שבעה ימים.

◎ כשלא שמשה לפני שראתה דם

◀ **ב"י וב"ח:** אם לא שמשה לפני שראתה דם אינה צריכה להמתין את כל הימים, אלא מונה מאז ששימשה (ב"ח: בתנאי שבעלה לא בעיר).

◀ **מהר"י קולון, אור זרוע, תרומת הדשן, תרומה וסמ"ג:** צריכה להמתין בין אם שמשה ובין אם לא.

☞ כך פסקו רמ"א וט"ז.

❖ מקרים שבהם אפשר להקל בימי ההמתנה

א. כלה שראתה דם לפני בעילת מצווה אינה צריכה להמתין כלל (ט"ז).

ב. כלה שתבעו אותה להינשא בשעת הדחק לא צריכה להמתין כלל (ש"ך). ואם הייתה כבר נידה הש"ך מסכים שאינה צריכה להמתין אפילו לכתחילה - **דגול מרבבה**).

ג. יולדת שנטהרת אחרי הלידה אינה צריכה להמתין (פת"ש, עפ"י סברת הדג"מ הנ"ל).

ד. אם ראתה דם מיד לאחר הטבילה עוד לפני ששמשה עם בעלה - אינה צריכה להמתין (פני יהושע, מעיל צדקה וסדרי טהרה). אך הנוב"י מחמיר בדבר, וכתב שגם הט"ז מחמיר בזה.

ה. אם ראתה רק כתם אינה צריכה להמתין כשלא שמשה עם בעלה לפני כן (ש"ך וחוות דעת). אך הלבוש, הט"ז והדרישה (חולקים).

ו. אם לא שמשה לפני שראתה דם, ואם תמתין חמישה ימים ליל הטבילה יצא בשבת שאחרי יום טוב - עדיף שתמתין רק ארבעה ימים ותטבול יום קודם, כדי שהחפיפה תהיה סמוך לטבילה (של"ה). בסדרי טהרה כתב שבמצב כזה אפילו אם שמשה עם בעלה עדיף שתמתין ארבעה ימים כדי שתטבול בליל שישי.

סעיף יב | טענה במניין שבעת הנקיים

סמ"ק: אם טענה במניין ובעקבות כך טבלה ושימשה בתוך שבעת הנקיים - צריכה להמתין שש עונות שלמות שהן ארבעה ימים¹⁵¹, אחר כך תמנה יום אחד נקי ותטבול.

☞ כך פסק שו"ע.

⚡ **ב"י וט"ז:** אמנם בסעיף י ראינו ששבעת הנקיים צריכים להיות רצופים, אך הכוונה שיהיו רצופים בלי ראית דם באמצע ופליטת שכ"ז לא מפסיקה את הרצף (אך בכל זאת צריכה עוד יום במקום היום שבו פלטה. אם טענה ודלגה על שני ימים משבעת הנקיים - צריכה למנות שני ימים נקיים).

❖ ספרה שבעה נקיים ולא טבלה כראוי

סמ"ק: סיימה למנות שבעה נקיים, אך לא טבלה כראוי ושמשה - טובלת מיד.

☞ כך פסק שו"ע¹⁵².

הערות

הש"ך כתב שאם התפללה ערבית מבעוד יום ואח"כ ראתה דם, אם עדיין יום מחשיבה אותו בתור יום ראשון לעניין שלנו (אם התפללה ערבית ביום ראשון בערב וראתה דם כשעדיין יום - ביום שישי יכולה להתחיל למנות שבעה נקיים).

¹⁵¹ כאן לא נהגו להחמיר ולהצריך חמישה ימים, כי הדבר לא שכיח ובוזה לא גזרו חכמים - ש"ך.

¹⁵² **הט"ז** כתב שאם בעלה לא היה מצוי לה לפני כן במשך 90 ימים, אחרי ביאה אסורה שכזאת צריך להמתין תשעים ימים כדי להבדיל בין ביאת איסור לביאת היתר (אם יולד ילד, שידעו האם הוא כשר או בן הנידה), כמו שממתינים בזוג גרים שמתגיירים. אך הש"ך חולק וסובר שבכל מקרה לא צריכה להמתין, כי בשונה בגרים שמתגיירים, בן הנידה הוא כשר לכל דבר וא"צ להבדיל.

סעיף יג | קינוח במקום המתנה

המשנה במקוואות (ח. ד) אומרת שאם אשה שמשה עם בעלה ומיד טבלה בלי לקנח את אותו מקום - הטבילה לא עלתה, כי חוששים שתפלוט שכבת זרע. הראשונים למדו מכך שאם מקנחת את אותו מקום שוב אינה צריכה לחשוש לפליטת שכבת זרע.

◀ **רא"ש וטור:** אם מקנחת את המקום בצורה טובה או רוחצת אותו במים חמים - היא מפליטה את כל הזרע, ויכולה מיד למחרת להתחיל לספור נקיים.

☞ כך פסק **שו"ע** ובעקבותיו **טהרת הבית**.

◀ **רשב"א:** כדי שלא תבוא לידי ספק עליה לקנח את אותו מקום וגם לרחוץ בחמין.

◀ **סמ"ק והגהות מיימוניות:** אנו לא בקיאים ברחיצה וקינוח כראוי, ולכן תמיד עליה לחכות שש עונות.

☞ **רמ"א:** כך נהגו, וכל הפורץ גדר במקום שנהגו כך ישכנו נחש.

◀ **ב"ח וש"ך:** גם באשה שטעתה בספירת הנקיים וטבלה לפני הזמן אין להקל ע"י רחיצה וקינוח (אך **הסד"ט** הקל בכך).

♦ הליכה במקום המתנה

הגמרא בדף מא (עמוד ב) מזכירה שאם האשה הולכת - ההליכה גורמת לשכבת הזרע להיפלט, ואינה צריכה להמתין עד שמתחילה לספור את שבעת הנקיים. הראשונים שלמדו מהגמרא הזאת פירשו את המשנה במקוואות שהובאה לעיל באשה שלא הלכה כלל בין התשמיש לטבילה¹⁵³.

◀ **רמב"ן, רשב"א והגהות מיימוניות:** כשהולכת ברגליה פולטת את כל הזרע ואינה צריכה להמתין.

◀ **רא"ש, סמ"ג ותרומה:** הליכה לא בהכרח מפליטה את שכבת הזרע.

☞ נראה שכך פסק **שו"ע** (מכך שלא הזכיר שאם הולכת א"צ להמתין).

¹⁵³ ביאור נוסף שמביא הב"י הוא שאמנם היא הלכה ותולים ששכבת הזרע נפלטה, אך יכול להיות שהיא נשארה בבית החיצון ואז אמנם אין לה דין של ראייה הפוגעת בספירת שבעת הנקיים, אך טמאה לעניין טהרות מדין נגיעה.

סימן קצו | טבילה בזמנים שונים

סעיף א | כיצד נידה נטהרת

הראשונים הביאו כמה מקורות שמהם לומדים שטהרת נידה היא בטבילה: הסמ"ג למד מהפסוק שהגמרא בשבת (סד, ב) מביאה "שבעת ימים תהיה בנדתה" את המקור בתורה לטבילת נידה. רב האי גאון למד את דין הטבילה בק"ו ממגעה - כתוב "והנוגע במשכבה ירחץ במים", וק"ו שהיא עצמה צריכה לטבול במים בשביל להיטהר. הרמב"ם לומד מהפסוק "ורחצו במים" שכל הטמאים נשארים בטומאתם עד שיטבלו.

טור: אשה נטהרת בטבילה כראוי במקווה כשר אחרי שבעה נקיים.

שו"ע: נידה, זבה ויולדת טמאות כל עוד לא טבלו כראוי, אפילו אם עברו כמה שנים.

סעיף ב | טבילה בזמנה

ביומא (ח, א) מובא שלדעת רבי מאיר ורבי יוסי טבילה בזמנה מצווה, וכך גם אומר הירושלמי (נידה פרק ב הלכה ד). לעומת זאת, במסכת נידה (ל, א) הגמרא מביאה שלדעת רבי יוסי בר' יהודה לא אומרים שטבילה בזמנה מצווה.

◀ **ר"ח, בה"ג, ואור זרוע:** טבילה בזמנה מצווה, כדברי הירושלמי¹⁵⁴.

◀ **מהרי"ק:** היום טבילה בזמנה אינה מצווה, כי נשים לא טובלות כדין תורה אלא מתעכבות בגלל תקנות חכמים.

◀ **ר"ת:** טבילה בזמנה אינה מצווה, כדעת רבי יוסי בר' יהודה, לא מצינו שהקפידו לטבול מיד בזמן.

◀ **שו"ע:** טבילה בזמנה אינה מצווה, אך אם בעלה בעיר מצווה שתטבול בזמן כדי שלא לבטל פריה ורביה.

⊙ טבילה בשבת

הגמרא בביצה (יח, א) מביאה שאסור לטבול כלי ביום טוב מכיוון שהוא נראה כמתקן כלי. לאדם מותר לטבול, כי הוא נראה כמיקר (רוצה להתקרר).

◀ **ר"ח ורמב"ם:** מותר לטבול בשבת, (ר"ח: כי טבילה בזמנה מצווה, רמב"ם: כי נראה כמיקר. נראה שגם ר"ח מסכים לטעמו של הרמב"ם, ולכן גם כשהטבילה לא בזמנה הוא מתיר - שירת הים).

◀ כן פסק **שו"ע** (או"ח שכו, ח).

◀ **ר"ת** (עפ"י המרדכי): אסור לטבול בשבת, כי טבילה בזמנה אינה מצווה.

◀ **אגור ומהר"י וייל:** אם הטבילה בזמנה מותר, ואם אינה בזמנה אפילו מחמת אונס אסור.

◀ **תרומת הדשן** (וכתב שכך סובר גם ר"ת): מותר לה לטבול בשבת אם בעלה בעיר ולא יכלה לטבול קודם (כך הטבילה נחשבת מצווה מצד מצוות עונה. אין היתר של 'נראה כמיקר' כי היום לא נהגו לרחוץ בשבתות כלל).

◀ פסקו כדעתו, אך נחלקו האם כשבעלה בעיר מותר לה לטבול אפילו כשיכלה לטבול קודם:

◀ **רמ"א ושו"ך:** כשבעלה בעיר מותר לה לטבול, אפילו אם יכלה לטבול קודם.

◀ כן פסקו גם **סד"ט, ערוה"ש, שבה"ל, בדה"ש, דר"ט וטה"ב**.

◀ **ט"ז:** רק כשלא יכלה לטבול קודם מותר לה לטבול¹⁵⁵, גם אם בעלה בעיר.

❖ כשטבלה בליל שישי והתעורר ספק האם טבלה כראוי, יכולה לטבול בליל שבת, מסברת ממה נפשך: אם צריכה לטבול שוב היא טבילה בזמנה, ואם אינה צריכה ממילא אין כאן תיקון ומותר לה לטבול (**שו"ך** עפ"י מהר"ם מלובלין).

הערות

¹⁵⁴ ואפילו היום שלא טובלות לפי הזמן הראוי מהתורה, מכיוון שעושות זאת בגלל תקנות חכמים נחשב טבילה בזמנה - ב"י.

¹⁵⁵ **הפת"ש** הביא כמה מקרים שנחשבים לא יכלה לטבול קודם: טענת בחישוב הזמנים ובגלל זה התחילה מאוחר את ספירת שבעת הנקיים (**נוב"י**), אם היה לה אונס כלשהו כמו כאב או חולשה שמנעה ממנה לטבול קודם (**לבושי שרד**), היוצאת לדרך שאם לא תטבול בליל שבת לא תספיק לטבול, אפילו אם יכלה לטבול קודם (**חמודי דניאל**).

❖ עברה וטבילה בשבת שלא כדין

◀ **חוט השני:** בשבת עצמה אסורים בתשמיש, ובמוצ"ש מותרים.

◀ **סדרי טהרה:** גם בשבת מותרים בתשמיש.

◎ טבילה במוצאי שבת

בדף סח (עמוד א) הגמרא אומרת שבמקום שאפשר אין לאשה לחפוף בלילה, ואם אי אפשר מותר לחפוף בלילה (כך לשיטת רש"י. ע' בסימן קצט, א מחלוקת בעניין).

◀ **אגור ומהרי"ל:** שלא בזמנה, וכן אלמנה שנישאת שאסור לה לטבול בליל שבת¹⁵⁶ - לא תטבול במוצאי שבת, כדי שלא להרחיק את החפיפה מהטבילה¹⁵⁷.

◀ **ב"י:** כשרוצה לטבול במוצאי שבת, נחשב שלא יכלה לטבול קודם ומותר לה לחפוף בלילה.

☞ **רמ"א:** לא תטבול במוצאי שבת, ויש שמקלים כשלא טבלה בשבת משום חשש איסור (דווקא באלמנה - ט"ז, אך **תשובת שמואל** חלק ולדעתו ההיתר הוא בכל הנשים).

☞ **שבט הלוי ובדי השולחן:** יכולה לטבול בכל לילה מלילות השנה, חוץ מליל יו"כ וט' באב.

❖ חפיפה וטבילה לילה

☞ **מהר"ם מלובין וש"ך:** כלה בתולה שליל טבילתה חל בשבת יכולה לטבול למרות שלא תיבעל עד מוצ"ש (מחמת המנהג - א"ח סי' רפ), כי גם שאר ענייני הקירבה הם מצווה. אך באלמנה אסור, כנ"ל.

☞ **נוב"י:** כלה לפני הנישואין יכולה לחפוף בלילה, כי אין בה חשש שתחפוף בחיפזון שהרי אינה מהומה לביתה (לא ממהרת לבוא לבעלה).

◎ טבילה במים חמים בשבת (היכל שלמה ושירת הים – מתוך הסיכום להלכות מקוואות)

הגמרא בשבת (מ, א) אומרת שחכמים אסרו בשבת לרחוץ במים חמים (כי הבלנים היו מחממים את המים בשבת עצמה) והתירו את הרחיצה בחמי טבריה.

שו"ע (או"ח שכו, א): אסור בשבת לרחוץ את כל הגוף במים חמים, אפילו אם המים התחממו בערב שבת.

↪ האם טבילה במים חמים מותרת?

◀ **חיי אדם, נוב"י, חנם צבי וערוך השולחן:** אסור, מותר רק במים פושרים.

◀ **קרבן נתנאל וחסד לאברהם:** מותר, לא גזרו על טבילה במים חמים אלא רק על רחיצה במים חמים¹⁵⁸.

◀ **סדרי טהרה, דברי יוסף ודברי חיים:** מותר, לא גזרו על המצטער וסתם אשה נחשבת מצטערת.

☞ **המשנה ברורה אסר** לטבול בחמים והתיר רק בפושרים, אך בשער הציון כתב שבשעת הדחק ניתן להתיר.

☞ **בדי השולחן:** הנשים נהגו לטבול בחמים ואין למחות בידם כי יש על מי לסמוך, ובפרט שירדה חולשה לעולם ויש ביטול מצוות עונה. בכל זאת, לא תשהה במים יותר מהנצרך אלא תטבול ותצא מיד.

☞ **טהרת הבית:** לכתחילה אין לטבול בחמים בשבת אלא טבול בבין השמשות. אם אי אפשר, יכולה לטבול בחמים גם אחרי צאת הכוכבים.

הערות

¹⁵⁶ כי אסור לבוא על אלמנה ביאה ראשונה בשבת, שהרי היא נקנית רק בביאה ואין לעשות קניין בשבת.

¹⁵⁷ ולכתחילה צריך לחפוף דווקא ביום (סימן קצט, א). אמנם בדיעבד מותר לחפוף בלילה, אך כאן שיכלה לטבול קודם ופשעה - לא (ט"ז ובאר היטב).

¹⁵⁸ האגרות משה כתב שהטעם להתיר כי אסרו רק רחיצה של הנאה ותענוג במים חמים, וטבילה אינה נחשבת הנאה - 'מצוות לאו ליהנות ניתנו'.

📖 **בפסקי תשובות** (או"ח שכו, הערה 54) האריך להביא פוסקים רבים המתירים טבילה במים חמים, גם לגברים.

סעיף ג | טבילה ביום

הגמרא ביומא (ו, ב) אומרת שכל חייבי הטבילות יכולים לטבול ביום, חוץ מהנידה והיולדת שיכולות לטבול רק בלילה, כי הפסוק אומר "שבעת ימים תהיה בנידתה" - לאורך כל שבעת הימים היא בנידתה (ולכן לא יכולה לטבול בבוקר היום השביעי), ויולדת הושוותה לנידה. בזבה אין הדין כך, ואומרים בה 'מקצת היום ככולו' ויכולה לטבול כבר בבוקר היום השביעי. הגמרא בנידה (סז, ב) מביאה שחכמים גזרו שנידה לא תטבול ביום השמיני או התשיעי, משום סרך בתה (הבת שלה תראה שהיא טובלת ביום, תחשוב שמותר לטבול אפילו בבוקר היום השביעי ותבוא לידי כרת). בגמרא שם מובא גם שחכמים אסרו לזבה לטבול ביום השביעי, שמא אחרי הטבילה תשמש עם בעלה, עוד לפני רדת החשכה תראה דם ומתברר שלמפרע הטבילה לא עלתה והתחייבו כרת¹⁵⁹.

טור ושו"ע: מדין תורה לנידה אסור לטבול ביום השביעי ואילו לזבה מותר. חכמים אסרו גם לזבה לטבול ביום השביעי, גזירה שמא אחרי הטבילה תשמש עם בעלה ואחר כך תראה דם שיגרום לסתירת שבעת הנקיים. למרות שהיום כל הנשים מחמירות כדין זבה - אינן יכולות לטבול גם ביום השמיני או התשיעי, משום סרך בתה (ששייך גם בזבה¹⁶⁰). אפילו אם אין לה בת אסור, מדין לא פלוג - באר היטב).

⊙ טבילה סמוך לחשכה

◀ **ר"ת:** אינה צריכה לטבול משחשכה ממש, אלא מספיק שתגיע לבית שלה אחרי רדת החשכה.

◀ **רשב"ם:** צריכה להמתין ולא לטבול עד שתחשך ממש (הבת שלה עושה חישוב ואם רואה שהאם מגיעה הביתה מיד עם רדת הלילה, היא מבינה שטבלה עוד קודם ותלמד שמותר לטבול ביום).

📖 כך פסק שו"ע וש"ך.

↪ בדעת רשב"ם, האם יכולה לצאת מביתה אל המקווה לפני רדת הלילה?

◀ **רא"ש ואגור:** יכולה לצאת. צריכה להקפיד רק שלא תטבול קודם.

◀ **מרדכי וסמ"ג:** לא, צריכה לצאת מביתה רק אחר כך.

📖 כך פסקו ב"ח וש"ך.

↪ **ש"ך:** דווקא אם רוחצת וחופפת בביתה, אך אם מתארגנת במרחץ יכולה לצאת לשם לפני רדת החשכה, כי הבת יודעת שהולכת להתארגן.

📖 **סד"ט וחת"ס:** במקום ביטול מצוות עונה יכולה לטבול ביום השביעי אם לא מגיעה לביתה עד רדת החשכה. (דווקא אם שוהה במקווה עד רדת החשכה, אך אם הולכת לבית חברתה אינו מועיל - חת"ס).

⊙ טבילת כלה ביום

מהרי"ל: כלה לפני החופה יכולה לטבול ביום, כי באה אל החתן רק בלילה. בטבילה שאחרי החתונה דינה כמו שאר כל הנשים (אפילו בטבילה הראשונה לבעלה).

📖 כך פסק רמ"א.

↪ טבילת כלה בבוקר היום השביעי:

◀ **ש"ך:** ביום השביעי שהאיסור הוא לא רק מצד סרך בתה, גם לכלה אסור לטבול ביום.

הערות

¹⁵⁹ בסיומן קפ"ג מובאת מחלוקת ראשונים האם לזבה אסור לטבול מדברי חכמים או שרק אסור לשמש, והב"י שם כתב שאפילו המתירים יסכימו שלמעשה אסור.

¹⁶⁰ אמנם, הב"י מביא שלדעת ראב"ה ורבנו שמחה בזבה לא שייך חשש סרך בתה ביום השמיני, אך חלקו עליהם התוס', הרא"ש, רשב"א, רמב"ם, התרומה, סמ"ג, ר"ן ורבנו ירוחם, וכך נפסק להלכה.

◀ **באר היטב ודגול מרבבה:** האיסור ביום השביעי לא שייך בכלה, שהרי אין חשש שתשמש מבעוד יום (דגול מרבבה: אך בתנאי שמעמידים את החופה אחרי צאת הכוכבים).
↪ **פנים מאירות:** גם אז, יכולה לטבול רק בבוקר היום השביעי ולא בליל שביעי.

❖ טבלה שלא כראוי וצריכה לחזור ולטבול. לכתחילה גם היא צריכה לטבול רק בלילה, ובדיעבד אם טבלה ביום עלתה לה הטבילה (ש"ך).

סעיף ד | טבילה ביום כשיש אונס

בגמרא שם מובא שהאמוראים החירו טבילה ביום השמיני כשהיה אונס כמו אריות, גנבים, קור גדול או ששערי העיר נסגרו בלילה.

טור וש"ע: אם יש אונס יכולה לטבול ביום השמיני, אך לא ביום השביעי.

❖ **אונס לאשה אחת**

◀ **חמודי דניאל:** אונס מועיל דווקא אם הוא משותף לכל נשות העיר.

◀ **לח"ש:** גם כשיש אונס לאשה אחת בלבד יכולה לטבול ביום השמיני.

👉 כך פסקו **דעת כהן וטהרת הבית.**

❖ **כשאם לא תטבול ביום השביעי לא תוכל לשמש עם בעלה זמן רב**

◀ **חזו"א:** ביום השביעי אסור אפילו אז.

◀ **שבט הלוי:** אם הדבר ימנע מהם תשיש כמה שבועות ולא פחות - מותר.

◀ **ב"ח, סד"ט, אגרות משה וטהרת הבית:** מותר, אך לא יפגשו עד הלילה.

◎ **טבילה ביום משום צניעות** (שירת הים)

הגמרא בעירובין (נה, ב) נוקטת מילים חריפות נגד יושבי צריפין, ורבי יוחנן מבאר שזה בגלל שהשכנים מרגישים מתי הנשים הולכות לטבול.

שו"ת רמ"א, סד"ט, רב פעלים, טהרת הבית ועוד: אם אשה לא יכולה להצניע את זמן הטבילה שלה בלילה, מותר לה לטבול ביום השמיני.

סעיף ה | טבלה ביום באיסור

רשב"א, רבנו ירוחם וטור: אם עברה וטבלה ביום השמיני באיסור, הטבילה עלתה לה.

👉 כך פסק **שו"ע.**

◎ **עברה וטבלה ביום השביעי**

◀ **שאלתות, מהר"ם ומהרי"ל:** עברה וטבלה ביום השביעי - לא עלתה לה הטבילה וצריכה לטבול שוב.

👉 כך פסק **ב"ח, ש"ך ובאר היטב.**

◀ **רמב"ם, רשב"א, רמב"ן, רבנו ירוחם ועוד:** בדיעבד טבילה מועילה גם אם טבלה ביום השביעי.

☞ כך פסק **שו"ע** ובעקבותיו **טהרת הבית**.

☞ **חמודי דניאל:** כשיש ספק האם טבלה ביום או בלילה, אינה צריכה לטבול שוב.

◎ הסתרת הטבילה מהבעל

אגור: אם עברה וטבלה לא תשמש עד הלילה אפילו ביום השמיני, וצריכה להסתיר את כף שטבלה מבעלה עד הלילה.

☞ כך פסק **רמ"א**.

↪ האם גם ביום השמיני צריכה להסתיר את טבילתה מבעלה עד הלילה?

◀ **ב"י, גר"א וב"ח:** לא, רק ביום השביעי צריכה להסתיר מבעלה.

☞ כך פסקו **ערוך השולחן וטהרת הבית**.

◀ **רמ"א וסד"ט:** גם ביום השמיני צריכה להסתיר את הטבילה.

☞ כך פסק **בדי השולחן**.

סימן קצח | דיני חציצה

סעיף א | מה נחשב חציצה

בספרא (פרשת אמור ד, ז) לומדים מהפסוק "כי אם רחץ בשרו במים ובא בשמש וטהר" שכמו שביאת שמשו היא על כל הגוף כאחד, ככה גם הטבילה במים צריכה להיות כל הגוף ביחד.

רמב"ם, רשב"א, רא"ש ועוד: טבילה צריכה להיות של כל הגוף בבת אחת, כולל השיער.

דין חציצה

בדף סז (עמוד ב) ובמקומות נוספים הגמרא מביאה את דברי רבי יצחק, שמדין תורה רק חציצה שהאדם מקפיד עליה והיא על רוב הגוף נחשבת חציצה, אך חכמים גזרו גם על חציצה שמקפיד עליה ואינה על רוב הגוף וכן על חציצה שהיא על רוב הגוף למרות שלא מקפיד עליה. בחציצה קטנה שלא מקפידים עליה לא גזרו.

◀ **רש"י:** דווקא בחציצה על מיעוט השיער ולא מקפידה מותר, אך בגוף אפילו חציצה קטנה אסורה.

◀ **ר"ת, רמב"ם ורשב"א:** גם על הגוף, חציצה קטנה שלא מקפידה עליה לא חוצצת.

👉 כך פסק שו"ע.

👈 **זכרון יוסף:** אם מקפידה רק פעמים רחוקות אינו נחשב שמקפידה.

👉 **שערי דורא ורמ"א:** לכתחילה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חוצצים, גזירה אטו דברים החוצצים (ובדעת השו"ע כתב טהרת הבית שא"צ להחמיר בזה).

כשרוב העולם לא מקפידים והיא כן

הראב"ד, הרא"ש והר"ן ביארו שגם אם האשה עצמה לא מקפידה, אם דרך בני אדם להקפיד בזה זו חציצה. אך במקרה הפוך שרוב העולם לא מקפיד והיא כן, נחלקו הראשונים:

◀ **רשב"א:** אם רוב העולם לא מקפידים אינה חציצה, גם אם היא מקפידה.

◀ **רמב"ם, מרדכי וטור:** אפילו כשרוב העולם לא מקפידים, אם היא מקפידה זו חציצה.

👉 כך פסקו רמ"א (בסעיף יד), ב"ח, ש"ך וט"ז.

סעיף ב | חוטים החוצצים

המשנה במקוואות (ט, א) אומרת שחוטי צמר ופשתן ורצועות שבראשי הבנות חוצצים. המשנה בשבת (נז, א) אומרת שבוטים האלה אין לטבול עד שתרפה אותם. אמנם רש"י ביאר שהכוונה לחוטים שבתוך קליעת השיער, אך תוס' ורא"ש פירשו שהכוונה לחוטים הנתונים על השערות גם אם אינם ממש בתוך קליעת השיער (ובחוטים שבתוך השיער לא מועיל להרפות), וכמוהם נקט הטור והשו"ע.

הרא"ש כתב שהחוטים האלה לא מוגדרים כמיעוט שאינו מקפיד, כי בשעת חפיפה מקפידה להוריד אותם.

טור ושו"ע: חוטי צמר ופשתן ורצועות שכורכים בהם את שיער הראש חוצצים.

👈 **פני אריה:** אם טבלה בספוג שבאוזנה צריכה לטבול שוב בלי ברכה.

חוטים בשאר מקומות

בגמרא בשבת שם רב יוסף אומר שחוטים על גבי הצוואר לא חוצצים, כי אשה לא חונקת את עצמה ואינה מהדקת את החוטים. הראשונים למדו מכך שדווקא מסביב לצוואר אינם חוצצים, אבל בשאר מקומות בגוף חוטים חוצצים בק"ו משיער - רך על גבי קשה חוצץ, כל שכן שרך על גבי רך.

טור ושו"ע: חוט שמסביב הצוואר אינו חוצץ, אך בשאר הגוף חוצץ כמו בשיער.

❖ קטלא בשיער

בגמרא שם מובא שגם מסביב לצוואר קטלא חוצץ. רש"י פירש שהכוונה לרצועה שנשים קושרות כדי להיראות בעלות בשר, וחונקות את עצמן בשביל זה. הם לא באות לידי סכנה כי הרצועה חלקה ורחבה, אך היא מהודקת.

טור ושו"ע: גם מסביב לצוואר, קטלא (רצועה חלקה ורחבה שחונקת עצמה בה) חוצצת.

סעיף ג | חוטים ארוגים

שאלתות וראב"ד: אין לטבול בחוטים שעשויים בצורת קליעה, אך בחוטים חלולים שעשויים מעשה רשת יכולה לטבול כשהם נקיים מטיט. אם החוטים ארוגים בצורת שתי וערב אין לטבול בהם.

כך פסק שו"ע.

סעיף ד | חוטים חלולים

הגמרא שם מסתפקת לעניין חוטים חלולים (חוטים שאינה יכולה למתוח ולהדק אותן על השיער). בגמרא מובאות שתי מימרות בעניין, הראשונה שלא גזרו על חוטים ארוגים, והשנייה מרב הונא שמספר על אחיותיו שלא הקפידו להוריד את החוטים האלו כשרחצו בחמים וממילא אינם חוצצו גם לטבילה.

הגמרא אומרת שהנפק"מ בין המימרות היא כשהחוטים התלכלכו בטיט. רש"י הביא פירוש שלו ופירוש של רבותיו:

◀ **רש"י:** הדיון הוא לעניין יציאה עם החוטים לרשות הרבים בשבת, ולכו"ע לעניין טבילה מותר לטבול בהם.

◀ **רבותיו של רש"י:** הדיון הוא גם לעניין טבילה, ולפי רב הונא כשהחוטים מלוכלכים הקפידו שלא לרחוץ בהם וממילא גם אין לטבול איתם¹⁶¹.

👉 **טור, רבנו ירוחם ורמ"א:** יכולה לטבול עם חוטים ארוגים ורפויים. אך אם הם מלוכלכים בטיט או מוזהבים¹⁶² לא (ש"ך: דברי הרמ"א מוסבים גם על השו"ע בסעיף ג שחוטים ארוגים מעשה רשת לא חוצצים, ודווקא אם אינם מלוכלכים בטיט או מוזהבים).

⊙ חוטי שיער

המשנה במקוואות (ט, א) מביאה את דברי רבי יהודה שחוטי צמר וחוטי שיער לא חוצצים כי המים באים בהם, ובמסכת שבת (א, נ) מובא שחכמים מודים לרבי יהודה בזה.

👉 **שו"ע:** חוטי שיער (חוטים הכרוכים סביב השיער ואינם מהודקים בו - ט"ז) לא חוצצים.

❖ חוטים שהמים באים בהם

◀ **ב"י:** אפילו אם המים עוברים בחוטים האלה חוצצים (כשהם מכסים את רוב השערות או כשמקפידה עליהם).

◀ **פרישה:** כשהמים עוברים בחוטים אפילו אם החוטים מכסים את רוב השערות ומקפיד יכולה לטבול.

👉 כך פסק לבושי שרד.

הערות

¹⁶¹ רש"י הקשה על רבותיו כיצד העובדה שהחוטים מלוכלכים גורמת לחציצה בטבילה, הרי מפורש בגמרא שלמרות שהם 'מיטנפי' הם לא מהודקים ועובר בהם מים.

הב"י הביא שני תירוצים לדעת רבותיו של רש"י: א. זו המחלוקת בין הלישנות בגמרא, האם דבר שאינו מהודק אך מקפידה להוריד אותו חוצץ, והם נקטו כרב הונא שחוצץ. ב. כשיש לכלוך על החוט הוא גורם לחוט להתהדק במים וממילא לחצוץ.

¹⁶² הרא"ש ביאר שכוונת הגמרא 'דמיטנפי' היא שהחוטים מוזהבים ולכן מקפידה שלא לרחוץ איתם כדי שלא יהרסו, הטור קיבל גם את פירוש רבותיו של רש"י וגם את פירוש הרא"ש.

סעיף ה | שערות הקשורות יחד

בדף סז (עמוד א) רבה בר בר חנה אומר שאם שיערה אחת קשורה היא חציצה, שלוש שערות הקשורות ביחד אינן חציצה (כי הקשר רפוי) ובשתי שערות הוא לא יודע מה הדין. רבי יוחנן אומר שדין שתי שערות כמו שלוש שערות, ואינן חציצה.

◀ **רמב"ם, רא"ש, סמ"ג וטור:** שיערה אחת קשורה זו חציצה ושתי שערות קשורות לא.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רבנו ירוחם, ר"ן ורשב"א:** גם שתי שערות הן חציצה.

👉 **שו"ע:** דווקא כשהיא מקפידה על הקשרים או שקשורות הרבה שערות כך שנשים רגילות להקפיד על כך.

♦ שערות הקשורות זו בזו

רמב"ם ורשב"א: שיערה הקשורה בעצמה נחשבת אחת, שתי שערות הקשורות יחד נחשבות שתיים, אך אם שתי שערות קשורות זו עם זו - נחשב כשיערה אחת ולכו"ע הוי חציצה.

👉 שתי שערות הקשורות עם שערות אחרות:

◀ **רמב"ם:** כששתי שערות קשורות עם שיערה אחת (או עם שתיים) - נחשב שלוש ולכו"ע אינה חציצה.

◀ **רשב"א ור"ן:** שתי שערות הקשורות עם שתי שערות אחרות, נחשב שתיים.

👉 כך פסק **רמ"א** (אך עדיין אינו נחשב חציצה, כפי שנפסק לעיל).

♦ שיערה אחת קשורה

שו"ע: שיערה אחת קשורה חוצצת אם מקפידה עליה (או שרוב העולם מקפיד - ש"ך), ואם אינה מקפידה (ושאר העולם גם לא מקפיד) אינה חוצצת.

👉 **ט"ז:** כאן מדובר על שיער שלה ובסעיף ד על חוטי שיער משיער של אישה אחרת. לכן אם קשורה יותר משיערה אחת ואינה מקפידה, בשיער שלה אינו חוצץ ובשיער של אישה אחרת חוצץ.

◎ חציצה ברוב שיער אך לא ברוב הגוף

◀ **רמב"ם:** השיער נחשב כחלק מהגוף, ולכן אם אינה מקפידה ויש חציצה ברוב השיער אך לא ברוב הגוף עלתה לה טבילה.

◀ **גאונים, ראב"ד ועוד:** השיער נחשב בפני עצמו, ולכן אם יש חציצה רק ברוב השיער לא עלתה הטבילה.

👉 כך פסקו **שו"ע וגר"א**.

סעיף ו | שיער גוף דבוק

המשנה במקוואות (ט, ב) מביאה שקלקי הלב וקלקי הזקן חוצצים במקווה, והב"י ביאר שהכוונה לשיער זקן או שיער כנגד הלב שנקשר בעצמו מחמת הזיעה. לעומת זאת, קלקי שיער הראש ושיער בית השחי לא חוצצים (כי אינו מקפיד עליהם). בנוגע לקשרים בשיער מקום הערווה, באשה זו חציצה לטבילה ובאיש לא. בתוספתא מבואר שאפילו באשה היינו דווקא בנשואה כי היא מקפידה על נקיות המקום כדי שלא תתגנה בעיני בעלה, אך ברווקה אינו חוצץ.

טור ושו"ע: קשרים בשיער הזקן, שיער כנגד הלב ושיער מקום הערווה באשה נשואה חוצצים. לעומת זאת קשרים בשיער הראש, שיער בית השחי ושיער מקום הערווה באיש וברווקה אינם חוצצים.

ל **ב"ח**: הטור והשו"ע הביאו את דין שיער בית הערווה ברוקה למרות שאינה טובלת, כדי ללמדנו שבנשואה גם אם לא מקפידה על קשרים שם הוי חציצה כי בטלה דעתה.

👉 **דרכי טהרה**: יש שנהגו להוריד את שיער מקום הערווה ויש שלא נהגו. בנות עדות המזרח נהגו להוריד, אך גם להן אם לא הורידו והשיער היה נקי מלכלוך - בדיעבד אינו חוצץ. כלה שבעלה אינו מקפיד לא צריכה להוריד, ומי שהורגלה להוריד ורוצה להפסיק, תעשה התרת נדרים.

❖ קשרים בשיער ששד עושה

מרדכי, אגור ושערי דורא: קשרים בשיער ששד עושה ויש סכנת נפשות לחתוך אותם - אינם חוצצים.

👉 כך פסק רמ"א.

ל **פנים מאירות**: ואפילו אם יש קשרים ברוב השיער, במצב כזה יכולה לטבול.

❖ קשרים בשיער מסיבות רפואיות

פנים מאירות וסדרי טהרה: רפואה שגורמת לקשירת השערות, גם אם אי אפשר להדיח אותה מבלי שהמחלה תחזור היא חוצצת, ואם רוב השיער הרוב קשור אין בידינו להתירה (אם רק מיעוט השיער נקשר ואינה מקפידה ניתן להקל שתטבול כן).

ל **חתם סופר**: כשרוצים לשים לאשה שעווה בשיער לצורך רפואי ק"ו שחוצץ, כי החציצה היא מדבר חיצוני ולא מקשירת השיער בתוך עצמו.

סעיף ז | לפלוף שבעין

המשנה במקוואות (ט, ד) אומרת במפורש שלפלוף (ליחה) שבתוך העין אינו חוצץ, ואם הוא מחוץ לעין חוצץ. בנידה (סז, א) מר עוקבא אומר שדווקא אם הוא לח אינו חוצץ, אך כשהוא יבש חוצץ (סימן לפלוף יבש, כשהוא מתחיל להיות ירוק). הראשונים נחלקו מה כוונתו:

◀ **רמב"ם** (להבנת הטור ובביאור הב"ח): בתוך העין כשהוא לח ובתוך ג' ימים אינו חוצץ, אך לאחר ג' ימים או כשהוא יבש, וכן מחוץ לעין תמיד - חוצץ.

👉 כך פסק ב"ח.

◀ **תוס' ורמב"ם** (להבנת הב"ח): לפלוף לח בתוך העין אינו חוצץ, ומחוץ לעין כל לפלוף חוצץ.

👉 כך פסק שו"ע וש"ך¹⁶³.

◀ **סמ"ג ומרדכי**: לפלוף לח אינו חוצץ ולפלוף יבש חוצץ. בתוך העין סתמו לח ומחוץ לעין סתמו יבש.

◀ **רא"ש, רבנו ירוחם וטור**: בתוך העין לעולם אינו חוצץ¹⁶⁴, וגם מחוץ לעין דווקא כשהוא יבש חוצץ.

👉 **ש"ך**: אם טבלה באופן שהלפלוף חוצץ, במקום שיכולה בקלות לטבול שוב טבול. אם לא, יכולה לסמוך על רוב הראשונים שסוברים שהדיון כאן הוא בנוגע לטהרות, ואילו בהיתר אשה לבעלה אינו חוצץ - ועיין בנספח בסוף הסימן.

¹⁶³ גם בלפלוף לח בתוך העין שאינו חוצץ - צריכה לשהות בתוך המים כדי שהמים יכנסו היטב. **חמודי דניאל**.

¹⁶⁴ כי הרטיבות של העין מלחלחת אותו תמיד ואינו נחשב יבש.

סעיף ח | כחול שבעין

הגמרא (סו, א) מביאה את דברי שמואל שכחול שבעין אינו חוצץ ומחוץ לעין חוצץ, ואם היו עיניה פורחות אינו חוצץ (שני פירושים ברש"י: א. ממצמצת הרבה, ואינו חוצץ כי המצמוץ גורם שאין בכחול ממש. ב. דומעת, כי הדמעות מלחלות את הכחול). בפוסקים הובאו שני הסברים מדוע כחול שבתוך העין אינו חוצץ, או שאינה מקפידה עליו (מאירי) או שאין בו ממש כי הלחות שבעין מעבירה אותו (לבוש).

טור: כחול בעין אינו חוצץ ומחוץ לעין חוצץ. אם היו עיניה פורחות אף מחוץ לעין אינו חוצץ. פורחות הכוונה דומעות ויש שביארו שהכוונה שפותחת וסוגרת עיניה הרבה (ב"י: כמו הפירוש הזה נקט הרמב"ם¹⁶⁵).

כך פסק **שו"ע**, ונקט כמו הפירוש הראשון ברש"י שפורחות היינו כשפותחת וסוגרת עיניה הרבה, אך **הב"ח** כתב ששלושת הפירושים נכונים ובשלושתם הכחול אינו חוצץ.

❖ **ש"ך:** בה"ג הביא ששמן המור אינו חוצץ בטבילה, אך נהגו שלא לסוך כלל בשעת הטבילה.

סעיף ט | דם יבש שעל המכה

התוספתא במקוואות (ו, ה) אומרת שדם יבש שעל המכה חוצץ. המשניות בפרק ט במקוואות מביאות שגלד מחוץ למכה חוצץ ובתוך המכה אינו חוצץ, ר"ש פירש שהכוונה למוגלה היוצאת מפצע, וכשהיא יוצאת החוצה היא מתייבשת והופכת לגלד.

הגמרא בנידה (סו, א) מביאה שפצע שנוצר בעקבות הקזת דם אינו חוצץ עד שלושה ימים, ואחרי שלושה ימים הוא חוצץ (רש"י: כי הגלד כבר מתייבש ומתקשה). הראשונים נחלקו למה לפני שלושה ימים גלד לא חוצץ ואחרי שלושה ימים כן:

◀ **רש"י:** עד שלושה ימים הגלד הוא חלק מהבשר, ואחר כך הוא מתייבש ונפרד מהגוף.

◀ **מרדכי, סמ"ג ותרומה:** עד שלושה ימים מים חודרים מתחת לגלד, ואחר כך לא כי הוא נדבק חזק.

◀ **רא"ש:** עד שלושה ימים הוא חלק מהמכה, ואחר כך הוא נקרש ויוצא ממנה.

☞ **שו"ע:** דם יבש על המכה חוצץ. מוגלה בתוך המכה אינה חוצצת, וכשיוצאת החוצה עד שלושה ימים (מעת לעת - חת"ס) אינה חוצצת ואחרי שלושה ימים חוצצת.

☞ **ש"ך:** כך הדין גם אם הקיזה דם, שעד שלושה ימים אינו חוצץ ואחרי שלושה ימים חוצץ עד שהגלד יתרפא.

❖ גלד שמצטערת בהסרתו

◀ **שו"ע וסד"ט:** אם מצטערת בהסרת הגלד אינה צריכה להסיר אותו, אלא רק לרכך אותו במים.

☞ כך פסקו **הר צבי, טהרת הבית, דרכי טהרה ושבת הלוי (דר"ט)** כתב שצריכה להתאמץ לנקות ולרכך אותו, ואם אינה יכולה לנקות לגמרי תעשה מה שיכולה ותטבול. אם לא ניקתה כלל צריכה לטבול שוב אא"כ חזרה כבר לביתה).

◀ **רש"ל:** צריכה להסיר אותו ואינה יכולה להסתפק בריכוך במים, אפילו כשמצטערת.

❖ סוגי הפצעים – סיכום

הדרכי טהרה הביא את שלושת סוגי הפצעים שבהם יכול להיות דם, מוגלה או גלד:

א. בתוך הפצע, שאינו גבוה מעל פני העור. בזה שום דבר אינו חוצץ, ובכל זאת לכתחילה יש לשטוף במים חמים כדי לרכך.

- ב. על הפצע, מעל פני העור אך כנגד הפצע בלבד.** דם יבש חוצץ בו ודם לח לא, אך גם דם לח טוב לשטוף. גלד או מוגלה במקום הזה מתייבשים תוך שלושה ימים, וכדי לטבול צריכה לנקות ולרכך במים חמים.
- ג. מחוץ לפצע, מעל פני עור מסביב לפצע.** שם דם, מוגלה וגלד בין יבשים ובין לחים חוצצים כשהם נסרכים בבשר. אם הם נמסים במים מעיקר הדין אינם חוצצים ובכ"ז לכתחילה צריך לשטוף אותם.

סעיף י | רטיה שעל הפצע

מפורש במשנה במקוואות (ט, ב) שרטיה על הפצע חוצצת.

טור ושו"ע: רטיה שעל הפצע חוצצת.

← **שבט הלוי:** גם משחה שמורחים על המכה חוצצת.

סעיף יא | דבר התחוב בבשר

המשנה במקוואות (י, ה) אומרת שחץ התחוב באדם, כשהוא נראה כלפי חוץ וחצץ וכשאינו נראה אינו חוצץ. הרא"ש ביאר שאם החץ נראה אי אפשר שמקצתו לא יהיה על הבשר ולכן הוא חוצץ. בתוספתא שם (ח, ד) נחלקו רבי וחכמים כשנכנס לאדם חץ בירכו. לדעת רבי חץ מעץ חוצץ וחץ ממתכת אינו חוצץ, ולדעת חכמים בכל מקרה חוצץ¹⁶⁶. ר"ש ביאר שחץ של מתכת לא נדבק בבשר כל כך ומים נכנסים, או שמכיוון שיש סכנה להוציא חץ של מתכת נחשב שאינו מקפיד עליו. אם קרם העור מעל החץ, לכו"ע אינו חוצץ. הרא"ש, רשב"א, רבנו ירוחם והטור כתבו שדין קוץ שווה לדין חץ.

טור ושו"ע: חץ או קוץ התחוב בבשר, אם נראה מבחוץ חוצץ ואם לא אינו חוצץ.

← **ב"י, ט"ז, סד"ט ועוד:** כשיש עליו קרום של בשר בכל מקרה אינו חוצץ.

⊙ הגדרת 'נראה מבחוץ'

◀ **רא"ש:** כשהחץ בולט או שווה לבשר נחשב נראה וחוצץ, וכשהוא עמוק, אפילו אם רואים אותו, לא.

☞ כך פסקו **לבוש, ש"ך, סד"ט, טהרת הבית ועוד.**

◀ **תרומה, סמ"ג ומרדכי:** כל עוד רואים אותו חוצץ, ורק כשעמוק כ"כ עד שלא רואים אותו לא.

☞ כך פסק **ב"ח.**

⊙ חוטי תפירה אחרי ניתוח (שירת הים)

◀ **אגרות משה:** אם רואים את החוט כלפי חוץ הוא חוצץ.

◀ **שבט הלוי ודרכי טהרה:** כשהתפרים נימוחים מעצמם בתוך הגוף יכולה לטבול עמהם גם כשרואים אותם (דרכי טהרה: ותגזור אותם עד גובה העור), ואם מוציאים אותם - חוצץ (דרכי טהרה: לכתחילה, ואם מוציאים רק בעוד זמן רב תנקה מסביבם מדם קרוש וטבול).

◀ **כתב סופר, באר שמואל וטהרת הבית:** אם מוציאים את התפרים אחרי זמן קבוע, יכולה לטבול איתם כי לא נחשב שמקפידה עליהם.

הערות

¹⁶⁶ הראשונים נחלקו בביאור התוספתא: האם מדובר שהחץ נראה מבחוץ, ואז המשנה במקוואות היא כדעת חכמים וכך נפסק להלכה (ר"ש, תרומה, טור ועוד), או שמדובר על חץ שלא נראה מבחוץ, המשנה במקוואות היא כדעת רבי וכך נפסק (רמב"ם, רא"ש ורי"ו - להבנת הב"י).

הדרכי משה הקשה על הבנת הב"י בראשונים, שאם להלכה פסקו כדעת רבי - מדוע לא חילקו בין חץ מעץ לחץ מתכת?

סעיף יב | לכלוכים שעל הבשר

המשנה במקוואות (ט, ד) אומרת שלכלוכי צואה שעל הבשר אינם חציצה בטבילה. אמנם במשנה ב' שם מובא שגלדי צואה שעל הבשר חוצצים, אך ביארו הר"ש והרא"ש שהכוונה לזיעה מרובה שמתייבשת והופכת למעין גלד, וסתם לכלוך אינו חוצץ.

טור ושו"ע: לכלוכי צואה שעל הבשר אינם חוצצים, ואם נגלדו כגליד חוצצים.

⌋ **ב"ח:** טעם הדין הוא שכל עוד לא נגלדו נכנסים בהם מים, ואחרי שנגלדו הם מעכבים מכניסת המים ומקפידה על כך, ולכן חוצץ.

⌋ **שבט הלוי:** היום שמתקלחים הרבה ומקפידים גם על לכלוכים קטנים, אפשר שגם בעודם לחים חוצצים.

סעיף יג | מלמולים שעל הבשר

באותה משנה (משנה ב) מוזכר שמלמולים שעל הבשר חוצצים (הטור ביאר שהכוונה לאדם שלש עיסה, מחכך ידיו זו בזו ובעקבות כך נופלים מעין חוטים, והחוטים האלה חוצצים כשהם על הבשר).

טור ושו"ע: מלמולים שעל הבשר חוצצים.

סעיף יד | טיט החוצץ

המשנה שם אומרת שיש שלושה סוגי טיט שחוצצים: טיט היון, טיט היוצרים וגץ יווני. טיט היון הוא טיט הבורות, טיט היוצרים כפשוטו, ולדעת רבי יוסי הכוונה לטיט שמוסיפים לו דברים אחרים כדי לחזק אותו וטיט יוצרים רגיל אינו חוצץ¹⁶⁷, גץ יווני אלו יתדות הדרכים. המשנה אומרת שבשלושת הסוגים האלו לא טובלים איתם, אך בשאר סוגי הטיט מטבילים כשהוא לח.

◀ **טור:** טיט בורות, טיט יוצרים וטיט של דרכים חוצצים כשהם נדבקו בבשר והתייבשו, ושאר הסוגים לא חוצצים אפילו כשהתייבשו (כי הם נפרדים מהבשר כשנכנסים למים).

◀ **רמב"ם וסמ"ג:** בשלושת הסוגים האלו לא טובלים אפילו כשהם לחים, ובשאר הסוגים ניתן לטבול כשהם לחים אך לא כשהתייבשו על הבשר.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **רוקח, מרדכי ורמ"א:** כשהיא מקפידה, אפילו בשאר סוגי הטיט בעודם לחים חוצץ.

❖ **ב"ח, סד"ט, בדי השולחן ועוד:** היום אנחנו לא בקיאים בסוגי הטיט, ולכן כל הסוגים חוצצים אפילו כשהם לחים.

⌋ לעומת זאת, **הש"ך** בסעיף לג כתב שבעקבות דברי ר"ש שם נוהגים לטבול היום במקום שיש טיט, כי בסתם טיט אין לאסור (ועיי"ש בהשגות **דגול מרבנה ושבט הלוי**).

סעיף טו | שרף שנדבק לגוף

התוספתא במקוואות (ו, ה) אומרת שאם דיו, חלב, דבש, שרף תאנה, שרף חרוב, שרף שקמה (וכן שרף תות (גרסת הרמב"ם)) נטפו על הבשר - כל עוד הם לחים אינם חוצצים, אך כשהתייבשו הם חוצצים.

טור ושו"ע: דיו, חלב, דבש, וכן שרף של עץ תאנה, חרוב, שקמה (או תות - שו"ע) שנפלו על הבשר - בעודם לחים אינם חוצצים וכשהתייבשו הם חוצצים.

⌋ **ש"ך:** דברי הרמ"א בסעיף הקודם שייכים גם לסעיף הזה, וכשמקפידה חוצצים אפילו כשהם לחים.

הערות

¹⁶⁷ בהלכות נטילת ידיים הרשב"א פסק כדעת רבי יוסי שטיט שמערבים בו דבר אחר חוצץ, וכתב הב"י שנראה שלכו"ע טיט כזה חוצץ שהרי רואים בעין שהוא נדבק חזק יותר, אלא שרבי יוסי מיקל וסובר שטיט יוצרים רגיל אינו חוצץ, ולא נפסק כמותו.

⊙ שרף של שאר העצים

בתוספתא שם מובא ששרף של שאר העצים חוצץ בין כשהוא לח ובין כשהוא יבש. אמנם הטור כאן הסתפק בדבר, אך הב"י כתב שהטור לא ראה את לשון התוספתא, והראשונים שראו את התוספתא עצמה פסקו כמותה.

רמב"ם ורבנו ירוחם: שאר סוגי השרף חוצצים אפילו כשהם לחים (כי דרך בני אדם להקפיד עליהם - סמ"ג).

כך פסק שו"ע.

סעיף טז | דם שנסרך בבשר

הגמרא במנחות (כא, א) מביאה סתירה בשאלה האם דם לח חוצץ או לא, ומיישבת שדם סריך חוצץ וכשאינו סריך אינו חוצץ (סריך - מתחיל להתייבש ולהידבק קצת).

רמב"ם ורבנו ירוחם: דם שנסרך בבשר חוצץ אפילו כשהוא לח (כי דרך בני אדם להקפיד עליהם - סמ"ג).

כך פסק שו"ע.

ש"ך: בה"ג הוסיף שאפילו כשהדם עדיין לח, אם הוא התבשל באש הוא חוצץ.

סעיף יז | צבע על הגוף והשיער

רא"ש, רשב"א, רמב"ן, רבנו ירוחם וטור: צבע שהנשים צובעות בו את הפנים והשיער, וכן מי שאומנתו בצבע וידיו צבועות - אינו חוצץ.

כך פסק שו"ע.

הראשונים הביאו שני טעמים מדוע צבע אינו חוצץ: א. אינה מקפידה ונחשב כחלק מהגוף, ב. אין לצבע ממשות אלא מראה בעלמא. הפוסקים נחלקו האם יש צורך בשני הטעמים (שירת הים):

◀ **ב"ח, פרישה וסד"ט:** צריך את שני הטעמים בשביל שלא יחצוץ.

◀ **מאירי, ט"ז, חכמת אדם ועוד:** מספיק טעם אחד.

כך פסקו **בדי השולחן ושבט הלוי**, ולפי זה כתבו שאשה ששמה יוד על מכה או נשאר לה כתם מחינה וכדו' ואינה יכולה להסיר את הצבע - יכולה להקל ולטבול כך, אחרי שרוחצת ונשאר רק מראה של צבע בלי שום ממשות.

❖ **דין שיער צבוע היום** (שירת הים)

◀ **דרכי טהרה:** אינו חוצץ, אך אם הצבע המקורי נראה בשורשי השערות רוב הנשים מקפידות ותצבע הכל או תוריד את הצבע. בדיעבד גם אז עלתה לה הטבילה.

◀ **שבט הלוי:** בד"כ אינו חוצץ, אך אם מקפידה להוריד אותו מסיבות שונות חוצץ.

⊙ צבע של בעלי מלאכה

הגמרא בזבחים (צה, א) אומרת שדם ורובב (שומן, חלב או שעווה) על הבגד חוצצים לעניין טבילת הבגד, אך אם הוא שוחט או מוכר רבב אינו חוצץ.

מהגמרא הזאת למדו הרשב"א והרמב"ן שאם ידיה צבועות מחמת המקצוע שלה, למרות ששאר העולם מקפיד בכך, מכיוון ששאר בני אותו מקצוע גם הם לא מקפידים, שוב אינו חוצץ כשהיא לא מקפידה.

רא"ש, רשב"א, רמב"ן, רבנו ירוחם וטור: מי שאומנתו בצבע וידיו צבועות - אינו חוצץ.

כך פסק שו"ע.

← **רמ"א:** קצב או שוחט שידי מלוכלכות בדם - אינה חציצה, כי רוב בני האומנות לא מקפידים בכך.

סעיף יח | לכלוך מתחת לציפורן

המשניות במקוואות (ט, ב-ד) מביאות שצואה מתחת לציפורן אינה חוצצת ואילו בצק שמתחת לציפורן חוצץ. בתוספתא (ו, ה) מובא שגם צואה חוצצת כשהיא שלא כנגד הבשר (במקום שהציפורן בולטת מעל הבשר).

הראשונים נחלקו מה הדין בצואה מתחת הציפורן שלא במקום בשר, המקרה שבו התוספתא החמירה:

← **רא"ש, רשב"א ורבנו ירוחם:** כנגד הבשר אינה חוצצת, ושלא כנגד הבשר חוצצת (כדברי התוספתא, כי התוספתא באה לבאר את המשנה).

כך פסק שו"ע.

← **רמב"ם:** אפילו שלא כנגד הבשר אינה חוצצת (המשנה לא חילקה, ואין הלכה כדעת התוספתא שמחמירה).

← **תוס' ומרדכי:** כשהיא יבשה חוצצת וכשהיא לחה אינה חוצצת (המשנה דיברה כשהיא לחה).

← **סמ"ג וסמ"ק:** כשהצואה דבוקה חוצצת, וכשאינה דבוקה אינה חוצצת.

☞ **ב"ח:** כל צואה חוצצת, כי אנחנו לא בקיאים בין צואה דבוקה לשאינה דבוקה ותמיד נחשבת כמו טיט.

❖ **סמ"ג וסמ"ק** (בשם ר"ת), **וטור** (להבנת הדרכי משה): כשיש מעט מאוד טיט או בצק כך שרגילים שלא להקפיד עליו, וגם היא לא מקפידה - אינו חוצץ.

מנהג הנשים כיום

רשב"א, רא"ש, ר"ן, סמ"ג ועוד: מכיוון שקשה לכוון מה נחשב מתחת לבשר, נהגו ליטול ציפורניים בשעת הטבילה.

☞ כך פסקו **טור ושו"ע**.

← נמילת ציפורניים לטבילה בחול המועד:

← **סמ"ג ותרומה:** תיטול בשיניים או בשינוי, או שתבקש מגויה שתיטול לה.

← **רי"ף:** יכולה ליטול כדרכה.

☞ כך פסק **רמ"א** (באו"ח, סימן תקלב, א. לשו"ע שם אפילו שלא לצורך טבילה מותר).

← נמילת ציפורניים לטבילה בשבת ויו"ט:

← **ט"ז:** תנקה את הציפורניים היטב אך לא תבקש מגויה שתיטול לה.

← **ש"ך** (בנקודות הכסף) **ומגן אברהם:** יכולה לבקש מגויה ליטול בשינוי.

☞ כך פסקו **שבות יעקב ומשנה ברורה**.

☞ **טהרת הבית:** יכולה לבקש מגויה, אך כשאין שם גויה תנקה היטב ותטבול, ולא תדחה את הטבילה.

לא בדקה לפני הטבילה ואינה יודעת האם היה שם טיט בזמן הטבילה

← **ט"ז:** אם שמשה עם בעלה אינה צריכה לחזור ולטבול (כי חציצה במיעוט הוא ספק דרבנן, ואזלין לקולא), ורק אם עוד לא שמשה צריכה לטבול שוב.

← **סד"ט:** צריכה לטבול שוב (כי הוחזק איסור, ועיקר דין בדיקה הוא על הספק ולכן כשלא בדקה לא עלתה לה טבילה).

☞ **בדי השולחן:** כשהציפורניים ארוכות ואפשר שהיה שם טיט צריכה לחזור ולטבול.

← כשלא בדקה לפני הטבילה בציפורני הרגליים:

◀ **מהרש"ם ותפארת למשה:** אין חילוק, וצריכה לחזור ולטבול.

◀ **חמודי דניאל ולח"ש:** אינה צריכה לטבול שוב כי ברגליים לא רגילות להקפיד (ואפילו אם יודעת שהיה שם לכלוך).

👉 כך פסק שבט הלוי.

סעיף יט | נפיחות במקום הציפורן

מרדכי: אשה שיש לה נפיחות במקום הציפורן ולא יכולה לנקות או ליטול את הציפורן - אם רואים טיט מתחת לציפורן חוצץ ואם לא אינו חוצץ.

👉 כך פסק שו"ע.

← **שבט הלוי:** ציפורן שקיבלה מכה והתחילה לצמוח מתחתיה ציפורן חדשה - אינה חציצה.

סעיף כ | ציפורן העומדת להיחתך

נאונים, ראבי"ה, מרדכי ותרומה: הציפורן עצמה אינה חציצה אפילו כשהיא גדולה ועומדת להיחתך, כי היא חלק מהגוף (דווקא כשאין מתחתיה צואה או בצק - רמ"א).

👉 כך פסק שו"ע.

⊙ כשלא נטלה ציפורניה קודם הטבילה

◀ **שערי דורא, רמ"א וב"ח:** מכיוון שנהגו ליטול ציפורניים, לחומרה צריכה לטבול שוב.

◀ **מהרש"ל:** אם בדקה שאין טיט ובצק מתחת לציפורניים, גם אם לא נטלה אותם א"צ לטבול שוב.

◀ **מהר"ם מלובלין וט"ז:** אם כבר שמשה עם בעלה (ואפילו עם רק לנה עמו - מהר"ם מלובלין) שלא תטבול שוב אפילו אם לא בדקה מטיט ובצק, כדי שלא להוציא לעז (אך אם יודעת שהיה טיט מתחת לציפורן טובלת שוב לכ"ע - באר היטב).

← **ש"ך:** אם יכולה לטבול שוב (גם כשלא היה שום לכלוך, כי הציפורן עצמה חוצצת), ואם אינה יכולה אין להחמיר כשעבר הלילה.

סעיף כא | ציפורן שפרשה רובה

המשנה במקוואות (שם) אומרת שציפורן המדולדלת אינה חוצצת, ובתוספתא שם (ו, ה) מובאת דעתו של רבי יהונתן בן יוסף שציפורן שפרשה רובה אינה חוצצת.

◀ **טור:** אם פירשה רובה אינה חוצצת, ואם פירשה מקצתה חוצצת¹⁶⁸. **ב"י:** רבי יהונתן בן יוסף פירש את המשנה שדווקא בפירשה רובה אינה חוצצת, ואף אחד לא חלק עליו.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 **ש"ך:** היום שנוהגים לטבול שוב כשלא נטלה ציפורניה, גם כשפרשה רובה צריכה לחזור ולטבול.

הערות

¹⁶⁸ **ב"י:** למרות שהמקום שבו הציפורן או האיבר המדולדל מחוברים לגוף מעולם לא היה גלוי, מכיוון שהאיבר כבר לא יונק מהגוף הוא נחשב כקטוע, וממילא המקום הזה ראוי לקבל מים.

והוכיח זאת מדין כלי עם ידית ארוכה שעומד לקצוץ את הידית, שהמשנה במקוואות (י, ה) אומרת שמספיק לטבול עד מקום שעתיד לקוץ. ר"ש הקשה שהרי מקום החתך עצמו לא הוטבל כי יש שם חציצה, ויישב שבכלים לא חוששים לחציצה בבית הסתרים. מכך משמע שלמקום העתיד להיחתך יש דין בית הסתרים, וממילא באדם שגם בבית הסתירה יש דין חציצה - אינו יכול לטבול עד שיקוץ את האיבר המדולדל.

◀ **רמב"ם ורבנו ירוחם:** כל ציפורן מדולדלת אינה חוצצת, **ב"י:** כי הבינו שפירשה רובה אינה חוצצת וק"ו אם פירשה מקצתה. הסבר נוסף - מכך שצויין שזו דעת רבי יהונתן בן יוסף משמע שחכמים חולקים עליו, והלכה כמותם.
 ל **ב"י:** כשהציפורן נעקרת ממקום חיבורה באצבע גם הרמב"ם מסכים לחלק בין רובה למקצתה.

❖ ביאור סברת המחלוקת:

◀ **מרדכי, דרכי משה, ב"י** (בהסבר הראשון) **וש"ך:** נחלקו האם מקפידה על ציפורן שפרשה מיעוטה: לדעת הטור מקפידה, ולכן כשלא הסירה אותה בגלל שקשה להסיר היא חוצצת, ואילו שפרשה רובה קל להסיר ואם לא הסירה מוכח שלא מקפידה. לדעת הרמב"ם לא מקפידה, ולכן גם שלא הסירה אינה חוצצת.

◀ **ב"י** (בהסבר שני): יש לכלוך על הציפורן, ונחלקו האם נחשבת חלק מהגוף כך שלכלוך עליה חוצץ: לדעת הטור כשפרשה מיעוטה עדיין נחשבת חלק מהגוף ולכלוך עליה חוצץ, לדעת הרמב"ם אינה נחשבת חלק מהגוף וממילא לכלוך לא חוצץ.

◀ **ט"ז:** נחלקו האם מים חודרים מתחת לציפורן: לדעת הטור כשפרשה מיעוטה המים לא חודרים מתחת לציפורן והוי חציצה, לדעת הרמב"ם גם כשפרשה רק מיעוטה מים חודרים ואינה חוצצת.

◎ אשה שעומדת לגזור את שערות הראש (פת"ש)

הגמרא בחולין (עב, ב) אומרת שכל דבר העומד להיחתך - כחתוך דמי.

◀ **רב אחד:** מכיוון שעתידה לגזור את השיער, צריכה לגזור לפני הטבילה.

◀ **חתם סופר:** אינו חציצה כעת, מכיוון שרוצה לגזור אותו רק לאחר זמן ולא מיד (**אגרות משה:** רוב הנשים לא נוהגות לגזור את השיער, אפילו לאלה שדרכן לגזור לא הוי חציצה. **שבט הלוי:** אם היא עצמה נוהגת לגזור לפני הטבילה יש להחמיר, ולכן תתרגל לגזור פעם קודם ופעם אח"כ).

👉 כך פסק **פת"ש**.

❖ **דרכי טהרה ובדי השולחן:** העומדת להסיר שערות מרגליה לכתחילה תסיר לפני הטבילה, אך אם כבר טבלה אינה צריכה לטבול שוב, ובשעת הדחק יכולה להקל אפילו לכתחילה.

❖ **שבט הלוי:** עור קשה ברגל אינו חוצץ כי הוא חלק מהגוף, אך אם מקפידה להסיר אותו כל פעם לפני הטבילה יש לחשוש ולהחמיר.

סעיף כב | איבר ובשר מדולדלים

התוספתא (שם) אומרת שאיבר ובשר מדולדלים באדם חוצצים, אך חלק מהראשונים גרסו בתוספתא שהם לא חוצצים.

◀ **רא"ש וטור:** איבר ובשר מדולדלים חוצצים. ובטעם הדבר ראה בהערה בסעיף הקודם.

👉 כך פסק **שו"ע**.

◀ **סמ"ג, ר"ש ורשב"א:** איבר ובשר מדולדל אינם חוצצים.

❖ **סמ"ג:** יבלת ויתרת שאינם מדולדלים - לא חוצצים.

👉 כך פסק **רמ"א**, (**שבט הלוי:** אמנם לגבי דין בשר מדולדל הרמ"א לא פסק כדעת הסמ"ג, אך הרמ"א סובר שכאן גם הרא"ש יסכים לסמ"ג).

❖ **בדי השולחן:** בנוגע לשלפוחית, לפני שהיא נפתחה אינה חוצצת, ואחרי שנפתחה לכתחילה יש להסיר את העור שעליה מדין בשר מדולדל, אך אם כואב לה ואינה רוצה - אינו חוצץ, מדין מיעוט שאינו מקפיד.

סעיף כג | חציצה בתכשיטים ותחבושת

התוספתא במקוואות (ב, ד) אומרת שבין הדברים החוצצים ובין הדברים שאינם חוצצים אינם מטמאים ונטמאים חוץ מקרום שעל גבי המכה, האגד שעל גבי המכה, הקשקשים שעל השבר ותכשיטים - כשהם צמודים חוצצים וכשהם רפויים אינם חוצצים.

המפרשים נחלקו מה מהדברים מוסב על הרישא ומה מוסב על הסיפא:

◀ **רמב"ם וטור:** אגד שעל מכה, קשקש (קיבוע) שעל שבר ותכשיטים - חוצצים כשהם צמודים וכשהם רפויים לא.

☞ כך פסק שו"ע.

◀ **ר"ש, רא"ש, רשב"א ורבנו ירוחם:** תכשיטים לא חוצצים כשהם רפויים (אגד וקשקש מוסב על הרישא)¹⁶⁹.

☞ **ב"ח:** אגד וקשקש חוצצים אפילו כשהם רפויים, כי לא נכנסים בהם מים.

♦ תכשיטים רפויים שלא הורידה לפני הטבילה

◀ **שו"ע, לבושי שרד, ב"ח, סד"ט ועוד:** אינם חוצצים ולכן אין בעיה.

◀ **בית הלל:** חוצצים אפילו בדיעבד, אך אם כבר שמשה מיטתה והתכשיט היה רפוי לא תטבול שוב.

◀ **רבו של הפת"ש:** חוצצים אפילו בדיעבד, ואפילו אם שמשה מיטתה צריכה לטבול שוב א"כ התכשיט היה רפוי מאוד.

♦ מדוע טבעת מהודקת חוצצת

ראב"ד, רשב"א ורא"ש: אמנם הוי מיעוט שאינה מקפידה עליו ורוצה להשאיר אותו, אך מכיוון שלעיתים כשלשה בצק מקפידה להוריד אותו נחשב חציצה.

☞ **האם נשים שלא רגילות ללוש ולא מורידות טבעות כלל יכולות לטבול איתן מדין מיעוט שאינו מקפיד?**

◀ **פת"ש:** אין להקל בזה כי השו"ע לא חילק ולא פלוג. בדיעבד אם שימשה א"צ לטבול שוב.

◀ **יביע אומר:** כשלא רגילות ללוש אפילו מהודקות אינן חוצצות, אך רק בספק ניתן להקל ובודאי חוצצות יש להחמיר.

♦ כשיש לה טבעת שלא מצליחה להוריד מהאצבע, אינה צריכה לדחות את הטבילה אלא תכניס את היד למקווה ותסובב את הטבעת כך שיכנסו לשם מי המקווה (**דרכי טהרה**).

סעיף כד | חציצה בשיניים

בקידושין (כה, א) מסופר ששפחתו של רבי טבלה ואח"כ מצאה עצם בין השיניים, ורבי הצריך אותה לטבול שוב. הגמרא שם מסבירה שאמנם אין צורך שהמים יכנסו לתוך הפה, אך צריך שהפה יהיה ראוי שיכנסו מים בכולו בלי חציצה¹⁷⁰.

טור ושו"ע: צריכה לנקות את השיניים שלא יהיה בהם דבר, כי אחרת לא עלתה לה הטבילה.

☞ **האם חייבת לנקות את השיניים?**

◀ **ט"ז:** לא, זוהי תקנה לטובתה שהרי אם אחרי הטבילה תמצא שם משהו תצטרך לטבול שוב.

◀ **ש"ך ולבוש:** חייבת לנקות, ואסור לה לומר שתבדוק אח"כ ואם תמצא לטבול שוב.

הערות

¹⁶⁹ אמנם, הב"י כתב שגם לשיטתם למעשה דין אגד וקשקש נלמד מתכשיטים, וגם בהם כשהם רפויים אינם חוצצים.

¹⁷⁰ אמנם, בסעיף מב - מג מובאת דעתם של רבי עקיבא ורבי יוסי ברבי יהודה שבית הסתרים אפילו לא צריך להיות ראוי לביאת מים, אך הראשונים פסקו כדברי רבי שבית הסתרים צריך להיות ראוי לבית מים.

⊙ הנהגות ביום הטבילה

1. רא"ש ורבנו ירוחם: נהגו שלא לאכול בשר ביום הטבילה כי הוא נתקע בין השיניים במיוחד.

☞ כך פסק **שו"ע** (פשוט שאינו מעכב, ובשבת ויר"ט המנהג שאוכלת בשר, רק תנקה טוב אח"כ - ט"ז).

2. רא"ש: נהגו שלא לטעום כלום בין הרחיצה לטבילה כדי ששום דבר לא יתקע בין השיניים.

☞ כך פסק **רמ"א**.

3. שערי דורא: אשה לא תתעסק בשעווה ובבצק ביום הטבילה כדי שלא ידבק בה.

☞ כך פסק **רמ"א**.

סעיף כה | לא רחצה את בית הסתרים

ראב"ד: מהגמרא על שפחתו של רבי (הובאה בסעיף כד) נלמד שאם לא רחצה את עצמה בבית הסתרים ובבית הקמטים לפני הטבילה ואח"כ מצאה שם חציצה צריכה לטבול שוב, ואם לא נמצאה שום חציצה עלתה לה הטבילה אפילו שבדקה רק אחר כך (בשונה מבדיקת הגוף וחפיפת הראש - בסימן קצט, ח).

☞ כך פסק **שו"ע**.

☞ **ש"ך** (בשם **ראב"ד**): בבדיקת הגוף וחפיפת הראש צריך ביאת מים ולכן גם אם לא מצאה חציצה אחר כך צריכה לטבול שוב, לעומת בית הסתרים שלא צריך ביאת מים אלא רק שיהיה ראוי לביאת מים, ולכן תולים להקל.

❖ טבעת בשביל להגביה את הרחם המונחת בתוך הפרוזדור בעומק, עמוק ממה שהשמש דש - אינה חוצצת. מקום כזה אינו נקרא בית הסתרים אלא בלוע, ואינו צריך להיות אפילו ראוי לביאת מים (נוב"י, **רעק"א וזכרון יוסף**. **חת"ס**: אפילו בספק יש להקל).

סעיף כו | לא בדקה עצמה גם אחרי הטבילה

◀ **ראב"ד:** מהגמרא על שפחתו של רבי (הובאה בסעיף כד) נלמד גם שאם לא בדקה עצמה אפילו אחרי הטבילה, אכלה דברים שונים ורק אחר כך בדקה ומצאה חציצה בשיניים - תולה להקל שהחציצה ממה שאכלה אחר כך (ודווקא בבית הסתרים תולים להקל כך - **טור** בסימן קצט וט"ז).

☞ כך פסקו **שו"ע ותורת הטהרה**.

◀ **רוקח:** לא עלתה לה טבילה, כי לא בדקה את עצמה וחוששים שהחציצה הייתה בזמן הטבילה.

☞ כך פסקו **ש"ך**, **סד"ט**, **לח"ש ובדי השולחן**.

☞ **שבט הלוי:** המחמיר יחמיר רק כשאשה עוד לא לנה עם בעלה.

סעיף כז | דברים המעכבים את הטבילה

המשנה במקוואות (ח, ה) אומרת שאם נתנה שיערה בפיה, קרצה בשפתותיה (דחקה אותן זו על זו ביותר - רא"ש) או קפצה ידה - כאילו לא טבלה.

טור ושו"ע: נתנה שיערה בפיה, קרצה בשפתותיה או קפצה ידה כך שמים שלא הגיעו לשם - לא עלתה לה טבילה.

☞ **חמודי דניאל:** דווקא כשקרצה שפתיה, אך כשקורצת בשיניים לא הוי חציצה.

⊙ נתנה מעות בפיה

המשנה שם אומרת שאם נתנה מעות בתוך חלל הפה בזמן הטבילה - עלתה לה הטבילה. הב"י מבאר שאמנם הדין פשוט, והחידוש במשנה שם לא נוגע אלינו אלא לדיני טומאה וטהרה (שנטמאת מהרוק שנתלש ממנה ונשאר על המעות, שהיה טמא לפני הטבילה והטבילה לא מועילה לו), ולכן הדין לא הוזכר בפוסקים האחרונים.

טור: נתנה מעות בפיה וטבלה - עלתה לה הטבילה.

סעיף כח | כשחברתה אוחזת בה

המשנה שם אומרת שאם אוחז באדם או בכלים ומטביל אותם הם טמאים, ואם לפני כן הדיח ידיו במים טהורים.

טור ושו"ע: לא תאחז בה חברתה בשעת הטבילה כי המים לא באים למקום האחיזה. אם החברה הרטיבה את הידיים קודם מותר, כי משקה טופח חיבור למי המקווה¹⁷¹.

⌄ **ט"ז:** גם אם הרטיבה ידיה קודם לא תאחז בה בכח אלא אחיזה רגילה (כך סובר הרשב"א שהשו"ע פסק כמותו (יובא מיד), ורמב"ם שחלק שם סובר שאם הרטיבה ידיה יכולה אפילו לאחוז בחוזקה בטובלת).

⊙ אחיזה רפויה

במשנה שם רבי שמעון אומר שיכול להרפות את האחיזה כדי שהמים יגיעו גם לאותו מקום. הרמב"ם והרשב"א נחלקו האם רבי שמעון סובר שאחיזה רפויה בפני עצמה מועילה, אך הלכה כת"ק (רמב"ם), או שרבי שמעון סובר שגם אחרי שהרטיב את ידיו מועיל רק כשאוחז בצורה רפויה, והלכה כת"ק שאחיזה רפויה מועילה אפילו לבדה (רשב"א).

◀ **רמב"ם ורמב"ן:** אחיזה רפויה לא מועילה כשלא מרטיבה את ידיה, גזרו אטו אחיזה רגילה.

⌄ כך פסק ב"ח.

◀ **רשב"א וטור:** אחיזה רפויה מועילה אפילו בלי להרטיב את הידיים, ובאחיזה כזאת יכולה לטבול.

⌄ כך פסקו שו"ע וט"ז.

⊙ אחיזה בטובלת לכתחילה

◀ **דרישה וט"ז:** אם מרטיבה את ידיה יכולה לכתחילה להחזיק את חברתה (כשלא אוחזת בה בחוזקה).

◀ **ש"ך:** ההיתר במצב הזה הוא רק בדיעבד, אך לכתחילה לא תאחז בה. באשה שלא יכולה לעמוד על רגליה תטבול באמצעות שתי נשים שיחזיקו בה אחרי שירטיבו ידיהן במים - בשם **משאת בנימין**.

סעיף כט | טבילה במקווה מצומצם

התוספתא במקוואות (ה, יד) אומרת שהאומר לחברו 'כבוש ידך עלי במקווה' הוא מגונה. במסכת דרך ארץ (א, ד) רבי יהודה מבאר שהכוונה דווקא במקווה שמימיו מועטים, אך כשהמים מרובים הוא משובח.

רמב"ם: האומר לחברו 'כבוש ידך עלי במקווה' הוא מגונה.

⌄ מה סיבת הדבר:

◀ **ריב"ש:** כי הרואה סבור שאינו מתכוון לטבול אלא להקר (ולא מדובר דווקא על מקווה מצומצם).

◀ **ב"י:** מדובר דווקא במקווה מצומצם, וחוששים שאם החבר יוציא ידו לפני שיטבול נמצא שטובל במקווה חסר.

¹⁷¹ **הרמ"א** (סימן קכ, ב) ו**שו"ך** כתבו שצריכה להרטיב את ידיה במי המקווה דווקא, אך **הט"ז** חולק וסובר שיכולה גם במים אחרים.

כך פסק שו"ע.

סעיף ל | הגבהת הרגלים בטבילה

המשנה במקוואות (ז, ז) אומרת שאם הטביל מיטה במקווה, למרות שרגלי המיטה שוקעות בטיט הטבילה מועילה כי המים מקדימים (המים נגעו ברגלי המיטה עוד לפני שהרגלים נכנסו לתוך הטיט, והמים מחוברים למקווה).

ראב"ד, רשב"א, רא"ש וטור: אינה צריכה להגביה את רגליה בזמן הטבילה למרות שנוגעת בקרקע.

כך פסק שו"ע (שו"ך: אך אם יש שם טיט תרים רגליה, ובסוגי הטיט שחוצצים (לעיל סעיף יד) לא תטבול כלל¹⁷²).

ט"ז: דווקא שהרגלים נרטבו ממי המקווה, אך אם נרטבו ממים שאובים צריכה להגביה רגליה¹⁷³.

סעיף לא | טבילה בכלים

הספרא (שמיני, פרשה ט) לומדת מהמילה "מעיין" שטבילה כשרה דווקא במקווה שעיקרו בקרקע, ולא בכלי, וכך פסקו הראשונים.

שו"ע: אין טובלים במקווה שהוא כלי (שירת הים: משמע מהראשונים שזהו פסול מדאורייתא).

טבילה על גבי כלים

המשנה במקוואות (ה, ב) מביאה את דעת רבי יוסי שאם המשיכו מעיין על גבי כלים יש לו דין של מקווה, אך אסור להטביל על גבי ספסל.

בדף סו (עמוד ב) רבא אומר שאשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול. רב כהנא חשב שאסור מדין גזירת מרחצאות, שעומדים בהם על כלי חרס ויטעו לומר שגם מרחץ מטהר - ורב חנן אמר לו שסיבת האיסור היא שעל גבי כלי חוששת שלא ליפול ולא טובלת טוב, וממילא על כל כלי אסור ולא רק כלי חרס. הראשונים נחלקו מתי אסור לטבול בכלים ומה הדין בדיעבד:

ראב"ד, רשב"א, רבנו ירוחם ור"ן: בכלי המקבל טומאה אסור לטבול ואפילו בדיעבד צריכה לטבול שוב. בכלי שאינו מקבל טומאה לכתחילה אסור, אך בדיעבד עלתה לה הטבילה (בכלי המקבל טומאה משום גזירת מרחצאות, וכשאינו מקבל טומאה מחשש פחד, כדברי רב חנן).

כך פסקו שו"ע ושו"ך¹⁷⁴.

ר"ש: דווקא טבילה בכלים הקבועים בקרקע אסורה¹⁷⁵, אך יכולה לעמוד על כלים תלושים.

רא"ש ורמב"ם: אין לטבול על כלים כי מפחדת ולא טובלת כראוי. לשיטתם אין חילוק בין סוגי הכלים, והב"י הביא בשיטתם את שתי האפשרויות מה הדין בדיעבד^{176, 177}.

הערות

¹⁷² ועיי"ש בדברי האחרונים שהחמירו שלא תטבול בכל טיט כי אנו לא בקיאים להבדיל בין הסוגים השונים.

¹⁷³ בסעיף כח ה"ז סובר שכשחברתה אוחזת בה יכולה להרטיב ידיה אפילו במים אחרים, אך כאן גם הוא סובר שרק אם רגלי המיטה נרטבו דווקא ממי המקווה אין צורך לחזור ולטבול.

¹⁷⁴ הב"ח הבין שלדעת רש"י ותוס' גם בטבילה על גבי כלי שאינו מקבל טומאה אפילו בדיעבד לא מועילה, וכך הוא פסק.

¹⁷⁵ גזרו שמא יקבעו את הכלים סמוך למקור המים, המים יעברו דרך הכלי במקום שאין בו כשפופרת הנוד ויפסלו.

¹⁷⁶ אפשר שסברת הרא"ש והרמב"ם היא שגזורים טבילה על גבי כלים אטו טבילה בתוך כלי, ואז אפילו בדיעבד הטבילה לא מועילה. מצד שני, אפשר שהגזירה היא משום פחד בלבד, ואז על גבי כל הכלים בדיעבד הטבילה מועילה.

¹⁷⁷ הראשונים נחלקו מה ההוספה של רבא על גבי המשנה:

לראב"ד וסיעתו המשנה אסרה דווקא בכלים המקבלים טומאה ורבא הוסיף איסור בכלי שאינו מקבל טומאה לכתחילה.

ר"ש הבין שרבא הביא את איסור המשנה בכלים הקבועים בקרקע (ולא הוסיף עליו).

בדעת הרא"ש והרמב"ם הב"י הביא שתי דעות: א. המשנה אסרה לטבול בכלים או על גבי כלים, ורבא הוסיף איסור אפילו בכלים נקובים, כי מפחדת לעמוד על הכלי ולא טובלת כראוי. ב. המשנה אסרה לטבול על גבי כלי כשכל מי המעין עוברים עליו, ורבא הוסיף שאפילו אם לא כל המים עוברים עליו נאסר לכתחילה.

❖ יכולה לעמוד על חבילות זמורות מפני הטיט. **רשב"א ושו"ע**.

⊙ טבילה על מדרגות העץ

ראב"ד, רשב"א ומהר"ם פדאווה: אין לטבול על גבי מדרגות עץ (**רשב"א ורמ"א:** ואפילו אם המדרגות מחוברות לקיר המקווה). לכן יש לעשות למקווה מדרגות אבן רחבות ועליהן יכולה לטבול.

👉 כך פסק **שו"ע**.

👉 **מהר"ם מלובלין:** אין לשנות מהמנהג לתת נסרים בקרקעית המקווה כדי שלא להוציא לעז על הראשונים, אך לכתחילה ראוי שלא לעשות כך.

⬅ מה סברת ההיתר למנהג לתת נסרים ברצפת המקווה?

⬅ **מהר"ם פדאווה:** להרבה פוסקים פשוטי כלי עץ לא מקבלים טומאה כלל, ומכיוון שבנה אותם שם הם לא קיבלו שם כלי.

⬅ **שו"ת שארית יוסף:** הם לא מקבלים טומאה כי אינם מיועדים למדרס אלא לעמידה עליהם.

⬅ **ט"ז:** ההיתר הוא בדעת הר"ש והרא"ש (בהסבר השני, בהערה לעיל), שדווקא על כלים המעבירים את המים נאסר לטבול, אך בנסרים שאין שום חשש שיעבירו עליהם את המים לא גזרו כלל.

❖ טבילה על שלבי סולם עץ הקבוע במקווה

⬅ **שו"ע ושו"ך:** אסור, כי לפני שנקבעו שלבי הסולם היו פשוטי כלי עץ המקבלים טומאה.

⬅ **מהר"ל מפראג וט"ז:** מותר, כי שלבי הסולם לא מעבירים את מי המקווה ולא גזרו בהם.

👉 כך פסק **בית הלל**.

סעיף לב | טבילה על גבי סילון עץ

רא"ש: יכולה לכתחילה לעמוד על סילון (צינור) עץ הקבוע ברצפת המקווה ולטבול, כי אין למה לחשוש (אין חשש שתפחד כי הצינור קבוע ברצפה, גם רבי יוסי במשנה לא אוסר במקרה כזה (לפי ביאור ר"ש שרבי יוסי אסר במשנה דווקא כשהעביר מים על גבי הספסל), ובנוסף סתם סילונות עשויים ללא שפה, ממילא אינם מקבלים טומאה ואינם פוסלים בשאיבה).

👉 **שו"ע:** צינור הקבוע בקרקעית המקווה, אם אין לו שוליים יכולה לעמוד עליו בזמן הטבילה.

⬅ למרות שהשו"ע פסק כדעת הראב"ד בסעיף הקודם שגם על כלי שאינו מקבל טומאה אין לטבול לכתחילה, התיר כאן טבילה על גבי הצינור משני טעמים: א. אין כלל חשש של פחד, ב. אין שם כלי על הצינור ואינו ראוי למדרס (**שו"ך, ט"ז וגר"א**).

סעיף לג | טבילה על גבי טיט

בדף סז (עמוד א) מסופר שאביו של שמואל עשה לבנותיו מחצלות קנים בימי תשרי בשביל הטבילה. הראשונים נחלקו מה הייתה המטרה: לרש"י שיעמדו עליהן כדי למנוע חציצה מהטיט, לר"ת מסביב למקום שטובלות משום צניעות, ולרמב"ם כדי שהמים יהיו באשבורן (נוגע לדיני מקווה, סימן רא, ב).

הגמרא שם אומרת שאין לאשה לטבול בנמל, והראשונים נחלקו גם כאן באותה המחלוקת, מה סיבת האיסור:

הערות

אמנם, יש להעיר **שהרא"ש** כתב שהמשנה במקוואות מדברת על כלי שצמוד למקווה אך לא בתוך המקווה עצמו, וממילא אפשר להסביר שהמשנה אסרה דווקא טבילה בכלי הצמוד למקווה, ורבה הוסיף שאפילו לעמוד על כלי בתוך המקווה אסור, וכך כתב **תורת חיים** (ולכאורה צ"ע מדוע הב"י לא כתב כך). להסבר הזה פשוט שאם עמדה על כלי בתוך המקווה הטבילה הועילה בדיעבד.

◀ **רש"י וראב"ד:** בנמל יש טיט הגורם לחציצה, ולכן אפילו בדיעבד הטבילה לא מועילה.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **ר"ת ועוד:** אנשים מצויים בנמל ובגלל שמתביישת ממהרת לטבול ואינה טובלת כראוי.

❖ ההבדל בין טבילת מיטה לטבילה בנמל

בסעיף ל הובאה המשנה שאם הטביל מיטה במקווה עלתה לו הטבילה למרות שרגלי המיטה שוקעות בטיט, כי המים מקדימים. הרא"ש הקשה לפירוש רש"י למה שם הטיט לא מעכב את הטבילה וכאן כן, הראשונים הביאו כבר יישובים לדעת רש"י:

◀ **ר"ן:** במיטה טיט אינו חציצה ובטבילת אדם כן, כי מיטה חלקה ובגוף האדם יש סדקים שהטיט נכנס אליהם וחוצץ.

◀ **ראב"ד:** בטבילה בנמל הטיט נדבק עוד לפני שנכנסת למים, ולכן הוא חוצץ.

◀ **ר"ש:** המשנה על מיטה מדברת בסוגי טיט שאינם חוצצים (הובאו בסעיף יד) ובנמל מדובר על סוגי הטיט שחוצצים (אך כתב שפירוש רש"י אינו מחוור כי אין טיט מיוחד בנמלים).

👉 **ש"ך:** על זה סמכו שטובלות היום במקווה שיש בו טיט, כי בסתם טיט אין לאסור. (אך צריכות להגביה רגליהם, ולכן אם יש אפשרות לטבול במקווה אחר עדיף - **דגול מרבבה**).

👉 **שבט הלוי:** היום אנחנו לא בקיאים בטיט, וגם המקילים יקלו רק בטיט מימי כמו שיש בים. בטיט שעל שפת הים או בשפת הנהר אפילו בדיעבד הטבילה לא מועילה. והוסיף שהיום בים יש חשש גדול יותר, בגלל הזפת שנדבקת וחוצצת.

סעיף לד | טבילה במקום לא צנוע

כאמור, ר"ת וסיעתו ביארו שאין לטבול בנהר מכיוון שאנשים מצויים שם, היא מתביישת ולכן ממהרת לטבול ולא טובלת כראוי.

ר"ת, ר"ח, רי"ף, רא"ש, רמב"ם, רשב"א ועוד: אין לה לטבול במקום שאנשים עוברים שם כי מתביישת, ממהרת לטבול ולא טובלת כראוי. אם יודעת שטבלה כמו שצריך בדיעבד עלתה לה הטבילה (**רשב"א ורבנו ירוחם**).

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף לה | צורת הטבילה

בדף סז (עמוד א) ריש לקיש אומר שאשה לא תטבול אלא דרך גדילתה (בלי להצמיד ידיים או רגליים), וכמו שאומרת המשנה בנגעים:¹⁷⁸

המשנה בנגעים (ב, ד) מבארת כיצד אדם צריך לעמוד לפני הכהן כשהכהן בא לראות את הנגע, כדי לקבוע מה נחשב בית הסתרים שנגע לא מטמא בו: האיש צריך לעמוד כעודר וכמוסק זיתים, והאשה צריכה לשבת כעורכת פת וכמניקה את בנה, וכן כאורגת ביד ימין¹⁷⁹.

טור: לא תטבול בקומה זקופה ולא כשמתכופפת מידי, אלא שוחה מעט כך שסתרי בית הערווה נראים כמו שנראים בזמן שעורכת פת, מתחת לדדיה ייראו כמו בזמן שמניקה ותחת בית השחי כמו בזמן שמוסקת זיתים (**שו"ע**: כמו בזמן שאורגת). אינה צריכה להרחיב ירכותיה מידי או להגביה את ידיה יותר מידי.

👉 כך פסק שו"ע.

הערות

¹⁷⁸ אמנם ריש לקיש הזכיר רק חלק מהדרכים שבהם בודקים את בית הסתרים, אך כתבו הראשונים שכוונתו לבדוק בכל הדרכים שמוזכרות במשנה, כי דין בית הסתרים לעניין נגעים ולעניין טבילה שווה (ר"ן, רא"ש ורבנו ירוחם).

¹⁷⁹ הב"י הביא בהרחבה את דעות הראשונים השונות איזו תנוחה נוגעת לבית הסתרים של איזה מקום.

⊙ עברה וטבילה בצורה לא נכונה (כגון שזקפה מידי או שחתה מידי)

◀ **ערוך** (הובא בסמ"ג) **ורמב"ם** (הובא ברשב"ץ): הטבילה מועילה.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **ראב"ד ורשב"א**: צריכה לטבול שוב.

👉 **סד"ט, חכמת אדם וערוך השולחן**: לכתחילה ראוי שתטבול שוב, אך בשעת הדחק ניתן לסמוך על דעת הרמב"ם.

👈 עמדה עם הראש מחוץ למים, וכשהכניסה את הראש למים שחתה הרבה:

◀ **ט"ז, מהרש"ם, סד"ט וערוך השולחן**: הטבילה מועילה כי המים נכנסו לכל הקמטים קודם.

◀ **ש"ך** (בנקודות הכסף): צריכה לטבול שוב, כי המים שבתוך הקמטים לא מחוברים למי המקווה בזמן ששוחה.

👉 **בדי השולחן**: לחומרא גם כאן צריכה לטבול שוב.

סעיף לו | גובה המקווה

רשב"א: לכתחילה יש לטבול במקווה שהמים לפחות בגובה זרת מעל הטבור (דהיינו 2.5-2 טפחים מעל הטבור - **פת"ש**).

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף לז | טבילה במקווה רדוד

בה"ג ורשב"א: ניתן לטבול גם במקווה רדוד כשיש בו ארבעים סאה, אך אפשר לטבול בו דווקא בשכיבה כי אחרת צריכה להתכופף מאוד ויש קמטים רבים.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף לח | צורת הפה בזמן הטבילה

כפי שהוזכר בסעיף כד, מהגמרא בקידושין לעניין שפחתו של רבי נלמד שאין צורך לפתוח את הפה בזמן הטבילה אלא רק שהפה יהיה ראוי לביאת מים - שלא תהיה בו חציצה. המשנה במקוואות שהובאה בסעיף כז אומרת שאם קפצה פיה בחוזקה לא עלתה לה טבילה.

רא"ש וטור: בזמן הטבילה אינה צריכה לפתוח את פיה ולא לסגור אותו חזק, אלא להשיק את שפתותיה דיבוק בינוני.

👈 **ר"ן ורא"ה** (הובאו בש"ך ס"ק נא): כשסוגרת את הפה בחוזקה לכו"ע הטבילה לא הועילה, כי אז הקמטים מעכבים מאוד (בשונה מעצמה עינה בסעיף הבא, שחלק מהראשונים הכשירו בדיעבד).

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף לט | צורת העיניים בזמן הטבילה

הגמרא בדף סו (עמוד א) אומרת שאם פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר - לא עלתה לה טבילה (כשפתחה ביותר היא חציצה למעלה וכשעצמה ביותר היא חציצה למטה - רש"י).

טור ושו"ע: לא תעצום עיניה ביותר ולא תפתח עיניה ביותר.

❖ בדיעבד אם עשתה כך

כפי שהוזכר בסעיף ז, בגמרות הובאו כמה מימרות והראשונים נחלקו האם הם עוסקות בטבילה לטהרות או גם בטבילת אשה לבעלה, והגמרא כאן היא אחת המימרות שנחלקו עליהם. הגמרא ומחלוקת הראשונים הובאה בנספחים לסימן.

◀ **רי"ף, רמב"ם ור"ן:** הגמרא כאן עוסקת דווקא בטבילה לטהרות, ולכן בטבילת נידה אם עברה וטבלה כך בדיעבד הטבילה הועילה.

◀ **רש"י, רא"ש ותוס':** הגמרא עוסקת בטבילת אשה לבעלה, ולכן אפילו בדיעבד צריכה לטבול שוב.

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף מ | פיקוח על הטבילה

רא"ש ורשב"א: צריכה להעמיד על גבה אשה אחרת בזמן שטובלת כדי שתראה שכל השיער נכנס למים.

👉 כך פסק שו"ע.

👉 הפיקוח של אשה נוספת נועד גם לבדוק ששאר הגוף נכנס כולו ולא רק השיער, ולכן גם אשה ללא שיער צריכה אחרת שתעמוד על גבה, אך בה הדבר לא מעכב (בדי השולחן).

⊙ כריכת השיער בדבר שאינו חוצץ

ראב"ד ורשב"א: אם כרכה את שיער ראשה בדבר שאינו חוצץ כמו חוטי שיער וטבלה לבדה עלתה לה טבילה.

👉 כשיש אחרת שיכולה לעמוד על גבה ובכל זאת כרכה את השיער וטבלה לבד:

◀ **ב"ח:** לראב"ד מותר לעשות כך, ולרא"ש אם הייתה אחרת ובכל זאת כרכה וטבלה לבד צריכה לטבול שוב (אם אין אחרת ורק בעלה יכול לעמוד על גבה אך חוששת שתתגנה עליו - יכולה לכרוך ולטבול לכו"ע).

◀ **ב"י:** יכולה לכרוך ולטבול כשאינן אחרת שעומדת על גבה.

👉 כך פסק שו"ע (ולא התייחס לחילוקים שהביא הב"ח כשיכולה וכשאינה יכולה).

❖ במקרה שמפחדת לטבול לבד ואין מישהו אחר חוץ מבעלה שיכול לסייע לה לטבול ולראות שטובלת כראוי - יכול לעזור לה ולפקח, למרות שאסור לבעל לגעת באשתו ולראות בה מקום מכוסה, כי מיד כשתעלה מהטבילה מותרת לו. **נודע ביהודה** הובא בפת"ש קצה, סק"ב. משמע מתוך התשובה שבמקרה שאינה צריכה סיוע בטבילה ורק צריך שיפקח על הטבילה - עדיף שהוא יפקח ולא תטבול עם רשת).

❖ כשטבלה לבדה ללא כריכת השיער לא עלתה לה הטבילה (רעק"א).

👉 בשעת הדחק, אם לא פחדה מהמים והקפידה שכל השיער יכנס למים היטב - בדיעבד עלתה לה הטבילה (בדי השולחן וטהרת הבית).

סעיף מא | הנושאת את בנה וטובלת

הרמב"ם גרס בגמרא שם (סז, ב) שהמפשלת את בנה וטובלת לא עלתה לה טבילה, ולמרות שאחרי הטבילה לא ראתה שום חציצה חוששים שמא הייתה חציצה בזמן הטבילה ונפלה אחר כך.

רמב"ם: המפשלת בנה לאחוריה וטובלת לא עלתה לה טבילה, חוששים שהיה טיט ברגלי התינוק ונדבק בה, בשעת הטבילה הייתה חציצה ורק אחר כך נפל.

👉 **תוס':** לגרסה הזאת חוששים אפילו כשהפשילה את בנה בסמוך לטבילה (כשהיא כבר ללא בגדים) ולא רק כשהפשילה בטבילה ממש.

👉 כך פסק שו"ע.

❖ **ב"ח וש"ך:** לא גורסים כגרסת הרמב"ם בגמרא, ולכן כשהפשילה בנה וטבלה עלתה לה הטבילה.

סעיף מב | לכלוכים באצבעות הרגלים

התוספתא במקוואות (ה, ד) מביאה שלדעת רבי עקיבא אם נכנסו צרורות וקיסמים בסדקים שבאצבעות הרגלים אינם חוצצים, כי נחשבים כמו בית הסתרים. הרמב"ם פסק שחוצצים, והב"י ביאר שרבי עקיבא נקט כשיטה שבית הסתרים אפילו לא צריך להיות ראוי לביאת מים, ולא נפסק כך.

רמב"ם: אם נכנסו צרורות וקיסמים לסדקים שבאצבעות הרגלים שלה - חוצצים (כי אמנם בית הסתרים לא צריך ביאת מים, אך צריך להיות ראוי לביאת מים - ש"ך).

כך פסק שו"ע.

סעיף מג | דברים החוצצים בבית הסתרים

התוספתא שם (הלכה ה) מביאה מחלוקת בנוגע לתחבושות בבית הסתרים: לדעת רבי הן חציצה ומעכבות את הטבילה, ולדעת רבי יוסי ברבי יהודה אינן חציצה. הב"י ביאר שיסוד המחלוקת הוא האם בית הסתרים צריך להיות ראוי לביאת מים.

רמב"ם: תחבושות בבית הסתרים חוצצות, ולמרות שאין צורך שיכנס לשם מים - צריך שיהיה ראוי לביאת מים.

כך פסק שו"ע.

❖ צריכה לבדוק עצמה שלא צריכה להתפנות, כדי שלא תצטרך להתאפק ולא יהיו ראויים לביאת מים. צריכה גם להסיר את צואת החוטם (שערי דורא, ראב"ן ורמ"א).

↪ **ב"ח וש"ך:** בדיעבד אינו מעכב (וכך מובא בדרכי משה קצט, א).

↪ עד היכן צריכה להסיר את צואת האף (שירת הים):

◀ **רעק"א** (בסעיף ז), **חכמת אדם ורמ"ע מפאנו:** רק מה שמונח על שפת החוטם (משלוש סיבות: א. לא ניתנה תורה למלאכי השרת. ב. מה שבפנים הוי מיעוטו שאינו מקפיד. ג. בפנים הוי בית הסתרים שלא עתיד להתגלות ואינו צריך להיות אפילו ראוי לביאת מים).

כך פסקו **שבט הלוי ותורת הטהרה**.

◀ **קיצור שולחן ערוך ובן איש חי:** צריכה להסיר גם מה שבפנים, אך מה שלמעלה לא צריך.

◀ **בדי השולחן:** צריכה להסיר עד היכן שידה מגעת.

סעיף מד | חציצה בשערות

התוספתא שם אומרת שאם היו לה שערות סמוכות למכה שדבוקות למכה או שתי שערות שראשן דבוק בטיט או בצואה - הוי חציצה. במקרה של שתי שערות בריסי העיניים מלמטה שניקבו ועלו למעלה - חמישה זקנים בלוד נמנו שזאת חציצה.

רמב"ם: היו לה שערות סמוכות למכה שדבוקות למכה, שתי שערות שראשן דבוק בטיט או בצואה או שתי שערות בריסי העיניים מלמטה שניקבו ועלו למעלה - הוי חציצה.

כך פסק שו"ע.

סעיף מה | טבילה באבק הרגליים

התוספתא שם (הלכה א) אומרת שאם רגליה היו מלאות אבק וירדה וטבלה - טהורה. הראשונים למדו מהלשון שדווקא בדיעבד הדין כך, אך לכתחילה אין לטבול עם אבק רגלים. במשנה במקוואות (ט, ב) מפורש שלכתחילה אין לטבול באבק רגליים.

אמנם, ר"ש גרס בתוספתא אחרת, שאם טבלה באבק רגלים טמאה, ורק אם שפשפה או טבלה בחמין טהורה.

◀ **ר"ש:** טבלה באבק רגלים, אפילו בדיעבד טמאה אלא אם כן שפשפה רגליה או טבלה בחמין.

◀ **רמב"ם:** בדיעבד טהורה.

👉 **שו"ע:** יש אומרים שבדיעבד טהורה ויש אומרים שגם בדיעבד טהורה רק אם שפשפה או טבלה בחמין.

סעיף מז | טבילה בבגדים

הגמרא בביצה (יח, א) אומרת שנידה הצריכה בגדים למועד ואין לה - יכולה להערים ולטבול עם הבגדים, וכך הם יתנקו. הראשונים למדו מכך שטבילה בבגדים נחשבת טבילה.

רמב"ם ורא"ש: נידה שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה, כי הבגדים אינם חוצצים.

👉 כך פסק **שו"ע**.

◀ **ש"ך:** דווקא בבגדים רפויים, אך בבגדים מהודקים לא עלתה לה הטבילה.

◀ **מנחת יצחק:** בגד ים מהודק לגוף, ולכן אין לטבול איתו.

סעיף מז | כינים בשעת הטבילה

רוקח: כינים הדבוקות בגוף, אם יכול להסירן הוי חציצה ואם לא אינן חציצה.

👉 כך פסק **שו"ע**.

◀ **ש"ך:** משמע שאם יכול להסיר אותן ולא הסיר, אפילו בדיעבד מעכב וצריכה לטבול שוב.

👉 **חמודי דניאל:** כינים מתות בשערות הראש חוצצות.

◀ **טהרת הבית:** אך כינים רוחשות בשערות אינן חציצה¹⁸⁰ אמנם, בד"כ יש גם ביצי כינים, שהן חציצה כי אינן רוחשות.

❖ אשה שיש לה קשקשים בשיער ובעור, לאחר שחופפת כראוי ומסירה את מה שיכולה, מה שנשאר נחשב מיעוטו ואינו מקפיד עליו שאינו חוצץ (טהרת הבית ושבת הלוי).

סעיף מח | כוונה בטבילה

הגמרא בחולין (לא, א) מביאה מחלוקת מה הדין בנידה שטבלה ללא כוונה: לרב טהורה לבעלה אך לא לתרומה, ולרבי יוחנן גם לבעלה הטבילה לא מועילה. בהמשך הסוגיה מבואר שמדובר שנפלה למים או ירדה להתקרר, אבל אם חברתה אנסה אותה לטבול לכו"ע הטבילה מועילה (כי לחברתה הייתה כוונה). הראשונים נחלקו כיצד נפסק:

◀ **רמב"ם, ר"ח, סמ"ג ור"ן:** הלכה כרב, וגם כשנפלה למים או ירדה להתקרר מותרת לבעלה.

👉 כך פסק **שו"ע**.

◀ **רשב"א, הגהות אשרי, רוקח ורבנו ירוחם:** הלכה כרבי יוחנן, ואם לא התכוונה לשם טבילה לא נטהרה.

👉 **רמ"א:** יש להחמיר לכתחילה¹⁸¹ (אך לא תברך בטבילה השניה - ב"ח וש"ך).

הערות

¹⁸⁰ נראה לדייק כך מדברי השערי דורא שהביא הדרכי משה בסימן קצט, יג, לעניין לבישת בגדים אחרי החפיפה.

¹⁸¹ **לבושי שרד:** כשנכנסה להקר והרגלים שלה שקעו בטיט, וכשהייתה בתוך המים התכוונה גם לשם טבילה אך לא הגביהה רגליה - יש להקל שאינה צריכה טבילה נוספת.

← **ש"ך וט"ז:** דווקא כשנפלה למים או ירדה להתקרר, אך כשחברתה אנסה אותה לטבול לכו"ע מועיל (אך אם איש אנס אותה לטבול לא מועיל - **חמודי דניאל**).

✉ **חמודי דניאל:** אם בעלה חולה וטובלת מתוך כוונה שתוכל לגעת בו ולא לתשמיש - הטבילה מועילה גם לעניין תשמיש.

❖ אשה צריכה להיות צנועה בליל טבילתה, ונהגו להסתיר את ליל הטבילה שאנשים לא ירגישו. על מי שלא עושה כך נאמר "ארור שוכב עם בהמה" (רמ"א)¹⁸².

⊙ אחרי הטבילה

שערי דורא, כל בו, רוקח ורמ"א: יש לאשה להיזהר שבצאתה מהטבילה תפגע בחברתה ולא תפגע בדבר טמא או בגוי. במידה והם פגעו בה, אם היא יראת שמים תחזור וטבול.

← **ש"ך:** הגמרא בפסחים (קיא, א) אומרת שאדם הפוגע באישה העולה מטבילת מצווה ינזק או יגרום לה לנזק, וכדי להינצל מזה יש לומר את הפסוק: "שפך בוז על נדיבים ויתעם בתהו לא דרך" (והוסיף שבעל תולדות אהרן ציין לפסוק אחר, "שופך בוז על נדיבים ומזיח אפיקים רפה", ולכן יש לומר את שני הפסוקים).

✉ **אבני שהם:** דווקא אם ברור לאדם שהאשה יצאה מטבילה, אך כשלא ברור לו אין צורך.

✉ **טהרת הבית:** היום נהגו שפוגעות בבלנית ואף נוגעות בה, וממילא גם אם לאחר מכן יפגעו בדבר טמא אין לחוש.

נספחים לסימן

⊙ מימרות הגמרא

- הגמרא בדף סו ע"ב - סז ע"א מביאה מספר דינים הנוגעים לחציצה בטבילה הנוגעים לכמה מהסעיפים בסימן:
1. אין לעמוד על גבי חרס ולטבול (סעיף לא).
  2. אין לטבול בנמל [בגלל שיש שם טיט שחורץ או בגלל צניעות] (סעיפים לג - לד).
  3. אם נתנה תבשיל לבן שלה והלכה לטבול - לא עלתה לה טבילה, חוששים שמא נדבק בה לכלוך וגם אם עכשיו לא מוצאים, שמא בזמן הטבילה היה (סימן קצט, יג).
  4. דקירה של מקיזי דם בתוך שלושה ימים אינה חוצצת בטבילה, אך אחרי שלושה ימים חוצצת (סעיף ט).
  5. לפלוף שבעין אינו חוצץ כשהוא לח אך כשהוא יבש כן (סעיף ז).
  6. כחול שבעין אינו חוצץ וכחול שמחוץ לעין חוצץ (סעיף ח).
  7. אם פתחה את העיניים מאוד או סגרה מאוד לא עלתה לה הטבילה (סעיף לט).
- אחרי כל המימרות האלו מובא בסוגריים שאין הלכה כמו כל המימרות האלו כי הם נאמרו דווקא לטהרות ואילו לעניין טהרת אישה לבעלה אין לחוש.
- הראשונים נחלקו האם גורסים את הסוגרים האלה, ואם כן ביחס למה הדברים אמורים:

◀ **רש"י, רא"ש ותוס':** לא גורסים את הסוגריים, וכל הדינים נוגעים גם לטהרת אשה לבעלה.

✉ משמע שכך פסק **שו"ע** (שהרי פסק את כל המימרות האלו להלכה).

◀ **רבנו ירוחם** (להבנת הב"י): גורסים את הסוגרים רק ביחס לדין מספר 6 (כחול שבעין).

◀ **ראב"ד ורשב"א:** גורסים את הסוגרים ביחס לדינים 4-6 (דקירת מקיזי הדם, הפלוף שבעין והכחול בעין).

◀ **רי"ף** (להבנת הכס"מ) **ורמב"ם:** גורסים את הסוגרים ביחס לדינים 3-7 (תבשיל, דקירת המקיזים, לפלוף, כחול בעין ופתחה עיניה).

◀ **ר"ת, וסמ"ג בשם הערוך:** גורסים את הסוגרים ביחס לדינים 1-6 (חרס, נמל, תבשיל, דקירת המקיזים, לפלוף, כחול בעין).

◀ **ר"ן:** גורסים את הסוגרים ביחס לכל הדינים, ובכולם אין לחשוש בטבילת אשה לבעלה.

👉 **ש"ך:** אם טבלה מבלי להקפיד על כל הדינים האלה בדיעבד עלתה לה הטבילה. בכל זאת, לכתחילה צריכה להיזהר גם בטבילה לבעלה ואם אפשר תטבול שוב (בשם רא"ם, סמ"ג ומרדכי).

🕉 **טבילה עם עדשות מגע**

- ◀ **אגרות משה:** מכיוון שלא מדביקים אותן בדבק, אם שכחה וטבלה בהם א"צ לטבול שוב.
- ◀ **שבט הלוי:** אם לא הידקה את העיניים במיוחד, בדיעבד כשכבר לנה עם בעלה א"צ לטבול שוב.
- ◀ **מנחת יצחק ומשנה הלכות:** אם טבלה עמהן לא עלתה לה טבילה וצריכה לטבול שוב.

👉 כך פסק **אבני שהם**.

🕉 **אטמי אזנים (שירת הים)**

הר צבי ודרכי טהרה: כשיש סכנה לאוזן אם יכנסו בה מים - יכולה לבקש מחברתה שתרטיב את אצבעה במי המקווה ותניח אותה באוזן הטובלת החולה ברפיון (האשה לא יכולה לעשות כך לעצמה, כי צריכה לטבול כדרך הליכתה, כנזכר בסעיף לה). כשהפתרון איננו אפשרי תניח צמר גפן טבול בשמן, ותקפיד ללכת עמו כמה ימים לפני ואחרי הטבילה כדי שיהיה דבר שאיננה מקפיד עליו (גם **שבט הלוי** כתב שיכולה להניח צמר גפן).

🕉 **סתימה קבועה בשן (שירת הים)**

- ◀ **דרכי טהרה, שבט הלוי ובדי השולחן:** סתימה קבועה לא חוצצת.
- ◀ **חכמת אדם:** סתימה בשן היא חגיגה בטבילה.
- 👉 **אגרות משה:** גם החכמת אדם החמיר דווקא בסתימות קלושות שהיו אז, ויודה בסתימות שעשויות בצורה טובה.

🕉 **סתימה זמנית (שירת הים)**

- ◀ **דרכי טהרה:** אם הסתימה אינה בצבע של השיניים, נמצאת בחזית הפה ומתביישת בה - חוצצת.
- ◀ **שבט הלוי:** כל עוד הסתימה צריכה להישאר אינה חוצצת, אך כשמגיע הזמן להוציא אותה חוצצת.
- ◀ **אגרות משה:** אינה חוצצת (א. גם אחרי שתסיר אותה לא תשאיר את הנקב גלוי אלא תחליף לסתימה קבועה, ולכן אינו נחשב שמקפידה על הסתימה הזמנית, ב. כל עוד הסתימה קבועה מקפידה שלא להוריד אותה. ג. היא דומה לחץ השקוע בבשר, שלמרות שהוא זמני אינו חוצץ, בסעיף יא).

❖ גשר ליישור שיניים אינו חוצץ, אך לפעמים הוא גורם לאוכל להיתקע במקום שקשה לנקות אותו והוא חגיגה (**שבט הלוי**).

🕉 **שן מתנדנדת (שירת הים)**

- ◀ **טהרת הבית ונשמת אברהם:** שן מתנדנדת אינה חוצצת.
- ◀ **בדי השולחן:** כל עוד לא רוצה להוציא אותה אינה חוצצת, אך מאז שרוצה להוציא הוא חגיגה.

🕉 **שן תותבת (שירת הים)**

- ◀ **בינת אדם:** שן תותבת אינה חגיגה למרות שניתן להוציאה.

◀ **טהרת הבית ודרכי טהרה:** אם השן נכנסת ויוצאת בתדירות חוצצת, ואם עברה וטבלה טוב שתטבול שוב בלי ברכה. אם לנה עם בעלה אין לה לטבול שוב.

◀ **שבט הלוי ובדי השולחן:** אם השן נכנסת ויוצאת בתדירות חוצצת (ומשמע שאם לא הוציאה צריכה לחזור ולטבול).

❖ לכתחילה צריכה להוריד תחבושת לפני הטבילה, אך אם אי אפשר ואינן מהודקות - עפ"י הוראת חכם יכולה לשרות את המקום החבוש במי המקווה לפני הטבילה כך שהמים יספגו בכל התחבושת (**דרכי טהרה**).

◎ **דין פלסטר (שירת הים)**

◀ **הר צבי וטהרת הבית:** אם אינה מקפידה על הפלסטר, מצטערת בהורדתו והוא מונח לזמן ארוך - אינו חציצה (אך אם תוך ימים אחדים מורידה אותו כשאפשר נכון להמתין ולטבול בלי שום חציצה - **טהרת הבית**).

◀ **דרכי טהרה:** פלסטר חוצץ אפילו בדיעבד, גם אם כבר לנה עם בעלה.

◎ **דין גבס (שירת הים)**

◀ **ציץ אליעזר:** אם אי אפשר להסיר את הגבס כי ההסרה תגרום לסכנה וכאב גדול, והוא על מיעוט הגוף - יכולה לטבול איתו.

◀ **הר צבי ותורת הטהרה:** גבס חוצץ, אך בדיעבד בשעת הדחק גדולה תטבול עם הגבס (וצריכה שאלת חכם - **שבט הלוי**).

סימן קצט | הכנות לטבילה

סעיף א | בדיקה, הדחה וחפיפה

בבבא קמא (פב, א) מנויות עשר תקנות שעזרא תיקן, ואחת מהן שאשה תחפוץ לפני הטבילה. לכאורה זהו דין תורה, שהרי חציצה פוסלת את הטבילה מדאורייתא (כאמור בתחילת סימן קצח), והגמרא משיבה שמדין תורה מספיק לבדוק שאין חציצה, ועזרא תיקן חפיפה. בנידה (סו, ב) רבא אומר שאדם צריך ללמד את אשתו להדיח את בית קמטיה במים¹⁸³. מהרי"ק ביאר שצריכה להדיח במים דווקא ולא בשאר משקים, כי שאר המשקים משאירים כתם.

☞ **שו"ע:** צריכה להדיח בית השחי ובית הסתרים במים (ולא בשאר משקים).

← **חמודי דניאל:** נראה שבמקומות שאין קמטים יכולה להדיח בשאר משקים.

מהי חפיפה ♦

← **רבנו שמעיה** (בשם רש"י) **ומחזור ויטרי:** חפיפה היא רחיצת כל הגוף במים, אפילו במקום שאין שערות.

← **רמב"ן, מאירי, רשב"א ור"ן:** חפיפה היא רחיצה במים חמים וסירוק של כל שערות הגוף.

← **ר"ת, רמב"ם, רא"ש ותוס':** חפיפה היא רחיצת שיער הראש בלבד.

← ועדיין, בנות ישראל נהגו לרחוץ ולחוף את כל גופן במים (**רא"ש, רמב"ם, מרדכי ועוד**).

☞ **שו"ע:** צריכה לסרק שיער ראשה במסרק, לעיין שאין חציצה בכל הגוף, לחפוף ולרחוץ את כל הגוף במים חמים בשעת החפיפה.

← האם חפיפה כראוי מספיקה במקום העיון והבדיקה?

← **ט"ז:** כן.

← **סד"ט:** לא, שמא יש דבר שלא עבר ברחיצה ובסירוק. יכולה לעיין תוך כדי החפיפה.

☞ כך פסק **דרכי טהרה**.

⊙ ההכנות לטבילה – סיכום

תוס': לפני הטבילה אשה צריכה לעשות ארבעה דברים: א. עיון ובדיקה, מדאורייתא. ב. חפיפה, מתקנת עזרא. ג. הדחת בית הקמטים במים, מדברי רבא. ד. שטיפת כל הגוף במים חמים, ממנהג שנהגו (אך לדעת רבנו שמעיה זו היא החפיפה שעזרא תיקן).

← מכיוון שהחפיפה מדרבנן מקלים בה בדברים מסוימים, אך בעיון ובבדיקה אין להקל (**ר"ן ושו"ך**).

♦ כשמסופקת האם עיינה ובדקה בשערותיה צריכה לטבול טוב, אך אם יודעת שעיינה ומסתפקת רק על הסירוק צ"ע האם צריכה לטבול טבילה נוספת (**פת"ש**).

סעיף ב | צורת החפיפה

בדף סו (עמוד ב) אמימר אומר שאשה תחפוץ דווקא במים חמים ולא בקרים. יכולה לחפוף גם במים שהתחממו מהשמש. בטעם הדבר נחלקו הראשונים:

הערות

¹⁸³ **רש"י** שם ביאר שהכוונה לבית השחי ובית הסתרים, ועפ"ז הקשה **הב"י** על לשון **הטור** שכתוב 'בית קמטיה ובית סתריה' ומשמע שהם דברים שונים. **הדרכי משה** יישב על פי דברי היראים שקמטיה היינו מתחת הידיים והשוקיים, ובית סתריה היינו בחורי האף והאוזניים ולפנים מהשפה.

◀ **רש"י:** מים קרים הופכים את השיער לקשה והלכלוך לא יורד.

◀ **רמב"ם וטור:** מים קרים מקלקלים את השיער וגורמים לו להתקבץ יותר¹⁸⁴.

👉 כך פסק שו"ע.

↪ **מהרי"ק:** בדיעבד אם חפפה במים קרים ובכל זאת ראתה שאין חציצה בשיער - יכולה לטבול (לבוש) ויכולה לעשות כך לכתחילה להבא. **ש"ך:** לכתחילה לא תעשה כך בפעם הבאה).

❖ **חום המים (שירת הים)**

◀ **רוקח וחכמת אדם:** מותר לחפוף אפילו במים פושרים.

👉 **טהרת הבית:** יכולה לחפוף בפושרים, ובדיעבד אפילו בקרים.

◀ **שאר הפוסקים:** צריכה לחפוף במים חמים דווקא.

👉 כך פסקו **שבט הלוי, דרכי טהרה ובודה"ש**, והוסיפו שבשעת הדחק יכולה בפושרים.

◎ **חומר החפיפה**

בגמרא שם רבא אומר שלא תחפוף בנתר ובאוהל, מכיוון שהחומרים האלו גורמים לשיער להסתבך, להתנתק ולהידבק בעצמן. הראב"ד ביאר שבמידה ושהשערות מתנתקות ממקורן יש חשש שהן יקשרו בשערות אחרת ויחצצו בין המים לשערות שעדיין מחוברות.

טור: לא תחפוף בנתר מפני שמחתך את השיער לא באהל שגורם לשיער להסתבך.

👉 כך פסק שו"ע.

↪ **מהרי"ק:** בדיעבד אם חפפה בדברים האלה ובכל זאת ראתה שאין חציצה בשיער - יכולה לטבול.

❖ **חפיפה בדברים אחרים**

◀ **טור:** אין לחפוף גם בשאר הדברים שגורמים לשיער להסתבך.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **מהרי"ק:** צריכה להימנע דווקא מנתר ואוהל, הדברים שהוזכרו בגמרא בפירוש (ובשאר הדברים תבדוק שלוש פעמים האם מועילים לחפיפה או גורמים לשיער להסתבך ולהתקשה).

👉 כך פסק רמ"א.

סעיף ג | זמן החפיפה

בדף סח (עמוד א) רבין אומר שאשה לא תחפוף בערב שבת לצורך טבילה במוצאי שבת. הגמרא שואלת מה הה"א, כיצד אישה תחפוף ביום ותטבול בלילה והרי צריך שהחפיפה תהיה סמוכה לטבילה - ומשיבה שלהלכה צריכה לחפוף בלילה, ולהלכה יכולה לחפוף ביום ולטבול בלילה - הא דאפשר והא דלא אפשר. הראשונים נחלקו בפירוש דברי הגמרא: רש"י ביאר שכאפשר לחפוף ביום בנחת צריכה לחפוף ביום, ובמקרה שאינה יכולה לחפוף ביום (כגון שהטבילה יוצאת במוצאי שבת) תחפוף בלילה. לעומת זאת, השאילתות פירשו שבמקום שאפשר לחפוף בלילה צריכה לחפוף בלילה כדי להסמיך את החפיפה לטבילה, ובמקום שאי אפשר (כגון שהטבילה יוצאת בליל שבת) תחפוף מבעוד יום.

הערות

¹⁸⁴ שירת הים הציע נפק"מ בניהם - כשחפפה במים חמים ואח"כ במים קרים: **לרש"י** אין בכך בעיה כי הלכלוך כבר ירד, **ולרמב"ם** אינו מועיל כי כעת השיער הסתבך. השו"ע פסק כדעת הרמב"ם.

◀ **שאלתות, רמב"ם, רי"ף ורשב"א:** צריכה לחפוף בלילה, כדי שהחפיפה תהיה סמוך לטבילה (ב"י: לשיטתו כל עוד יכולה, צריכה לחפוף דווקא בלילה).

◀ **רש"י, תוס', מרדכי, סמ"ג ותרומה:** צריכה לחפוף ביום, כי בלילה ממהרת ולא חופפת יפה (תוס': גם לשיטת רש"י מותר לחפוף בלילה, אלא שטוב יותר לחפוף ביום).

☞ **רא"ש, מרדכי ושו"ע:** נהגו להתחיל לחפוף מבעוד ביום, לעסוק בחפיפה עד שתחשך ואז לטבול¹⁸⁵.

↪ **שבט הלוי וחוט השני:** ישתדלו מאוד שתחפוף מבעוד יום ותטבול משתחשך, ולכן אפילו אברכים יתבטלו מלימודם בשביל לחזור הביתה כדי שתוכל ללכת בזמן (אך לא יבטלו אחרים אם יש להם חברותא וכדו' - **חוט השני**, וכך פסק **אבני שהם**).

☞ **רמ"א:** בשעת הדחק שצריכה לחפוף ביום או בלילה יכולה, ובלבד שתחפוף כראוי.

❖ **דרכי טהרה:** אשה תחפוף בזמן שיכולה לעשות זאת בצורה הטובה ביותר, ועדיף שהחפיפה תמשך בערך שעה (שבט הלוי: ולכל הפחות חצי שעה. אם אינה יכולה לשהות כל כך, תעשה שאלת חכם).

↪ אם מסיבות שונות ייגרם הפסד או נזק מחפיפה ביום יכולה לחפוף בלילה, ותחפוף במקווה בנחת לפחות שעה (אבני שהם).

◎ סירוק אחרי החפיפה

רא"ש: נהגו להחמיר שגם אחרי החפיפה נושאות עמן מסרק ומסתרקות במקווה.

☞ כך פסק **שו"ע**.

↪ **ש"ך:** היום נוהגות לחפוף, לסרוק ולעשות את כל ההכנות במקווה עצמו, סמוך לטבילה.

סעיף ד | טבילה במוצאי שבת

◀ **ב"י:** כשליל הטבילה חל במוצאי שבת גם לרש"י יכולה לכתחילה לחפוף רק בלילה.

☞ כך פסק **שו"ע**.

◀ **טור:** מנהג יפה שתחפוף בערב שבת היטב ובמוצ"ש תחפוף ותסתרק מעט (ומועיל אף לשאלתות - ט"ז).

☞ כך פסק **רמ"א**.

↪ **ש"ך:** יש לנהוג כך מעיקר הדין כי נפסק כרש"י. למרות שבשבת רגילה מספיק שתחפוף בערב שבת בלבד, ורק אם ליל הטבילה חל במוצאי יו"ט אחרי שניים או שלושה ימים צריכה לחפוף שוב - נהגו שתמיד חוזרת וחופפת בליל הטבילה.

☞ **דרכי טהרה:** אשה תחפוף בזמן שיכולה לעשות זאת בצורה הטובה ביותר.

סעיף ה | טבילה בליל שבת

טור ושו"ע: כשזמן הטבילה חל בליל שבת, תחפוף מבעוד יום.

↪ **לבוש:** יש לסמוך את החפיפה לטבילה ככל שאפשר, ולכן ראוי שתחפוף סמוך לבין השמשות ותטבול מיד.

¹⁸⁵ וכתבו הפוסקים שפתרון זה מועיל גם לרש"י וגם לשאלתות (והשו"ע פסק כדעת השאלתות, אך חש גם לדעת רש"י - אבני שהם). **הש"ך** כתב שלהלכה יש לפסוק כדעת רש"י (ונראה שכך סובר **רמ"א**, לעניין טבילה במוצ"ש לדוגמא, בסעיף ד).

סעיף ו | טבילה ביו"ט שחל במוצ"ש וכדו'

בגמרא (סז, ב) רב הונא אומר שלפעמים אשה טובלת בהפרש של יום מהחפיפה, כשטובלת במוצ"ש. לפעמים בהפרש יומיים, אחרי שני ימים טובים של ראש השנה, ולפעמים אפילו בהפרש שלושה ימים, אחרי שני ימים של ראש השנה שצמודים לשבת. רב חסדא אומר שלא מרחיקים את החפיפה מהטבילה כל כך, ורב יימר אומר שעד הפרש יומיים אומרים, אך לא בהפרש שלושה ימים. מרימר אומר שרב יימר ביאר את דעת רב חסדא, וכך נפסק. הראשונים נחלקו מה הדין כשלייל הטבילה חל במוצ"ש ויו"ט ביום ראשון, או בערב שבת ויו"ט ביום שישי:

◀ **רש"י ורבנו ירוחם:** תדחה את הטבילה, כי אין להרחיק את החפיפה מהטבילה כל כך.

◀ **תוס', רשב"א, ר"ן וטור:** תחפו בערב שבת או ערב יום טוב, ותבדוק עצמה לפני הטבילה.

☞ כך פסק שו"ע.

◎ שני ימים טובים לפני שבת וצריכה להיות בליל שבת

◀ **רמב"ם** (להבנת הב"י) **ורז"ה:** תדחה את הטבילה, כי אין להפסיק יותר מיום בין החפיפה לטבילה.

◀ **שאלתות, רשב"א וטור:** אפילו במקרה כזה תחפו בערב יום טוב, ותטבול בליל שבת.

☞ כך פסק שו"ע.

◎ הנהגות בין החפיפה לטבילה

1. **רשב"א:** אחרי החפיפה תקשור שערו תיה שלא יתבלבלו (שלא יסתבכו ויהיו בהם קשרים - ב"י).

☞ כך פסק שו"ע.

2. **תרומה, רא"ש וטור:** צריכה להיזהר אחרי הרחיצה והחפיפה שלא לתת תבשיל לבנה ולא לעסוק בשום דבר היכול לגרום לחציצה, ואם אינה יכולה להיזהר כך תקפיד לרחוץ ידיה כל פעם כדי שלא תבוא לידי חציצה.

☞ כך פסק רמ"א.

◎ ההכנות לטבילה עצמה

כאמור בסעיף א, אמנם החפיפה מדרבנן אך הבדיקה מדאורייתא, ולכן כתבו הראשונים שאפילו כשחפפה יום קודם צריכה לבדוק לפני הטבילה עצמה. טעם נוסף שהביא הב"י הוא שהתירו לחפוף יום קודם כי אין אפשרות לחפוף בליל הטבילה, אך מכיוון שיכולה לבדוק אז, לא התירו לסמוך על מה שבדקה יום קודם.

רשב"א ורא"ש: לפני הטבילה תבדוק היטב שאין חציצה בכל הגוף ושערות הראש, תדיח את בית הסתרים במים חמים (ואפשר לחמם ביו"ט מים עבור כך) ותנקה את שיניה היטב מכל דבר.

☞ כך פסק שו"ע.

❖ טבילה בלא עיון

טור: אם חפפה בערב יום טוב, טבילה במוצאי יום טוב ולא בדקה עצמה קודם, כשנזהרה שלא להתעסק בדבר העלול לגרום לחציצה עלתה לה הטבילה, ואם לא נזהרה לא עלתה לה טבילה.

סעיף ז | חפיפה ביום שישי וטבילה ביום שבת

◀ **רבנו משולם:** אם מפחדת לטבול בליל שבת, יכולה לחפוף ביום שישי ולטבול ביום שבת (היום השמיני).

◀ **ר"ת, סמ"ג, סמ"ק, תרומה ורבנו ירוחם:** אינה יכולה, כי לא מקלים שתי קולות (גם להרחיק את החפיפה מהטבילה וגם טבילה ביום).

👉 כך פסק שו"ע.

סעיף ח | לא הסמיכה בדיקה לטבילה

◀ **ר"ן:** אם ביום חול טבלה בהפרש זמן מהבדיקה, צריכה לטבול שוב.

◀ **רמב"ן ורשב"א:** אם טבלה לאחר זמן ולא סמוך לחפיפה ולבדיקה - עלתה לה הטבילה בדיעבד, כשהקפידה שלא להתלכלך.

👉 כך פסק שו"ע.

♦ כשלא חפפה או לא בדקה כלל

ראב"ד ורשב"א: אם לא חפפה כלל צריכה לטבול שוב גם כשבדקה את עצמה, ואפילו אם מיד אחרי הטבילה חפפה ולא מצאה כלום. גם במקרה שחפפה בשערות ולא בדקה בשאר הגוף צריכה לטבול שוב.

👉 כך פסק שו"ע.

⤵ אם בדקה את כל הגוף אך חפפה רק את שערות הראש - בדיעבד עלתה לה הטבילה, אך צריכה לעשות שאלת חכם (שבט הלוי).

סעיף ט | עיון בבית הסתרים

ראב"ד: אמנם כשלא חפפה או בדקה צריכה לטבול שוב, אך בבית הסתרים מכיוון שאין צורך בביאת מים, אם לא עיינה קודם אך מיד אחרי הטבילה עיינה ולא מצאה שם כלום - הטבילה הועילה.

👉 כך פסק שו"ע.

⤵ בטעם הדבר כתב ה"ט שאמנם בית הסתרים צריך להיות ראוי לביאת מים, אך מכיוון שהוא נסתר אין דרך שיגיע לשם דבר חוצץ ולא חוששים אם אין הוכחה ברורה.

סעיף י | מצאה חציצה אחרי הטבילה

בדף סו (עמוד ב) רבא אומר שבמקרה שמצאה חציצה אחרי הטבילה, אם חפפה סמוך לטבילה אינה צריכה לחפוף ולטבול פעם שניה, ואם לא חפפה סמוך צריכה לחפוף לטבול שוב. לגרסא אחרת החילוק הוא בין אם חפפה ביום הטבילה ובין אם חפפה ביום אחר.

טור: אם חפפה ובדקה כראוי ואחרי שעלתה מהטבילה מצאה חציצה - כשחפפה סמוך לטבילה אינה צריכה לחפוף ולטבול שוב, ואם לא חפפה סמוך לטבילה צריכה.

⤵ ממה נפטר כשחפפה סמוך לטבילה:

◀ **רמב"ם ורבנו ירוחם:** רק מחפיפה נוספת, אך בכל מקרה צריכה לטבול פעם שניה.

👉 כך פסק שו"ת שב יעקב (בפת"ש).

◀ **רשב"א וטור:** מטבילה, ואם חפפה סמוך לטבילה אינה צריכה לעשות כלום.

👉 כך פסק שו"ע.

❖ **ש"ך**: אפילו אם בדקה מיד לפני הטבילה, אם החפיפה לא הייתה סמוכה צריכה לטבול שוב לכו"ע.

⊙ הגדרת סמוך לטבילה

הגמרא אומרת שהנפק"מ בין הגרסאות היא האם צריך לסמוך את הטבילה לחפיפה, לגרסא הראשונה צריך לסמוך, ולגרסא השנייה אין צורך אלא מספיק שתהיה באותו יום, גם אם לא סמוך¹⁸⁶.

◀ **רשב"א ורמב"ם**: חפיפה סמוך לטבילה היינו באותה העונה.

👉 כך פסק **שו"ע ורמ"א** (והוסיף שלכן אפילו חפפה לקראת לערב וטבלה בלילה אינו נחשב סמוך).

◀ **ראב"ד**: לא משנה האם החפיפה באותה העונה, אלא שתהיה קרובה לטבילה.

👉 **ש"ך**: יש להחמיר כשתי הדעות (ולכן האשכנזים מצריכים שהחפיפה תהיה באותה עונה ובתוך שלוש שעות - **אבני שהם**).

סעיף יא | מצאה חציצה שהתעסקה בה

הברייתא בחולין (י, א) אומרת שאם אחרי הטבילה מצאה חציצה על גופה צריכה לטבול שוב, אפילו אם התעסקה בדבר החוצץ אחרי הטבילה, אלא אם כן אומרת שברי לה שהחציצה לא הייתה בשעת הטבילה. תוס' שם הקשו מהברייתא הזאת על דברי רבא (שהובאו בסעיף י), ותירצו שהברייתא מדברת כשלא חפפה לפני הטבילה וצריכה לטבול שוב, ואילו רבא דיבר שחפפה לפני הטבילה ולכן לא צריכה לטבול שוב (אפילו אם חפפה בעונה אחרת - ט"ז). לעומת זאת, הרמב"ם נקט את הברייתא בחולין כפשטה, ואם מצאה חציצה תמיד צריכה לטבול שוב אלא אם כן ברור לה שלא הייתה חציצה בשעת הטבילה. דברי רבא מוסבים רק על החפיפה, שאם חפפה קודם אינה צריכה לחפוף שוב לפני הטבילה השנייה (דעתו הוזכרה גם בסעיף י).

◀ **רמב"ם ורשב"א** (להבנת הש"ך): כשמוצאת חציצה אחרי הטבילה צריכה לטבול שוב, אלא אם כן אומרת שברי לה שלא הייתה חציצה בשעת הטבילה.

👉 כך פסקו **ב"ח, ש"ך ובאר היטב**¹⁸⁷.

◀ **טור ורשב"א** (להבנת הבי"י): אם אחרי הטבילה התעסקה בדבר מסוים ומצאה על גופה חציצה מאותו הדבר - תולה שהחציצה נדבקה בה אחרי הטבילה רק אם חפפה לפני הטבילה (אפילו בעונה אחרת).

👉 כך פסק **שו"ע**.

❖ מצאה חציצה אחרי הטבילה – סיכום (ט"ז)

א. לא חפפה קודם כלל - אפילו כשלא מצאה חציצה צריכה לטבול שוב (סעיף ח).

ב. חפפה לפני הטבילה אך לא באותה עונה - לדעת **הטור** רק אם התעסקה באותו מין אינה צריכה לטבול שוב (אך דווקא בהפרש עונה אחת, ובהפרש גדול אינו נחשב שחפפה קודם הטבילה כלל). לשיטת **הרמב"ם** צריכה לטבול שוב אלא אם כן ברי לה שלא הייתה עליה חציצה בזמן בטבילה (סעיף יא).

ג. חפפה באותה עונה שטבלה - לדעת **רשב"א** אינה צריכה לטבול שוב אפילו כשלא התעסקה באותו המין, **ולרמב"ם** צריכה לטבול אך לא לחפוף (סעיף י).

הערות

¹⁸⁶ הבי"י מביא גרסה בגמרא שהנפק"מ בין הגרסאות היא לסמוך חפיפה לטבילה ולחפוף ביום ולטבול בלילה. וכתב שלפי גרסתו נפק"מ נוספת היא שחופפת בסוף היום וטובלת בלילה, שלגרסה הראשונה אינה צריכה לטבול שוב כשמצאה חציצה ולגרסה השנייה צריכה.

¹⁸⁷ ואפשר שפוסקים כך דווקא כשלא חפפה באותה עונה, אך כשחפפה באותה עונה יש להקל, כדברי השו"ע בסעיף י.

סעיף יב | מצאה חציצה בבית הסתרים

◀ **ראב"ד:** בבית הסתרים אפילו כשלא בדקה לפני הטבילה (או לא חפפה - ש"ך), אם אחרי הטבילה התעסקה במשהו ומצאה חציצה מהדבר הזה - תולים להקל, למרות שבשאר הגוף לא מקלים במצב כזה.

👉 כך פסק שו"ע.

◀ **רוקח:** גם בבית הסתרים, אם מצאה חציצה יש להחמיר אפילו כשהתעסקה באותו דבר.

👉 כך פסק ש"ך.

↪ גם המחמירים יחמירו דווקא כשעוד לא לנה עם בעלה (שבט הלוי).

סעיף יג | התלכלכה לפני הטבילה

בדף סז (עמוד א) הגמרא אומרת שאם נתנה תבשיל לבנה וירדה לטבול - לא עלתה לה הטבילה וצריכה לטבול שוב. הרשב"א והטור סוברים שכך הדין דווקא בתבשיל שעשוי להידבק בה.

רשב"א וטור: אם אחרי החפיפה ולפני הטבילה התעסקה בדברים העלולים להידבק ולחצוץ לא עלתה לה טבילה, ואפילו אם בדקה מיד אחרי הטבילה ולא מצאה כלום (וכן אם הרימה את בנה שהיה מלוכלך או החזיק תבשיל כשהיא ללא בגדים - ב"ח).

👉 כך פסק שו"ע.

↪ **שערי דורא ומרדכי:** אם אחרי שנתנה את התבשיל בדקה שלא נדבק בה כלום, אינה צריכה לטבול שוב.

👉 כך פסק רמ"א.

❖ כשלובשת בגדים אחרי החפיפה ולפני הטבילה אינו נחשב כמו נתנה תבשיל לבנה, כי אין רגילות שיהיה על הבגדים דבר לח שנדבק, וכינים ופרעושים אינם חוצצים (שערי דורא ורמ"א).

סימן ר | ברכת הטבילה

סעיף א | ברכת הטבילה

בפסחים (י, ב) רב חסדא אומר שאמנם בכל המצוות מברך עובר לעשיית המצווה, אך בטבילה מברך אחריה כי האדם עדיין לא יכול לברך. הראשונים נחלקו האם מדובר רק על טבילת גר שלפני הטבילה עדיין אינו יהודי, או שבעקבות דין גר תיקנו בכל הטבילות שמברך אחרי הטבילה:

◀ **גאונים, רמב"ם, רי"ף, ראב"ד, רא"ש ועוד:** צריכה לברך לפני הטבילה, דווקא בגר מברך אחרי הטבילה.

👉 כך פסק **שו"ע** ובעקבותיו **טהרת הבית** (והוסיף שאם כבר נכנסה למים תיכנס עד הצוואר ותברך, אך במקוואות חמים כתב שאי אפשר לברך וכמו שיובא בהמשך).

◀ **רי"י:** אין לגעור בנשים המברכות אחרי הטבילה (אך משמע שלכתחילה צריכות לברך קודם - ב"י).

◀ **בה"גורש"י:** אחרי שתטבול תעלה מהמים ותברך על הטבילה, לא חילקו בין סוגי הטבילות.

👉 **רמ"א:** נוהגים שאחרי הטבילה בעודה במים מכסה את עצמה בחלוק ומברכת.

👉 **ש"ך וט"ז:** היום לא נהגו כך, אלא בעודן במים עד הצוואר מברכות, וטוב שיחבקו ידיהן כדי להפסיק בין הלב לערווה.

👉 **של"ה:** יטבלו, יברכו ואחרי הברכה יטבלו פעם נוספת.

❖ גם הנוהגות לברך לפני הטבילה, בשבת יברכו אחרי הטבילה או שיברכו בלחש (**שו"ת הר הכרמל**). וכתב שירת הים שטעמו משום שבשבת ההיתר לטבול כי נראה כמיקר, ואם מברכת אינה נראית כמיקר).

⊙ ברכה בלי בגדים

הגמרא בברכות (כד, א) אומרת שאשה יכולה לברך על הפרשת חלה כשהיא ללא בגדים כלל כשהיא יושבת, מכיוון שערוותה טוחה בקרקע ואינה גלויה. באיש שערוותו גלויה אינו יכול לברך כשהוא ללא בגדים.

רמ"א (א"ח ע"ד, ד): אשה יכולה לברך כשהיא ערומה דווקא כשיושבת ואין ליבה רואה את ערוותה.

❖ ברכת הטבילה ללא בגדים

הגמרא שם (כה, ב) אומרת שאדם היושב בתוך מים צלולים יכול להיכנס לתוך המים בלי בגדים עד צווארו ולקרוא קריאת שמע, ויש אומרים שצריך להעביר את המים לפני שקורא.

הפוסקים נחלקו האם הצורך להעביר את המים הוא בגלל שהערווה נראית כלפי השכינה, או בגלל שהלב רואה את הערווה והדבר שייך באיש דווקא ולא באשה שערוותה למטה:

◀ **שו"ע ודרישה:** במים צלולים הערווה נקראת גלויה, ולכן צריכה להעביר את המים והאיסור הוא בגלל שלא מכובד לעמוד ככה מפני כבוד השכינה, וממילא חיבוק ידיים לא מועיל.

◀ **ש"ך וט"ז:** במים צלולים הערווה נחשבת מכוסה. בכל זאת עדיף לעשות הפסק באמצעות שילוב הידיים צמוד לגוף, בין הלב לערווה.

👉 כך פסק **שבט הלוי** (והוסיף שלא תיגע בכפות הידיים בגופה).

👉 **דרכי טהרה ובדי השולחן:** יכולה לברך בתוך המים בעודה ערומה, אך טוב שתערב את המים.

❖ אם יש שם עוד נשים ערומות, צריכה להחזיר פניה וגופה לכיוון אחר בשעת הברכה (**משנ"ב**).

⊙ ברכה במקוואות חמים

- ◀ **ט"ז, מג"א, חת"ס וטה"ב:** לא תברך במקוואות חמים שיש בהם הרבה זוהמא, אלא תברך בחדר החיצוני.
- ◀ **ציץ אליעזר, דרכי טהרה ושבט הלוי:** מותר לברך במקוואות שלנו, מפני שהם נקיים ולא מתרחצים בחדר הטבילה.

◎ **ברכת שהחיינו לכלה**

- ◀ **שיורי ברכה:** אין לברך שהחיינו בטבילה הראשונה, ויש למחות ביד הכלות הנוהגות כך.

☞ כך פסקו **יחוה דעת ודרכי טהרה**.

- ◀ **חתם סופר:** ניתן ללמד זכות על הנוהגות לברך, אך במקום שלא נהגו כך לא יברכו.

☞ כך פסק **שבט הלוי**.

◎ **ברכה על טבילת ספק (שירת הים)**

שבט הלוי (ס"ק י): מברכים על טבילה של דם טוהר, דם בתולים, כתמים וכן כשמורה הבקי בהוראה החמיר. בסתם ספק או חומרא לא תברך על הטבילה.

↵ **טהרת הבית:** בטבילה על דם טוהר לא מברכים (כדעת הנוב"י, אך שבה"ל, חת"ס וערוך השולחן חולקים).

נספח – רואה מחמת תשמיש

סיכום מתומצת לסימן קפז
הסיכום לא מסודר לפי סדר הסימנים אלא לפי הנושאים שנידונו בסימן.

- א. דין רמ"ת.
- ב. בדיקת שפופרת.
- ג. תלייה במכה.
- ד. ריפוי רמ"ת.
- ה. וסת לפני שרמ"ת שלוש פעמים
- ו. דינים נוספים

דין רמ"ת

הברייתא אומרת שהרואה מחמת תשמיש ג"פ צריכה להתגרש, ואם כך עם שלושה בעלים אסורה לכל העולם. הרשב"א כתב שדווקא אם הראיות היו רצופות.

- סמיכות הראיה לתשמיש.** הגמרא לעניין קרבן אמרה שאם נמצא דם על עד שלה אחרי התשמיש לאחר זמן - טמאים מספק ופטורים מקרבן, ושיעור "לאחר זמן" הוא כדי שתד מהמיטה ותקנח את אותו מקום. בהמשך הגמרא דוחה את השיעור הזה ואומרת ששיעור "לאחר זמן" הוא כדי שתושיט ידה מתחת לכו, תיקח עד ותקנח בו, שהוא שיעור זמן קצר יותר. הראשונים למדו מהדין שם לענייננו.
1. **סמ"ג, סמ"ק, תרומה וטור:** רמ"ת היא כדי שתד מהמיטה ותקנח¹⁸⁸.
  2. **רמב"ם, ראב"ד ורשב"א:** כדי שתושיט ידה מתחת לכו, תיקח עד ותקנח בו - וכ"פ שו"ע.
  3. **הראב"ד מביא י"א הסוברים** שאנו לא בקיאים בשיעורי הזמנים, ולכן כל עוד סמוך יש לחשוש - וכ"פ רמ"א, האחרונים נחלקו מהו שיעור סמוך¹⁸⁹.

בכמה פעמים מוחזקת. רשב"ג ורבי נחלקו האם חזקה אחרי פעמיים או אחרי שלוש פעמים, נפסק שלעניין נישואין ומלקות הלכה כרבי שחזקה אחרי פעמיים, ואילו לעניין וסתות ושור המועד הלכה כרשב"ג וחזקה אחרי שלוש פעמים.

1. **רשב"א, תוס' וטור:** מוחזקת לרמ"ת רק אחרי שלוש פעמים. כ"פ שו"ע.
2. **סמ"ג:** אמנם נאסרת לבעלה אחרי שלוש פעמיים, אך אחרי שיוצאת משני בעלים שוב לא תינשא.

רמ"ת - וסת או מחלה. האחרונים נחלקו האם רמ"ת היא וסת או מחלה. לדעת הנוב"י ראייה מחמת תשמיש היא וסת, ואילו החו"ד סובר שהיא מחלה. יש לדבר כמה נפק"מ:

1. אסורה מדאורייתא או מדרבנן? **חו"ד:** מדאורייתא, כי זאת מחלה. **(בשמים ראש:** למרות שרמ"ת זאת מחלה, אסורה מדרבנן בלבד). **נוב"י:** מדרבנן, שהרי וסתות דרבנן. כ"פ **טהרת הבית**.
2. רמ"ת שקבעה וסת קבוע. **חו"ד:** עדיין אסורה, זו מחלה וגם וסת קבוע אינו מבטל. **נוב"י:** שוב אינה אסורה כדין רמ"ת, שהרי בעלת וסת קבוע אינה חוששת לוסת שאינו קבוע. **טהרת הבית:** כשיש עוד צד להקל יש לסמוך על דבריו.
3. רמ"ת שהתעברה בביאה השלישית. **חו"ד:** עדיין חוששת, כי זאת מחלה. **נוב"י:** אינה אסורה, שהרי מסולקות דמים לא חוששות לוסת. כ"פ **טהרת הבית**, והוסיף שאחרי שתיגמר עונת ההריון וההנקה לכו"ע חוזרת לאיסורה.

רמ"ת אחרי כל טבילה. הרשב"א כתב שאשה שרמ"ת בפעם הראשונה אחרי כל טבילה - חייב לגרש אותה כאילו ראתה פעמים רצופות¹⁹⁰, שהרי אינה יכולה לטבול ולהיות מותרת לו. כ"פ רמ"א.

הערות

¹⁸⁸ ב"י ביאר בשיטתם שאמנם הגמרא דחתה את הפירוש הזה והעמידה ששיעור הזמן האסור קצר יותר, אך הבינו שדחתה לעניין אשם ודאי ואילו אשם תלוי חייבים גם בשיעור הזמן הזה - ולכן דין רמ"ת שייך גם אז. **הב"ח** כתב ששני הזמנים הם אותו שיעור.

¹⁸⁹ השיטות נעות בין כמה שניות לבין חצי שעה.

¹⁹⁰ אמנם בהבנה פשוטה אם רמ"ת אחרי כל טבילה זה לא כאילו רצוף אלא ודאי רצוף שהרי אחרי ראיית הדם נאסרת ושוב הביאה הבאה תהיה רק אחרי טבילה, אך ביארו האחרונים שמירי כגון שבעל אותה כמה פעמים בלילה (והדבר מותר), ולאחר מכן גילה על העד הראשון דם.

1. **אמונת שמואל, סד"ט, חו"ד וחת"ס:** גם אם שלושת הפעמים היו בליל הטבילה.
2. **ט"ז ותורת השלמים:** אם שלושת הפעמים היו בליל הטבילה מותרת לו בלילה השני, כי קבעה וסת לימים (ליל הטבילה) ולקפיצות (התשמיש).

רמ"ת אחרי כל לידה. **שערי דורא** כתב שאם רמ"ת שלוש פעמים אחרי לידה צריכה בדיקה, אך אם לא שאלה אותנו, שימשה באיסור ולא ראתה דם - יכולה לתלות בלידה ואינה נאסרת, אפילו אם הדבר חזר על עצמו למשך שלוש לידות. כ"פ רמ"א.

1. **ט"ז:** רמ"א היקל דווקא כשראתה פעם אחת אחרי כל לידה, או שראתה בצורה לא רצופה, כי לא ייתכן לומר שהיקל כשראתה שלוש פעמים רצופות.

2. **ש"ך ובאר הגולה:** רמ"א היקל בפעם ראשונה באיסור בין פעם לפעם.

רמ"ת בבתולה. התוספתא אומרת שבתולה שרואה דם בביאות הראשונות אינה צריכה לבדוק, כי דמיה טהורים.

הב"י למד מדברי התוספתא שאפילו אם ראתה שלוש פעמים עדיין יכולה לתלות בדם הבתולים, וכ"פ שו"ע.

1. **מהר"ם פדאווה, רמ"א, ש"ך וט"ז:** אם אין לה צער בביאה אינה תולה בדם בתולים.

2. **ב"ח:** אפילו כשאין לה צער תולה בדם בתולים.

מחלוקת נוספת היא מה הדין כשפעם אחת לא בדקה את עצמה ולא יודעת האם ראתה דם:

1. **חוות דעת:** אם בדקה את עצמה פעם אחת, שוב לא תולה בדם בתולים.

2. **פרדס רימונים ובית שלמה:** גם אז עדיין יכולה לתלות. כ"פ טהרת הבית ובדי השולחן.

בדיקת שפופרת

הברייתא אומרת שרמ"ת שיצאה משלושה בעלים אסורה לכל העולם עד שתבדוק. הבדיקה היא באמצעות שפופרת חלולה ממתכת¹⁹¹ שבתוכה נותנת מכחול שבקצהו מוך: אם נמצא דם על המוך ידוע שאם הוא על המקור, ואם לא ידוע שהדם מהצדדים.

ריש לקיש שאל שם למה לא תבדוק עצמה בביאה השלישית של הבעל הראשון, ורבי יוחנן השיב לו שלא כל האצבעות שוות, ובביאה הראשונה של הבעל השלישי לא תבדוק כי לא כל הכוחות שווים.

1. **רש"י** (להבנת תוס' ורא"ש): בדיקה לא מועילה עם בעלה הראשון, אלא רק אחרי שיוצאת מהשלישי כשאין לה תקנה אחרת. כ"פ ש"ך.

2. **רמב"ם:** בדיקה מועילה גם עם הראשון, אך חייבת להתגרש מהבעל הנוכחי ומותרת רק לאחר.

3. **תוס', רא"ש, סמ"ק, רשב"א וטור:** בדיקה מועילה גם אצל הראשון ומותרת לו. כ"פ שו"ע, רמ"א ואחרונים.

4. **נוב"י:** בדיקה מועילה אצל הראשון דווקא אם מצאה דם על הצדדים, אך אם לא מצאה כלל הבדיקה מועילה רק אצל השלישי (נוב"י לשיטתו בסברת לא כל האצבעות שוות, יובא מיד).

הגהות מיימוניות: אם מרגישה כאב בזמן התשמיש לכו"ע יכולה לבדוק גם בבעל הראשון. כ"פ רמ"א.

כיצד הבדיקה מועילה. כאמור, הגמרא אמרת שלא כל האצבעות שוות ולכן יכול להיות שראתה דם עם הראשון אך לא תראה עם השני או השלישי. לפי זה לא ברור כיצד הבדיקה מועילה - אולי בבדיקה לא תראה אבל בביאה הבאה כן!

1. **ב"י וט"ז:** סברת 'לא כל האצבעות שוות' נאמרת רק לקולא ולא לחומרא.

2. ב"ח: הסברא היא שמא עם הראשון ראתה דם מהצד ועם השני לא תראה, ובאמצעות הבדיקה אין חשש שתראה מהצד ונחשוב לאסור אותה.

3. נוב"י: באמת חוששים לדבר, ולכן הבדיקה מועילה רק אם מצאה דם על השפופרת, ואם לא מצאה דם הבדיקה מועילה רק אצל השלישי, כי רק אז למדנו שאצל האשה הזאת כל האצבעות כן שוות¹⁹².

לא מצאה דם בבדיקה ואח"כ שוב רמ"ת.

1. נוב"י וסד"ט: אמנם בבדיקה פקע ממנה שם רמ"ת, אך אם שוב תראה מחמת תשמיש ג"פ תאסר.

2. חוות דעת ודברי חיים: אחרי בדיקה שוב לא נאסרת מחמת תשמיש לעולם. כ"פ טהרת הבית.

לסמוך על הבדיקה היום.

1. ראב"ד, רמב"ן ואור זרוע: היום אי אפשר לסמוך על הבדיקה¹⁹³.

2. רי"ף, רמב"ם, רא"ש, רשב"א ור"ן: ניתן לסמוך על הבדיקה גם היום, וכ"פ רמ"א.

בדיקת שפופרת לרמ"ת בליל הטבילה.

1. חו"ד: אם הורגלה לראות דווקא בליל הטבילה בדיקת שפופרת לא מועילה.

2. עמודי כסף: גם במצב כזה בדיקה מועילה, אם בודקת בליל הטבילה עצמו.

תלייה במכה

הברייתא שם אומרת שאם יש לה מכה באותו מקום, תולה במכה ואינה נחשבת רמ"ת, אמנם רשב"ג סובר שגם דם מכה מאותו מקום מטמא, אך נפסק כרבי שדם מכה אינו מטמא. אם יש הבדל בין צבע דם המכה לצבע דם נידתה אינה יכולה לתלות במכה.

1. רמב"ן, רשב"א ורבנו ירוחם: היום לא תולים במכה, כי לא יודעים להבחין בין צבע דם מכה לצבע דם נידה.

2. רמב"ם, רא"ש, רשב"א, ר"ן וטור: גם היום תולים בדם מכה. כ"פ שו"ע. ב"ח וש"ך כתבו שאפילו אם בדקה בשפופרת ומצאה דם על המוך, אם יש לה מכה תולה בה.

זיהוי המכה. תרומת הדשן כתב שאם מוצאת כתמים רק בצד אחד יש לתלות שזו מכה, כל שכן אם כואב לה

בזמן שבודקת שם ובמקומות אחרים לא כואב. כ"פ שו"ע.

1. ט"ז: מדובר דווקא בבעלת וסת קבוע, אך כשאין לה וסת קבוע אינה תולה במכה.

2. ש"ך: מדובר כשאין לה וסת קבוע. בעלת וסת קבוע יכולה לתלות במכה גם ללא בדיקה. כ"פ נוב"י.

כשלא ברור האם המכה מוציאה דם.

1. תרומה: רק אם יודעת בוודאות שהמכה מוציאה דם יכולה לתלות בה.

2. רא"ש ורשב"א: יכולה לתלות במכה גם אם לא ברור שהמכה מוציאה דם. כ"פ שו"ע.

3. שערי דורא ומהרי"ל: כשיש לה וסת קבוע וראתה בזמן אחר תולה במכה גם כשלא ברור, אך אם אין לה וסת קבוע תולה במכה רק אם יודעת בוודאות שמוציאה דם. כ"פ רמ"א.

4. ש"ך: בזמן וסת תולה במכה רק אם יודעת שמוציאה דם, ושלא בזמן וסת גם אם לא יודעת בבירור. כ"פ שבט הלוי.

הערות

¹⁹² אמנם לא ראיתי את הדבר כתוב בפירוש, אך כך מסתבר לומר בשיטתו.

¹⁹³ סברתם: היום אנחנו לא בקיאים בבדיקה, ובנות ישראל החמירו על טיפת דם כחרדל אפילו מן הצד. החולקים משיבים על הטענות: אין צורך בבקיאיות בבדיקה כזאת, בנות ישראל החמירו דווקא בדם שאולי הגיע מהמקור, ולא בדם שודאי הגיע מהצד.

- לְכַשְׁלָא יודעת האם הדם מהמקור. כאמור, לדעת רמ"א אם אין לה וסת קבוע אינה יכולה לתלות במכה כשלא ברור לה שהיא מוציאה דם. למרות זאת, הרמ"א הביא שיש מצב שיכולה לתלות:
1. רמ"א, נוב"י, חו"ד ותורת השלמים: אם לא ברור שהדם מהמקור ויש לה מכה שאינה מוציאה דם - יכולה לתלות בזה מדין ספק ספיקא.
  2. ש"ך: לא אומרים בזה ספק ספיקא, כי זה ספק שאינו מתהפך.

תליה במכה בשעת וסת.

1. תרומה, מרדכי, סמ"ג וסמ"ק: לא תולים במכה בשעת וסת אפילו אם יודעת שמוציאה דם. כתמים ניתן לתלות במכה אפילו אז. כ"פ רמ"א.
2. רמב"ם ורשב"א: יכולה לתלות במכה אפילו בזמן הוסת.

תלייה במכה של הבעל. במשנה מפורש שיכולה לתלות בכל דבר, וכן בבן שלה או בבעלה. לפי זה כתב הרשב"א

שאם לבעל יוצא דם מפי האמה יכולה לתלות שהדם ממנו. כ"פ רמ"א.

נאמנות האשה על המכה. רבי סובר שאשה נאמנת לומר שיש לה פצע, וכ"פ טור ושו"ע.

1. רבנו ירוחם: גם אם לא יודעת מהיכן הדם ורק אומרת שהוא לא מהמקור נאמנת. כ"פ רמ"א.
2. דגול מרבבה, תורת השלמים וחוות דעת: אינה נאמנת, אא"כ יש עוד צד להקל.

ריפוי רמ"ת

הגמרא אומרת שאשה שרמ"ת באה לפני רבי, והוא אמר לאחד התלמידים להפחיד אותה, ובעקבות הבהלה היא הפילה חררת דם. רבי אמר שהיא התרפאה ושוב אינה נחשבת רמ"ת. הרמב"ן והרשב"א כתבו שריפוי בצורה כזאת מועיל באופן עקרוני, אך אם אח"כ אפילו רק פעם אחת תראה מחמת תשמיש מוכח שהרפואה לא הועילה. היום לא מתירים על פי בדיקה כזאת, אך לא מוציאים אשה שהפחידו אותה והפילה חררת דם מבעלה (במקרה הזה דווקא). כ"פ שו"ע.

מתי רפואה מועילה. השו"ע כתב שאשה יכולה להתרפאות באמצעות רופאים מראייה מחמת תשמיש, אך

נחלקו מתי הרפואה מועילה:

1. תרומה, סמ"ג וסמ"ק: רק אם עוד לא הוחזקה לרמ"ת, לפני הפעם השלישית. כ"פ ב"ח, ש"ך ובאר היטב.
2. ריצב"א: רופא יהודי נאמן גם אחרי שהוחזקה לרמ"ת, רופא גוי אינו נאמן אלא אם כן יש הוכחה לדבריו. כ"פ טהרת הבית.
3. השו"ע הביא את שתי הדעות בתור "א ו"א, ולא הכריע.

רופא חדש.

1. ב"ח: ניתן לסמוך על רופא רק אם הוא כבר ריפא בעבר אשה אחרת.
2. חוות דעת ופת"ש: סברא זו לא תיתכן, שהרי אם עוד לא ריפא אשה הרואה מחמת תשמיש אי אפשר לסמוך עליו, וממילא כיצד יחשב בעל נסיון שכבר ריפא!?

וסת לפני שרמ"ת שלוש פעמים

ההגהות מיימוניות כתב שאשה שראתה פעם אחת מחמת תשמיש אמנם לא נאסרת על בעלה, אך צריכה לחשוש פעם אחת. כ"פ שו"ע.

1. חו"ד: כדי לעקור עונה שראתה בה מחמת תשמיש צריך שתשמש (באיסור) באותה עונה ולא תראה, ועד אז אסורה באותה עונה לעולם.
2. ש"ך, סד"ט ולח"ש: מספיק שתעבור העונה פעם אחת ולא תראה בה דם גם בלי שתשמש. כ"פ טהרת הבית.

שימשה באיסור ולא ראתה. הרמ"א כתב שאם שימשה באיסור ולא ראתה - מותרת, כי תשמיש מועיל יותר מבדיקת שפופרת.

1. רמ"א וש"ך: אחרי ששימשה באיסור פעם אחת מותרת ואינה צריכה בדיקה. כ"פ **טהרת הבית.**

2. אפי רברבי: רק אם תשמש באיסור שלוש פעמים ולא תראה היא מותרת.

רמ"ת בהפרשים גדולים. הרשב"א כתב שאם ראתה מחמת תשמיש פעם אחת ואחרי חצי שנה ראתה שוב - אמנם אינה נאסרת, אך צריכה לחשוש וחצי שנה מהפעם השניה צריך לפרוש לעונה אחת. כ"פ **שו"ע.** הש"ך הוסיף שצריכה לחשוש גם לעונת החודש כדין כל אשה הרואה דם.

1. ש"ך: אחרי שפורשת פעם אחת בעונת החודש שוב אינה צריכה.

2. חוות דעת: צריכה לפרוש בעונת החודש לעולם, עד שתשמש באיסור בעונה הזאת ולא תראה (לשיטתו שרק כך נעקרת ראייה מחמת תשמיש).

דינים נוספים ברמ"ת

להשהות רמ"ת מבלי לבוא עליה. הרשב"א כתב שחייב לגרש אשה הרואה מחמת תשמיש ואסור להשהות אותה גם אם לא מתכוון לבוא עליה. בכל זאת, אם שניהם רוצים יכול להשהות אותה ע"י שליש בשכונה אחרת ולא להגיע אליה בלא עדים. כ"פ **שו"ע.** אמנם, לדעת **מהר"ם פדאווה** אם נפרדו והיא גרה בשכונה אחרת אינו צריך עדים, וכ"פ **ש"ך.**

1. שו"ע: אם לא קיים מצוות פו"ר כופים אותו לגרש אותה אפילו אם שניהם רוצים.

2. רמ"א: היום נהגו שלא לכופ כשלא עוברים איסור ממש, אפילו אם לא קיים פו"ר.

אשה שאינה יכולה לטבול מסיבות שונות. הרשב"ץ כתב שאשה שאינה יכולה לטבול כי מי המקווה מזיקים לה, ואין אפשרות לפתור את הבעיה - צריך לגרש אותה כדי שלא להתבטל מפו"ר. כ"פ **שו"ע,** **והיד אברהם** הוסיף שיכול לגרש אפילו בעל כורחה.

תליית דם בווסת. הגמרא אומרת שאם יש לאשה וסת קבוע, יכולה לתלות בוסת:

1. רש"י ומהר"ם: כוונת הגמרא שאם הורגלה לראות מחמת תשמיש בזמנים מסוימים, שלא בזמנים האלה משמשת ללא בדיקה.

2. מרדכי: נאסרת בתור רמ"ת רק כשאין לה וסת קבוע, אך כשיש לה וסת קבוע וראתה בזמן אחר תולה שזה דם טהור.

3. רמב"ם, רשב"א, רמב"ן וטור: אם שימשה סמוך לוסת אינה נאסרת, כי תולים שראתה בגלל הוסת. כ"פ **השו"ע.**

ל כיצד שימשה סמוך לוסת, הרי הדבר אסור?

1. **פרישה** (א): ביוצא לדרך, לדעות שמותר אפילו בתשמיש (סימן קפד, ז).

2. **פרישה** (ב): עונה לפני הוסת, שעדיין מותר לשמש וכבר אז תולים בוסת אם רמ"ת.

3. **ש"ך** (א): אם עברה ושימשה באיסור.

4. **ש"ך** (ב): קטנה שעוד לא הביאה סימנים, שעדיין לא צריך לפרוש סמוך לוסת (סימן קפד, ג).

מפתח עניינים חלקי

62..... שיעור גריס

ז

ז

דם בתולים ..... ראה דם בתולים
 דם טמא ודם טהור 29
 יבש - חציצה בטבילה 133
 לח - חציצה בטבילה 136
 מראה שהשתנה 30
 על עד 74
 פתיחת הקבר 32
 דם בתולים 94
 בבוגרת 94
 בביאה שניה 95
 בדקה ולא מצאה דם 94
 היודעת שאין לה 95
 הרחקות בימי הפרישה 95
 טהרה מדם בתולים 95
 סיבת החומרא 94
 סיום הבעילה 94

ה

הכנות לטבילה 153
 בין החפיפה לטבילה 156
 חפיפה 153
 חפיפה - זמן 154
 חפיפה - זמן רב לפני הטבילה 155
 חפיפה - כלה 125
 חפיפה - מים חמים 153
 סיכום 153
 סירוק השיער 155
 הפולטת שכבת זרע 121
 הליכה במקום המתנה 123
 כשלא שימשה לפני הראיה 122
 מספר העונות שטמאה 121
 מקרים שאפשר להקל 122
 מתי יכולה לעשות הפסק 121
 קינוח במקום המתנה 123
 הפלה
 בתוך ארבעים יום 98
 הלכה למעשה בהפלת חתיכות 100
 הרגישה שהפילה 102
 חתיכה 100
 טומאת נידה 99
 יצורים שונים 99
 יציאת השליה 101
 הפסק טהרה 115
 ביום שהתחילה לראות 116
 ביום שראתה בו דם 115
 זמן ההפסק 115

א

איפור

בימי נידתה 109
 חציצה בטבילה 133

ב

בגד צבעוני

בגד תחתון 66
 הגדרת צבעוני 66
 חצי לבן וחצי צבעוני 66
 כתם אחרי מי רגלים 66
 לעניין כתמים 65

בגדים

מיוחדים בימי נידתה 109
 מציאת כתם על הסדין 82

בדיקות

בדיקת מהרי"ל 88
 בוסת חצי קבוע 17
 בעד לא בדוק 76
 בעלת וסת קבוע 16
 בעלת וסת שאינו קבוע 16
 בשבעה נקיים 117, 89
 הבדיקה הנדרשת לפני ואחרי תשמיש 17
 המרבה בבדיקות 120
 וסת גוף שעוד לא נקבע 48
 חרשת ושוטה 120
 כאב בבדיקות 119
 לפני ואחרי תשמיש 6
 עיוורת 119
 פצע 119
 צורת הבדיקה 118

בית כנסת

כניסת נידה 113

בית קברות

כניסת נידה 113

ברכת הטבילה 160

בלי בגדים 160

במקווה חם 160

טבילת ספק 161

מול נשים אחרות 160

מתי - בשבת 160

מתי מברכת 160

שהחיינו לכלה 161

ג

גריס

לעניין כתמים 61

41.....	וסת הסרוג
45.....	וסת הקפיצות
40.....	וסת לדילוג חלילה
37.....	וסת לשעות
52.....	זקנה
49.....	מאכל או משקה
35.....	מחלוקת רב ושמואל
.....	מניקה
.....	מניקה
.....	מנוברת
.....	מנוברת
48.....	משולב מגוף וימים
35.....	סוגי הוסתות
36.....	עונה בינונית
45.....	עקירת וסת החודש
43.....	פרישה כשלא נקבעה וסת
37.....	קביעה ועקירת וסת
84.....	קביעת וסת בכתמים
44.....	שינוי וסת קבוע

ז

.....	זקנה
52.....	הגדרה
52.....	וסת
52.....	חזרה וראתה
52.....	חזרה וראתה בעונה הקבועה

ח

.....	חול המועד
137.....	נטילת ציפורניים לטבילה
.....	חולה
112.....	האיש - בזמן האיסור
112.....	האשה - בזמן האיסור
112.....	טיפול של בעלה הרופא
92.....	חופת נידה
.....	חזרה בתשובה
15.....	הפורש באיבר חי
15.....	מתי האשה צריכה כפרה
15.....	נטמאה באמצע התשמיש
.....	חפיפה
.....	ראה הכנות לטבילה
.....	חציצה
148.....	אבק
159.....	אחרי הבדיקה ולפני הטבילה
157.....	אחרי הטבילה
158.....	אחרי הטבילה - סיכום
151.....	אטמי אזנים
133.....	איפור בעין
148.....	אצבעות הרגליים
149.....	בגדים
135.....	בוץ וטיט
148.....	בית הסתרים
152.....	גבס
133.....	גלד של פצע
151.....	גשר בשיניים
141.....	דברים המעכבים

118.....	כשיש לה פצע
115.....	מוך דחוק
.....	מתי עושה
.....	ראה הפולטת שכבת זרע
118.....	צורת הבדיקה
116.....	קיבלו שבת מוקדם
.....	הרגשות
58.....	האוסרת מהתורה
59.....	הזדעזע גופה
59.....	הרגשות בימינו
59.....	זיבת דבר לח
58.....	פתיחת פי המקור
105.....	הרחקות
109.....	איפור
106.....	אכילה יחד
109.....	בגדים מיוחדים
111.....	בשבעה נקיים
112.....	האשה חולה והבעל רופא
105.....	הושטת חפץ
109.....	הסתכלות בגופה
106.....	העברת אש
106.....	העברת תינוק
108.....	הפרדת המיטות
111.....	הצעת המיטה
106.....	הרמת חפץ כבד יחד
105.....	זריקת חפץ
112.....	חולה - האיש
112.....	חולה - האשה
108.....	ישיבה על אותו מושב
107.....	ישיבה על המיטה שלה
109.....	כיסוי ראש
105.....	להריח את הבושם שלה
109.....	לשמוע אותה שרה
110.....	מזיגת הכוס
105.....	נגיעה
108.....	נסיעה משותפת
106.....	נשיפה להסרת נוצה
105.....	נתינת מתנה
111.....	רחיצה
108.....	שינה יחד
107.....	שכיבה על המיטה שלה
111.....	שליחת יין לאשה
107.....	שתייה מאותה כוס

י

.....	וסת
49.....	אכילת דברים חריפים
42.....	באותה עונה דווקא
45.....	ביטול וסת קבוע
53.....	בתוך וסת
50.....	גוף - קביעה ועקירה
48.....	גוף שעוד לא נקבע
38.....	וסת דילוג בהפלגה
47.....	וסת הגוף-סימן
40.....	וסת החודש בדילוג
39.....	וסת החודש והשבוע

157	בלי בדיקת הגוף
125	במוצאי שבת
	ברכה
	ראה ברכת הטבילה
124	בשבת בספק
146	גובה המים
156	הכנות לטבילה
141	התנהלות ביום הטבילה
141	חציצה המעכבת
149	כוונה בטבילה
125	כלה
122	לא טבלה כראוי
147	לבד
158, 157	מצאה חציצה אחריה
142	מקווה מצומצם
145	מקום צנוע
124	מקור הדין
126	סמוך לחשכה
143	על גבי כלים
144	על מדרגות עץ
144	על סולם עץ
147	פיקוח ע"י בעלה
147	פיקוח על הטבילה
145	צורת הטבילה
146	צורת הטבילה - בדיעבד
146	צורת העיניים
146	צורת הפה
150	צניעות בטבילה
124	שבת

י

96	יולדת
96	בימי זיבה
104	בניתוח קיסרי
97	דין יולדת היום
98	דם קישוי
102	טומטום ואנדרוגינוס
	ימי הטוהר
	ראה ימי הטוהר
102	יציאה השליה בהמשכים
101	יציאת השליה אחרי הלידה
102	יציאת השליה לפני הלידה
	לידה
	ראה לידה
103	ממתי נטמאת
102	מניין ימי הטומאה

ייוחד

92	במהלך היום כשהכלה אסורה
92	הכלה אסורה אך היו מותרים קודם
92	הכלה אסורה והבעל אלמן
91	הכלה אסורה והבעל ת"ח
	ימי טוהר
97	בעילה בימים אלו
96	דם טוהר
98	מנהג שלא לטבול בימים אלה
96	פרישה בסוף ימי הטוהר

135	דיו
129	דין חציצה
133	דם יבש
136	דם לח
129	היא מקפידה ואחרים לא
129	חוטאים
130	חוטאים רפויים
149	כינים
132	לכלוך בעין
142	מחזיקים בה
129	מקור הדין
151	סתימה זמנית
151	סתימה קבועה
151	עדשות מגע
139	עור קשה ברגליים
152	פלסטר
134	פלסטר ומשחה
133	פצעים שונים
136	צבע
137	ציפורניים
137	ציפורניים - דיעבד
	קוץ 134
140	שיניים
131	שיער גוף
136	שיער צבוע
139	שלפוחית
151	שן מתנדנדת
151	שן תותבת
139	שערות הראש
139	שערות הרגליים
131	שערות קשורות
152	תחבושת
140	תכשיטים
134	תפירה אחרי ניתוח

חתונה

91	בזמן שהכלה אסורה
92	חופת נידה
	חתיכות
33	בדיקת חתיכה שהפילה
32	גודל החתיכות שנופלות
31	נקער המקור ונופלות חתיכות

ט

טבילה

150	אחרי הטבילה
149	בבגדים
144	בוץ במקווה
124	בזמנה
126	ביום
127	ביום - באיסור
126	ביום - כלה
127	ביום - כשיש אונס
127	ביום - משום צניעות
143	בכלים
157	בלי בדיקה סמוכה

כ

כיסוי ראש	
בימי נידתה	109
מציאת כתם עליו	69
כלה	
התחתנו כשהכלה אסורה	91
טבילה ביום	126
מניין הנקיים לפני החופה	90
שבעה נקיים	89
שבעה נקיים כשהחופה נדחתה	90
כתמים	58
בבשר	63
בדיקת כתמים	73
בחלוק	77
במקומות שונים בגוף	67
בצורות שונות	62
בת 12 שלא ראתה דם	60
גודל הכתם	61
דבר שאינו מקבל טומאה	64
השוואת צבעים	73
כתם קטן	64
כתמים בבגדים	ראה כתמים בבגדים
מסודרים	64
סיבת הגזירה	58
ספק האם יש במה לתלות	71
על בגד צבעוני	ראה בגד צבעוני
על הפיג'מה	69
על השרוול	69
על ניילון	65
על נייר	65
על נייר טואלט	65
צירוף כתמים	63
קביעת וסת	84
קטנה	60
שחורים	62
תליה בדבר אחר	70
תליה בבעלה	70
תליה בפשפש	73, 63
כתמים בבגדים	
בגד מכובס	80
בגד שהשאילה	77
בגד שהשאילה לבעלת כתם	79
בגד שהשאילה לגויה	78
בגד שהשאילה לנידה	79
בגד שלבשה בימי נדתה	80

ל

לידה	
זמן הלידה - הוציא איבר אחד	103
זמן הלידה - שמעו את התינוק	103
ניתוח קיסרי	104
תאומים	104

מ

מוך דחוק	115
מי רגלים	
איש ואשה שהטילו לסייר אחד	88
בדיקת מהרי"ל	88
המוצאת דם	87
מצאה דם והרגישה כאב	87
מיטות	
הפרדת המיטות	108
הצעת נידה לבעלה	111
שיעור הרווח בין המיטות	108
מניקה	
בעלת וסת קבוע	54
וסת	54
חזרת וסת קבוע	55
עד מתי נחשבת מסולקת דמים	54
עונה בינונית כשראתה דם	54
מעוברת	
בעלת וסת קבוע	54
וסת	53
ממתי נחשבת לעניין וסת	53
עונה בינונית כשראתה דם	54
מפילה	ראה הפלה
מקווה	ראה טבילה
מראות	
בלילה	30
על ידי אשה	30

נ

נאמנות האשה	
בדיקת העדים	17
בהשוואת צבע בכתמים	73
במראות	30
בעד של חברתה	30
הוחזקה נידה בשכנותיה	14
הנותנת אמתלה	13
כשהוחזקה נידה	13
לעניין רואה מחמת תשמיש	24
מקור הדין	13
נידה	
ברכות ותפילה בזמן נדתה	113
הסתכלות בספר תורה	113
הרגשות	ראה הרגשות
זבה מהתורה	4
חישוב ימי הנידה	4
כניסה לבית כנסת	113
כניסה לבית קברות	113
לימוד תורה	113
נידה מהתורה	4
תקנת רבי זירא	5

ר

19..... רואה מחמת תשמיש

26..... אחרי כל לידה

21..... בדיקה אצל הבעל הראשון

20..... בדיקת שפופרת

26..... בהפרשי זמן גדולים

22..... בזמן וסת

24..... זיהוי מכה

27..... להשהות מבלי לבוא עליה

28..... סיכום המקרים שמוותרת

25..... פרישה בליל הטבילה הבא

24..... ריפוי

24..... ריפוי באמצעות הפחדה

19..... שיעור הזמן מהתשמיש

19..... תוך כמה פעמים נאסרת

22..... תלייה במכה

רופא

112..... טיפול באשתו הנידה

113..... טיפול בנשים

ש

שבעה נקיים

116..... בגדים לבנים

117, 89..... בדיקות

118..... בדיקות ללא הפסק

93..... המחזיר גרושתו

117..... הסיחה דעתה מהספירה

115..... הפסק טהרה

111..... הרחקות בהם

122..... טעתה במניין הימים

90..... כשהחתונה נדחתה

66..... לבישת צבעוני

89..... לפני כניסה לחופה

115..... מוך דחוק

מתי מתחילים

ראה הפסק טהרה

118..... ספירה בפה

118..... צורת הבדיקה

120..... רצופים

120..... תלייה במכה

שבת

116..... הפסק אחרי שקיבלה שבת

125..... טבילה במים חמים

124..... טבילת נידה

124..... טבילת נידה מסופקת

125..... טבלה שלא כדין

137..... נטילת ציפורניים לטבילה

ת

תלייה במכה

22..... לעניין רואה מחמת תשמיש

ס

סיכום

דיני וסתות (טבלה) 56.....

תלייה בכתמים 86.....

ספר תורה

הסתכלות נידה 113.....

ע

עד

בדיקה בעד לא בדוק 76.....

הגדרת עד בדוק 77.....

הונח מתחת לכרית 75.....

נמצא עליו דם 74.....

עונה

הגדרת הזמן 8.....

פ

פיג'מה

מצאה כתם במיטה 82.....

פיקוח נפש

טיפול ע"י הבעל בזמן ההרחקות 112.....

פצע

בדיקות 119.....

הפסק טהרה 118.....

פרישה סמוך לוסת

אשה במחבוא 9.....

אשה שלא בדקה 9.....

בוסת הגוף 7.....

הבא מהדרך 12.....

היוצא לדרך 10.....

וסת ארוכה 8.....

ממה צריך לפרוש 6.....

מעוברת ומניקה 9.....

מקור הדין 6.....

משך הפרישה 6.....

צורת הבדיקה 10.....

קטנה וזקנה 7.....

פתיחת המקור

בבדיקת רופא 99, 32.....

בלא דם 99, 32.....

ק

קטנה

כתמים 60.....

כתמים בבת 12 60.....

עקירת וסת 51.....

קביעת וסת 51.....

ראיות לא קבועות 51.....

ראתה והפסיקה 61.....

